
3 1761 08929947 3

)US FORSSASSA, KESÄLLÄ V. 1903. T. K.

UUDEN AJAN KYNNYKSELLÄ

SUOMEN TYÖVÄEN JOULUALPUMI · VI

1903

HELSINGISSÄ · TYÖVÄEN SANOMALEHTI-OSAKEYHTIÖ

HELSINKI,
TYÖVÄEN KIRJAPAINO
1903

SISÄLTÖ:

KUVIA:

UUDEN AJAN SARASTAESSA.

uden ajan kynnyksellä
ihmiskunta kompuroi.
Uuden ajan sarastuksen
useat jo nähdä voi.

Paljon löytyy pimeyttä,
valon puute yleinen.
Veli, veljeään ei tunne
pimeys nyt estää sen.

Suuri osa ihmiskuntaa
torkkuu puolivalveillaan.
Uuden ajan aamunkoitto
herättää sen valollaan.

Päivä nousee, valo virtaa
läpi öisten usvien.
Köyhälistö syyt huomaa
kärsimysten, tuskien.

»Milloin koittaa uusi aika,
uudet aatteet voiton saa?
Milloin poistuu rahavalta?
köyhälistö vaikertaa.

Ääni paisuu, joukot kasvaa
köyhät liittyy yhtehen.
Veli tuntee veljyensä
toinen luottaa toisehen.

Aika vierii, päivä nousee,
valo virtaa yli maan.
Öiset usvat taivahalta
häipyy kerran kokonaan.

Uuden ajan sarastuksen
useat jo nähdä voi,
Kerran koko ihmiskunnan
onnekkuuden kello soi.

M. T... a.

TYÖ JA TYÖVÄKI.

Huolimatta aikakautemme ajattelijain ja kielentutkijain pyrkimyksistä määrittelemään sanoilla ilmaistut käsitteet mahdollisimman tarkasti, löytyy nykyajan sivistyskielissä sanoja, joitten merkitys horjuu kahden äärimmäisyyden välillä. Tämmöisten sanojen merkitys voidaan mielivaltaisesti supistaa tai laajentaa, riippuen niistä vaikuttimista, jotka merkitykseltään epämääräisten sanojen tulkitsijoita kulloinkin kannustavat.

Mainitunlaisia, merkitykseltään epämääräisiä sanoja ovat esim. suomenkielessä *työ* ja *työväki.*

Tavattoman sanarikkaissa kielissä, joissa samaa käsitettä katsotaan monelta eri puolelta, ei luulisi olevan niinkään helppoa valita täysin vastaavaa sanaa tulkitsemaan saman suurkäsitteen kutakin haaroittumaa. Vanhassa kreikankielessä esim. on kokonaista 14 eri sanaa, jotka kaikki voidaan suomeksi kääntää *työ*-sanalla. Vanhat kreikkalaiset voivatkin mitä erilaatuisimpia työhaaroja nimittää eri sanoilla. Mutta toinen on laita esim. suomenkielessä. Meillä on päinvastoin yksi ainoa sana kaikkia tuon laajan *työ*-käsitteen eri haaroja varten.

Aivan kuin yhteisestä sopimuksesta ovat kaikki nykyajan sivistyskielet antaneet *työ*-sanalle hyvin huonon kaiun. Periaatteessa kyllä ylistetään työtä ja sen tuottamaa siunausta, mutta käytännössä työtä ja työntekijöitä halveksitaan.

Työväenkirjallisuudessa samoin kuin julkisissa puheissa väitetään häikäilemättä, että suuri osa kansaa elää työstä pois vetäytyneenä muitten työntuloksista. Nämä tämmöiset lausunnot eivät suinkaan tunnu hyviltä n. s. yläluokkalaisista. Mutta minkäpä sille voi, kun työ-sanalle on annettu niin peräti ahdas merkitys. Samalla kun yläluokkalaiset kaikin tavoin koettavat torjua niskoiltaan sitä syytöstä, että he eläisivät »laiskoina» työväen kustannuksella, samalla he näet väittävät, etteivät ole työväkeä. Mikä merkillinen ristiriitaisuus ja käsitteitten hämmennys! Vai eikö asia ole täyttä totta? Kuka virastossa tai kotonaan kirjoituspöytänsä ääressä työskentelevä isopalkkainen herrasmies tahtoisi tunnustaa itsensä *työmieheksi?* Mennäppä vaan puhuttelemaan esim. herra kauppaneuvosta työmieheksi! Semmoinen menettely otettaisiin hävyttömyydeksi ja suoranaiseksi kunnianloukkaukseksi. Ja kuitenkin valittavat kauppaneuvokset vertaistensa seurassa, että heillä on paljo *työtä* liikeasiainsa hoitamisessa! Ottavatpa jo kauppapalvelijatkin nenäänsä, jos joku tosissaan nimittää heitä työmiehiksi.

Onko ihme, jos työväki asiain näin nurjalla kannalla ollessa on tullut siihen käsitykseen, että kaikki, jotka häpeävät tunnustaa kuuluvansa työväkeen, ovat joutilaita ja työväen elätettäviä? Kun puhutaan työväestä sillä nimenomaisella erotuksella, etteivät kaikki ihmiset ole työväkeä, niin luonnollisesti nousee kysy-

mys, mikä on työväen vastakohta eli mihin väkeen kuuluvat ne ihmiset, jotka eivät tahdo kuulua työväkeen. Itse logiikan perusteella täytyy vastata, että työväen vastakohta on työtön väki, s. o. semmoinen väki, jonka ei syystä tai toisesta tarvitse tehdä työtä. Mutta eihän tämä logiikan avulla saatu ratkaisukaan tyydytä sitä väkeä, joka ei tahdo kuulua työväkeen. Äsken juuri sanottiin, ettei kauppaneuvos huoli »työmiehen» tittelistä, vaikka hän itse tunnustaa tekevänsä työtä liikeasioissaan. Mutta kaikkein vähimmin sama kauppaneuvos huolii »työttömän», »laiskan» ja »toimettoman» tittelistä. Mitenkä nyt tästä pulmasta selviydytään? Sivistys on keksinyt koko joukon väliasteita työväen ja joutilaan eli työtä tekemättömän väen välille, niin ettei sivistyneitten tarvitse kuulua halpa-arvoiseen työväkeen eikä toisaalta myöskään kantaa »joutilaan» ala-avoista nimeä. Ja mitä olisivat ne väliasteet? Ne ovat virkailijat. Mutta »virkamieshän» on kovin epämääräinen käsite. Eikö henkilö, joka uhraa kykynsä ja aikansa virastossa, sitten teekään työtä? Jokainen järkevä ja rehellinen maalaisrenki vastaa: »Tekee tietysti». Eihän »viran» ja »työn» välillä pitäisi olla mitään erotusta. Huolimatta »virkojen», »toimien» ja »ammattien» erilaisuudesta ovat ne kumminkin *työtä.* Työn eri asteet ja laatu kuuluvat työhön yhtä luonnollisesti kuin kaikki eri eläinlajit kuuluvat *eläviin* olentoihin.

Mutta jos perinpohjaista järkeilyä ja käsitteitten määrittelyä käyttämällä saadaan virkailijat myöntämään, että he ovat työväkeä, niin lakattakoon herran nimessä tarkoittamasta »työllä» jotakin määrättyä työlajia ja »työväellä» jotakin erityistä kansanosaa!

Porvarilliset sanomalehdet käyttävät yhä edelleen

seisovaa otsaketta »uutisia työväen piireistä». Tämmöisen otsakkeen alla puhutaan teollisuus-, maanviljelys- y. m. aloilla ahertavien työntekijäin toimista. Mutta jos kerran kaikki virkailijat tahtovat saada osansa »työn kunniasta», niin silloin kaikki sanomalehdissä olevat uutiset luonnollisesti on poimittu *työväen piireistä.* Asiain näin ollen on perin tarpeetonta ensinkään käyttää moista otsaketta, joka luonnollisesti aina edellyttää tuota kaikkea ihmisarvoa polkevaa vastakohtaa: »työtä tekemätöntä» väkeä.

Edellämainitun käsitteitten hämmennyksen ansioksi on luettava sekin seikka, että ainoastaan muutamissa määrätyissä toimissa voimiaan ja aikaansa kuluttavat ahertajat itsekin kutsuvat itseään »työntekijöiksi». Mutta missä koko ihmiskunnan yhteisessä säännöksessä on määritelty, kuinka paljo lihaksia on ponnisteltava ja kuinka monta hikipisaraa ruumiin huokosten täytyy erittää ennenkuin tointa sanotaan *työksi?* Päinvastoin nykyinen elinvoimaisempi oikeustajunta vaatii liiallisen rasituksen poistamista työstä, siltä tinkimättä mitään työn arvosta ja kunniasta. Ja kun kaikellainen ruumiinvoimiakin kysyvä työ on saatu ruumiin elimistöä *miellyttäväksi,* niin silloin ei luulisi olevan mitään erotusta helpon ja raskaan työn välillä. Liiallisuus henkisessä työssä on yhtä turmiollista kuin ruumiillisessakin.

Kun liiallisen työn rasitus, luokkaraja ja synnynnäiset aineelliset etuoikeudet poistetaan ja palkat järjestetään luonnollisten tarpeitten mukaisiksi, niin epäilemättä silloin kaikenlaatuinen toiminta pidetään *työnä* ja kaikki työkykyiset ihmiset lukevat itsensä *työväkeen.*

Aate.

* * *

NUORELLE RAATAJALLE.

yön raataja nuori, jos kultaa vaan
sull' ei ole, lentohon milloinkaan
elä untesi siipiä päästä!
Jos kutsuen kaihosi kellot sois,
palo henkesi sammuta tyystin pois,
se turhilta tuskilta säästä!

Näet vaikka sä kuinkakin janoisit
ja intosi hehkussa anoisit
valon maljasta tilkan juoda;
on henkesi painona orjantyö,
työn orjalle kuuluva on vaan yö,
ilon pisarata hälle ei suoda.

Maan akselin vaikka sä rasvaisit
ja vaikka sä kukkia kasvaisit
ja kaikkea kaunista loisit,
elon pyörä se onnehen veis vaan muut,
veis kukkasi rikkaat naurusuut,
ja itse sä ilman oisit.

Voit huutaa, luottaen oikeuteen, —
ei hyttysen ääni soi taivaaseen,
ei äänesi kauvas kanna.
Joku joutilas herkinkorvainen
jos sattuman oikusta kuulis sen,
ei arvoa sille hän anna.

Olet ennalta määrätty orjaksi työn,
jos mielisit jättää hengenyön,
koko maa sinun täytyis kääntää.
Mut rikas vain sellaista ymmärtää...
hänen tieto ja valta on... vaiti sä jää...
olet houkka jos kehtaat ääntää...

Jos öillä ja päivillä jaksaisit
— nälän tuskalla jonka sä maksaisit —
toden kirkasta kultaa kaivaa,
ei tietosi kelpaa kellekään,
maa käyttävi koulunkäynneitään,
muu tieto on turhaa vaivaa.

Jos siipesi pilvihin kantaa vois,
ja vaikka sun henkesi linnat lois
ja vuoria mullistaisi,
ja vaikka sä elämäsi antaisit
ja kaikkesi maallesi kantaisit,
sitä tuskin se tunnustaisi.

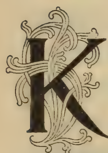
Siks raataja nuori, jos rahaa vaan
sull' ei ole, lentohon milloinkaan
elä untesi siipiä päästä...
Jos kutsuen kaihosi kellot sois,
palo henkesi sammuta tyystin pois,
se turhilta tuskilla säästä...

Lauri Soini.

KANSANOPETUS JA USKONNON-OPETUS.

irkollinen taistelu Ranskassa, taistelu valtion erottamiseksi kirkosta, on vaikutusajallaan vetänyt koko sivistyneen maailman huomion puoleensa. Samainen taistelu ja vastarinta, joka parisen vuosikymmentä taaksepäin aiheutui koulujen maallistuttamislakiehdotuksen toimenpiteistä ja täytäntöönpanosta, uudistui taas entistä voimakkaammin kiihkokatolisen papiston puolelta. Valtion erottamisella kirkosta astuu Ranska taas pitkän, voimakkaan edistysaskeleen inhimillisen kehityksen tiellä, pudistaen päältään sen painajaisen, joka madon lailla kalvaa yhteiskunta-ruumiin elämisen mahdollisuutta. Toiset sivistyskansat, joko myötätuntoisina tai vastenmielisinä tai ainoastaan pelkällä uteliaisuudella seuraavat vapaudentaistelua Ranskassa. Vaikka varmaan tietäen ennemmin tai myöhemmin täytyvänsä kulkea samaisen kiirastulen lävitse, riippuvat vielä useimmat kynsin hampain kiinni siinä horjuvassa maailman mahdissa, joka koko laajuudellaan lepää ihmisten tyhmyyden perusteella, kuten Voltaire sattuvasti sanoo.

Tämmöisissä voitoissa on kirkollinen puolue kaikissa maissa onnistunut kokoomaan kultakasoja ja aineellista hyvää itselleen suunnattomasti. Ranskan hengellisen säädyn kansalta keinottelema omaisuus arvioidaan nykyään 1,400 miljoonaksi markaksi, siinä syy miksi se itse ei hevillä tahdo luopua valta-asemastaan, ainoastaan väistyy askel askeleelta uudemman kehityksen tieltä.

Aika olisi kirkollisen puolueen kaikissa maissa antaa tilaa ajan aatteille tai ryhtyä yhdessä uudemman kehityksen mukana toteuttamaan ajan vaatimia vapaampia elämänmuotoja, ainakin siitä syystä, jos se tahtoo säilyttää olemuksensa ytimen inhimillisessä kehitystyössä; muussa tapauksessa sen on väistyminen tien oheen.

Kansanopetuksen järjestäminen ajan vaatimusten tasalle on se laaja työala, joka pikemmin kaipaa perinpohjaisia uudistuksia etenkin meillä Suomessa. Ikävä kyllä ei meillä vallassaolijain puolelta ole sanottavasti yritettykään aikaansaada uudistuksia kansakoulu-alalla, uudistuksia semmoisia, jotka muissa maissa ovat olleet jo aikaa sitten päivänkysymyksinä, jopa toisissa käytännössäkin toteutettuina. Kansakoulu, ollen kaikkien kasvatusopillisien aatteiden pohjana, kantaa suurta edesvastuullista tehtävää, ehkä suurinta kasvatusopillisien aatteiden toteuttamistyössä. Se on niin muodoin oleva velvollinen ennen kaikkea vastaanottamaan uudempien kehitysmuotojen ja aatteiden uudempia virtauksia.

Uskonnonopetuksen poistaminen kansakouluista ja ne perusteet, minkä nojalla sitä tahdotaan toteuttaa, ei ole mikään äsken herännyt kysymys, vaan aikakaudellinen tulos pedagoogisien kysymysten selviämisestä.

Uskonnon opettaminen kansakouluissa ja toiselta puolen luonnontieteellisien tosiasiain esittäminen samaisessa laitoksessa vaikuttaa turmiollisesti kehittyvään lapseen, häntä kun niin muodoin *kasvatetaan kahden vastakkaisen metoodin alaisena.* Siinä syy, joka Ranskassa pidettiin kyllin painavana säädettäessä laki, joka poisti uskonnonopetuksen kansakouluista, ja samaa periaatetta silmällä pitäen näyttää koulu-reformien toteuttaminen muissakin maissa nykyään olevan vilkkaassa toiminnassa.

Kokemus on näyttänyt, ettei uskonnon opettamisella tarkoitettujen siveyskäsitteiden juurruttaminen lapsen mieleen ole tuottanutkaan tarkoitettua tulosta. Kaikenlaiset siveysrikokset saavat entistä enemmän jalansijaa nousevassa nuorisossa. Ojennuslaitokset täyttyvät pahantapaisista lapsista ja opiskeleva nuoriso käyttää yleisesti uskonkappaleista tekaistuja lauseita muotisanan-parsinaan. Mistä johtuu tämä tapain turmeltuminen aikakautemme kasvavassa polvessa, epäkohta joka tosiasiain nojalla voidaan sanoa lisääntyneen samassa suhteessa kun yleinen kansansivistys toiselta puolen? Se johtuu siitä ristiriidasta, mikä vallitsee dogmeihin sidotun uskonnon ja vapaamman valistuksen välillä. Dogmeihin uskominen on nykyaikaisen nuorison keskuudessa alentunut teeskenneltyyn ulkomuotoon tai kuolleeksi kirjaimeksi, hämmentäen samalla itseensä sisältyvät siveyskäsitteet samaiseen alennukseen. Eikö näin ollen ole paikallaan, että siveysoppia vapaana häilyvästä dogmiuskosta erityisenä oppiaineena niin kouluissa kuin kodeissa juurutetaan nousevaan nuorisoon?

Ollakseen tarkoitustaan vastaava, tulee kansakoulun olla kasvatuslaitos eikä oppikoulu, mutta niin

kauan ei se voi kehittyä kasvatuslaitokseksi kun lapsia opetetaan kahden vastakkaisen maailmankatsomuksen ristiaallokossa, ei niin kauan kuin moraalia opetetaan ei-moraalisien opinkappalten yhteydessä. Yhteiskuntaoppi kansalaisvelvollisuuksista ja pyrinnöistä, jotka koulusta päästyä muodostuvat oppilaan käytännöllisen elämän keskustaksi, puuttuu tykkänään opetusohjelmasta. Uudemman kasvatusopin vaatimus on, että ihminen kasvatetaan ihmiseksi, jonka kaikki hengen lahjat ovat sopusoinnussa kehitettävät luonnon ja järjen mukaisesti. Mutta vastaako nykyinen kansakoulujen opetusohjelma näitä vaatimuksia? Ei suinkaan. Sillä poikkeuksetta esiintyvät ihmisen henkiset pyyteet, ainakin myöhemmällä ijällä, laajemmalla maailmankatsomuksella kuin mitä yksipuolinen uskonnon opettaminen tarjoaa kansakoulussa.

Seurauksena yksipuolisesta uskonnon opettamisesta esiintyy vielä sekin vaikutukseltaan turmiollinen epäkohta, että naisen kasvatus jo pienestä pitäen yhä ohjataan samoja jälkiä, joissa se vuosisatojen kuluessa on näytellyt moraalisen ja yhteiskunnallisen kurjuuden alentavaa osaa. Niin kauan kun naisen yhteiskunnallinen arvo on sidottu alkeisopetuksen tehtäviin, on myöhempi uudistustyö mahdoton, ainakin suureen enemmistöön nähden, jonka on nykyään mahdoton alkeisopintojaan pitemmälle jatkaa. Näin ollen onkin alkeisopetuksen s. o. kasvatuksen järjestäminen vaikuttavin tehtävä kasvatusopin alalla, vaikka ei tosin kansakoulun enempi kun yliopistonkaan oppimäärällä saavuteta yhteiskunnallisia uudistuksia; ne riippuvat taloudellisesta kehityksestä. Naiskysymys, työväenkysymys, yhtä verran kuin kansojen uskonnot, jopa histo-

riakin, ovat taloudellisen kehityksen tulos. Mutta tuon kehityksen jouduttaminen vapaammille vesille tulee ollakin kansan kasvatuksen pääpyrintönä.

Ja ennen kaikkea riippuu työväenliikkeenkin edistyminen suurimmaksi osaksi siitä, että sen kasvava polvi, nouseva nuoriso kasvatetaan sen pyrinnöille suotuisaan henkeen uskonnon alalla eikä päinvastoin, kuten tähän asti, josta onkin ollut seurauksena, että järjestynyt työväestö on alkanut ankarammin arvostelemaan kirkon oppia, jossa se näkee edistysvirtaustensa piintyneimmän vastustajan. Yhteiskunnallisen kysymyksen juuret ovat toki jo niin vankassa maaperässä, ettei niitä enää käy kirkollisen puolueen pois kitkeminen, kuten muutama vuosi taaksepäin uneksittiin. Ainoa mahdollisuus sen olemassaololle on mukaantumismahdollisuus, mukaantuminen aikakautisien virtauksien myötäiseen suuntaan.

Aatto Sirén.

RAATAJAN RAKASTETTU.

i ystävä kallis ja kaunoinen,
mun kultani armahaisin!
Ois onneni suurin ja suloisin,
jos kanssasi elää saisin.

Sun kasvosi ruskona kimmeltää —
monen murhe on murtanut posket.
Sun silmäsi päivänä säihkyää —
monen tulvivat kyynelkosket.

Olet nuori, ei viel' ole murtanut
sua elämän huolten taakka.
Sun kanssasi elää kaihonnut
olen elämäni iltaan saakka.

Mut elämäni riistää orjantyö —
ja vieras sen hedelmät niittää.
Mitä tarjota sulle mä saattaisin,
kun itselle tuskin riittää?

Mitä tarjota sulle mä saattaisin,
miten turvata elämäsi nuoren?
Miten lapsoset voisimme nostattaa
ikiloistohon ihanteen vuoren?

Miten voisimme? Kaksin me raahattais
vain kourissa kylmän ja puutteen.
Vain lapsien itku ja vaikerrus
tois jylhälle tiellemme muutteen.

Pian puute sun poskesi kalventais,
ne vaikka nyt ruskona loistaa.
Ja päivyen säihkyn silmistäs
pian kyyneletulvat poistaa.

Oi, armahin! Onnea saavuttaa
on vaikea raatajaorjan.
En tahdo mä kietoa kurjuuteen
elon päiviä impeni sorjan.

Mut sentään! Tahdotko uskaltaa,
vaikk' ei ole kultia mulla,
ala tahdotko aatteen lippumme
sinä vihille kanssani tulla?

Tule, armahin, käykäämme kaksittain
valon taistohon sortoa vastaan,
kunis kerran riemulla tuudittaa
joka äiti saa onnehen lastaan!

Tule, armahin! Taistohon voittoisaan
osaveljemme kanssamme käyvät,
ja toivojen tuuloset meille jo
yli ilmojen lennättäyvät!

Lauri Soini.

****

ERÄS KUNNAN ELÄTTI.

Antero Kala oli yksi niitä K:n kunnan irtolaisia, jotka tuottivat alituista harmia kunnan johtomiehille. Mitäkö harmia? — Sen arvaa kysymättäkin, mitä huolta ja aineellista vauriotakin kunnalle tuottaa sellaisen Antero Kalan kaltaisen rutiköyhän ja päälliseksi hassahtavan henkilön hoitaminen. Kunnan pomomiesten mielestä oli K:n kunta oikeastaan viaton Anteron elatuksesta huolehtimaan, sillä hän oli syntynyt, kasvanut ja miehuutensa päivät viettänyt kaukana rajantakaisessa Venäjän pääkaupungissa, johon hänen isänsä oli jo nuorena K:n kunnasta muuttanut. Täällä eleli isä poikineen passilaisena. Mutta kun sitte isän kuoltua Anteron järjenvalo sumeni ja kun hän ei enään osannut eikä jaksanutkaan passin uudistamisesta huolta pitää, rupesivat viranomaiset tiedustamaan hänen sukuperäänsä ja kotiseutuaan. Huomattiin silloin, että Antero Kala tai oikeammin hänen isänsä oli kirjoilla kunnassa. Seurauksena oli että Antero Kala passitettiin ruununkyydillä mainittuun kuntaan kunnanviranomaisten suureksi kiusaksi. Kiusalliseksi tunsi varmaan Anterokin olonsa kunnassa, koskapa kiihkeästi halusi takaisin rajan toiselle puolelle. Tämä halu pakotti hänet lähtemään tuontuostakin matkalle rajaa kohden. Matkalla otettiin hän kirjattomana irtolaisena kiinni ja kyyditettiin ruunun vapaalla kyydillä K:n kuntaan. Oltuaan täällä viikon tai pari, läksi hän taas salaa apos-

SÄÄTYTALON OTSIKKO.

T. K.

tolin kyydillä tallustelemaan, otettiin kiinni ja kyydittiin takaisin sinne, mistä oli lähtenytkin.

Antero Kalan kiertokulku teki tietysti tuntuvia lovia kunnan kassaan ja tästä olivat kunnan johtomiehet harmistuneina, joskin heitä väliin huvittikin se erinomainen uutteruus ja taito, jolla Antero suoriutui salassa livahtamaan luvattomille matkoille. K:n kunnassa näet ei ollut viheliäisintäkään vaivaistaloa ja kunnan elätit, Anterokin sijoitettiin jonkun yksityisen talokkaan hoidettavaksi. Tähän hoitoon ei — kuten jo mainitsin — Antero ollut tyytyväinen, vaan teki soveliaalla ajalla mestarillisesti suunniteltuja karkausyrityksiä, päästäkseen ikävällä kaihottuun synnyinkaupunkiinsa, rajan takana.

Kunnan johtajain mielestä ei Antero ollut niin hullu, että hänet voisi mielisairaalaan sijoittaa, varsinkin kun tällainen sijoittaminen tuli kunnalle maksamaan. Siksi oli Antero Kalalla hyvä tilaisuus tehdä Pietarinmatkoja.

Mutta joskin hänestä oli kunnan johtaville miehille harmia, niin oli hänestä hauskuuttakin. Sillä aina iloinen ja hyväntahtoinen Antero osasi puhua ja toimia niin, että siitä oli hymyilevää juttelemista kaikille K:n kuntalaisille. Esimerkin vuoksi kerrottakoon tässä muutama Antero Kalan hauskasta matkustuksesta.

Kerran oli niinikään Antero onnistunut pääsemään hoitolastaan pakenemaan. Sana vietiin nimismiehelle, joka lähti häntä takaa-ajamaan ja saavuttikin maantiellä muutaman kymmenisen kilometriä ajettuaan. Huomattuaan nimismiehen, huusi Antero tuttavallisesti:

— A, mihin sie, pyhä veli menet?

— Sinuahan minä läksin tavottamaan. Mutta mihin sinä nyt oikein olet menossa?

— A, pyhä veli, et usko ihmettä, kun tuo Kantalan hovin patruuna tilasi itselleen pataljoonan sotamiehiä, löi niiltä päät poikki ja lähetti sitten kulkemaan. Minä läksin niitä päättömiä sotamiehiä katsomaan. Et usko, kun ne ovat hauskannäköiset.

— Ei sotamiehiä ole täälläpäin. Nouse minun kärryilleni, niin mennään yhdessä etsimään.

Antero Kala nousee nimismiehen rattaille ja hänet tietysti viedään takaisin hoitotaloon.

Toisen kerran onnistui Antero Kalan karkuretki paremmin. Hän pääsi aina Viipuriin asti. Tallustellessaan siellä pitkin katua tapasi hän äkkiä erään tunnetun K:n kunnanmiehen ja Antero alottaa hänen kanssaan keskustelun.

— Kuule, pyhä veli, anna minulle tupakkaa!

— Kas, Antero Kala! Mitä sinä täällä teet?

— Tulin tätä kaupunkia katsomaan. Mutta annahan sitä tupakkaa!

— Minä annan. Mutta sinun täytyy luvata, että heti lähdet pois kaupungista ja matkustat K:n pitäjääseen. Sinä näet joudut täällä pian poliisin kynsiin.

— Sen lupaan. Minä lähden täältä, kun vaan saan sitä tupakkaa.

Antero Kala sai tupakkaa ja lupasi suoriutua kaupungista lähtemään. Hän aikoikin lähteä, mutta pistäysi lähtiessään rautatieasemalle katsomaan vilkasta ihmisvilinää. Siellä joutuikin hän tekemisiin poliisin kanssa, joka alkaa kuulustella.

— Mistä kaukaa tämä vieras on?

— Niin, minäkö? Tuolta tulen K:n kunnasta, jossa minulla on kolme maahovia, nimittäin Viluniemi, Puutteensaari ja Nälkälinna.

— Mihinkä sinä sitte olet matkalla?

— Ka, Pietariin. Siellä minun oikea kotini on!

— Kuules mies! Etkö vaan liene tehnyt tullessasi jotain pahaa.

— En niin mitään. Päinvastoin sain itse kärsiä aika suuren vaurion.

— No, minkä?

— A, kun kaksi vieraan naapurin kirppua tienvarrella tappeli, ja minä laskin kirppuni niitä erottamaan, niin silloin katkesi minun kirpultani jalka.

— Olipa koko vahinko. Mutta lähde nyt minun kanssani, niin koetetaan hakea vahingonkorvausta.

Antero läksi, sillä hän oli kaikille nöyrä ja tottelevainen. Hänet viedään poliisikonttoriin, valokuvataan ja lähetetään valokuva K:n kunnan esimiehelle, kysymyksellä: onko tämännäköinen mies, joka sanoo omistavansa kolme hovia teidän kunnassa, sieltä poissa? Kun kysymykseen saadaan myöntävä vastine, annetaan Antero Kalalle vapaa kyyti ruunun puolesta.

Paljon muitakin tapahtumia tiesivät K:n kunnan ukot kertoa Antero Kalan matkoilta, mutta tämäkin kertomani matkaseikkailu jo todistaa, että hän oli iloinen, hyväntahtoinen ja sukkelasanainen ja tuotti siten hauskaa tupakkipakinan aihetta K:n kuntalaisille.

Muuten oli Antero Kala vielä voimiltaan vahvanlainen ja olisi kai kunnanmiesten iki-iloksi tehnyt työtä kuin karhu, mutta hänellä oli sellainen omituinen sähköttämistapa, joka aina keskeytti hänen kiireellisimmätkin työpuuhansa. Tämä sähköttäminen tapahtui yksinkertaisesti niin, että Antero naputti kahdella, tarkoitusta varten tekemällään puuvasaralla päähän ohimiensa kohdalle ja kuunteli sitten tarkkaan, kuin olisi telefoonin kuulotorvi ollut korvissa, naputti taas vasaroilla uudelleen, kuunteli sekä lähetti höpisten muka sähkösanomia.

Tätä sähköttämistä teki hän useita tunteja peräkkäin ja niin ahkeraan, että hänen pitkä ja pörröinen tukkansa oli ohimoiden kohdalta mureten kulunut melkein kokonaan. Maantiellä kulkiessa tapahtui sähköttäminen hiukan toisella tavalla. Silloin koputettiin puuvasaralla sähkö- tai telefooninpylvästä, pantiin korva hyvin lähelle pylvästä ja kuunneltiin.

Näin eli ja toimi Antero Kala. Teki vuoroin hyödyllistä työtä hoitaja-isännälleen, sähkötti ja vuoroin oli karkausmatkoilla.

Mutta sitten sattui tapaus, joka kerrassaan teki lopun hänen vaihtelevasta vaelluksestaan. Anterolla oli nimittäin vielä elossa vaimo ja pari lasta. Ahkerasti työtä tehden, kurjuutta kärsien koki vaimo miehestään erotettuna omin neuvoin, ilman kunnan apua, säilyttää itsensä ja lapsiensa olemassaoloa. Kerran tuli vaimo lapsineen miestään katsomaan. Tästäkös Antero ilostui.

Sillä olihan tuo kalpea nainen hänen vaimonsa ja olivathan nuo kaksi repaleista, valkotukkaista lasta hänen omia lapsiaan. Kauan kaihossa kätkynyt perherakkaus virkosi voimakkaana eloon ja valtasi kokonaan tämän heikkomielisen miehen. Vuoroin itkien, vuoroin nauraen katseli hän hellien omaisiaan ja hyöri heidän ympärillään. Hän kertoi heille katkonaisesti, mutta innolla aikeistaan, toimistaan ja kuinka hän nyt ei enään koskaan aio heistä erota, vaan rupeavat he kaikki yhdessä elelemään hänen kolmessa maahovissaan.

Tuli ilta ja samassa eron ikävä hetki. Vaimon piti lapsineen lähteä omaan kortteeritaloon, mutta ei päässyt erilleen miehestään. Viimein viekoteltiin Antero kamariin syömään herkkuruokia ja sillä aikaa talonisäntä läksi hevosella viemään vaimoa ja lapsia pois. Mutta ikäänkuin salaperäinen henki olisi kuiskannut kertovan viestin tapauksesta Antero Kalan korvaan. Yhtäkkiä hän jätti syönnin, juoksi nuolen nopeudella pihalle ja ehti juuri paraiksi näkemään, kun hänen vaimonsa ja lapsensa katosivat pihan portista maantielle. Hän juoksi jälestä ja huusi.

— Voi, rakas Maija, älä jätä Antero-raukkaa! Minä tulen rinnallesi kärryihin istumaan. Kuule, pysäytä hevonen, että Antero ennättää tulla!

Mutta ei pysähtynyt hevonen. Päinvastoin isännän juoksija rupesi kiireemmin laukkaamaan. Turhaan hän hevosen perästä juoksi, sillä hänen omaisensa ajoivat näkymättömiin. Jo väsyi Anteronkin jalka, henkeäkin salpasi, täytyi ruveta levähtämään kosken yli vievän sillan käsipuulle.

Veivät minun vaimoni, lapseni! Miksi en minä saa heitä nähdä? Anteron täytyy vaan yksin maahoveissaan elellä... Niin täytyy (katsoo koskeen). Mutta eipäs täydykään. Minä näen jo Maijan... Tuolla kosken kuohuissa, kultatuolilla istuu hän ja pienet pellavapäiset lapset ovat polvilla... Voi, Maija! Odota! Minä tulen!

Näin huudettuaan hyppäsi Antero Kala kosken pyörteisiin ja hukkui.

Eipä siitä ollut vahinkoa kenellekään. K:n kunnan johtavat henkilöt päästivät helpotuksen huokauksen, sillä oli päästy yhdestä levottomasta, harmia tuottavasta ja kustannuksia kysyvästä kunnan elätistä, jota ei edes tarvinnut mielisairaalaankaan kustantaa. Mutta K:n kunnan vaarit voivat kertoa lapsilleen tarinoita Antero Kalasta, hänen lystikkäistä puheistaan ja hauskoista karkausmatkoistaan, ja niin elää kunnan elätin, Antero Kalan muisto paikkakunnalla kauemmin vielä kuin jonkun suuren, manalle menneen mahtimiehen.

M. P.

TIENRAIVAAJIA ERÄMAASSA.

Useitten vuosien kuluttua saavun synnyinseudulleni. Mitä lähemmäksi kotikylääni saavun, sitä valtavammasti avautuvat menneitten aikojen muistot herkkään mieleeni, muodostuen lopulta katkeamattomaksi kuvitteluksi lapsuusajoilta. Kaikkialla ympäristö näyttää tutulta, niin kotoiselta, mutta sittenkin on siinä jotain uutuuden viehätystä, jota parhaalla tahdollanikaan en olisi osannut kuvitella. Se on samaa eikä kuitenkaan sitä, joka kuin panoraamassa aste asteelta aukenee silmäni ihailtavaksi. Talot, mökit, mäet ja järvet, ne kaikki näyttävät niin pieniltä, mitättömiltä, joitten rinnalla taas taivas kuin paljoa korkeammalla kuulehtisi, sekä puistikot asuntojen ympärillä ovat tuntuvasti ylenneet. Ja tuo kotimökki sitten tuossa! Sekin näyttää paljoa mitättömämmältä. Näin uudistuksia luonnossa. Miten lienee ihmisissä? Nehän saattanevat olla kuin ennenkin, joskin nuorempi polvi on etualalla.

Näin kuluu muutamia päiviä. Sitten alan vasta huomattavasti ympäristööni kotiutua. Yhä suuremmassa määrässä löydän luonnossa entisyyttä vastaavia yhdenmukaisuuksia. Ja ennenkuin viikkokaan on kulunut, olemme jo sulautuneet toisiimme. Nyt vasta alkaakin huomioni kiintyä ympäristöni elämään. Mikä lieneekään? Enkö enää ihmisiä ymmärtäne vai eivätkö he minua? Päähuomioni on kuitenkin siinä että jotain vierasta on välillä. Minua paljon vanhemmat ja

entiset lapsuuden ystävät — teitittelevät, tietenkin, kuten sanovat, sentähden, kun olen niin paljon muuttunut. Se heidän menettelynsä taas vuorostaan rasittaa minua, enkä tahdo osata olla sitäkään mitä olen . . .

Omalta aatteelliselta kannaltani kaipaan kyllä heissäkin muutoksia, mutta niitä en parhaalla tahdollanikaan löydä. Nuorisolla on omat nuorisoseuransa. Pitemmällekin koulutettuja näen yhden siellä toisen täällä, mutta minusta tuntuu kuin ei täällä sittenkään olisi mitään todenperäisiä uudistuksia aikaan saatu eikä tahdottukaan. Työväestössä ja sen nuorisossa en näe edes alkuakaan siihen suureen uudistukseen, joka on sukeutunut jokahetkiseksi ajatuksemme esineeksi suurkaupungin huumaavassa pyörteessä. Mutta vastustajia vanhoillisten syöttämillä voimalauseilla tapaa useampiakin, kaikki kuuluen maalaiskermaan. Syötetyt ovat kansakoulun opettajia, sairaanhoitajia, rikkaiden kauppiasten nuoria perillisiä y. m. Tuostapa selvenee kuin itsestään miksi työväki nukkuu täälläkin.

»Sehän on sosialisti», sanovat he tuontuostakin, puhuessaan. Kun se tapahtuu vielä ivallisella äänellä, niin jo innostun lopulta ja höyhennän heistä yhdestä ainakin tarkkaan sen harhakäsitteen »että sosialistit tahtovat jakaa kaiken tasan!»

Mutta sittenkin painaa raskas tunne yhä mieltäni. Olisinko ainoa täältä lähtenyt ja nyt täällä tuhansien joukossa, jotka jo olisivat asemansa oivaltaneet? Tämähän on jo kuin sattuman ivaa! Näin vähiinkö on mennyt vuosikausia kestänyt vaivannäkömme, hikipisarat, taistelut, melu ja pauhu? Eikö värivivahdustakaan ole vielä kajastanut tänne muualla jo voitokkaasta liikkeestä? Mitä kauemmin viivyn, sitä enemmin uskoni vaan tuosta varmenee.

Alkaessani jo pois lähtöä ajatella, tulen puheisiin kuin sattumalta erään konttoristin kanssa. Ja kuin pakottamalla johtaa hän puheensa aina työväen asiaan ja rientoihin.

Puoliherraskaisia olemme tottuneet aina epäilemään; sama epäilys minutkin taas valtaa. Tahtovat

vaan koukutella, ajattelen. — Antaa sitten tulla, olen valmis!

Mutta mitä ihmettä! Mitä tuo mies puhuu ja mitä oikeastaan on? Sillähän on päässä kokonainen sarja, niin ehyt ja johdonmukainen yhteiskuntamme suuremmista ja tärkeimmistä uudistuskysymyksistä. Ja niin kevyesti ne sieltä tulevat kuin sydämestä lähteneinä, pulppuavat kuin kristallikirkas helmeilevä vesi, lähteestä vievässä purossa erämaan kosteikossa. Taitanetkin olla . . .! Mitä enemmän häntä nyt seuraan ja kuuntelen, niin jo lopulta innostus valtaa molemmat, kuin vanhat tarustojen laulajat, eikä tarvitse kuin yhteensattuva, silmäin syvällinen välähdys ja me ymmärrämme toisiamme kaikesta sielustamme.

Sinä iltana ei ole puhetta erosta ja nukkumisesta. Ei muistu mieleen levon tarve eikä lopu puheen aine. Kerkiän vaan kuunnella. Eikä se lopu vielä huomenna, ei toisenakaan.

Jo toisena iltana kiiruhdan hänen asuntoonsa, kuin ennen Stoolin majaan suurlaulaja. Sanalla sanoen hänessä olen löytänyt miehen, joka vastaa satoja. Täällä hiljaisessa maaelämässä voidaankin paljoa perusteellisemmin syventyä jaloihin ajatuksiin, kuin suurien taistelujen jokapäiväisessä mylläkässä. Terve sinä odotettu ja kaivattu yksi tienraivaajista erämaassa! Kuin taiteilija luontevassa taulussaan loihtii hän sanoissa eteeni koko seudun aatteellisen ja henkisen elämän. Räikein todellisin värityksin tekee hän selvää täälläkin työväestön kurjasta elämästä, sen uinuvasta välinpitämättömyydestä ja pienistä tuskin huomattavista yrityksistä asemansa parantamiseksi. Jos se onkin huonoa, tuskin näkyvää, niin on hänen uskonsa luja kuin kallio, siitä että »uusi aika kaikki muuttaa voi». Ja sen ajan eteen tahtoo hän, konttoristi, miljoonamiehen sukulaisena, sen palveluksessa, kaikkensa uhrata. Tuon minä uskon, sillä koko olennoltaan on hän niitä »oikeita punasia».

Säälittelemme kumpikin ettemme ennemmin toisiamme tavanneet. Siksipä tuntuukin yhteentulo nyt

sitä herttaisemmalta. Ihailen tuon vaatimattoman nuoren korkeata otsaa, sydämellistä puhetta ja toverillisuutta. Erotessa ei yksi kädenlyönti riitä. Ja kun olemme jo matkan päässä vielä huudahdan »koettakaa parastanne», johon tulee vastaus niin teeskentelemätön: »Tervehdys tovereille suuressa maailmassa, että täälläkin löytyy niitä, joita sama tunne elähyttää yhteisiin ponnistuksiin köyhälistön vapauttamiseksi!»

Lähtiessä tuntuu koko seutu ihan kuin toiselta. Tuntuu kuin raskas taakka olisi hartioiltani vieritetty ja ajatus vapautunut kahlehtivasta katkeruudesta. Enhän täälläkään ollut yksin! Joka soppeen, syrjäisimpiinkin seutuihin on jo langennut siemen, joka itää! Tunnen miten rintani laajenee, katse kirkastuu ja sieluni täyttää uusi uskallus ja hurmaava ilo siitä ettemme ole sittenkään turhaan työtä tehneet, taistelleet ja kärsineet.

Otto Tiuppa.

SYKSYÄ.

Nyt lehdet lentää, varisee,
syystuuli pieksee puita,
pois kesäkorut karisee,
vain puissa joitakuita
on lehtiä ja oksillaan
ne on kuin ois ne ivallaan.

On kesä lyhyt. Tuskinpa
se täysin tulla ehtii,
luo lämpöä ja paistetta
ja puissa oksat lehtii,
kun taas jo pois se kaikkoaa
ja alla syksyn ompi maa.

On luonto niinkuin elämä,
mi ihanteita vailla,
on aina synkkää syksyä,
ja talvituulten lailla
se jäätää ihmissydämet
ja tukahuttaa tuntehet.

Mut kesän meille ihanteet
tuo elon talvisäihin,

luo lakkapäiset lainehet
ne valtimoiden jäihin,
ne mielen synkän seestyttää
ja väsyneitä virkistää.

Vaan miksi ihanteillakin
niin lyhyt ompi aika,
miks voittavi ne kumminkin
ain talvisäiden taika?
Miks ihanteiden ihmepuu
niin pian kuihtuu, lakastuu?

Miks ihanteiden ihminen
ain elon alle taipuu
ja miksi ase aattehen
niin pian hältä vaipuu
ja tylstyy taikka katkeaa
ja tuskin mitään aikaansaa?

Kas, alla arkihuolien
ja olemisen armon
ei kestä ase aattehen
ja mahti miehen tarmon:
Jok'ainoalta ihanteet
lyö taistotavan käsitteet.

Mies tuskin täällä tuntevi
nyt aatteen aateluutta
ja rintahansa tahtovi
hän saada ilmaa uutta
ja tarttuu hengen tapparaan,
käy taistotietä astumaan.

Kun hän jo pettyy! Elämä
ei ihanteita tunne.
Jos täällä tahtoo iskeä
ja lyöpi vaikka kunne,
niin paatta vasten aina lyö,
ei näe, kun on yllä yö.

Vain kipeniä kimmahtaa
se vuoren paksu paasi,
ja turhaan kalvat kalskahtaa.
— Ken elonvuoren kaasi?
On sitä vastaan turhaa työ,
jos vaikka millälailla lyö.

Ja miekanterät tylstyvi.
On miesten mielet haikeet.
Jos vaikka kunne katsovi,
on eessä ajat vaikeet:
Pois ihanteen on kesäkuu,
on jäätä maa ja lunta puu.

Ja pakkasessa paukkuvi
se elon hallavuori,
ja lumihin se jäätyvi
niin moni mieli nuori.
Jos pakkasesta säästyy ken,
niin vuoren peikot vievät sen!

Kössi Lindström.

❀ ❀ ❀

ENNEN LAILLISTA KOKOUSTA.

Väkeä on kokoontunut kunnanhuoneusto täyteen. Kohta pitäisi alkaa kokous. Vielä ei kuulu esimiehiä. Mutta pian he tulevat ja asettuvat pöydän taakse. Iloinen mieli, hyvinvointi loistaa heidän kasvoistaan, heitä ei ole huoli runnellut eikä elannon puute kalvistanut. Hyvillä mielin ja tyytyväisinä tämän elämän hyvyydestä istuvat nyt pöydän takana kokousta pitääkseen, jossa käydään läpi taksoituslautakunnan tekemä verotuslista. Sen takia onkin kokoontunut näin sankasti väkeä kokoukseen, saadakseen kukin jonkun äyrin alemmaksi taksoitetusta määrästä. Varsinkin pitäjän rikkain mies istuu lähellä esimiehiä hyvin tuiman näköisenä. Hänen ainakin tulee saada joku äyri vähemmäksi, siinä ei auta mikään.

Samalla kun esimiehet olivat päässeet pöydän taakse, lähti ovensuunnurkasta vanha mummo, köykistynyt, vaivainen olento sauvansa nojassa verkalleen pöytää kohti. Kaikkein huomio kääntyi häneen ja useimmat kai hänet tunsivatkin. Matka ei näyttä kuluvan. Sauva aina vaan kopsahtaa kunnantuvan lattiaan ikäänkuin se pyytäisi auttamaan sen varassa kulkevaa vanhusta, joka kantaa ei ainoastaan vuosia, vaan myöskin

vaivoja, raskasta elämänsä taakkaa hartioillaan. Hän on saanut raataa, puuhata koko ikänsä minkä suinkin on voinut ihan viimeiseen voimansa pinnistykseen saakka siltäkään saamatta vanhan-päivän turvaa. Nyt täytyy hänen nöyrtyä ja kaikkein ihmeteltävänä kulkea laajan lattian ylitse huonoine voimineen. Jäseniä pakotti, henkeä ahdisti, mutta vielä oli saatava joksikin päiväksi ravintoa. Hiukan vain leipää, muusta ei ollut kysymystäkään. Kunhan jaksaisi lepäämättä tämän ennenkun he enättävät alkaa kokouksen. Kaikki katsovat jännityksellä vanhaa kulkijaa. Mutta esimiesten kasvoilla näkyy kärsimätön piirre mitä lähemmäksi kulkija heitä lähestyy. Ja viimeinkin pääsee vanhus pöydän luo ja alkaa puhua:

— Hyvät herrat! Minä pyytäisin apua! Antakaa minulle vähäsen, en minä paljoa tarvitse niinkuin näette. Olen hautaan kallistumaisillani, mutta minä tarvitsisin vielä jonkun kerran syödä. Antakaa minulle apua, muuten kuolen nälkään. Ei ole leivän palaa suuhun pantavana.

— Me emme voi tähän asiaan mitään, vakuutti puheenjohtaja varmasti. Teidän pitää ilmoittaa seuraavaan kokoukseen, silloin kun pannaan esille kokouksessa esille tulevia kysymyksiä kuulutettavaksi kirkkoon. Ja sitte kun se on kirkossa kuulutettu, kuntakokous päättää, jos teille voidaan apua antaa.

— Mutta hyvät herrat! Minun täytyy saada syödä, en minä voi enään odottaa, enkä minä jaksa tulla ilmoittamaan.

— Niin, mutta emmehän me mitään voi, änkytti esimies. Pankaa joku mies ajamaan asiaanne, että hän silloin ilmoittaa meille, kun kuulutus pannaan kirkkoon.

Se tulee keskustelunalaiseksi sitten seuraavassa kokouksessa.

— Miten minä panen, kenenkä saan asiaani ajamaan? Kukaan ei rupea enkä minä jaksa. Olkaa hyvä ja antakaa nyt. Minä kuolen.

— Kuulettehan, ettemme, kun tätä kokousta ei kuulutettu sitä varten, huusi esimies.

Mummo kääntyy ovea kohti ja lähtee taivaltamaan apua saamatta. Vaivoin pääsee hän ovesta ulos. Minne hän meni ja miten eli, en tiedä, vaan laillinen kokous alkoi kunnantuvassa.

Kaima Katves.

AJATELMA.

Ken ihanteitta,
Se köyhä on!
Ken aattehitta,
Se kurja on!

Kaima Katves.

AATTEEN VAIKUTUSTA.

Eräänä päivänä oli Vaaralan talon emäntä hyvin alakuloisen ja miettivän näköinen. Vaikka emännän hyvä tuttava Syrjäkylän Miina oli ohimennessään sisälle istumaan poikennut, ei hänenkään kanssaan tahtonut emännältä puhe luistaa. Hänellä oli vaan ajatukset niin merkillisen kummallisia ja ja tuntui juurikuin olisi sydänalustaakin jollain tavalla kouristellut.

»Emäntä näyttää hyvin sairaalta tänään», virkkoi pitkän äänettömyyden perästä Miina.

»Lienenkö tässä juuri sairas, mutta hullaantuuhan sitä jo ihminen järjeltäänkin sellaisessa höllökässä mitä tätä nykyä pidetään tässä kylässä», vastasi emäntä.

»Hyvänen aika!... Mistä... Ei sinne meidän kulmalle ole outoja kuulunut», sanoi Miina hätäillen.

»Ei ole tainnut kuulua, mutta kyllä on olemassa outoja asioita, jotka jo panevat ihan pään pyörälle, ja toisinaan tahtoo mieleenkin koskea. Sentähden sitä joutuu ajoittain jo pois suunniltaan, kun oikein perinpohjin on pakotettu ajattelemaan tätä maailmaa ja maailman kaikenmoisia pahuuksia... Ajattelin juuri tässä, että jo tämä lienee sitä maailman lopun esimakua, kun ihmiset eivät enää pysy paikoillaan ja tee työtänsä, vaikka kirjanoppineet heille saarnaavat ja on olemassa lait ja asetukset», jutteli emäntä.

»Eivätkö tahdo rengit ja piiat tehdä enään töitänsä», kysyi Miina uteliaana.

»Nehän ne juuri eivät tahdo. Tekivät ne kyllä ennen työnsä ilman murinaa, mutta siitä lähtien kun tuo Voimala ilmestyi tähän kylään ja alkoi niitä villityssaarnojansa pitämään, on palvelusväessä tapahtunut muutos, joka ainakaan isäntäväelle ei ole hyödyksi eikä mieluistakaan... Ja kyllä sen osaat arvata, hyvä Miina, minkälaista se on, kun rengit ja piiat vastoin tahtoamme alinomaa käyvät turmiollisia esitelmiä kuulemassa, joita Voimalassa aina iltaisin pidetään.

»Mutta onhan tämä Vaaralan isäntä aina osannut pitää aisoissa rengit ja piiat! Panisi isäntä sellaisen eteen kovan, ettei tekisi mieli nokkinensa kaikkiin saarnailuihin», ehdotti Miina.

»On se meidän Antero jo kyllä koettanut, mutta niihin ei sana pysty eikä kovuuskaan... on sitä jo koeteltu».

»No mutta tuohan on kauheata, etteivät palvelijat tottele isäntäänsä! Mitähän se Voimala oikein saarnaakaan, kun sillä tavalla ovat villiintyneet», kysyi Miina.

»Jostain pakanallisesta työväenseurasta se kuuluu...»

»Hyvänen aika!»

»Vaikka en minä siellä ole käynyt ja varjelkoonkin minua siitä taivas!... Olen kuitenkin kuullut renkien ja piikojen keskenään supattelevan, josta olen sen verran saanut kuulla että työtä tekemästä se kieltää. Työtä pitäisi tehdä ainoastaan hiukan päiväsydännä, jotta piiat ja rengit saisivat laiskotella isäntien kustannuksella pitkät aamu- ja iltapuhteet... Sellaista se kuuluu saarnaavan. Onko sitte ihme jos palvelusväki siellä juoksee. Niillä ei ole mistään huolta, istua saavat vaan valmiin ruoan ääreen».

»Jo se on todellakin outoa, jonkalaista en ole koskaan kuullut, ja sitäpaitsi tuntuu se tarkoittavan ihan pyöreätä kuperkeikkaa talollisille», huudahti Miina.

»Sellaista se kyllä tarkoittaa. Mutta eiköhän siitä vielä Voimalan housut ala vapisemaan, kunhan hänen

villityshommansa tulevat vallesmannin korviin», lohdutti emäntä.

»Vaaralliseksi mieheksi se onkin uskaltanut ruveta, se Voimala. Jos katsoo asiaa tarkemmin, hyvin ymmärrettävältä kannalta, niin näkee selvästi, vaikka silmät ummessa katsoisi, ettei talollinen voi elää ja elättää joutilasta väkeä, jos kerran työnteko entisestään supistettaisiin. Täysi tosi se on tainnut monella olla käsissä, vaikka on tehnyt työtä yötä ja päivää. Voinkin sentähden sanoa sellaiset esitelmät suorastaan kansan villitsemiseksi, ja on niistä estettävä rengit ja piiat tavalla millä tahansa, ennenkuin se ehtii talolle turmioksi tulla», selitti Miina.

»Senhän me olemme kyllä ajoissa oivaltaneet, mutta mitä sille nyt teemme», kysyi emäntä.

»Niin, kun ne eivät tottele...»

»Sitä ne eivät tee millään ehdolla!»

»Mutta jos isäntä koettaisi pitentää päivää muutamalla tunnilla illasta, että olisivat vielä parhaallaan työssä silloin kun se Voimala esitelmiänsä pitää, niin uskon että pysyisivät poissa sieltä, sillä onhan sitä toki isännän sanalla valtaa renkien ja piikojen yli. Ja jos koko kylän isännät tekisivät samoin, saisi silloin varmasti Voimalan seurakuntana olla ainoastaan torakat seinäin raoissa, jos niitä osuisi olemaan ja...»

»Älä, Miina hyvä, jo se on sekin koetettu», huudahti emäntä.

»Eikö sitten auttanut?»

»Ei mitään auttanut. Siihen asti kyllä tekivät, kun tiesivät Voimalassa esitelmät alkavan, mutta siihen ne jättivät työt ja Voimalaan läksivät iltaa kuluttamaan. — Eihän niille läpivilliintyneille ole apua paremmin siitä kuin tästäkään. Anteroparkakin tahtoi jo silloin raivostua mokomiin piikoihin ja renkeihin, jotka eivät isäntänsä ja elättäjänsä kieltoa tottele, vaan vasten hänen tahtoaan aina toisin tekevät».

»Mutta siitähän kuuluvat viisaat kirjanoppineet sanovan, että jos renki tai piika ei tee työtä, jonka isäntänsä on käskenyt, vaan niskoittelee ja tekemättä jät-

tää, seuraa siitä laillinen rangaistus. — Totta kaiketi isäntä ei jätä asiaa sikseen, vaan vallesmannin tietoon saattaa noin julkean asian», ehdotti Miina.

»Niin sen Anterokin ajatteli oikein lain nojalla, ja tulee hän sen kyllä vallesmanniin ilmoittamaan. Samalla hän ilmoittaa myöskin tuon Voimalan, joka kansaa sillä tavalla villitsee», selitti emäntä.

»Kuulutte puhuvan noista Voimalan villityksistä», virkkoi tuohon isäntä Antero, joka juuri osui sisälle tulemaan ja kuuli viimeiset sanat.

Niinhän me tässä... ei ole kuulunutkaan siitä mitään sinne meidän kulmalle», sanoi Miina.

»Mutta ettepä te vielä taida tietää noista Voimalan viimeisistä asioista mitään, sillä hänellä on taas ihan uuttakin alulla, katsellaan vaan miten menestyy. Se on nähkääs talossaan ottanut käytäntöön sellaisen työpäivän, joka aletaan aamulla tuossa murkinan tienoossa ja iltapäivällä lopetetaan kolme, neljä tuntia ennemmin kuin muualla. Eikös tämä ole suorastaan mielettömän tekoa! Ja sellaisen järjestelmän mukaisiksihan se on opettanut tämän kylän palkkaväkeäkin, mutta saadaan vielä nähdä kuinka käy. Minä siihen jo tuumailin lain voimalla kiinni iskeä, mutta tuskin tuossa tarvinnee paremmin pappia kuin vallesmanniakaan, sillä äsken kun tuolla tapasin muutamia isäntiä ja otettiin puheeksi tuo Voimalan uusi työjärjestelmä, tulimme yksimielisesti siihen johtopäätökseen, ettei lyhyellä päivällä voi millään muotoa tulla työtä tehdyksi samaa määrää kuin pitemmällä. Jotta voisi lyhyempänä päivänä saavuttaa edes saman tuloksen kuin nykyisinä, pitäisi väen yrittää työssä koko joukon ripeämmin, mutta sitä ei tule tehdyksi palkkaväeltä, jonka ei tarvitse mistään huolehtia. Se on siten pelkkää hulluutta tuommoinen teko ja sanoimmekin jo, että mykertyy se Voimala siitä ennen pitkää taloineen päivineen ihan itsestään. Onhan sitä paitsi varma ja luonnollinen totuus, että joka tahtoo aittansa hinkalot täysinä pitää ja varallisuutta kartuttaa, täytyy tehdä työtä melkein yötä ja päivää. Voimala luulee jyvät aittaansa juokse-

van sillä että hän itse nukkuu, rengit ja piiat nukkuvat ja koko talo nukkuu. Noustaan vähän keskellä päivää kähnimään, mutta jo kun päivä on vielä korkealla, lopetetaan Voimalassa työ ja väki pääsee istumaan joko isäntänsä esitelmiin tai kirjat kourassa johonkin mäkiäyräälle. Voin sanoa, näin vanha mies kun olen ja paljon kokemuksia tehnyt, että Voimala kaivaa kuoppaa itselleen, vaikka lienee sitä tarkoittanut muille. Pian hän tekee niin pyöreän kuperkeikan, että sille kerran saamme oikein nauraa, kunhan vähän odotamme».

Tämän sanottuaan otti isäntä Antero muutaman askeleen lattialla, sitten harppasi hän kamariinsa ja sulki oven perässään.

Syrjäkylän Miina vielä hetken Vaaralan emännän kanssa päivitteli tätä maailmaa ja sen villityksiä, joitten emäntä vieläkin vakuutti olevan maailmanlopun esimakua. Sen jälkeen alkoi Miina tehdä poislähtöä; sydämelliset hyvästit sanottuaan sekä isännälle että emännälle, poistui Miina.

* * *

Vuosikausia oli Vaarala hartaasti odotellut varmaa häviötä Voimalalle, mutta kun sitä ei alkanut kuulua, kävi Vaaralan Antero oikein harmilliseksi.

Ajan kuluessa on kylän köyhimmästä väestä muodostunut ikäänkuin jokin eri ryhmä, jota yhteisellä nimellä kutsutaan »Työväenyhdistykseksi». Alussa katsoivat isännät tätä yhdistystä hyvin karsaasti, mutta sen vanhentuessa tottuivat he siihen vähitellen niin, että jonkun ajan kuluttua alkoi näkymään joitakuita isäntiäkin yhdistyksessä.

Tämä järjestynyt väki on hiljalleen herännyt kuin unesta. Se saattaa jo katsella maailmaa toiseltakin kannalta kuin ennen yhdistyksen syntyä. He näkevät jo sekä itsensä että isännän, kun sitä vastoin ennen näkivät isännän ja hänen ruoskansa, joka vinkuen il-

massa heilui ja uhkasi sivellä joka hetki sitä, joka henkensä pysymiseksi työtä raatoi. Nyt he näkevät ruoskan vaipumaisillaan ja itsensä kohoavan ihmisinä, yhdenvertaisina; heillä kaikilla on sama pyrkimys, sama aate. He näkevät eräänlaisen sortovoiman hartioillansa, voiman, joka estää heitä sekä ruumiillisesti että henkisesti, ja tämä sortovoima on alas lyötävä köyhien hyväksi.

Aletaan vaatia työpäivää lyhyemmäksi, että voisi kehittyä henkisesti, sillä työväenkin täytyy valmistautua taisteluun maailman paheita vastaan. Nyt jo vaaditaan, että kukin saisi itse nauttia oman työnsä tulokset, joita tietämättömyydessä on annettu muitten omistaa, työntekijäin itsensä kärsiessä puutetta.

Ilmoitetaan vaatimuksista isännille. Nämä antavat puolestaan jyrkän kieltävän vastauksen, samalla lyöden jykeviä kämmeniään yhteen, ikäänkuin sanansa pitävyyden sinetiksi.

Mutta on ilmaantunut jo hyvin mahtava uutuus, joka voimakkaasti lannistaa jyrkkiä kieltoja. Se on käytännössä työpäivän lyhennys, jonka muutamat ovat koetteeksi ottaneet käytäntöön. Se ei ollutkaan tuhoava muutos taloudessa, niinkuin Vaarala ja monet muut olivat ennustaneet; päinvastoin oli tulos lyhyemmästä päivästä yhtä suuri kuin ennen pitemmästä, jonka vaikutti työntekijäin ripeys, saadessaan kohtuullisesti lepoa ja vapautta.

Kulkee tuosta puheita kylässä, luiskahtavat kymmeneenkin kertaan ulos samoista suista. Ovat toisinaan epäröivällä, toisinaan puolustavalla kannalla. Isäntämiehet ovat vielä kieroja. He tuntevat sydämmessään vaatimukset olevan oikeutettuja, mutta vanhoista tavoista on raskas luopua ja sanaansa peruuttaa. Vähitellen ottaa kuitenkin yksi ja toinen käytäntöön lyhennetyn työpäivän eikä sitä jälkeenpäin tarvitse katuakaan.

Jonkun ajan perästä ovat melkein kaikki kylän isännät ottaneet käytäntöön lyhennetyn työpäivän. Vaarala vielä vastustaa sitä ennen lausuttujen sanojensa nojalla, mutta ei itse periaatteessa.

Ihmeteltiin suuresti Vaaralan jatkuvaa sitkeyttä.

Mutta eräänä päivänä leviää yhtäkkiä tieto ympäri kylää, että Vaarala on täydellisesti ottanut käytäntöön lyhennetyn työpäivän ja sitäpaitsi ylentänyt palvelijain palkkoja tuntuvasti.

»Aatteemme on hänen vaikuttanut», virkkoi Voimala tyynesti.

Ja nyt kaikuivat mahtavina ne totuuden sanat, jonka siemeniä Voimala oli kylvänyt.

J. Löfberg.

SURUNNEIDON LAULU.

inä koskeni rannalla istun,
Ja kuuntelen laulua veen.
Ja rintani kantelo yhtyy
Sen sointuhun suruiseen.

Kun maassa on tyyntä ja rauhaa,
Ja ilta on ehtinyt,
Niin koskeni rannalla kuulen
Taas aaltojen laulua nyt.

Ja kuohuvat aallot ne soittaa
Surulaulua sydämen,
Ne soittavat murhetta, tuskaa
Ja taistoja ihmisten.

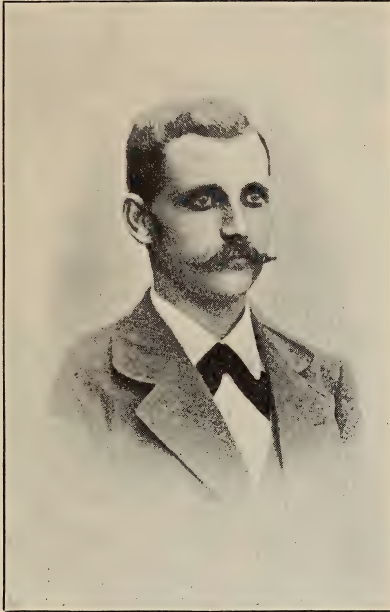
Alma Malander.

JOONAS JUUSONEN.

Hän oli todellinen syvien rivien mies, ajatuksissaan ja töissään. Hän ei ollut noita pintapuolisia puoliluonteita, jotka muotiharrastuksesta ovat työväenyhdistyksissä. Ei hän myöskään ollut noita tinkiviä sieluja, jotka ovat mukana näennäisesti, mutta joiden sydän on hyvinkin vieras aatteellemme. Hän oli rehellinen, vilpitön aatteen mies. Hänellä oli aina tarjona lämmin kädenpuristus kaikille, sillä hänen veljeydentuntonsa ulettui ryysyläisiin ja vankeihin saakka. Hän oli todellinen sosialisti, siitä saakka kun aatteemme omaksui, aina kulki työväenmiehenä huolimatta siitä, että sai puolelta ja toiselta parjausta. Hänen hehkuvaa, intomielistä persoonaansa täytyi ihailla. Kun tuo reipaspuheinen ja teräväjärkinen kansanmies, joka ei ollut varsinaista kouluopetusta saanut paljoakaan, puhui, niin vaikenivat kuuiijat, ja hänen sanansa saavuttivat huomiota. Hän oli Viipurin työväenyhdistyksen johtomiehiä, mies jonka siirtyminen manan majoille jätti jälkeensä kauvan tuntuvan aukon. Monta ansiokasta palvelusta teki hän yhdistyksellemme ja aatteellemme ottaen osaa moniin toimikuntiin sekä ollen yhdistyksen johtokunnassa. Hän täytti hyvin paikkansa, lausuen julki ännioikeudettomain ajatuksen yleisen äänioikeuden tärkeydestä. Hän ei suinkaan säästänyt arvostellessaan yläluokkaa ja olevia oloja, joiden ainoana terveeseen suuntaan ohjaajana hän tiesi sosiaalidemokraatisen puolueen olevan. Hän, vankilan työnjohtaja tunsi pohja-

JOONAS JUUSONEN.

kerrosten kärsimykset. Hän itse työmiehen kohtalon koulua käyneenä tiesi, että eivät säästäminen, ahkeruus, raittius ja muut hyveet koskaan jaksa kohottaa koko köyhälistöä. Monta sortumusta »olojen pakosta» oli hän nähnyt. Ja koska hän ei voinut heltymättä nähdä onnettomuutta, tahtoi hän *järjestelmän parantamista.* Hän oli sosialisti, koska järki häntä siihen vaati ja sydän innosti.

Hän on poissa nyt. Vilkas, liijoittelematta sanoen kaunissieluinen, puhdas toverimme makaa nyt mustan mullan povessa. Keväisellä mielenosoitusretkellä mainitsi hän sairaudesta, jonka säälimättömäksi uhriksi hän sitten suistui.

Sananen vielä ulkonaisista piirteistä Joonas Juusosen elämässä. Hän oli syntynyt 17 p. Toukokuuta 1865, sepän poikana Jyväskylän pitäjässä. Kävi puusepän opin, jonka päätti 1887. Oli sotilaana Mikkelin pataljoonassa 3 vuotta saaden aliupseerin arvon. Siirtyi Helsinkiin työskennellen useissa puusepän tehtaissa m. m. Huberin vesijohtolaitoksessa mallipuuseppänä, josta v. 1897 siirtyi Sörnäisten kuritushuoneeseen työnvalvojaksi. Sieltä siirtyi hän Viipurin Lääninvankilan työnjohtajaksi, liittyen Viipurin T. Yhdistykseen v. 1898. Mainitsemattakin arvaa lukija, että toimessaan vankeja kohtaan, oli vainaja ihmeellinen. Lempeydellä, hänen ajatustensa mukaan, saattoi herättää sortuneissa uutta elämän halua ja toivoa.

Rauha niille, jotka lepoon ovat päässeet, mutta me elävät muistakaamme: etehen elävän mieli. Paljon, paljon on meillä työtä. Riittäköön intoa ja voimia

Yksi Joukosta.

TAISTOON JOUKOT JOUTUKAA.

äykää, käykää tutkikaa
onnettoman synkkä mieli.
Huonehesen astukaa,
tumma siin' on pihtipieli.
Pois on ilon valkopilvet
toivottomuuden mustat kilvet
kaiken, kaiken varjostaa.

Käykää, käykää katsokaa,
missä nälkä, puute vaanii,
epätoivo asustaa,
rikos uhrejansa maanii
langetellen hennot lapset
horjutellen harmaahapset,
sinne käykää, katsokaa.

Käykää, käykää katsokaa
kärsimystä köyhän kansan.
Siellä kurjuus vaeltaa
viritellen surman ansan,
Siell' on tuskaa ahdistusta
monta rinnan riutumusta,
sinne käykää, katsokaa.

Sinne käykää, miettikää,
kunnes routa itsekkyyden
tunnostanne häviää,
kunnes tuli veljeisyyden

sytyttäisi roihun suuren
tosi toimen syntyjuuren
antain uutta elämää.

Uutta lemmen elämää
kaipaa kurja ihmiskunta,
eihän jaksa hengittää,
kun on kaikkialla lunta,
kun on monta pahaa pulmaa
raastamista, hurjaa, julmaa,
sortovaltaa hirveää.

Eihän jaksa hengittää
alla orjan raskaan ikeen.
— Vapauteen pyrkikää!
Taistelkaatte asti hikeen,
asti vereen intoisesti!
— Kauvan, kauvan yötä kesti. —
Nytpä taistoon rientäkää.

Kuulkaa, halki maailman
lentää valon ihmeloihtu.
Rantamalla taivahan
näkyy huikaiseva soihtu:
sosialismin jalo viiri.
— Katso, kansain näköpiiri
laajeneepi ainian.

Jokainen on ihminen
eikä luotu ruoskan tiehen.
Uskaltaako enää ken
Kahlehtia vapaan miehen,
vapaan naisen orjaks' myödä,
toisen eestä leivän syödä
uskaltaako enää ken?

Kyllä monet uskaltaa
puoltaa sortovaltaa nurjaa.
Siksi taistoon joutukaa

auttamahan kansaa kurjaa.
Leivän, elon ensi ehdon,
veljesrauhan, onnen kehdon
voimme kerran valloittaa.

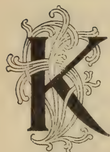
Taistoon joukot joutukaa,
aate kutsuu työhön varmaan.
Tällä lailla saavuttaa
voimme ihanteemme armaan.
Rahavallan raskaan alta
uusi, veljessovun valta
toimestanne kohoaa.

Silloin tasa-arvoa
huokuu kansain rivit taajat.
Hyveen valkoliljoja
puhkeaapi pellot laajat.
Pois on kurja leipäkiista,
runsas kasvaa hengen riista,
ihanaks' käy maailma.

Hilja Liinamaa.

KUN HERRA PÖLKKYLIN SATTUI RAKASTUMAAN.

Kaupunkimme jokainen asukas tuntee epäilemättä herra Pölkkylinin — Malakias Pölkkylinin, aioin sanoa.

Ei hän tosin pidä tapana siten itseään nimittää tai kirjoittaa nimeään sillä tavalla; hän on herrasmies ja siis tietysti myöskin sivistynyt, siksipä hän nimekseen omistaakin Malakin Pölk-Kylin. Se haiskahtaa, nähkääs, hieman sivistyneemmältä. Mutta Malakias Pölkkylin hän on joka tapauksessa.

Eikä hän itse eikä kukaan kuolevainen pidä sitä minäkään suurena syntinä, että hän, Pölkkylin on rikas mies ja omistaa pari taloa, suuren vatsan ja sen mukana luonnollisesti hyvin mahtavan rahalompakon. Mitä vielä! Hän on herrasmies, ja sellaisen miehen ominaisuuksiin kuuluu niin hyvin paksu vatsa kuin rahapussikin, — »kokovillaisen» herrasmiehen nimittäin.

Omaisuutensa oli herra Pölkkylin koonnut aivan rehellisellä tavalla. Sosialistit siitä kyllä ajattelevat päinvastoin niin, että hän sen on, siveellisesti lausuen, varastanut —, mutta mitäpä sosialisteista. Tehtailijana hän omaisuutensa oli koonnut, eikä hänen tehtaansa työmiehiä ole kukaan nähnyt kerjäilevän kaupungilla niin kauan kuin ovat jaksaneet tehdä työtä. Leivissä ovat pysyneet, ja jos toisinaan nälkä hieman kiusaakin, niin siitä vähät. Kärsitään, sillä häpeä ja lainvastaista

on kerjuuseen ryhtyä. Ne, jotka eivät enää kykene työhön, kerjätkööt. Siitä pohatat vähän välittävät, kaikkein vähemmän juuri herra Pölkkylin.

Yhteiskunnallisissa kysymyksissä oli hra Pölkkylin oikea nero — ainakin omasta mielestään ja rahamassiinsa katsoen. Valtuustossa — sosialistit sanoivat hänen päässeen sinne tuhmuutensa nojalla — puhui hän paljon ja antoi aina äänestäessä »jaa»-äänensä kuulua sille puolelle, jossa tiesi enemmän olevan »jaa'ta»; toisin sanoen voiton puolelle. Eikä se suinkaan ollut hänen syynsä, jos päätökset tavallisesti olivatkin — kanan päätöksiä. Sillä kuka käsittäväinen ihminen voisi toivoa sellaista, että järki saisi päätöksiä tehdä esim. valtuuston kokouksissa? Mutta onhan niillä sosialisteilla väliin sellaisiakin toivoja; eivät käsitä, että on parempi myöntää kuin panna vastaan. Muutamia pölkkypäitä — herra Pölkkylinin mielestä — löytyi valtuustossa niitäkin. Mutta kun nämä ehdottivat joitakin hullutuksia ja kun puheenjohtaja sekä jokin viisas-pää ehdotti sellaisia tyhmyyksiä, kuten työväen tilan parantamista, paremman palkan maksamista kaupungin töissä, työväenasuntojen rakentamista y. m. koskevia hylättäviksi, silloin kuului hra Pölkkylinin »jaa» tunkeuvan kuin tynnyristä huudettuna ilmoille. Ja hyvillään suuresta viisaudestaan silitteli hän tyytyväisenä paksua leukaansa. Sillä päätös tuli luonnollisesti hänen »jaa»-äänensä puolelle, ja, uskokaa pois, hän piti sen päätöksen kerrassaan onnistuneena.

Taiteesta piti hra Pölkkylin paljon. Soitanto häntä erittäin miellytti, eikä yhdenkään positiivinsoittajan tarvinnut poistua hänen talonsa pihalta ilman kiiltävää markkaa taskussaan. Sirkusnäytännöt ja varieté-tanssijat glunttilaulajattarineen olivat hänen parhaita nautintojaan, sillä hän oli sivistynyt mies ja ankara taidearvostelija. Teatterinäytännöt ja konsertit häntä taas ikävystyttivät pitkäpiimäisyytensä takia, ja jos hän joskus niihin poikkesikin, nähtiin hän unen helmoihin vaipuneena keskellä näytäntöä kallisarvoinen päänsä rotkottaen rinnoillaan, tai istuvan lämpiössä höyryävä totilasi

nenän edessä. Eikä sitä kukaan paheksinut, sillä kaikki tiesivät hänet sivistyneeksi mieheksi.

Viime kesänä taide hänet kokonaan valloitti, selvemmin sanoen käänsi nurin hänen koko terävän ajatuskykynsä.

Varietéteatteriin oli saapunut uusi »numero», s. o. oikein ehta ruotsitar laulamaan glunttilauluja. Se oli se numero, joka hurmasi herra Pölkkylinin.

Voi sua, Taavetti, kuinka hän lauloi kauniisti! Ja se sulava ruumiinluonto sitten? Enkelin uskoi hän saapuneen emämaasta hänen murheellista sydäntään ilahuttamaan.

Ja kun vaan ohjelmassa seisoi, että glunttilaulajat herra Svensborg ja neiti Gerda Flygblad lauloivat, silloin oli myöskin hra Pölkkylin yksi illan vieraita. Siellä hän istui ensimäisellä tuolirivillä ja paukutti käsiänsä riivatusti glunttilaulajattarelle ja — suurimmaksi osaksi — hänen loistaville kasvoilleen. Numeron loputtua nähtiin lisäksi hänet joka kerta syvästi kumartaen — sen mukaan luonnollisesti kuin paksunlainen ruumiinsa myönsi — kurottavan tuoksuvaa kukkakoria tai vihkoa, vieläpä seppeleitäkin tuolle lumoavalle laulajattarelle. Ja hänen taidehartaalle sydämelleen teki niin hyvää, kun laulajatar sen suloisesti hymyillen otti käteensä ja keijukaisen tavoin heitettyään lentomuiskun sipsutteli tiehensä. Lentomuisku kyllä heitettiin yleisön keskelle, mutta hra Pölkkylin tiesi omassatunnossaan sen viskatuksi yksistään hänelle.

Kotiinsa palattuaan kääntelihe hän kauan vuoteellaan, ähki ja puhkui, yski ja huokaili. Kaunis glunttilaulajatar häilyi ja sipsutteli tuolla hänen leveän rintansa sisimmässä sopukassa, väliin lirittäen, väliin taas loirottaen ja temmeltäen viehättävillä käsillään, aivan kuin olisi lentoon lähdössä.

»Oi, ettei vaan lähtisikään lentämään», huokaili Pölkkylin. Sillä hän tiesi nyt olevansa rakastunut; totta jumaliste rakastunut, kuudestakymmenestä ikävuosistaan huolimatta.

Ja koko riivattua oli sentään se rakkaus, sen huo-

masi Pölkkylin varsin selvään. Siellä se vaan aina reutosi sydänalassa, hyppii ja häilyi, tuntuipa toisinaan oikein repäisevänkin vimmatun pistävästi. Ja mitä lähemmäksi tuli se hetki, jolloin »numeron» piti muuttaa muille markkinoille eli oikeammin sanoa jäähyväiset Suomen varieténäyttämölle, sitä suuremmaksi kasvoi kamppailu hra Pölkkylinin povessa. Oikein hän pelkäsi sen kappaleiksi lentävän.

Viimeinen gluntti-ilta saapui. Sen saivat laulajat Svensborg ja Flygblad omaksi hyväkseen.

Mutta sen illan johdosta oli Pölkkylinillä puuhaa. Parhain rannerengas oli ostettu ja siinä säteili pieni kivi, varsin mitättömän hintainen, maksoi ainoastaan pari sataa alle tuhannen, komea kukkakori johon rannerengas kätkettiin, ja sen lisäksi pieni kirjoitus — jaa, siinä sitä olikin pulma — kyhäyksessä nähkääs. Proosako vai runoa olisi sopivampi, kysyi Pölkkylin itseltään. Proosa sujuisi paremmin, runous taas tempaisi mukaansa enemmin. Hän siis päätti runoilla. Mutta vaikkakin hän joka tapauksessa itse mielestään oli nero, niin eipä se vaan runous ottanut sujuakseen. Suuri joukko hienoimpia paperiarkkeja meni piloille. Oikein tuppasi kirous pääsemään, hänen siinä hiki tukassa runoutta kyhätessä. Lopulta valmistui seuraavanlainen tuote, mainio lopultakin, ainakin runoilijan mielestä:

Sun laulus minut hurmasi
Oikein aikalailla;
Siksipä tämän muistoksi
Tarjoon kaihoomalla.

Hymyillen tyytyväisenä puhtaalle runotaiteelleen, pisti hän lipun, jonka toisella puolella vielä seisoi kirjoitus: »Omistettu ihanalle laulajalle Gerda Flygbladille», kukkakoriin.

Myrskyiset olivat sen illan suosionosotukset — joku osa lienee ollut hyvillään siitäkin, että taiteilijat jo näkivät hyväksi matkustaa — mutta kaikista innostunein oli hra Pölkkylin. Ja kun viimeinen laulu oli

gluntattu, astui hän taas tapansa mukaan näyttämön eteen, antaen korinsa ja runonsa suloiselle gluntti-taiteilijattarelle. Hymy taas ja muisku — hm!

Mutta tänä iltana täytyi tapahtua enemmän. Hänen, hra Pölkkylinin täytyi saada puhutella laulajatartaan. Vahtimestari sai sileän viisimarkkasen, kun toimitti tilaisuuden hra Malakin Pölk-Kylinille, kuten kultareunaisessa visiittikortissa seisoi, audiensin laulajattaren pukuhuoneessa.

Vähän tuntui hävettävän astua nuoren ja kauniin tytön luo sellaiselle asialle, mutta tuo kiusottava sydämen pamppailu — se ei antanut rauhaa. Täytyi yrittää. Voitostaan hän oli muuten varma, sillä hän, Pölkkylin oli mies, jonka arvoista vaan ani harvoin on neitosille tarjolla. Sitä paitse rannerengas puhuisi myöskin jotain. Ja Pölkkylin astui sisään.

Aivan oikein! Rannerengas oli tehnyt tehtävänsä. Mitä herttaisimmalla hymyllä kiitti gluntti-taiteilija lahjasta ja — hm — runosta. Pölkkylin oli äärimmäisyyksiin ihastunut. Siinä istuivat he rinnatusten, tuon sulottaren lörpötellessä yhtä ja toista, jonka jokin tyhmyri oli sanonut olevan paljasta pötyä, vaan minkä hra Pölkkylin piti mitä viisaimpana ja herttaisimpana puheluna.

Lopuksi teki hän päähyökkäyksensä ja monin kerroin pyydettyään anteeksi ja yskittyään hän kurkkuaan köristäen ilmoitti rakastavansa oikein polttavasti, tulisesti, pistävästi ja kenties minkä taudin mukaan häntä, Gerdaa, ihanata enkeliä, jumalaansa.

Lörpötys taukosi, tyttö näytti tulleen hämilleen — Pölkkylin oli kuullut naisien aina sellaisissa tapauksissa tulevan hämilleen — väliin saavan pyörrytyskohtauksenkin, eikä Pölkkylin siis ensinkään epäillyt onnistumisestaan tuollaisen ilmiön sattuessa.

Pyörtyvänsä luuli kuitenkin Pölkkylin itsekin kuultuaan seuraavan vastauksen: »Kiitän suuresta tarjouksestanne. En olisi sitä toivonut, se on ylen suuri kunnia minulle. Ikävä vaan, että sattui liiaksi myöhään. Jo kolme vuotta olen ollut hra Svensborgin puolisona».

»Kirottu naikkonen», puhkuili Pölkkylin ajurin roskassa palatessaan kotiinsa. »Tuo kanalja esiintyy ohjelmissa tyttönä ja vetää siten nenästä vallan rehellisiä ihmisiä. Saapa, lempo soikoon, vielä viisaatkin päät pyörälle. Linnaan moiset pelimannit... Jukuliste, jalokivi-rannerengas ja seppeleet sekä kukkakorit... Olenpa, peto vieköön, minä aika nauta... Ja ne suloiset lentomuiskut. Hohhoh!... Linnaan, sanon minä.

Hra Pölkkylin ärjäsi viime sanat niin lujalla äänellä että puolitorkuksissa oleva ajuri luuli tuon kaupungin papan aikovan häntä linnaan passittaa ja nykäsi tulisesti hevostaan, joka teki äkkinäisen hypähdyksen, pyöräyttäen samalla hra Pölkkylinin roskistaan kadulle. Tosin ei siinä tapaturmassa tullut muuta vahinkoa kuin että ainoastaan uusi silinterihattu meni sataan eri mukkulaan ja hra valtuuspapan nenä joutui saamaan — siinä kun näet on vähempi pehmikkeitä — ikävänlaisen tärähdyksen. Mutta se, mikä sillä matkalla ainaiseksi hävisi, oli hra Pölkkylinin rakkaus naisiin — ja etenkin varieté- ja glunttilaulajaneitosiin.

Jussi Jukola.

SÄTEITÄ.

i ompi ihmisessä niin suurta, pyhää, kaunista,
Jot' ei voi muotoin pukea, ei sanoiks' sovitella?
Se heräjää, se väräjää, se soiton lailla heläjää;
Se on kuin ilta rauhaisa ja aamukoitto valoisa,
Se korkealle tähtääpi ja mielen sytyttävi!

Se ompi meissä Jumalaa, on jaloa ja ihanaa,
On ylevyyden hehkua ja nöyrän kauneutta,
Se totta on ja puhdasta, se tulos hyvän taistelon,
Saa kyynelen se silmähän ja mielen lempeäksi,
Ja ihmisrinnan syttymään pyhälle liekkiväksi.

Vain hetken hehkuu elämä näin tunnetulta syvää,
Pois silloin itsekkyyskin jää ja kaikki on niin hyvää!
Jokaista silloin rakastaa ja hyve kaikki valloittaa.
Ei riitaa, epäsointua, eikä paha voittoa saa,
Ja maailman on kaikkeus ijäinen rakkaus.

Alma Malander.

PALVELIJOITA PESTAAMASSA.

Jo aamulla aikaisin kihisi H—n pitäjän kirkonmäellä väkeä kuin mehiläisiä pesän ympärillä. Varsinaista kirkkorahvasta se ei ollut, vaan olivat pestattavaa palkka-väkeä, jota oli saapunut kaukaisemmilta kyliltä, jopa naapuripitäjästä asti. Paljo oli siinä myöskin huvittelijoita, sillä paikkakunnalla oli jo kaukaisemmista ajoista opittu pestipyhiä pitämään jonkinmoisina huvi- ja juhlapäivinä. Maantien sivuun, joka kaarevasti kulki kirkon ohitse viljavainioiden läpi, oli asettunut kahvin-, leivosten- ja hedelmäinmyyjiä, joiden ääressä iloisesti nauraen kauppoja tehtiin ja veitikkamaisia sanansutkauksia vaihdettiin. Varsinaisia pestauskauppoja ei vielä tehty. Korpelan isäntä kulki kuten monet muutkin, vaaleanharmaaseen kotikutoiseen sarkapukuun puettuna, pieni piipunnysä suussa ja virsikirja kainalossa katselemassa ja kuuntelemassa palkkavaatimuksia.

»Joko sinulla on ensi vuodeksi palkolliset pestattuna», kysyi tervehdittyään Peltola Korpelalta, »kun et tämän joutuisammin riennä kauppoja tekemään?»

»Ei, mutta mikäs tässä kiire, ennättäähän niitä saamaan, jos on tarvis».

»Aivan oikein. Samaa minäkin, ettei ole hoppu hyväksi, kiire kunniaksi. Olisivat ne tämänvuotisetkin vielä meille jääneet, jos vähän olisin heille rahapalkkaa lisännyt».

»Heh hee», nauroi Korpela kuivasti, »kyllä maar

joka mies voi rahansa kanssa kotonakin kauppoja tehdä, mutta se on toista minkälaisiksi herroiksi sillä tavalla palvelusväki opetetaan. Kun tänä vuonna maksat heille sen mitä vaativat, niin tulevana vuonna vaativat vielä enemmän ja kolmantena vieläkin enemmän. Samoin se on palkollisten kuin pappienkin säkki pohjaton».

»Oikein, naapuri! Kun ei kukaan ryhtyisi maksamaan korkohintoja, niin pakosta olisi palkollisten tarjota itseään halvempaan. Täälläkin kuuluvat jo riskimmänlaiset piikatytöt vaativan 40—50 mk vuodessa rahapalkkaa».

»Se on oikea järkiperäinen ajatus. Kun ei kukaan maksa, niin mistäs enemmän ottavat? L—n kauppalan pestimarkkinoilla olivat ensin aluksi älähdelleet oikein sadoissa palkkaansa, mutta kun ei niitä vaatimuksia kukaan ollut kuulevinaan, niin jo oli lopulta pakko tarjoilemaan itse itseään. Ja kas sitten niitä vasta riskiä piikoja ja renkiä oli saanut oikein pilahinnoilla».

»Mikäs pakko meidän on sitten täällä maksaa», vastasi Peltola innostuneena. »Voimmehan täällä menetellä samoin. Kutsutaan varakkaammat isännät tänne sivupuolelle kokoon, jossa teemme sopimukset mitä ryhdytään maksamaan».

»Niin oikein, nyt ei ole aikaa enää suun soittoon, vaan on ryhdyttävä tositoimeen. Lähettäkäämme kokoonkutsujia kaikkialle».

Pian oli iso ryhmä pitäjän mahtavimpia isäntiä koolla, joille Korpela teki ehdotuksen: »Me harmaahapsisiksi elähtäneet olemme tulleet siihen ikävään kokemukseen, että nuorisossa ylellisyysvaatimukset päivä päivältä kasvavat. Se on surkuteltava tosiasia. Tällä hetkellä me näemme miten palkkaväki tuolla riehuu elämän ylellisissä nautinnoissa, syövät hedelmiä ja makeisia sekä käyvät hienoina kuin parhaat rusthollin lapset. Ja ne kaikki tulevat pois meidän pussistamme, sillä vuosi vuodelta he vaativat meiltä yhä suurempaa palkkaa. Mutta ei siinä kylliksi. Me isäntinä olemme edesvastuussa palvelijaimme moisesta turmiollisesta

elämästä. Mutta jos me haluamme tämän suuren edesvastuun syrjäyttää, niin on siihen meillä nyt sopivin tilaisuus. Älkäämme maksako piialle kuin 25 mk ja rengille 60 mk vuosipalkkaa, niin silloin ymmärtävät antaa rahalle arvon».

»Hyvä, hyvä», kuului joukosta huuto, mutta äänien vaiettua alkoi lauhalla äänellä hyvinvoivan näköinen isäntä:

»Toverit! Viivähtäkäämme hetkisen miettimään tätä palvelijain palkkausasiaa, ennenkuin semmoisenaan hyväksymme Korpelan ehdotuksen».

Joukosta kuului yleistä nurinaa, että »suotta tässä enää aikaa tuhlataan selvän asian kanssa. Tietäähän Rintalan. Kaikissa asioissahan se on muiden hyviä ehdotuksia vastaan, kun on kysymyksessä köyhä kansa. Tahtoisi ehkä, että kaikki tulisivat yhtä köyhiksi».

»Kun ajattelee», jatkoi Rintala, »mitenkä monta askelta palvelija vuoden loppuun tulee ottamaan, erittäinkin semmoisissa paikoissa, joissa ei ole päivätyön pituudella rajaa, niin ei voi olettaa, että niiden pitäisi tyytyä 25 markan vuosipalkkaan. Ei sillä rahalla voida ylellisesti elää, ei edes saada elämän välttämättömiä tarpeita, puhumattakaan säästöstä vanhuuden päiväin varalle. Mutta minä en, hyvät toverit, langeta syytöstä tässä enempää yhdelle kuin toisellekaan meikäläiselle. Syy on olevissa oloissa. Pääoma on anastanut vallan ja oikeuden. Se koneellisesti kulettaa koko ihmiskuntaa. Heikomman sorto ja väkevämmän valta on aikamme tunnusmerkki. Mekin tietämättämme olemme apureita tämän mahtavan kapitalistisen vauhtipyörän kuljetuksessa. Ja tämän mahtavan painon pakotuksesta meistä moni on pakotettu koettamaan saada niin huokealla kuin suinkin on mahdollista työnsä teetetyksi. Se on todella tukala asema. Mutta meidän täytyy ihmisyyden nimessä ottaa osaa tuon painon kantamiseen niin paljon kuin suinkin mahdollista. Me emme ihmisinä voi koko painoa asettaa palkkaväen niskoille, niin sokeasti ettemme maksa heille edes tyydyttävän kohtuullista palkkaa. Ehdotan, että naispal-

velijalle maksetaan vuodessa rahapalkkaa 100 mk ja rengille 200 mk. Kun tämmöisen palkan maksamme, niin silloin ne tekevät iloisina nurkumatta työtä paljon enemmän. Se on meille hyödyksi ja kunniaksi. Sen minä olen jo kokenut ja voin varmasti vakuuttaa todeksi». Mutta tämä ehdotus otettiin naurulla ja ivapuheella vastaan.

»Joutavia mies kehtaa uskottaa», huusi Korpela. »Jahka nyt olet moniaan vuoden taloa pitänyt, niin ne periaatteet saat vararikolla maksaa».

Isännät hajosivat yksi yhtäälle, toinen toisaalle tekemään pestauksia. Korpela ja Peltola kulkivat rinnatusten virsikirjat kainalossa ja pienet piippukynät suussa, ja kuunnellen palkollisten vaatimuksia.

»Ka tuossa on terhakkaan näköinen mies», kuiskasi Peltola Korpelalle, osottaen nuorta, keskikokoista, punakkaa, hartevaa miestä, joka seisoi nojallaan aitaa vastaan, poimien karviaismarjoja hatusta suuhunsa.

»Oletteko pestausta varten täällä», kysyi Korpela.

»Olen», vastasi mies tyynesti.

»Paljonko vaaditte vuosipalkkaa?»

»125 mk rahaa, sarkavaatteet, kaksi paria mekkohousuja, kahdet sukat, samoin kintaita ja aivinaisia paitoja sekä kaksi paria saappaita ja talon täyden hoidon».

»Oh-hoo poikaa», ihmettelivät molemmat isännät yhteen aikaan. »Heh hee!... Eivät miehet nyt niin paljoa maksa. Viimeinen vuosi tuli maamiehille huono, joka vaikuttaa, ettei voida pitää paljoa työväkeä, joten niitä on paljo joutilaina. Moni rupeaisi työhön ruokapalkasta».

»Tehkööt — mutta en minä ainakaan alle sadan rupea vuoden ajaksi toisen orjaksi», vastasi mies kuivasti.

»Osaatteko tehdä käsitöitä», kysyi Peltola.

»Osaan», vastasi mies, ojentaen ulossetelinsä isännille.

»Noo», sanoi Korpela pitkäveteisesti, »se antaa sinulle enemmän puoltoa pyytämään suurempaa palkkaa, kun osaat käsitöitä. Ota 75 mk!»

»Mitä joutavaa riskin ja kykenevän miehen kanssa maksaa tinkiä», sanoi Rintala, joka oli kaupantekoa kuunnellut sivulta. Minulta saatte 150, jos lupaatte 10 tuntia päivässä tehdä uskollisesti työtä».

Hämmästyneenä ja miltei liikutettuna teki nuorukainen Rintalan kanssa sopimuksen. Korpela ja Peltola sadattelivat Rintalaa hävyttömäksi konnaksi, kun sekaantuu toisten kauppaan. Semmoisesta hävyttömyydestä saisi oikeudessa vastata.

Rintalalla oli palkollisia jos jonkin näköisiä ja kokoista tarjolla, mutta Korpela ja Peltola eivät tahtoneet kohtuullisella palkallakaan saada palvelijaa pestatuksi. Kun jumalanpalvelus oli jo alkanut ja iloinen virrenveisuu kaikui kirkon avoimesta ovesta ja akkunoista, kuleksi Korpela vielä tekemässä renginkauppoja. Mutta Peltolan oli jo toivomuksensa mukaan onnistunut saada pari renginkauppaa tekaistuksi, joiden kanssa hän tyytyväisenä piippuaan imien virsikirja kainalossa riensi kirkkoon. Mutta tämä pestipäivä oli ensimäinen ja viimeinen kerta, kun nähtiin Peltola yhdessä renkinsä kanssa kirkonpenkissä istuvan ja samasta kirjasta laulavan.

Tapani Orasmaa.

YSTÄVÄNI.

On mullakin yksi ystävä
jota unhota en koskaan.
Hänettä olis ikävä,
joutuisin suureen tuskaan.

Hän surut, murheet karkoittaa,
ainaiset leipähuolet.
Mielen synkän kirkastaa,
aattehet nostaa nuoret!

Hän toverina matkoilla
on hauskan viehättävä
ja ystävä taas kotona
niin rakas, miellyttävä.

Mä usein häntä suutelen,
aamuin sekä illoin.
Vienoa ääntään kuuntelen,
ja huolet haihtuu silloin.

Hän ompi kaikki kaikessain,
en ilman tulis aikaan.
Ja luulen että haudassain
mä vielä häntä kaipaan.

Hänt ilman oisin onneton,
ois talvi, taikka kesä.
Vaan arvatkaapas ken se on? —
On pieni — piippu-nysä.

M. T . . . . a.

KEINOTEKOINEN RUOSKA.

Suurta ihmettelyä sai aikaan N:n kylän asujanten keskuudessa Rantatalon isännän Juhannin tuhlaavaisuus. Sitä kesti aina vuodesta toiseen, ja useat päättelivät päätänsä pudistellen, että kyllä siitä vielä kerta tule loppu koko talosta moisen tuhlaavaisuuden takia.

Merkillisintä koko jupakassa oli se, että talon laveat tilukset voitiin hoitaa niin vähälukuisella väestöllä ja siitä huolimatta olivat pellot parhaimmassa kunnossa. Talon miehiseen väkeen kuului nimittäin ainoastaan kaksi renkiä ja muonamies, vaikka toisissa Rantatalon suuruisissa taloissa täytyi olla vähintäin viisi miestä vakinaisina työssä.

Mutta se, joka ei ihmetellyt tuhlausta eikä talon menestystä pienellä voimalla, oli itse Juhanni-isäntä, sillä hän oli viisaana miehenä keksinyt itselleen mainion ruoskan, sellaisen, jonka avulla työt luistivat kuin taikavoimalla, ja se oli se menettely, jota toiset pitivät tuhlauksena.

Juhanilla oli näet tapana tarjoilla miehilleen ryyppyjä useita kertoja päivässä työtä tehtäessä, ja siitä kiitollisina ja hurmaantuneina ponnistivat työntekijät viimeisen voimansa »hyvän isäntänsä» tyydyttämiseksi.

Mutta tämän ruoskajärjestelmän seuraukset eivät suinkaan jääneet näkymättä. Monta verevää nuorta miestä, palveltuaan kolmisen vuotta Rantatalon Juhania, oli muuttunut heikoksi, kivuliaaksi ja täydelliseksi

juomariksi. Silloin näki Juhani parhaaksi erota sellaisesta miehestä, ottaen tilalle taas uuden, jonka voimat hän tarvitsi työssään omaksi hyödykseen.

Vielä oli eräs seikka, joka suuresti vaikutti hänen edistymiseensä, samalla tehden päinvastaisen vaikutuksen toisiin. Talossa oli näet väellä kovin huono ruoka. Se olisi epäilemättä vaikuttanut sen, ettei väki talossa olisi ollut pysyväistä, mutta isännän oli tapana tarjota »suunavausta» syömään ruvetessa, ja silloin kelpasi huonokin ruoka vastalauseetta.

Kun väki oli työssä vainioilla, oli siellä myöskin isäntä mukana ruoskansa taskussa. Siellä jaaritteli hän väen kanssa joutaviaan, kuitenkaan milloinkaan muistuttamatta heitä työn joutuisuudesta, ärjymättä tai suututtelematta. Hilpeällä mielellä tahtoi hän aina pitää työväestöään, vieläpä kehuen sitä oikein maan mainioksi, ja kun hän huomasi, että väsymys lopultakin alkaisi haittaamaan, otti hän mainion ruoskansa esille, puheli iloisesti miehille, ja poikkeuksetta teki se menettely tehtävänsä. Ja kun ilta tuli, olivat kaikki niin väsyneitä, että illallista tuskin jaksoivat syödä. Mutta he eivät käsittäneet saaneensa päivällä isännältään ruoskaa, joka pakotti heidän puristamaan viimeisensä sinä päivänä.

Mutta ihmetellen puhuttiin kylässä aina vaan Rantatalon isännän suuresta tuhlaavaisuudesta väelleen; kukaan ei käsittänyt tämän tuhlaavaisuuden syvää tarkoitusperää. Ei edes siitäkään tultu asiaa huomaamaan, vaikka kyläkunnan suutari, tuo suureksi irvihampaaksi tunnettu Naskali-Jussi, jouduttuaan Juhanin kanssa kerta riitoihin, silloin tekasi laulun, jossa hän mitä purevimmin kosketteli myöskin tuota keinotekoista ruoskajärjestelmää. Laulussa oli esim. kolme seuraavanlaista värssyä:

Ei Ranta-Jussi isäntä
Renkiänsä hauku
Eikä piiska ikänä
Selässänsä pauku.

Viina ompi rengin ruoska,
Silakka sakuskata,
Kirnupiimä, peruna,
Ne oivaa herkkua.

Jos nälkä on tai väsyttää,
Niin ruoskaryyppy laulaa.
Vähät niistä väliä,
Kun viina kastaa kaulaa.

Laulua ei käsitetty. Isännän suuri tuhlaavaisuus kulki vuodesta vuoteen ihmisten huulilla. Tiedettiin häneltä menevän pullo viinaa päivässä ja vaikka ei se isossa määrin ostaen, kuten Juhanilla oli tapana, noussut kuin 80 penniin pulloa kohti, saatiin siitä kuitenkin vuoden pitkään summa, joka nousi aina kolmannelle sadalle. Siinä tosin oli vaan arkipäivät laskettu, sillä pyhinä ei annettu muuta kuin yksi pieni ryyppy aamiaiseksi, mutta siltikin oli siinä summa joka sai aikaan ihmettelyä.

Kukaan ei näet käsittänyt sitä seikka, että Rantatalossa olisi tarvinnut olla työssä vähintäin viisi miestä, siis kaksi lisää. Niiden palkka vuodessa veisi noin neljäsataa. Ruoka, huonompikin y. m. kustannukset nousisivat noin viiteensataan. Sitä paitsi ei nykyinen huono ruoka olisi kelvannut. Siinäkin siis säästöjä. Lisäksi olisi talossa täytynyt pitää pari hevosta lisää; tällä laskulla piti hän ainoastaan kolmea; ne ruokittiin hyvin, jotta jaksoivat miehen mukana raataa, ja näin ollen oli keinotekoisesta ruoskasta lähemmäs tuhannen markan hyöty vuosittain Rantatalon Juhani-isännällä.

Talvisin piti Juhani tapanaan vähässä määrin harjoittaa metsän hakkausta. Sahattiin lankkuja tai hakattiin halkoja. Ruoska oli sama kuin kesälläkin, sillä erotuksella vaan, että siitä silloin tulivat osallisiksi toisetkin kuin talon vakinainen väki. Talvella otti hän lisää miehiä metsätöihin, halvalla palkalla tietenkin, ja teetti työtä aivan samoilla ohjeilla kuin konsanaan. Itse oleksi hän metsässä lähitienoilla valkean ääressä, pais-

tellen milloin lammasta tai sianlihaa vartaalla, ja tehden tuontuostakin ruoskineen kierroksen työntekijäin luona. Koko päivän varastoa säilytti hän kontissa tulensa lähellä ja pienellä noppasella vei ryypyt jokaiselle.

Kerran oli Juhani onnistunut saamaan työhönsä neljä kuleksivaa lankunsahuria, oikeaa »matkasälliä».

Vaikka nämä miehet eivät suinkaan ryyppyjä halveksineet, eivät he kuitenkaan olleet ensinkään tyytyväisiä Juhanin maksamiin palkkoihin ja vielä vähemmin hänen ruokiinsa. Heillä oli se hyvä tieto, että täyden palkan saamisella voittaa, ostipa sitten itse rahallaan mitä halusi. Huono työnsaanti yksin pidätti heitä heti eteenpäin lähtemästä.

Harmistuneena tästä, päätti yksi heistä, Jaska-niminen pohjalainen tehdä isännälle pienen kepposen, josta syystä hän kehotti toisia voimainsa mukaan pidättämään isäntää mahdollisimman kauan luonaan hänen tullessa viinaryyppyä tuomaan. Sillä välin lupasi hän »tullata» isännän sekä ruoka- että viinavarat parempiin suihin. Hän tiesi nim. hyvin isännän omalla tulella olevan vähän parempia ruokia kuin mitä heidän eväslaukkunsa sisälsi, ja siitä syystä teki Jaskan mieli niitä hieman tutkia.

Toiset suostuivat tuumaan, ja kun nyt Juhani seuraavan kerran tuli Jaskan luo ryyppyä tuomaan ja siitä lähti toisten luo, lähti samalla Jaska isännän tulille. Sahureita metsässä oli useita pareja silloin ja kaikki jonkun matkan päässä toisistaan, niin että Jaska hyvin tiesi isännän tällä matkalla viipyvän ainakin tunnin ajan.

Tulelle päästyään oli Jaskan ensi tehtävänä kantaa lähellä olevasta koivuhalkopinosta useita sylillisiä. Saatuaan näin oikein mainion loimutulen, alkoi hän tarkastamaan eväskonttia. Ja aivan oikein! Siellä löytyi paitsi suurta viinapulloa, myöskin muhkea juusto, nuorta voita ja suolattua silavaa.

Leveäksi meni Jaskan suu ja hyvillään siitä että taas kertakin pääsi vähän parempiin ruokiin käsiksi, otti hän aimo naukun pullosta, tuumien itsekseen:

— Maljasi nyt, sinä ryypyllä ruokkija... Höh! Mainiota ottaa kerta minkä haluttaa... Toinen kulaus vielä suuhun... Höh! ompas se äijää!... Ja nyt, sinä komea juusto, saat antaa tuntea, miltä tunnut nälkäisen vatsassa... Ja nuorta voita... Sillä aikaa kun ryypyllä ruokkija viipyy, ruokin minä omaa ruumistani... Ahaa, läskiä tulelle... Tuossapa paistinvarras!... Syön oikein herraspäivällisen... ja juon! Tämäpäs maistuu... Kolmas ryyppy... Höh! Karvasta, peijakas! No, ompas sakuskaa... Kun ei tuo nälkämestari saapuisi ikinä!... Hitto, kun ruoka tuntuu hyvältä... Neljäs ryyppy ja kunnollinen... Höhhöhhöh! Taisi mennä puoli äijän pullosta...

Kun Jaska lopetti ateriansa, oli isännän suuren pullon sisällys myöskin lopussa. Jaskan pää tuntui raskaalta, häntä väsytti ja siksipä hän huolettomana heittäytyi lähellä tulta olevalle risuläjälle ja oli heti sikeässä unessa.

Juhani tällä välin kuleksi pitkin metsiä ryyppyjään jakamassa ja palasi kuten tavallisesti Jaskan sahauspaikalle, joka oli lähimpänä hänen tultaan. Hänen silmänsä lensivät kuitenkin hyvin suuriksi huomatessaan sahan olevan aivan samalla kohdalla kuin hänen lähtiessäänkin ja toisen miehistä torkkuvan kannon nenässä, toista näkemättä missään. Suuttumus valtasi Juhanin ja hän karjasi tavalla, joka vaan oli harvinaista tältä hyvältä isännältä:

— Hoi, mies! Sitäkö riivattua täällä laiskotellaan! Missä on toverisi?

— Sinne isännän tulille tuo lähti, eikä ole kuulunut vielä palaavan — tuumi toinen haukotellen.

— Minun tulelleni?... Sitäkös riivattua..!

Kiireesti läksi Juhani kohti majapaikkaansa. Hänestä tuntui kauhistuttavalta, että jokin vieras uskaltaa lähetä hänen tultaan.

Jo kaukaa näki Juhani iloisen tulen loimuavan ja päästyänsä lähemmälle huomasi hän suureksi harmikseen koivunpinosta viedyksi hyvän joukon hänen par-

haita koivuhalkojaan. Kirous kuului Juhani-isännän huulilta.

Mutta tulen luo päästyänsä hänen silmänsä vasta aukenivat. Ruokakontti oli auki, ruoista tähteet jälellä, tyhjä viinapullo lojui hangella, puoliksi palanut läskinpala näkyi tulen lähellä, mutta... kauhistavin näky kohtasi häntä tulen sivussa risuläjässä.

Risut palaa räiskyivät iloisesti, liekkien sivellessä hiiltynyttä ihmisruumista keskellä roviota!

Kamala oli tämä näky; itse sellainenkin mies kuin Juhani, joka ei toisella tavalla säälinyt ihmistä, säikähtyi aivan tajuttomaksi, nähtyään tuon mustaksi kärtyneen ruumiin liekkien hyväiltävänä.

— — — — — —

Illalla kannettiin Jaskan hiiltynyt ruumis kylään ja uutinen levisi siitä kiireesti joka mökkiin. Juhanin antama selitys, joka kuului: »viinanahneuden tähden», hyväksyttiin kaikkialla. Että siihen m. m. oli syynä itse Juhani-isäntä, ei kenenkään päähän pälkähtänyt. Mitä siitä asiasta sanoi Juhanin oma povi, ei kuulunut toisten korvissa, ja Juhani oli mies, joka osasi pitää omaatuntoaan aisoissa.

Se oli ensimäinen, hänen keinotekoisen ruoskansa oikein näkyvä uhri. Toisia kyllä oli olemassa jo kymmeniä, mutta ne kulkivat vitkalleen perikatoaan kohden.

Mutta sallimus oli määrännyt, että saatiin nähdä toinenkin, joka Rantatalon isännän ruoskan lopultakin katkaisi.

Samana syksynä kun talvella tapahtui edellä kerrottu tapaus, oli taloon tullut rengiksi 20-vuotias torpanpoika Aapeli Kivimäki. Tämä nuori mies oli tunnettu siivoksi ja hyväntahtoiseksi, ollen kaikissa hyvissä pyrinnöissä aina etumainen ja hyvän joukon edellä sen ajan nuorista miehistä maalla.

Tultuaan Rantataloon, ei Aapeli vielä ollut ryyppyäkään laskenut suustansa, ja kun isäntä ensi kertaa sitä hänelle tarjosi, hylkäsi Aapeli inholla tarjouksen. Tämä luonnollisesti pelästytti Juhania, ja hän kertoi oikein herttaisen ystävällisesti, kuinka suuri hyöty oli

HUGO SIMBERG. KUOLEMAN TANSSI.

T. K.

ihmisellä terveyden puolesta nauttia väkevää, tehdessään raskasta työtä.

Isäntä oli ikämies. Vanhempien puheita uskotaan, ja kun juoppoutta ei vielä tiedetty pitää suurempana paheena, uskoi Aapelikin isännän puheen ja tarttui koukkuun. Alussa tuntui se katkeralta, mutta lopulta alkoi hän jo odottamaan hetkeä, jolloinka hyvä isäntä taas saapuisi ryyppyineen.

Vapaaviikon aika oli saapunut, vuosi siis Aapelilta mennyt Rantatalossa.

Tällä välin oli Aapeli myöskin jo tottunut juomiin niin, että tuotti juomia jo toisinaan itsekin kaupungista, kun ei enää riittänyt se minkä isäntä suvaitsi tarjota.

Vapaaviikoksikin oli hän yhdessä toisten kanssa hommannut muutaman pullollisen tuota nestettä, ja sitä nautittiin iloisessa seurassa, jossa oli paljo vapaaviikon viettäjiä.

Aapeli juopui sinä kertana tavallista enemmän, muuttui riitaiseksi ja saavuttuaan kotiinsa Rantataloon, oli hän aivan hurjana viinasta ja vihasta. Kiljuen ja huutaen viskasi hän pöydän ruokineen kumoon, heitti tyhjän viinapullonsa pirstoiksi vasten uunia sekä raivosi muuten kuin mieletön.

Alussa pysyttelihe isäntä kamarissaan, mutta lopulta oli hän pakotettu tulemaan ulos muka rauhoittamaan reuhojaa.

Mutta Aapelia ei nyt saatu rauhoitetuksi. Isäntää nimitti hän nylkyriksi, nälkäherraksi y. m., tarttuen lopulta häntä kaulukseen ja paiskata rojautti hänet lattiaan.

Vavisten vihasta syöksyi Juhani lattialta pystyyn, tempasi halon nurkasta ja lyödä sivalsi sillä Aapelia kylkeen. Säikähtynyt väki ryntäsi silloin ulos huoneesta; sieltä kuului kauhistava huuto, kuului jonkinlainen lusaus, taas parkaisu, ja hurjistunut Aapeli ryntäsi ulos talosta.

— — — — — — —

Väliaikaisilla kihlakunnan käräjillä oli Aapeli vastaamassa vapaaviikolla tekemästään työstä.

Tuomari luki syytöksen:

»Torpparinpoika Aapeli Kivimäki N:n kylästä, viime marraskuun 8 päivänä tekemästään murhasta, jolloin hän kirveellä löi kuoliaaksi talollisen Juhani Rantatalon sanotusta kylästä, käsketään siis vastaamaan tästä teostaan nälllä ylimääräisillä käräjillä».

Kovasti raudoitettuna seisoi Aapeli oikeussalissa, kuunnellen syytöstä niin vakavana, ettei pienintäkään levottomuutta tai toivonsädettä näkynyt hänen kasvoillaan.

— Tunnustaako syytetty tekonsa — kysyy tuomari virallisesti.

— Sen olen jo monta kertaa tunnustanut, yhtään kertaa en ole kieltänyt.

— Mikä aiheutti syytetyn tekemään noin kauhean murhan?

— Viina! Se kirottu neste, jota tuo murhattu isäntä minua opetti juomaan. Hän aikoi murhata minut viinallaan, työllään ja nälällä, mutta lankesi itse kuoppaan. Uhreja ennen häntä itseään oli hänellä monta, hänen oma vuoronsa tuli minun käteni kautta; hän sai palkkansa, niitti mitä oli kylvänyt... Enempää ei minulla ole vastattavaa.

— Astukaa ulos! Julmasti kalahtelivat raudat Aapelin astellessa odotushuoneeseen.

Tuomio, joka heti sen jälestä julistettiin, sisälsi elinkautisen vankeuden »isäntänsä tahallisesta murhasta».

Kun Aapelia lähdettiin kulettamaan käräjätalosta, tuli hänen vanha äitinsä kyynelien vallassa heittämään jäähyväisiä pojalleen.

Silloin kuohahti nuoren vangin povi, kyyneleet tunkeutuivat silmiin. Kovasti nyyhkyttäen ja painaen päänsä äitinsä helmaan — siihen samaan, jossa monta hetkeä oli viattomana uinaillut — hän katkonaisesti puheli:

— Oi, rakas äiti!... Älä koskaan syytä onne-

tonta poikaasi... syytä viinaa, Rantatalon isännän ryyppyjä... Äiti, äiti!... Ne veivät sinulta lapsesi, kätkivät linnan komeroihin...

— — — — — —

Surkea oli Rantatalon Juhanin loppu. Mutta samalla loppui talosta myöskin tuo keinotekoinen ruoskajärjestelmä. Taloa ryhtyi hoitamaan Juhanin vävy, ja siitä päivästä ei palvelijoille siinä talossa ole viinaa eikä muitakaan väkijuomia tyrkytetty.

T.

KEIKARI.

Ei elä hän työstään
vaan korskaasti käy,
Hän köyhä ei myöskään,
ei siltä hän näy.
On vaatteensa viimeisen muodin mukaan
Nimeään, arvoaan, tiedä ei kukaan.
Ihmiset kuiskivat hymyssä huulin:
»Hänpä on keikari kaikista suurin».

MIETELMÄ.

Jos rikkaudet ma koota voisin
Ja niiden kautta onneni loisin,
Arvoon, kunniaan kohoaisin,
Ja köyhät veljeni unohtaisin,
Ylellisyydessä hekumoisin, —
Niin silloin suurin lurjus oisin.

Jos valtani käyttäisin mä väärin,
Kadottaisin tuntoni ja säälin,
Köyhät veljeni orjuuttaisin,
Työntulokset heidän anastaisin
He kärsiä saisi onnetonna —
Niin silloin oisin lurjus ja konna!

Siksipä halveksunkin heitä,
Jotka eivät kynnä eikä keitä;
Jotka vaan keskenänsä tasaa
Mitä köyhät työllänsä kasaa,
Riistäen köyhiltä tunteetonna. —
Siksipä heitä kutsun: — konna!

M. T.... a.

RAHATTOMAN SEIKKAILU.

sein olen kuullut väitettävän, että on sopimatonta puhua ja kirjoittaa itsestään. Henkilö, joka kertoo omia havaintojaan, on muka itserakas raukka. Mutta minä, joka en monessa muussakaan suhteessa tahdo kulkea »yleisen mielipiteen» turvallisessa vanavedessä, pidän varsin sopivana kertoa muille juuri niitä havaintoja, joita *itse* olen tehnyt. Vai olisiko, sopivampaa, että minä tässäkin kertomuksessa vetäytyisin kainosti syrjään ja esittäisin omia kokemuksiani muitten tekeminä? Mitähän sillä olisi voitettu? En minä semmoista teeskentelyä siedä. Se on minusta rehellistä peliä, että kukin puhuu mitä hän omasta kokemuksestaan tietää. Kun joku toinen kertoo minulle kokemuksiaan, jotka minä panen paperille, niin luonnollisesti saa silloin itse kertoja oikeuden esiintyä yleisön edessä. Mutta kun minä nyt olen sekä kokija että kertoja, niin on minulla täysi oikeus esiintyä omassa nimessäni.

Olen suurimman osan ikääni ollut rahattomana. Mokomaa puutetta en viitsi kutsua edes köyhyydeksi, koska en tunnusta rahan yliherruutta, mutta sen sanon, että suuttumus väkisinkin valtaa mielen, kun saa kokea miltä rahattomana oleminen »maailmanrannalla» maistuu.

Muutama vuosi sitten täytyi minun aivan kuin sallimuksen pakosta mennä Amerikkaan — tietysti lainarahoilla. Vielä tänä päivänä olen velassa tuon

matkan tähden. Tekisi mieleni kutsua sitä matkaa onnettomaksi, mutta minäpä nimitänkin sitä onnelliseksi niihin kokemuksiin nähden, joita sain tehdä sekä itse Amerikassa että meno- ja paluumatkalla.

Oikeastaan tekisikin mieleni kertoa sekä meno- ja paluumatkasta että Amerikassa oleskelustani. Mutta siinä tapauksessa tulisi tämä juttu mielestäni väsyttävän pitkäksi. Kun sanon, että menin Amerikkaan siirtolaisena, niin eipä kukaan halunne matkasta enempää tietääkään. Onhan jo tarpeeksi kuultu, miten siirtolaisia kohdellaan.

Amerikassa oloajastani olisi myös liiaksi kerrottavaa; siksipä en puhu siitä asiasta sen enempää kuin että olin koko ajan melkein rahattomana ja ilman ystäviä — tietysti oman kehnouteni tähden. Sen sijaan luulen lukijoita hieman huvittavan, jos kerron heille paluumatkani päävaiheet.

Kärsittyäni noin 8 kuukauden ajan nälkää rikkaassa Amerikassa, rupesin toivomaan ja yrittämään pois koko maasta. Kun minä nähkääs ansaitsin dollarin tai korkeintaan kaksi viikossa — ottamatta lukuun niitä viikkoja, jolloin en ansainnut niin ropoakaan — ja näillä tuloillani elätin Suomeen jäänyttä, silloin 4-henkistä perhettäni sekä tietysti omaakin ruumistani, niin arvaatte sen, ettei tuommoisesta ansiosta mitään matkarahoja säästetty. Joku ehkä ihmettelee kehnoutta miehen, joka ei Amerikassa enempää ansaitse. Mutta minkäpäs omalle kehnoudelleen voi. Kyllä minä parhaani panin, mutta myttyyn menivät kaikki yritykseni. Yritin työhön missä vaan työpaikka oli. Kaikkialta ajettiin pois sillä selityksellä, ettei tarvita. Ainoana ansionani oli käännöstyö. Kääntelin novelleja y. m. englanninkielestä suomalaisiin lehtiin. Mutta kun tätäkin työtä sain kovin harvoin ja silloinkin armosta — ei näet olisi tarvittu ylimääräisiä kääntäjiä — ja siitä maksettiin perin vähän — ainoastaan 50 senttiä pieniriviseltä, noin metrin pituiselta palstalta — niin ei siitä mitään säästää voinut.

»No miten sinä sitten Suomeen pääsit, kun ei sinulla rahaa ollut», tiuskasee lukija jo kärsimättömänä. No en minä taas ihan rahatta ollut, vaikka en sillä kyennytkään matkalippua lunastamaan. Olipas minulla rahaa ostaa matkalippu Waukeganista — tuolta puolen Chicagon — aina Newyorkkiin asti. 17 dollaria 5 senttiä maksoi se lippu. Ajatelkaas, se on jo koko pitkä rautatiematka, joka meidän rahassa laskettuna maksaa noin 90 markkaa. Siihen minulla oli itselläni rahaa.

Istuttuani 1 ½ vuorokautta rautatievaunussa, tulin eräänä kesäkuun iltana klo 8 aikaan Newyorkin kaupunkiin, tuohon ihmisellisten intohimojen ja ihmisellisen kurjuuden pesäpaikkaan. Junan pysähdyttyä kas voivat huoleni. Mikä tulisi neuvoksi tuossa miljoonakaupungissa, kun kukkarossani oli ainoastaan 3 dollaria rahaa, oli kysymys, johon en osannut keksiä mitään vastausta. Ja olinhan minä lisäksi vielä matkalla Suomeen! Astuin ulos junasta tietämättä minne menisin. Asemalla oli sadottain hotellien vaunuja odottamassa matkustajia. No mitäs muuta kuin astuin vaunuun. Samaan vaunuun tuli pari puolalaista poikaa, jotka niinikään olivat matkalla kotimaahansa. Pian pysähtyivät vaunut hotellin edustalle. Minut osotettiin yöksi pieneen pilkkopimeään kamariin toisessa kerroksessa. Kuumuus, joka siihen vuodenaikaan oli tuskastuttava, vaivasi minua koko yön. Vaikka makasin ihan »Aatamin puvussa», pursuivat sittenkin hikihelmet ruumiistani aivan kuin olisin ollut saunan lauteilla.

Aamulla niukan aterian syötyäni kysyin maksua. Yösijan ja ruoan sanottiin yhteensä maksavan 1 ½ dollaria. Luin rahat palvelijan kouraan. Koko kassani oli vähentynyt puolella. 1 ½ dollaria oli vielä taskussani, ja kuitenkin olin matkalla Suomeen.

Näin kallista »kortteeria» en tietysti enää voinut ajatellakaan. Pian löysin erään siirtolaismajan, jossa yösija maksoi 25 senttiä. Sinne vein kaksi kirjoilla täytettyä matkalaukkuani. Suuren matka-arkkuni, joka

niinikään oli kirjoja täynnä, ajatin asemalta Nielsen & Lundbeckin siirtolaiskonttoriin. Ajopalkka oli puoli dollaria. Nyt olivat rahani siis 1 dollarissa. Nielsenin konttorissa kävin joka päivä neuvottelemassa. Täältä en kumminkaan saanut muuta neuvoa kuin että matka Suomeen tulisi maksamaan lähemmäs 200 markkaa. Kovasti minua pelotti, kun joka aamuna sain keventää kukkaroani 25 sentillä. Ainoastaan 4 yötä saisin 1 dollarilla viettää majassa, mutta kun minun päivän mittaan täytyi käyttää kymmenkunta senttiä ruokaankin, en voinut laskea saavani 4:kään yötä huoneessa majailla. Epätoivon valtaamana kävin useammassa paikanvälitystoimistossa. Niissä istui aamusta iltaan satoihin nouseva joukko paikkaa etsimässä. Päivän mittaan voi yksi tai kaksi odottajaa saada paikan. Kysyttyäni palkkoja, vastattiin, että ne vaihtelivat 10:stä 12 dollariin kuukaudessa. Jos minun olisi joskus onnistunut saadakin paikka, ei tuommoista palkkaa nauttiessa olisi pitkiin aikoihin voinut ajatella Suomeen pääsemistä. Perheeni olisi makein paloin semmoisen palkan syönyt. Mutta kaikeksi onneksi ei minulla ollut vähintäkään toivoa saada edes tuommoisella palkalla korvattavaa tointa.

Käyden vuoroin Brooklynissa — luullen sieltäkin saavani jotakin neuvoa — vuoroin Newyorkin paikanvälitystoimistoissa tai Nielsenin konttorissa, olin jo kuluttanut kymmenen pitkää päivää mitä tuskallisimmassa epätoivossa. Silloin näin vilahdukselta heikon toivonsäteen. Nielsenin konttorissa sanottiin, että tanskalaisen Thingvalla-linjan laivat satunnaisesti kulettavat matkustajia, jotka haluavat tehdä työtä laivalla. Minut opastettiin Hornborgin konttoriin saamaan asiasta tarkempia tietoja. Täältä annettiin minulle suosituskirje Hekla-laivalle. Sain itse viedä sen perille Hobokenin esikaupunkiin, jonka satamassa laiva oli. Vein kirjeen määrätylle henkilölle. Tämä luki sen heti ja sanoi, että laivalla oli jo täysi miehistö. Ahdistuksen huokaus pääsi rinnastani. Raskain askelin laivasta poistuessani huusi kirjeensaaja minut takaisin. Hän

kysyi, haluaisinko istua laivan keittiössä perunoita kuorimassa. Ilomielin suostuin ehdotukseen. Seuraavana päivänä tulin laivalle ja ryhdyin heti »virkaani».

Koska suosituskirjeessä oli sanottu minua m. m. sanomalehtimieheksi — olinhan sillä alalla jo muutaman vuoden työskennellytkin — niin pääsin vähemmällä kuin muut. Laivalla oli näet koko joukko norjalaisia ja tanskalaisia, jotka olivat »ulkotyössä» kannella ja maksoivat lisäksi 7 dollaria ruoastaan ja matkastaan Eurooppaan. Kun minä olin sanomalehtimies, luvattiin minut viedä Kööpenhaminaan 5 dollarin lisämaksusta, jos näet kotimaahan päästyäni kirjoittaisin muutaman kehasevan rivin Thingvalla-linjasta. Sen lupasin tehdä ja täytinkin rehellisesti lupaukseni.

Heklan höyryessä Hobokenin satamasta juoksin keittiöstä ulos kannelle. Riemulliset hyvästit minä sanoin Miss of Libertylle (vapauden neidon kuvapatsaalle) ja Newyorkin nokisille, pilviä piteleville kivimuureille. Laiva suuntasi kulkunsa Atlannin ulapalle, jolta puhaltava raitis tuuli tuntui niin virkistävältä, oikein terveeksi tekevältä voiteelta kovan helteen rasittamalle ruumisraukalle.

Sitten alkoi varsinainen, yksitoikkoinen vesimatka, jota kesti kaksi viikkoa. Kello 5 aamulla täytyi minun jo olla keittiössä. Ensi työkseni sain jauhaa pari kapallista paahdettua kahvia, parempaa ja huonompaa. Suuret kiiltävät kahvipannut porisivat näet aamusta iltaan keittiön hellillä. Sitten alkoi aamijaisperunain kuoriminen. Noin parin nelikon vetoinen läkkikorvollinen niitä kuorittiin täyteen joka aamu. Minulla oli vahvarakenteinen tanskalainen rantajätkä nimeltä Madsen työtoverinani. Kun perunat, toisinaan myös nauriit, porkkanat ja punajuuret oli kuorittu, nosti keittäjämestari kattilan toisensa perään lattialle. Kattila oli heti tyhjennettävä ja perinpohjin pestävä. Mutta se työ ei ollut niinkään helppoa. Kun pohja oli usein palanut, täytyi karttu veitsellä huolellisesti raappia irti. Itse pesu oli toimitettava kiehuvalla vedellä. Kyllä

siinä hikihelmet valuivat otsaltani, kun pesurätti kädessä hääräsin kattilan ääressä.

Illalla täytyi minun ja Madsenin huolellisesti pestä koko keittiö, ja pesu toimitettiin aina kiehuvalla vedellä. Minä kannoin toisessa keittiössä olevasta suuresta padasta vettä. Madsen hankasi harjalla lattiaa ja minä huuhtelin. »One more» (yksi vielä), — nim. vesisangollinen — huuto kaikui siihen asti, että lattia oli täysin puhtaana. Tämän siivoustyön tehtyämme saimme peseytyä ja pääsimme »vapaalle jalalle» käyskentelemään kannelle ja nauttimaan vapautta työstä. Päivätyömme päättyi kello 6:n ajoissa illalla.

Työ oli minusta muuten mieleistä, mutta kun piti tyhjentää suurin osa ruokakattilain sisällystä mereen, niin luontoni tahtoi nousta kapinaan. Kun minun ensi kertaa piti tyhjentää hyvältä lemuavaa, hedelmillä höystettyä, kuumaa rusinasoppaa puolillaan oleva kattila sankoihin, kysyin yksinkertaisuudessani, mihin sangot veisin. »Into the sea» (mereen) tiuskasi ylikeittäjä. Minä rupesin väittämään vastaan. Keittäjämestari raivostui ja komensi minut heti kaatamaan ruoat mereen. Kyynelsilmin täytyi minun totella korkeampaa käskyä. Kerran rupesin tämän suunnattoman tuhlauksen johdosta oikein »argumentteeraamaan» työtoverini Madsenin kanssa. Tämä ja keittäjämestari nauraa virnistelivät. Mutta kun minä selitin että laivan kolmannen luokan matkustajat makupaloina söisivät ne herkut, jotka toisen luokan matkustajilta jääneinä tähteinä noin sydämettömästi heitetään mereen, niin jo ratkesi myrsky. Madsen rypisti kulmakarvojaan, ojensi jäntereisen käsivartensa minua kohden ja kiljasi vihan vimmassa: »I vill make the discussion short (minä tahdon tehdä keskustelun lyhyeksi)». Kun minä en halunnut ottaa vastaan hänen nyrkkinsä iskuja, niin olin vaiti. Kun illalla olimme työstä vapaat ja istuimme kannella, uhkasi hän minua vielä nyrkillään, sanoen pieksävänsä minut pahanpäiväisesti, jos vielä kerran puhuisin »tyhmyyksiä» ruoan haaskaamisesta.

Kolmasluokkalaisia kävi keittiön ovella usein hais-

telemassa herkkujen käryä. Usein he pyysivät saada osan niistä ruoista, joita minä kattilasta kaadoin sankoon mereen vietäviksi. Mutta silloin oli tavallisesti aina keittäjämestari saapuvilla ja hän oli ankara herra, joka ei sallinut kerjäämistä. Toisinaan pisti hän kauhalla kattilasta jonkun kolmasluokkalaisen lautaselle vähän rusinasoppaa, mutta otti siitä 5—10 senttiä maksua. Surkeaa oli minun tämmöistä peliä katsella, kun ruoka muutenkin vietiin mereen.

Yhtä surkeaa oli nähdä, miten keittäjämestari omassa persoonassaan heitti paistinloput, aamijaispöydästä jääneet, koskemattomat nisuleivät y. m. mereen. Sitä tehtävää ei näet uskottu minulle. Pelättiin kai minun »varkain» antavan niitä kolmasluokkalaisille.

Saavuttuamme Kristianssandin satamaan Norjaan, tuli köyhä vaimo, koppa käsivarressa ja pientä tyttöä taluttaen laivallemme pyytämään »pientä lihanpalaa». Sydämestäni olisin minä hänelle antanut osan siitä ylellisyydestä, joka oli valmiina vaeltamaan mereen, mutta keittäjämestari komensi vaimoraukan heti pois. Tämä sydämetön menettely koski minuun niin kovasti, että menin erääseen syrjäiseen komeroon itkemään »sivistyneen maailman» nurjuutta ja kovuutta.

Oltuamme kaksi vuorokautta Kristiaanian satamassa — jolloin minullakin oli tilaisuus käydä maissa Norjan tuntureita ihailemassa — saavuimme muistaakseni heinäkuun 12 p:nä Kööpenhaminaan. Minut päästettiin »vapaaksi» jo ennenkuin satamaan tultiinkaan. Sanottiin vielä, että milloin tahansa pääsisin »samalla kaupalla» Amerikkaan, jos sinne vielä joskus haluaisin. Olivat kai tyytyväiset työhöni.

Kolme pitkää päivää käyskentelin Kööpenhaminan katuja, odotellen Englannista palaavaa, Suomeen menevää laivaa.

Vietin yöni eräässä hotellissa vastapäätä Amalienborgin linnaa. Pihan perällä olevassa pienessä kamarissa makasin ja maksoin kruunun yösijasta. Kun ei minulla ollut rahaa käydä missään ravintolassa syömässä, keksin katuja mittaillessani erään laitoksen,

jonka seinältä luin sanat: Hjem for hjemlöse (kodittomain koti). Siellä kävin syömässä 3—6 äyrin annoksia, jotka eivät varsin lihavia olleet. Kööpenhaminassa olisi kyllä ruoka maistunut. Laivalla ei minulla ollut ensinkään ruokahalua. Kun keittiössä oli kovin kuuma, elin pääasiallisesti jäävettä juomalla.

Katkeralta ivalta minusta tuntui se kohtalon oikku, että jouduin Kööpenhaminassa asumaan hotelliin kuuluvassa huoneessa, kun kuitenkin kävin ruokailemassa »yhteiskunnan hylkiöitten» majassa.

Kolme päivää Kööpenhaminassa oltuani, tuli Englannista Urania-laiva, joka kuletti minut Helsinkiin. Matka Kööpenhaminasta tänne maksoi 20 markkaa. Koko minun halvan persoonani kuletus Newyorkista Helsinkiin tuli maksamaan — ainoastaan 45 markkaa. Kun sitten rautateitse matkustin Seinäjoelle, jossa perheeni silloin asui, oli minulla vielä 10 markkaa taskussani, vaikka olin maksanut lähes 8 markkaa ylipainoisesta kirja-arkustanikin rautatiellä.

Lukijan tehnee mieli kysyä, mistä minä sain nuo 45 mk ja sen ylijäämän, joka Seinäjoella vielä oli taskussani, koska rahani Newyorkissa jo oli 1 dollarissa. Siihen kysymykseen en minäkään osaa antaa oikein »tyhjentävää» vastausta. Viime tingassa sain Amerikassa lainata 10 dollaria. 5 dollaria sain suorastaan kaitselmuksen kädestä sekä 2 dollaria jokseenkin arvottomasta taskukellosta, jonka eräs tuttavani Amerikasta lähtiessäni antoi minulle muistoksi.

Voin omasta puolestani muille vakuuttaa, ettei maailmanranta haiskahda kovinkaan suloiselta rahattoman seikkailijan nenään.

Aate.

KATKELMA.

— — —
Ne pyysivät leipää,
heiltä kun vei
sen elämänvarkaat —
saanehet ei.

Ne matasi maassa
polvillaan
ja ne huusivat Luojaa
tuskissaan,

mut yö oli yllä;
ja kalmanmies
syyssatoja suuria
niittää ties.

Elonviljat kypsyi,
tuuleutui,
yli laihon viikate
kaareutui.

Ja Jumala mykkänä
nukkui kai,
oli taivas vaiti;
ja tyhjän sai

nälän nähnyt nöyrähän
rukoukseen —
käsi kuolon kuivasi
kyynelveen.

Oli palkkana uskon,
ja toiveiden,
työtaistelun, tarmon
ja haaveiden

elonpäivät tuskia,
nälkää vaan,
sen jälkehen multaa
hautausmaan.
— — —

Kössi Lindström.

SAKSAN TYÖVÄENLIIKKEEN ALKU-AJOILTA.

Saksan työväenliike, joka sai viime kesän valtiopäivämiesvaaleissa niin suurenmoisen kannatuksen, että se herätti koko sivistyneen maailman huomion ja korotti sosiaalidemokraattisen puolueen Saksan mahtavimmaksi puolueeksi, ei vielä ole vanha ilmiö. Se vietti viime kevännä 40 vuotista perustamismuistoaan. Sillä »Yleinen saksalainen työväenyhdistys» perustettiin Leipzigissä toukokuun 23 p. 1863, ja siitä alkaa Saksan nykyjään niin valtava sosiaalidemokraattinen liike.

Puolueen 40:tenä perustamispäivänä ilmestyneessä julkaisussa kuvailevat jo silloin mukana olleet puolueen veteraanit Bebel ja Vahlteich oloja puolueen perustamisaikana. Ne eivät suinkaan olleet valoisat. Bebelin kertomuksen mukaan vallitsi Saksassa silloin sellainen taantumus ja haudan hiljaisuus, että sitä tuskin voidaan nyt enää käsittää. Kumousvuosi 1848 oli kuohuttanut laineitaan myöskin Saksassa, mutta silloiset yritykset olivat tukahdutetut, ja niitä oli seurannut mitä synkin taantumisen aika. Kumousyrityksiin osallisia oli karkotettu kymmenintuhansin pois maasta, tuhansia oli suljettu vankiloihin, joista he palailivat murrettuina miehinä, jos palasivat ollenkaan, ja sankkoja joukkoja edistyksen miehiä oli kaatunut katutaisteluissa tai tappelutantereella, puhumattakaan niistä, joilta oli vainoamisen kautta riistetty toimeentulo. Ja ne, jotka olivat vainoamisilta säilyneet, olivat pakotetut vaikenemaan. Sillä sanomalehtiä

kahlehtivat ankarat painolait, ja kaikki valtiolliset yhdistykset, varsinkin työväenyhdistykset, olivat kielletyt. Niiden harvojen yhdistysten, joita löytyi, täytyi pysyä visusti erillään kaikesta politiikasta. Nuorelta sukupolvelta, joka oli kasvanut tällaisissa oloissa, oli kadonnut vallankumouksen aikuinen innostus, eikä siltä ollut paljoa odotettavissa.

Yhteiskunnallinen elämäkin oli tykkänään toisenlaista kuin nykyjään. Suurteollisuus oli tosin jo Saksassakin alulla, jopa muutamissa osissa maata vallitsevanakin, mutta pääasiassa oli Saksa kuitenkin vielä silloin pikkuporvarillis-talonpoikainen maa. Työntekijät olivat enimmäkseen käsityöläisiä, jotka asuivat mestariensa luona ja olivat heidän ruuassaan sekä omistivat näin ollen heidän poroporvarillisen katsantokantansa. He olivat mielestään paljoa korkeammalla kuin tehdastyöväestö ja päiväpalkkalaiset, jopa pitivät loukkauksena, jos heitä kutsuttiin työmiehiksi. Tämä lienee johtunut osaksi ammattikuntalaitoksen juurruttamasta luokkahengestä, osaksi siitä, että tehtaantuotteita pidettiin ja todella olivatkin siihen aikaan paljoa huonompia, kuin käsiteollisuustuotteet. Ammattikuntalaitos oli tosin jo melkein yleensä lakkautettu ainakin jyrkimmässä muodossaan, mutta sen henkeä oli vielä paljon jälellä. Näiden jätteiden joukossa oli kyllä sellaistakin, mikä rajoitti käsityöläistyöntekijän vapautta. Heidän tuli vaeltaessaan alistua hankaloiden ja aikaa kuluttavain määräysten alaisiksi ja heidän oli peräti vaikea päästä harjoittamaan liikettään siellä, missä tahtoivat. Mutta nämä epäkohdat eivät lähentäneet käsityöläistyöväestöä muuhun työväestöön. Heidän ainoana valtiollisena ihanteenaan, jos sellaisista voi siihen aikaan ollenkaan puhuakkaan oli elinkeino- ja painovapaus.

Sosialistinen aatesuunta oli saksalaiselle työväestölle vielä silloin tykkänään suljettu maailma. Ennen vallankumousvuotta oli tosin näitä aatteita innokkaastikin levitetty. Saksalainen maanpakolainen räätäli Weitling oli agitatsiooninsa kautta Sveitsissä matkustelevain saksalaisten käsityöläisten keskuudessa sekä lentokirjojensa kautta levittänyt kommunistisia aatteita, jopa perustanut erityisen salaisen liitonkin tätä tarkoitusta varten. Ja hänen opeillaan olikin Saksan kaupungeissa joitakin hajallaan olevia kannattajia.

Mutta silloisen taantumuksen aikana katsoivat he viisaammaksi pitää mielipiteensä mahdollisimman salassa. Maanpaossa olevain Marxin ja Engelsin toiminta oli niin tuntematonta, että ne saksalaiset työmiehet, jotka siitä jotakin tiesivät, voitiin Bebelin vakuutuksen mukaan laskea sormilla. Työväenasiaa valaisevaa kirjallisuutta oli peräti niukasti. Lehtiyrityksiä oli tosin aikaisemmin ollut, mutta ne olivat saaneet pari- kolmesataa tilaajaa.

Sensijaan oli Saksan kansan kuten muittenkin keskuuteen levinnyt Ranskasta tasavaltaisia aatteita, jotka saivat osakseen myötätuntoisuutta luokkatietoisuuteen heräämättömän työväestönkin keskuudessa. Näiden aatteiden vallankumouksenaikuiset kannattajat, joita palaili silloin tällöin vankiloista, olivat kansan silmissä marttyyreja. Miehiä, jotka eivät tunteneet eivätkä hyväksyneet työväenliikkeen alkeitakaan, pidettiin silloin työväen etujen valvojina ja ylisteltiin semmoisina. Työväestö oli tähänaikaan Saksassa, kuten aluksi muuallakin, porvarillisten ohjattavana. Sekä vanhoilliset että etenkin vapaamieliset koettivat kalastella heitä verkkoihinsa. Tässä tarkoituksessa he perustivat työväenyhdistyksiäkin, saadaksensa siten työväestöä kannattamaan heidän pyrintöjänsä ja estääksensä heitä tutustumasta Ranskan sosialistisiin aatteisiin, joista he tosin vielä, kuten sanottu, olivat pysyneet erillään, mutta joita jo silloin alettiin porvarillisella taholla peljätä. Työväestölle perustettujen yhdistysten säännöissä oli useimmiten määräys, että yhdistys ei saa käsitellä valtiollisia kysymyksiä. Porvarilliset ainekset, joiden käsissä yhdistysten johto tietysti oli, pahottelivat työväestölle, että tämä määräys, muka oli olojen pakottama, vaikka se täydellisesti vastasi heidän omia salaisia toiveitaan. Kun työväestö ei näitä tuntenut eikä ollut herännyt luokkatajuntaan, menestyivät porvarillisten perustamat »työväestön sivistysyhdistykset» sekä »kulutus- ja säästöyhdistykset» jonkun aikaa aivan rauhassa. Jälkimäiset. joiden harrastajana oli porvarillisten ylistämä Schulze-Delitzsch, eivät saaneet osakseen suurempaa innostusta, mutta »sivistysyhdistyksiin» virtasi työväestöä. Tiedon ja valistuksen jano oli suuri, vaikka päämäärä olikin vielä hämäränä.

Varsinkin jälkeen v. 1859, jolloin vapaamieliset perustivat suuren »kansallis-yhdistyksensä», koettivat he saada työväestöä kannattajakseen, koska he ainoastaan siten voivat saada edustamansa aatesuunnan syvien rivien liikkeeksi. He ryhtyivät innolla perustamaan työväenyhdistyksiä, vaikka ei menestys ollutkaan sanottavan suuri. Heillä oli näitä yhdistyksiä v. 1862 kaikkiaan 104, mikä ei ole paljon, verrattuna siihen, että vanhoillisilla oli samaan aikaan »Evankelisia nuorisoyhdistyksiä» 368 ja »Katoolisia sälliyhdistyksiä» 188.

Vapaamielisten toimesta perustettiin Leipzigin kaupunkiin Saksenissa sekin yhdistys, jonka jäsenten keskuudessa Saksan nykyinen työväenliike alkoi, tehden Leipzigin kaupungin tämän liikkeen kehdoksi. Siellä kutsui polyteknillisen yhdistyksen johtokunta helmik. 19 p:nä 1861 kokouksen työväen sivistysyhdistyksen perustamista varten. Perustajat tahtoivat uutta seuraa polyteknillisen yhdistyksen alaosastoksi. Tätä vastustivat kokouksessa saapuvilla olevat työväenmiehet Vahlteich ja Fritsche sekä eräs työväenasiaan innostunut professori Rossmässler, joka ei kuitenkaan jaksanut ajan oloon seurata alkavan työväenliikkeen mukana, vaan jäi syrjään. Nämä vaativat, että yhdistys on perustettava itsenäiseksi, erilleen vapaamielisistä. Mutta suuri enemmistö, joista useimmat lienevät olleet, samoin kuin silloin Leipzigissä sorvarina työskentelevä A. Bebelkin, ensi kertaa läsnä yleisessä kokouksessa, eivät yhtyneet tähän vaatimukseen, ja niin jäi uusi yhdistys mainitun porvarillisen yhdistyksen osastoksi.

Uuteen yhdistykseen liittyi kohta 400 jäsentä, niiden joukossa Bebel ja Fritsche sekä Vahlteich, joista kaksi ensimainittua liittyi yhdistyksen laulukuntaan, viimeksimainittu voimisteluseuraan. He agiteerasivat aatesuuntansa hyväksi ja yhdistyksen ensi vuosijuhlassa 1862 pitämässään juhlapuheessa kehitteli Vahlteich työväen ohjelmaa sosialistisessa hengessä. Puheenjohtajan vaalissa saivat he ehdokkaalleen professori Rossmässlerille niin suuren kannatuksen, että hän jäi valitsematta yhden äänen vähemmistöllä. Seuraavassa kokouksessa hylkäsi suuri enemmistö heidän nostamansa yhdistystä koskevat ehdotukset, jolloin he kannattajineen

perustivat uuden yhdistyksen, nimeltä »Vorwärts» (eteenpäin). Tämä uusi yhdistys jätti kaikki opetuspuuhat syrjään, muodostuen puhtaasti valtiolliseksi yhdistykseksi. Se asetti erityisen komitean valmistamaan yleisen saksalaisen työväenkongressin kokoonkutsumista. Kongressissa aiottiin ottaa esille työkyvyttömyys- ja vanhuudenvakuutuskassojen perustaminen, äänioikeuskysymys ja yleisen saksalaisen teollisuusnäyttelyn pitäminen. Taantumiskausi oli jo sen verran lievennyt, että tällaista kongressia voitiin katsoa mahdolliseksi.

Samaan aikaan eli v. 1862 sattui eri osissa Saksaa tilapäisiä seikkoja, jotka vaikuttivat herättävästi työväestöön. Weimarin kaupungissa pidetty ammattikuntakongressi oli vaatinut ammattikuntajärjestelmän asettamista uudelleen käytäntöön. Tätä oli työväestö ryhtynyt vastustamaan etenkin Baierissa, missä ammattikuntalaitos vielä oli voimassa. Äänioikeuskysymys oli joutunut huomion alaiseksi muissakin kuin työväestön piireissä. Ja vapaamielisten »Kansallisyhdistys» oli lähettänyt reklaamikseen kustannuksellaan 12 työmiestä Lontoon silloiseen maailmannäyttelyyn. Näiden piti palattuaan kertoa havaantojaan työväestölle. Kun Berlinissä pidettiin tässä tarkoituksessa kokous, heräsi sielläkin kysymys yleisen saksalaisen työväenkongressin pitämisestä.

Tällaiset työväestön itsenäiset pyrinnöt säikyttivät vapaamielisiä, vaikkei työväenliikkeessä vielä näkynyt merkkiäkään kallistumisesta sosialismiin. Päinvastoin oli työväestö jäänyt jotenkin kylmäkiskoiseksi, kun Lassalle oli samana vuonna eräässä Berlinin esikaupungissa pitämässään kokouksessa esittänyt julkisesti sosialistisia aatteita, mikä tapahtui ensi kerran sitte vuoden 1849, ja julkaissut esitelmänsä nimellä »Työväen ohjelma». Tämä sisälsi samoja aatteita, kuin Marxin ja Engelsin jo ennen julkaisema »kommunistinen manifesti», joka alkoi levitä Saksan työväestön keskuuteen vasta vuosia myöhemmin. Mutta työväestö ei vielä käsittänyt näitä aatteita. Vapaamielisten pelko oli siis ennenaikaista. Mutta he muistivat tapahtumia Ranskasta, jotka aina olivat esimerkin voimalla vaikuttaneet Saksassa. Ja se teki heidät levottomiksi.

Vanhoilliset taas varsinkin Preussissa toivoivat sitä, mitä vapaamieliset pelkäsivät. He tahtoivat saada työväestön erilleen vapaamielisistä ja liittymään heihin. Sentähden he koettivat lietsoa erimielisyyttä työväestön ja vapaamielisten välille. Kun Berlinin työväestö edellämainitussa kokouksessaan oli päättänyt yleisen työväen kongressin kokoonkutsumisen ja asettanut sitä varten komitean, kannattivat vanhoilliset päätöstä. Komitea pyysi Saksin hallitukselta lupaa kongressin pitoon, sai sen, ja kutsui kongressin Leipzigiin marraskuun 18 päiväksi. Vaikka ei kongressiin kutsumuksessa ollut yhtään vapaamielisiä loukkaavaa kohtaa, vaan siinä päinvastoin kehotettiin lähettämään ilmoitukset osanotosta Berlinin vapaamielisten lehtien toimituksiin, alkoivat nämä lehdet vastustaa kongressia tarpeettomana ja vahingollisena puuhana. Kuului vanha virsi: yritys olisi hyvä, mutta nykyinen aika on aivan sopimaton. Ristiriitojen lisäksi olivat eräät vanhoilliset lehdet alkaneet vaatia yleistä äänioikeutta, koska he laskivat sen avulla saatavan hallitusmielisen enemmistön. Ruhtinas Bismark oli samana vuonna tullut hallitusohjiin, ja hänen ystävänsä agiteerasivat tosin rajoitetun äänioikeuden hyväksi Preussilaisessa kansanyhdistyksessä, joka oli vapaamielisten Kansallisyhdistyksen vastapainona.

Kun eräs maalari Eichler, joka oli Berlinin työväestön puolesta pyytänyt luvan työväenkongressin pitoon ja lähettänyt kutsumuskirjeet, saapui Leipzigiin neuvottelemaan sikäläisen samaa tarkoitusta varten asetetun komitean kanssa, huomasivat nämä pian, että hän kulki Bismarkin asioilla, eivätkä antautuneet häntä kannattamaan. Päinvastoin päättivät he eräässä suuressa kokouksessaan jatkaa aikomansa kongressin valmistelua ja lähettää yllämainitun Fritschen ja Vahlteichin Berliniin estämään työväestöä joutumasta vanhoillisten kannattajaksi, kuten sillä taholla oli toivottu.

Lähettiläät ryhtyivät neuvottelemaan vapaamielisten kanssa, joiden vaikutuksen alaisena Berlinin työväestö vielä oli. Eichlerin salaisten tarkoitusten paljastaminen Leipzigissä oli osottanut selvästi, etteivät vanhoilliset olleet saaneet houkutelluksi työväestöä puoleensa. Ja vapaamieliset toivoivat vieläkin voivansa pitää työväestöä talutusnuorassaan tyhjillä

lupauksilla, tarvitsematta luovuttaa heille mitään. Neuvottelun tuloksena oli, että työväen kongressi oli kutsuttava kokoon hiukan myöhemmin, ja sen toimeenpano jäi Leipzigin komitean huoleksi. Eichlerin täytyi luopua johtavasta asemastaan Berlinin alkavassa työväenliikkeessä.

Leipzigiläinen komitea, johon kuului 10 miestä, niiden joukossa Bebel, Vahlteich ja Fritzsche, muut enemmän tai vähemmän porvarillisia, ryhtyi heti valmistuspuuhiin. Se kehotti työväestöä perustamaan paikalliskomiteoja, joiden tuli valmistaa opettavia esitelmiä ja kerätä varoja kongressia varten sekä asettua yhteyteen Leipzigin komitean kanssa. Samalla levitti komitea ohjelmakirjoituksenaan lentokirjasta »Sananen Saksan työmiehille», jonka laatija oli edellämainittu professori Rossmässler, myöskin komitean, jäsen. Mielipiteitten epävarmuutta ja katsantokannan häilyväisyyttä kuvaavaa on, että komitea jakoi yht'aikaa tämän kirjoituksen kanssa Lassallen »Työväenohjelmaa», vaikka näiden lentokirjasten tekijäin mielipiteet olivat aivan erilaiset ja vaatimukset luonnollisesti aivan erisuuntaiset. Itse Lassallen kanssa ei komitea kuitenkaan ollut vielä minkäänlaisessa yhteydessä.

Kun kongressin valmistelua näin joudutettiin, paljastui vapaamielisten teeskennelty ystävällisyys työväkeä kohtaan. Koburgissa alkoi ilmestyä heidän toimestaan »työväenlehti», joka tosin puhui suorempaa kieltä kuin tavallisesti junkkerikuntaa ja papistoa vastaan ja oli olevinaan myötätuntoinen Leipzigin komitean pyrkimyksille. Vaan ei ollut sen mielestä vielä »oikea aika» toteuttaa niitä. Sentähden järjestettiin eräs vapaamielisten hallussa olevain työväen yhdistysten kokous, jossa päätettiin, että kongressin kokoonkutsuminen oli lykättävä toistaiseksi ja sen valmistuminen jätettävä sitä ennen pidettävälle työväen sivistysyhdistysten kokoukselle. Mainittu työväenlehti alkoi innokkaasti kannattaa näitä vaatimuksia, sillä voitiinhan niiden kautta saada koko vastenmielinen kongressikysymys haudatuksi, koska sivistysyhdistykset olivat vielä suurimmaksi osaksi vapaamielisten käsissä, ja koska ei varsinainen työväestökään ollut vielä yleisemmin selvillä kongressin tarpeellisuudesta, kuten näkyy siitä välinpitämättömyydestä, millä kutsu yleensä otettiin vastaan.

Vapaamielisten kieroiluun aiottiin kyllä julkaista vastalauseena uusi Vahlteichin laatima kehotus työväestölle, mutta se jäi julkaisematta. Komitea ei tahtonut jyrkästi rikkoa välejä tämän puolueen kanssa, koska sen sanomalehdet olivat ainoana keinona, jonka avulla komitea voi puhua työväestölle ja pysyä sen yhteydessä. Tämä oli välttämätöntä, jos mieli saada toteutetuksi komitean salainen aie: perustaa yleinen, koko Saksan käsittävä työväenjärjestö. Sentähden komitea oli niin taipuvainen sovitteluihin vapaamielisten kanssa.

Mutta sovitteluista ei ollut hyötyä. Kaikki todellinen yhteistoiminta osottautui mahdottomaksi. Vapaamieliset eivät suostuneet ohjelmassaan suoraan vaatimaan yleistä äänioikeutta, koska se muka jo sisältyi 1849 hallitusmuotoon, jota he tahtoivat uudelleen asetettavaksi voimaan. Sitäpaitse he vetosivat niihin huonoihin kokemuksiin, mitä yleisestä äänioikeudesta oli saavutettu Ranskassa toisen keisarikunnan aikana, jolloin se oli ollut tukena taantumukselle. Jos mieli näitä huonoja puolia välttää oli työväkeä ensin »sivistettävä»; sitte vasta voidaan puhua yleisestä äänioikeudesta.

Monet valistuneimmat työväenmiehetkin olivat äänioikeuden suhteen samalla kannalla. Hamburgilainen York vastusti yleistä äänioikeutta, koska oli pelättävissä, että sitä voidaan käyttää vapauspyrintöjen vastustamiseksi niin kauan kuin sivistys oli yhteiskunnan vähemmistön käsissä. Samaa mieltä oli Bebelkin, joka erosi sen johdosta Leipzigiläisestä komiteasta, vaikka hänen mielipiteensä äänioikeusasiassa kuitenkin pian muuttuivat. Yksinpä Marxkin piti myöhemmin äänioikeusasian ajamista Lassallen suurimpana virheenä.

Säilyttääksensä edellämainituista syistä sovintoa vapaamielisen puolueen kanssa, lähetti komitea vielä kerran lähetystön Berliniin, mutta se sai äänioikeusasiassa vain kiertelevia vastauksia. Vapaamieliset osottautuivat aivan kykenemättömiksi ohjaamaan työväenliikettä omaksi edukseen. Kun heitä pyydettiin järjestämään »Kansallisyhdistyksen» jäsenmaksu kuukausittain perittäväksi, jotta työväestökin voisi päästä tämän vapaamielisten yhdistyksen jäseniksi, paljastui tämä heidän kykenemättömyytensä mitä räikeimmässä muodossa. He hylkäsivät pyynnön, vakuuttivathan vain, että

työmiehet voivat yhdistykseen kuulumattominakin pitää itsiänsä sen »synnynnäisinä kunniajäseninä». Sitäpaitse voivat työväenyhdistykset maksaa puheenjohtajainsa puolesta »Kansallisyhdistyksen» jäsenmaksut ja olla siten heidän kauttansa edustettuina yhdistyksessä. Työväestöä ei tahdottu vapaamielisten taholla tunnustaa täysi-ikäiseksi, vaan sitä koetettiin edelleenkin saada pysymään holhuunalaisessa asemassa.

Kun vapaamielisen puolueen kykenemättömyys ja typeryys oli tehnyt kaikki sovittelu-yritykset turhiksi, kääntyi komitean lähetystö Berlinissä Lassallen puoleen — ainoan miehen hoko Saksassa, joka voi heitä auttaa, kuten sosiaalidemokratian historioitsija Mehring sanoo hänestä. Neuvottelun tuloksena oli, että komitea julkaisi Lassallen kehoitusta seuraten julistuksen, missä edelleenkin pidettiin kiinni kongressipuuhasta. Sen ohessa pyydettiin tässä julistuksessa Lassallea selittämään julkisesti — tavalla, minkä hän parhaaksi katsoo — mielipiteensä työväenliikkeestä ja sen keinoista sekä yhteenliittymisen merkityksestä kaikille vähävaraisille luokille.

Tämän johdosta ilmestyi Lassallen »Vastaus Leipzigiläiselle komitealle», joka tuiman ottelun jälkeen hyväksyi sen työväenliikkeen ohjelmaksi. Neljä komitean jäsentä, niiden joukossa edellämainittu Rossmässler, vastustivat päätöstä mitä ankarimmin ja erosivat sen johdosta komiteasta. Kun vastauskirjoitus oli ilmestynyt painosta maalisk. 17 p. 1863, hyväksyi Leipzigin työväestökin sen yleisessä kokouksessaan valtavalla enemmistöllä, — 1350 ääntä kahta vastaan.

Lassalle osotti vastauksessaan, että koska vapaamielinen puolue on osottautunut kykenemättömäksi ajamaan vapauden ja edistyksen asiaa, on työväestön velvollisuus muodostua itsenäiseksi valtiolliseksi puolueeksi ja pyrkiä kaikin keinoin saavuttamaan valtiollista valtaa. Ainoastaan siten se kykenee parantamaan omankin asemansa. Sitä se ei voi tehdä minkäänlaisten säästö-, apu- ja vanhuuskassojen tai kulutusyhdistysten avulla, joita vapaamieliseltä taholta oli sille suositeltu. Sillä nämä samoin kuin yksilöidenkin yritykset ovat »rautaisen palkkalain» alaisia, jonka mukaan työväestön palkkojen aina täytyy pysyä niin alhaisina, että

ne juuri riittävät turvaamaan hengissä pysymisen ja suvun jatkumisen. Jos ne nousevat korkeammalle, on siitä seurauksena suurempi lisäytyväisyys, jolloin palkat taas alenevat. Alentuminen voi jatkua ainoastaan määrättyyn kohtaan, sillä työntekijät alkavat vähentyä ja seurauksena on palkkojen kohoaminen. Ainoa keino, millä työväestö voi parantaa asemaansa, on valtion kannattamat suuret tuotantoyhdistykset. Mutta näiden saamisen ehtona on yleinen äänioikeus, johon siis ennen kaikkea on pyrittävä kaikin voimin.

Lassallen vastaus ei ollut läheskään yhtä selväpiirteinen, kuin hänen aikaisemmin julkaisemansa työväenohjelma, mikä sisälsi, kuten mainittu, Kommunistisen manifestin aatteet, vaikka toisessa muodossa. Eivätkä vastauskirjoituksen väitteet pitäneet kaikissa suhteissa paikkaansakaan, kuten oli esim. »rautaisen palkkalain» laita. Mutta Saksan silloinen työväestö ymmärsi vastauskirjelmän helpommin kuin työväenohjelman. Lassallen vastauksesta on sanottu, että se antoi työväestön käsiin aseet, joilla se voi alkaa vapautustaistelunsa, ja osotti sille lähimmän päämäärän, mihin oli pyrittävä. Se riisti työväestön erilleen porvarillisista puolueista ja korotti sen luokkatietoisuutta.

Kirjoituksen johdosta syntyi porvarillisella taholla hirveä meteli. Se vaikutti kuin pommi, on Bebel siitä sanonut. Sekä Lassallea että komiteaa vastaan tuli vastalauseita ja syytöksiä oikein satamalla joka taholta. Sitävastoin oli kannatus jotenkin heikkoa. Ainoastaan aniharvat työväenyhdistykset hyväksyivät Lassallen kirjoituksen. Sen sijaan julkaisivat työväen sivistys-yhdistykset kymmenittäin paheksumislauseita. Lassallea syytettiin »vanhoillisten palkatuksi kätyriksi», Leipzigin komiteaa, että se oli tehnyt suuren palveluksen edistyksen vastustajille. Syytökset aiheutuivat vanhoillisten vahingonilosta, kun he näkivät työväestön luopuvan vapaamielisistä.

Komitea pysyi kuitenkin lujana päätöksessään. Lassalle saapui Leipzigiin antautuen tykkänään työväen asian ajamiseen ja alkoi sieltä tavattoman innokkaan kiihoitusmatkan. Mutta huolimatta hänen lumoavasta puhekyvystään eivät tulokset olleet niin suurenmoisia, kun hän oli

odottanut. Vapaamieliset ryhtyivät kiivaaseen puolustukseen. Heidän johtamansa yhdistykset olivat kiivaita vastustajia ja työväestö pysyi enimmäkseen välinpitämättömänä. Ainoastaan Rheinin maakunnissa, missä Marxin sanomalehtityö vallankumousvuosina oli kylvänyt sosialismin siementä, oli menestys suurempi.

Puuhaa ei kuitenkaan heitetty ja toukokuun 23 p. 1863 kokoutui Leipzigiin yleinen työväenkongressi. Siinä oli ainoastaan kaksitoista edustajaa yhdestätoista eri kaupungista. Näistä on vielä puolueessa kaksi henkilöä, ennenmainitut Vahlteich ja Fritzsche. Muut ovat joko kuolleet tai luopuneet siitä. Kongressissa perustettiin Saksan ensimäinen työväenjärjestö nimellä »Yleinen saksalainen työväenyhdistys». Lassalle oli sille laatinut sääntöehdotuksen, jonka kongressi hyväksyi, valiten Lassallen viideksi vuodeksi yhdistyksen puheenjohtajaksi ja antaen hänelle melkein rajattoman vallan. Kun ei Saksassa saanut olla yhdistysten liittoja, täytyi jäsenten liittyä suorastaan järjestöön ilman väliyhdistyksiä. Järjestön hallintopaikaksi tuli Leipzig.

Nyt ryhtyi Lassalle jatkamaan agitatsiooniaan. Hän toimi koko jälellä olevan elämänsä, jota kesti enää ainoastaan alun toista vuotta, yötä päivää perustamansa järjestön hyväksi, järjestäen kokouksia ja pitäen puheita, jotka hän aina kirjoitti sanasta sanaan, julkaisten useimmat painosta. Hänen puheensa tuottivat hänelle oikeusjuttuja, jotka yhä lisäytyivät, kun hänen puolustuspuheensa aiheuttivat uusia syytöksiä. Sitäpaitse sai hän kokea paljon pettymystä työväestönkin taholta. Esimerkkinä olkoon mainittu, että Berlinin työväenkokons taputti käsiänsä, kun poliisi vangitsi hänet kesken kokousta. Eikä hän saanutkaan Berlinin työväestöä puolellensa, se oli vapaamielisten talutusnuorassa. Hän perusti tosin sinne yhdistyksen, johon tuli parisataa jäsentä, mutta muutaman kuukauden kuluttua oli jäsenluku supistunut kolmeenkymmeneen. Kaikkiaan kuului Lassallen järjestöön ensi vuoden lopulla noin 3000 jäsentä, joka ei likimainkaan vastannut hänen odotuksiaan. Hän oli työväenliikkeeseen yhtyessään kerran huudahtanut: antakaa minulle 500,000 työmiestä niin ei Saksassa enää ole valtiol-

lista taantumista. Ja tämänmukaiset olivat tietysti hänen toiveensakin.

Melkein yhtä huono kuin Berlinissä oli Lassallen järjestön menestys Leipzigissäkin. Siellä oli hänen yhdistyksensä jäsenluku korkeimmillaan ollessaan ainoastaan 350 henkeä. Tähän vaikutti se, että Bebel, joka jo aikaisemmin erosi komiteasta, johti sangen taitavasti alussa mainittua työväen sivistysyhdistystä, jonka johtokuntaan hän oli tullut jo 1862. Tähän yhdistykseen oli myös liittynyt osa »Vorwärts» yhdistyksen jäsenistä, m. m. mainittu Rossmässler, kun yhdistyksessä oli syntynyt hajaannusta Lassallen vastauskirjoituksen johdosta.

Yleisen saksalaisen työväenyhdistyksen heikkona puolena oli Lassallen aikana, että hän yksin oli ollut kaikki kaikessa. Kun hän kuoli kaksintaistelussa saamastaan haavasta elokuun 31 p. 1864, tuli tämä heikkous selvästi näkyviin. Yhdistyksessä oli silloin 4,610 jäsentä, mutta sen toiminta oli alkuaikoina alituista keskinäistä riitelemistä. Sen ensimäinen puheenjohtaja Becker, jota Lassalle oli toivonut seuraajakseen, oli toimeensa aivan kykenemätön. Hän oli suuruudenhullu sanan täydessä merkityksessä: kutsuikin itseänsä arvonimellä »ihmiskunnan presidentti». Hänen seuraajansa Schweizer perusti Lassallen suunnitteleman »Socialdemokrat» lehden tammikuun 1 p:stä 1865, saaden siihen aluksi lupautumaan avustajaksi m. m. Marxin, Engelsin, Hessin, Liebknechtin y. m., mutta jo kuukauden kuluttua hän heidät lehdestä karkoitti.

Sillä välin oli Bebel jatkanut toimintaansa Leipzigin sivistysyhdistyksessä, saaden »Vorwärts» yhdistyksenkin liittymään siihen v. 1865. Näin muodostuneen »Leipzigin työväensivistysyhdistyksen» johtavana sieluna oli Bebel. Hänen onnistui liittää kaikki Sachsenin työväenyhdistykset, yhteensä 29, liitoksi johon kuului 4,579 jäsentä. Tämä liitto joutui myöskin sosialistisen aatesuunnan levittäjänä ja köyhälistön luokkatietoisuuden herättäjänä etusijaan, kun Bebel sai työtoverikseen kesällä 1865 W. Liebknecht vainajan, joka silloin Berlinistä karkoitettuna kansan villitsemisen tähden muutti Leipzigiin. Liebknecht oli osanottonsa tähden vallankumouksellisiin yrityksiin joutunut jo v. 1850 maan-

pakoon ja oli Englannissa ollessaan ollut läheisessä yhteydessä Marxin ja Engelsin kanssa, joiden lähettiläänä hän Saksaankin saapui v. 1862. Hänen kauttaan tuli silloin vielä nuori ja innokas Bebelkin selville Marxin aatesuunnasta.

Mutta ohjelmakysymys ei ollut ainoana, eipä edes vaikuttavimpana syynä. Lassallen ja Bebelin edustamain suuntain väliseen erimielisyyteen ja riitaan. Siihen oli parhaana aiheena valtiolliset erimielisyydet. Molemmat suunnat näyttivät jo olevan lähellä yhdistymistä, kun saksalainen kysymys tuli polttavaksi. Ne olivat jo ainakin Leipzigissä puuhanneet yhteisesti suuria kansankokouksia, mutta tämä kysymys puhalsi veljesriidan ilmiliekkiin. Saksan yhtenäisyyskysymyksessä oli molempain työväen ryhmäin ihanteena koko saksankielen alueen, siis myöskin Itävallan käsittävä saksalainen tasavalta. Sen puolesta olivat sekä Marx ja Engels että myöskin Lassalle taistelleet sitte vallankumousvuoden 1848. Mutta Saksan porvarikunta ei ollut kyennyt arkuudessaan tätä ohjelmaa toteuttamaan, vaikka se oli sen puolesta aseisiin ryhtynyt ja aikojen kuluessa olivat olot muuttuneet niin, että sen toteuttamista tuskin voitiin ajatella. Oli vain valittava kahden mahdollisuuden välillä, joko säilytettävä silloinen hajanainen Saksan pikkuvaltioitten liitto Itävallan yliherruuden alaisena, tai hyväksyttävä vaillinainen kansallinen yhtenäisyys Preussin johdolla, jota Bismarck parhaaltaan pyrki toteuttamaan. Schweizerin suunnan lehti oli julkaissut sarjan artikkeleita, joissa Bismarkin pyyteitä kannatettiin ja vaadittiin Preussin hallitsijaa ryhtymään valloituspolitiikkaan verellä ja raudalla, sekä siten luomaan Saksan yhteyden. Tämä Schweizerin kirjoittama artikkelisarja sai Marxin, Engelsin ja Liebknechtin luopumaan lehden avustuksesta, ja se vaikutti työväestöön siinä määrässä, että Socialdemokratin tilaajamäärä supistui neljäänsataan. Bebelin ja Liebknechtin ryhmä taas vastusti sotaa ja päätti leppymättömästi taistella sen kautta mahdollisesti saavutettavia oloja vastaan, pitää yllä alkuperäistä Saksan valtion yhteysihannetta ja vaatia yleissaksalaisen parlamentin kokoonkutsumista, johon Itävaltakin lähettäisi edustajia samoin kuin kaikki Saksan valtiot.

Nämät valtiolliset erimielisyydet pääasiassa synnyttivät Saksan työväenliikkeen molempain suuntain välillä veljessodan, mikä leimahti pitkin linjaa ilmiliekkiin v. 1868, jolloin Marxilainen suunta sai oman äänenkannattajansa, Leipzigissä ilmestyvän »Demokratische Wochenblatt» lehden, jonka toimittaja Liebknecht oli »Bismarkin» veri- ja rautapolitiikan leppymätön vihollinen. Hänen ohjelmanaan oli kolme pyrintöä, jotka hän yhdisti erinomaisen taitavasti yhdeksi kokonaisuudeksi: hän taisteli luodakseen Saksan köyhälistölle marxilaisen tulevaisuuden ohjelman, samalla kuin hän tahtoi kehittää 1848 vuoden vallankumousyritysten perinnöstä suuren saksalaisen tasavallan, minkä puitteissa työväenohjelma sittemmin olisi toteutettava. Nämä pyrinnöt synnyttivät kolmannen: vastustaa mahdollisimman tarmokkaasti Bismarkin työtä sekä kaikkia, jotka hänen pyrintönsä hyväksyivät.

Täten syntynyt erimielisyys Saksan alkavassa työväenliikkeessä kesti kuten tunnettu, pitkän ajan, pian vuosikymmenen, kunnes vastustajain vaino sai sen lakkaamaan, sitte kun alkuperäiset riitakysymykset olivat kadottaneet merkityksensä.

Bebel sanoo tästä veljestaistelusta: Siihen tuhlattiin suurin osa meidän parhaita voimiamme, aikaamme ja aina niukkoja varojamme. Mutta se myöskin selvitti mielipiteet kummallakin puolella, ja siten muuttui näennäinen tappio työväenliikkeen voitoksi. Erimielisyyksiä ei mikään työväenliike voi välttää, sitä vähemmän Saksan silloisissa kehittymättömissä oloissa. Lopputuloksena kaikista suruista ja vastuksista, mitä taistelijat toisilleen tuottivat, oli se runsas palkka, että puolue oli tullut voittamattomaksi jo ennen, kuin vallanpitäjät koettivat sitä väkivaltaisesti tukahduttaa. Soihtu, jonka Lassalle viritti 1863, on sytyttänyt joukot, ja työväenliikkeestä on tullut vaikuttava tekijä sekä sisä- että ulkopolitiikassa, vaikka se onkin tapahtunut toisin, kuin Lassalle ja me kaikki muut alussa kuvittelimme. Ja ennemmin tai myöhemmin siitä tulee määräävä tekijä. Jos käy, kuten tähän saakka — ja siihenhän merkit viittaavat — ei kestä kovin kauan, ennenkuin pystytämme lippumme vastustajaimme valleille.

J. K. K.

UUDEN AJAN KYNNYKSELLÄ.

Soi huuto nyt ympäri maailman,
joka ilmojen ääret huhuu.
Maan täyttävi huuto ja taivahan.
Näin ääni se meille puhuu:
Pois pankaa arvojen astehet
ja yksilön orjuusaattehet!
Kukin herrana olkoon itsensä,
sillä siksipä hän on luotu;
kukin kuningas olkoon mielensä,
ei muut' ole kelleen suotu.
Yli kaiken olkohon vapaus.
Hyvän ompi se kruunaus!

Näin huutaa ääni ja maailma
on niinkuni kuolemalla.
Perustukset järkkyy, rauniona
on kaikki ja kauhun alla;
väkeväinkin voimat herpoutuu;
kysymyksiä täynnä on kunkin suu.
Mut kova on vastine, ankara
ja se julma on korvan kuulta;
jos kellä on korvat, on kuuleva
näin elämänlakien suulta:
Jos uutta luomisentyötä ei
voi maailma kestää, niin sen vei

perikatohon puuttuva perustus,
siis oma sen heikkous!

Ei muuta sen täytyne kestääkään,
kuin painoa raskautensa,
ja turhaan eipä se pelkääkään,
se kun tuntee heikkoutensa.
Siks kuolemankauhua päällä on maan,
varmuutta ja selkoa vaaditaan,
ja yllä sen uhkaa tuleva *uus,*
ja sillä on vahva mahti,
mitä vastaan turha on urhokkuus
ja elämän sokea vahti,
joka kantaa nimeä itsekkyys
tai tietämättömyys.

Ja kohta se kaikki jo tapahtuu
ja pian se uusi ehtii,
elonpuu pian murtuu, murskautuu
tai uusia silmuja lehtii.
Paras meidän täällä on tarkastaa,
tulevalle tanhuat tasoittaa,
ja estää tuhmien taisteluun
sitä vastahan ryhtymästä,
näät, sehän se estävi elämänpuun
ihan ehjänä kestämästä.
Tien raivaajia me olemme
ja tulevan eestä me seisomme
ja vuotamme, koska se hetki lyö,
jona elämän loppuu yö!

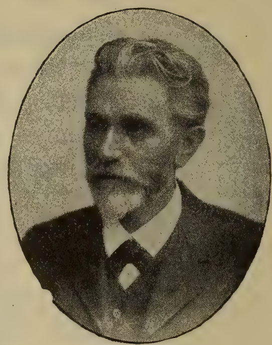
Kössi Lindström.

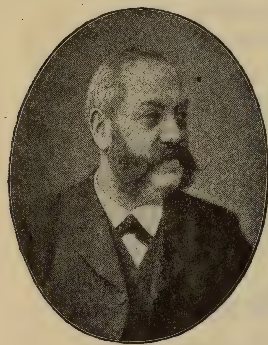

MUSTAIN PÄIVÄIN MUISTOKSI.

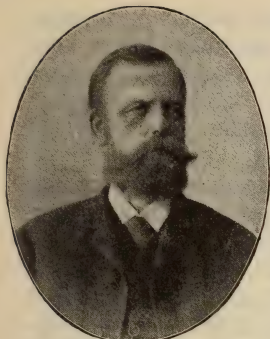
Valtavimpain yhteiskunnallisten taistelujen perussyynä on etujen ristiriitaisuus. Ihmisille mieluisia luonnon ja työn tuotteita anastaakseen tai näiden omistamista puolustaakseen ryhmittyvät yksilöt puolueiksi, valtioiksi jopa valtioliitoiksi. Ryhmityssuhteissa oli viime vuosisadan loppupuolella Saksan kansan keskuudessa monien muiden ohella pari varsin yleistä piirrettä. Jakautuminen työntuotteita vääryydellä anastaviin sekä siitä anastamisesta kärsiviin oli sekä jokapäiväisessä elämässä huomattavissa että numeroilla todistettavissa. Omistavain ryhmäin keskuudessa tapasi ankarata kilpailua. Virkavaltaiseen hallituskoneistoon kuuluvat ja sen voimasta itselleen etuja saavat koettivat yhtäällä keskittää tulovirrat heitä itseään voimistuttaviksi ja rikastuttaviksi, toisaalla pyrki porvarisluokka suojelemaan varallisuuttaan ynnä sen anastamisase-

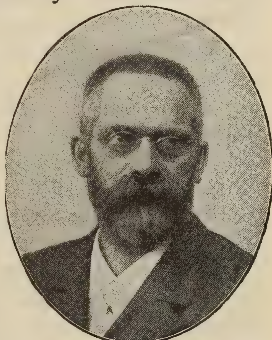
August Bebel.

Paul Singer.

Ignaz Auer.

mia. Vallassa olijain paraina aseina toisiaankin vastaan taistellessa ovat anastuksista kärsivät kerrokset. Näissähän on sekä työn tuotteita antavaa että verisissäkin kahakoissa kestävää voimaa. Kukin luokkavallassa oleva tai luokkavaltaan pyrkivä ryhmä on pakotettu keinottelemaan itselleen pohjakerrosten kannatusta. Sanottu Saksan porvarisryhmä luuli saavansa sitä myhertelemällä viehättävästi, miten muka tahtoisi kohottaa työväestön sivistyneeksi ja vapaaksi. Edistyspuolueena näytteli osa siitä ikäänkuin todella tahtoisi saada korulauseitaan käytännössä toteutetuiksi. Kummako jos hyvää haluava köyhälistö osaksi uskoi olevan siellä kiitettävää, missä sitä löytyvän kehuttiin, ja yhtyi valistusvirtaan. Toisaalla kilvottelivat virkavaltaisen hallituksen jäsenet ja kannattajat osaa syväin rivien suosiosta itselleen, uskottelemalla että virkavallan avulla on työväestö voittava paraimman hyödyn. Osa oloihinsa kipeästi parannusta kaipaavista saattoi uskoa myös tuota.

Wilhelm Pfannkuch.

Alwin Gerisch.

Tuollaisten viettelysuuntain ohella pyrki lakkaamatta köyhälistön puhtain luokkatunne, sen taloudellisesta asemasta saatu, kehittymään suunnaltaan ja päämäärältään itsenäiseksi riennoksi.

Paljo hapuilemisia, paljo hyppäyksiä puoleen ja toiseen. Sekavan hyrskyn tavoin pulppuili vapauden halun kuohuva lähde. Valtavin nykäyksin tempauduttiin ihan irti porvarisryhmäin holhouksesta, selvittävä kokemus vähenti samaten hallinnollisen virkavallan muka hyvään tahtoon uskomisen. Itsenäistyneet kilpailivat tehokkaimpien vapautuskeinojen keksimisessä ja ankarissa keskinäisissä kiistoissa koettelivat eri tahoilla löydettyjen ja ehdotettujen pätevyyttä. Ulospäin ja sisäisesti toisiaan vastaan hyökänneiden kuohujen seasta selviää vihdoin voimakkaasti yhteen sitovia päämääriä ja niihin johtaviksi uskottuja uria. Gothan keväisessä yhdistymiskokouksessa v. 1878 liittyivät molemmat luokkataistelun pohjalla olevat työväenliikkeen suunnat yhdeksi veljesliitoksi.

Köyhälistön osan kehityttyä siten itsenäisesti luokka-asemataan ymmärtäväksi ja kurjuudestaan todella vapautua tahtovaksi alkoivat sille ennen hyvää hymyilleet yhä tuntuvammin ilmaista oikean sisunsa. Seurasi toinen toistaan kurjempi kuristusyritys. Pitihän estää niiden, joilta enin anastettiin, vapautumista! Silloisen hallintovallan puolesta puuhasi »rautakansleri» Bismarck jo v. 1874 valtiopäiville lakia, joka estäisi työväen yhdistymisvapautta. Työnantajia olisi sentään suosittava. Heille lupa estää työlakkoja julistamalla lakkolaiset huonomaineisiksi, mutta työläisille lakonrikkojain moittimisesta kuusi kuukautta tyrmää. Yksin ammattikunnallinen parannustaistelu oli tukahutettava työväestöä erikoisesti sortavilla poikkeuslaeilla. Sittekin, vaikka liike oli niin alussa että tuskin löytyi 50,000 järjestynyttä edes v. 1877. Sillä alulla, samoin kuin poliitillisella haaralla, oli suuri edistymismahdollisuus, ja sen vuoksi määräsi hallintovalta ne ituunsa tapettaviksi.

Häpeälliset kuristamisyritykset olivat vapaamielisille ihanteille vastakkaisia. Sellaisten loistolla itseään koristelevain porvarillisten oli luonnollisesti jonkun verran näyteltävänä hylkivänsä kuristustoimia. Mutta sopivain tilaisuuksien tultua kytkivät myös vapaamie-

liset vapautta rautahäkkeihin. Heidän myötävaikutuksellaan täyttyi hallituspuolueen hartain toivo: lokak. 21 p:nä 1878 astui voimaan valtiopäivillä »kansan edustajain» hyväksymä laki »sosiaalidemokraatian yleisesti vaarallisia pyrintöjä vastaan». Se kielsi työväen toimimasta itsenäisesti sivistyäkseen ja asemataan parantaakseen. Hirvittävä historiallinen häpeä tuli pitkiksi vuosikausiksi tahraamaan Saksan nimeä ja kunniaa. Valistuneita työläisiä vainottiin kärsimyksiä ja suruja tuottavalla tavalla. Heitä lyötiin kahleisiin, raastettiin vankiloihin, ajettiin maanpakoon jostain Saksan osasta ja taas pois toisesta osasta, jonne he olivat menneet. Lukuisilta perheiden isiltä hävitettiin siten elättävä toimi, äitejä ja lapsia syöstiin nälkään, pois rakkailta oloseuduilta ja sääliväin puoluetoverien lahjoilla elätettäviksi. Sanoin selittämättömiä ovat »mustain päiväin» suuret murheet. Kylmät numerot maanpakoon ajettujen, vangittujen, lakkautettujen sanomalehtiliikkeiden, yhdistysten y. m. puoluelaitosten luvusta kätkevät takanaan satain tuhanten epätoivoa ja valituksia. Myös kuolemaa, vihaa ja kirousta. Vielä neljännesvuosisadan jälkeen kuristuslain synnystä, vielä kauvan tulevaisuudessa saa saksalainen ja muunkin maan työläinen pyhää kiukkua ja taisteluintoa »sosialistilain» hirvittävistä seurauksista. Marttyyrien kärsimykset huutavat yhä julmuuksia synnyttävien olojen kukistamista. Bismarckin suuntaama sorto, mikä oli tarkotettu luokkavaltion säilyttämiseksi, on syntymästään vaikuttanut ja yhä muistoillaan vaikuttaa päinvastaista: luokkavaltion kukistamista. Kuristus pantiin toimeen noin puolen miljoonan ihmisen puoluetta vastaan, 25 vuotta jälkeenpäin oli sillä kuristuksella osansa kiihottaessa puolueen, jolla on yli 3 miljoonaa valtiollisesti äänioikeutettuja, edustajakokousta jyrkästi kumoukselliseen päätökseen. Valtaluokkain isäin pahat teot tulivat siten sukupolven jälkeenpäin, tullevat vielä »kolmannessa ja neljännessä polvessa» — jos luokkayhteiskunta niin kauvan kestää — »lasten päälle».

Tämän kirjan tila ei salli esittää työväenliikettä kuristaneen lain aikaista jännittävää taistelua. Vain muutamia sellaisen toimenpiteen voimattomuuden todisteita. Lain toimeenpanijat pyyhkäsivät heti sen voimaan astumisvuotena elävien kirjoista pois 17 ammattiliittoa, muuten oli sorron vuoksi lopetettava 10 liittoa, vain 4 eli yli sen vuoden. 22 paikallista ammattiyhdistystä kärsivät lakkautuksen. Työväestö ei saanut vapaasti avustaa itseään edes sairauden varalta, sillä myös avustusyhdistykiä ja -rahastoja hajotettiin. Ammatillinen sivistysharrastuskin oli kuolemaan tuomittua, sillä myös ammattilehtiä lakkautettiin. »Mestauksesta» oli v. 1882 jälellä enää 5 liittoa, joita erikoisilla kujeilla oli saatu pelastetuksi. — Vähänkin valtiollista sisältöä ilmaisseita yrityksiä kohtasi vielä hävittävämpi lakaisu. Heti ensi päivinä lain julkaisemisen jälkeen meni 3 suurinta lehteä, joten ryöstettiin 45,000 tilaajalta mieluinen lukeminen. Toisia seurasi pian sama kohtalo. 47 poliitillisesta lehdestä pelastettiin vain 2, nekin siten että muuttivat otsikkonsa ja lieventivät sisältönsä. Kirjallisuutta tehtiin teos toisensa jälkeen »luvattomaksi» — kiihottaen ihmisiä sitä hartaammin lukemaan niitä. — Köyhälistön sivistyselämän murhaus näytti suvella v. 1879 uhreina 217 yhdistystä, 5 rahastoa, 129 aikakautista ja 278 tilapäistä painotuotetta. Sosialistilain koko tappama joukko lie 332 työväen järjestöä ja painotuotteita kaikkiaan noin 1,300.

Työväen toiminnalta oli siten ryöstetty edistämis- ja säilyttämiskeinoja. Sortajilla oli seurauksista hapan ilonsa. V. 1878 vaaleissa oli sosialistien äänimäärä vähennyt 56,289. Mutta silti oli 437,158 jälellä. Ensi hämmennyksen jälkeen keksittiin nopeasti ja käytettiin rohkeasti ja taitavasti, antamatta rankaisujen lannistaa, uusia, kiellettyyn asemaan soveltuvia taistelutapoja. 1884 oli jo yli puoli miljoonaa äänestäjiä. 12 vuotta kuristi hallitus, toisin ajoin lievästi, toisin julmasti, sitte havaitsivat herratkin kuristuslain itselleen vahingolliseksi, sillä sosiaalidemokraatia oli vaan kiivastunut luokkataistelussa ja kasvattanut äänimääränsä vuodeksi 1890

lähes puoleentoista miljoonaan! Se saanut myös edustajia valtiopäiville 35. Siis sortolain aikana 26 lisää! — Nyt »mustain päiväin» alkamisen muistoa juhliessa voivat sosialistit ylpeillä: neljännesvuosisadassa äänestäjäin määrä lisääntynyt seitsenkertaisesti, valtiopäiväedustajain luku yhdeksänkertaiseksi. — Edistys sanomalehdistön, yhdistysten, rahastojen ja lain aikana kielletyn sivistyksen aloilla myös hämmästyttävän suuri.

Alkuunsa poljettu ammatillinen työväenliike näyttää nyt mahtavan konaisjärjestön, johon viime vuoden lopulla kuului 60 liittoa, niihin yhteensä jäseniä 733,206. Liitoilla on runsaat tulot ja suuret rahastot, joilla ne turvaavat jäseniään työttömyyden, sairauden, matkain kestäessä, kustantavat runsaasti sanomalehtiä ja kirjallisuutta ynnä suullista kansan valistamista. Kokonaisjärjestön asioita hoitaa Berliinissä päätoimikunta.

Työväen valtiollisen toiminnan asioita hoitaa, edustajakokousten ohjeiden mukaan ja valitsemana, Berlinissä oleva sosiaalidemokraatisen puolueen esikunta. Siihen kuuluu kaksi puheenjohtajaa, kaksi sihteeriä ja rahastonhoitaja. Esitämme tässä niiden kuvat ja hiukan vaiherikkaista elämäkerroista.

Puheenjohtajista on August Bebel kuuluisin. Syntyi Kölnissä helmik. 22 p:nä 1840. Kävi kansa- ja sunnuntaikouluja. Koki sorvarina työmiehen kovaa osaa. Vuodesta 1861 työväenliikkeeseen kuuluneena on hän saanut kokea kaikkia sen eri asteita: olla kiertolaisena, maanpaossa, oikeussaleissa, vankiloissa ja valtiopäivillä. Hänen 57 vankeuskuukauttaan ovat johtuneet monellaisista seikoista, kuten luokkavaltiolle vaarallisten oppien levittämisestä, maankavalluksen valmistamisesta, valtiolaitosten halveksittaviksi tekemisestä, laittomista yhteyksistä ja Bismarckin loukkaamisesta. Siinä luettelossa on valtaluokan mielipiteillä osansa. Köyhälistö on vastannut niihin valitsemalla Sachsenin maapäiville vuosiksi 1881—1890, koko Saksan valtiopäiville miltei yhtämittaa vuodesta 1867 alkaen. Hänen suuritöisen elämäkertansa esittäminen olisi Saksan työväenliikkeen historian esittämistä. — Toinen puheen-

johtaja — Paul Singer — on kuulunut puolueeseen vuodesta 1867. Ammatiltaan oli hän liikemiehiä. Sortolain aikana tuli hän niin ansiokkaaksi, että sai pyytämättään huoneeseensa kotitarkastajia ja asuntonsa eteen sekä kävelemään peräänsä seuraajan, joka piti silmällä, toki usein puheilla häiritsemättä puoluetoimissa hommailevaa. Singerillä on nyt huvia kertoessa, miten silmällä pitäjiä sivuutettiin tarpeettomasti sekaantumasta kiellettyjen vaalijulistusten levittämiseen ja muuhun ylen tärkeään tehtävään. V. 1883 karkotettiin hänet Berlinistä ja vielä sittekin Offenbachista. Valtiopäivämiehenä on herkeämättä v:sta 1884 alkaen. Täyttänyt ja hoitaa edelleen useita työväen luottamustoimia. Tunnettu Saksan ja kansainvälistenkin sosialististen edustajakokousten puheenjohtajana. Syntyi v. 1844.

Sihteereistä on Ignaz Auer, ennen satulamaakari, huomattu ja luotettu puoluetoveri. Hän hoiti jo v. 1874 puoluesihteerin tointa Hampurissa. Sortolain tultua järjestelemässä sen jälkeistä toimintaa. Paljo on hänellä katkeria kokemuksia vainon ajoilta. Kirjoitellut tovereista, jotka sen johdosta joutuivat ennenaikaisen kuoleman uhreiksi. Ottanut ahkerasti osaa puolueen kirjallisiin töihin. Ajettu maanpakoon Berlinistä ja sittemmin Hampurista. Myöhemminkin ollut moninaisissa puoluetehtävissä, kuluttaen voimiaan köyhälistön hyväksi. Edusmiehenä useilla valtiopäivillä. Syntynyt 1846. — Toinen sihteeeri, Wilhelm Pfannkuch, ennen puuseppä, on kuulunut puolueeseen kolmisenkymmentä vuotta. Istunut sortolain loukkaamisesta 6 viikkoa. Toimittanut ammattikuntansa lehteä. Puoluesihteerinä vuodesta 1894, samoin edusmiehenä valtiopäivillä. Syntyi 1841.

Tärkeässä suuren puolueen rahastonhoitajan toimessa on Alvin Gerisch. Hänkin työmies. Rakennellut ennen koneita. Kansakouluopetuksen lisäksi saanut kasvatusta metallityöntekijäin järjestöissä, ollen myös luottamustoimissa. Valtiopäivämiehenä vuosina 1894—98 ja taas valittu tänä vuonna viideksi vuodeksi eteenpäin.

Täten olemme tutustuneet vain muutamiin työväenliikkeen piirteisiin ja tärkeimmissä toimissa oleviin henkilöihin. Sadat ja tuhannet ansaitsisivat tulla maituiksi. Sillä työväenliikkeen luotettavin elinvoima on tuhansien ja taasen tuhansien riveissä. Olot synnyttävät niihin uhkuvan vapautushalun. Sen innostama toiminta opettaa kokemuksen luotettavalla taidolla vapauteen johtavan menettelytavan, tietysti ympäröiviin olosuhteisiin sopivan. Edistystä niin ulkonaisten kahleiden painaessa kuin niiden hellitettyä murhaavia puristuksiaan! Sen vakaumuksen antavat saksalaisen liikkeen yllä merkityt kohdat. Työväenliikkeellä täytyy olla suuri ja voittoisa tulevaisuus, sillä sekä ystävät että pahimmatkin vastustajat pakottavat sitä eteenpäin siksi kunnes viimeisen sorretun luokan vapautus on saavutettu.

Valpas.

MUSTALAISLEIRI.

Kuvaelman oudon mä nähdä sain;
näin leirin mä Mustalaisten.
Sulosilmäin, lempenä leimuavain
näin joukon mä miesten, naisten.

Nyt kerron, mitä mä siellä näin
ja mitä mä korvin kuulin.
Sitä tokkohan muistan ma jälkeenpäin,
mut kerro en valheenhuulin:

Ilonaurut kaikui ja laulut soi
vihellyksien vinkuessa,
uus hetkipä uusia riemuja toi
näin raisujen riemuitessa.

Ja kulkuri-immet ne keijuivat
ja ilmoja vaipat viiltää,
hajahiukset tuulena leijuivat
ja säihkyen silmät kiiltää.

Sulosuistapa silloin suukkoset sai
aropoiat leikkien lomaan,
ja tyttöset tummat, tottapa kai,
pojat painalti rintaan omaan.

Jo saapui ilta ja saapui yö
ja kohta on aamun koitto,
vaan vinhaan vielä ne valtimot lyö
ja jatkuu sielujen soitto.

Mut kaikesta kumminta sentään on,
mitä muistan ma huimapäistä,
se, joka myös jutussa varmint' on:
olin itse mä yksi näistä!

Kössi Lindström.

ELVIIRA WILLMAN.

Yht'äkkiä Elviira Willmannin nimi on käynyt yleisesti tutuksi ja rakkaaksi ja *Lyyli* sen on aikaansaanut. Se se vei voiton kaikista viime kevään kuluessa esitetyistä uusista kotimaisista kappaleista. »Ei ole Minna Canthin ajoista saatu nähdä näin voimakasta ja todellisuudesta temmattua kuvausta» tuumi yleisö ja täytti Kansallisteaatterin ilta toisensa perästä. Erittäinkin syvät rivit. Ja nyt hartaudella odottavat ja toivovat jotakin uutta hänen kynästään. Ja tässä toivossaan he eivät suinkaan pety, sillä Elviira Willman on vielä nuori ja paljon hänellä vielä on sanottavaa. Hän katselee ihmiselämää kuin rikasta, värillistä kuvakirjaa, jonka joka lehdellä on draman aiheita. Mutta hän ei suinkaan tutki sitä vaan välinpitämättömän uteliaan tähystäjän tavoin, vaan koko tulisen luonteensa hehkulla, koko sydämmensä säälillä.

Lähteneenä pikku kaupungin porvarillisesta piiristä, on hän jo hamasta lapsuudestaan nähnyt sen

pikkumaisuuden, vanhoillisuuden ja puolisivistyksen, joka siellä vallitsee. Ja tämä on jo aikaisin herättänyt hänen vastustamisvaistinsa vireille ja tehnyt hänestä kiivaan taistelijan yhteiskunnassa vallitsevaa valheellisuutta, ulkokullaisuutta ja teeskentelyä vastaan. Mutta koska hän toisaalta on lähtenyt kodista, jota aineelliset huolet monta kertaa ovat painostaneet, on hän myöskin aikasin ruvennut myötätuntoisuudella katselemaan ja ymmärtämään yhteiskunnan »lapsipuolia» ja heidän kovaa kohtaloaan. Heidän taistelunsa, surunsa ja kaipuunsa on kuin osa hänen omasta itsestään. Nämä puolet esiintyvätkin jo hyvin selvästi »Lyylissä».

Sangen nuoresta alkaen on Elviira Willman kirjoitellut. Vuorotellen on hän koettanut sepitellä runoja, kertomuksia ja näytelmäkappaleita. Sisällinen tarve on pakottanut hänet antamaan ulkonaista asua kaikille niille kuville ja tunnelmille, jotka ovat liikkuneet hänen mielikuvituksessaan. Tuo aatteiden tulva on estänyt häntä tavallisen »dietin» ylioppilaan tavalla lukemasta läksyjä ja konemaisesti vastaanottamasta muiden valmiita lauselmia. Ja niin hänestä ei liioin ole voinut tulla tuollaista tutkintokynttilää, jolla on kosolta kiitettäviä arvolauseita papereissaan ja sangen vähän omatakeisia ajatuksia päässään.

Hän tutki yliopistossa ollessaan etupäässä kirjallisuutta ja kieliä, ja opetteli, voidakseen oikein syventyä vanhojen mestarien teoksiin, latinaa ja kreikkaa, italian ja espanjan kieliä, joista viimemainituista kielistä hän myöskin on tehnyt käännöksiä suomalaista teaatteria varten. Ranskan kielen oppimista varten hän taas on oleskellut Parisissa, missä hän suurella innolla seurasi teaatterioloja. Teaatteri on jo näet kauvan ai-

kaa ollut hänen unelmiensa luvattu maa. Siellä hän itsekin pari vuotta takaperin koetteli voimiaan näyttelijänä, mutta kun hän kuitenkin luuli huomanneensa ettei hänellä ollut kyllin edellytyksiä tätä uraa varten, jätti hän sen jälleen. Hyötyä hänellä tästä lyhyestä näyttelijäajastaan epäilemättä kuitenkin on ollut. Paljon hän siellä ollessaan oppi sellaista, joka on tulevalle näytelmäkappaleen kirjoittajalle suuresta arvosta.

Koulutus teaatteria varten on myöskin hyvä valmistus tulevalle esitelmänpitäjälle, jommoisena Elviira Willman tänä syksynä on toiminut. Hän näet on ottanut osaa Helsingin Kansanopistokurssien työhön ja pitänyt siellä sarjan esitelmiä Shakespearista ja hänen teoksistaan, joita kuulijakunta suurella jännityksellä on seurannut. Niissä on ollut eloa ja tulta, paljon runollista lentoa ja siveellistä voimaa, joka on antanut niille aivan omituisen viehätyksen.

Ajatuksien rohkeus ja tunteiden hehku ei suinkaan ole meidän suomalaisten vahvin puoli, mutta siksi tekeekin Elviira Willmanin tapaisen henkilön esiintyminen niin sanomattoman virkistävän ja raikkaan vaikutuksen. Kun jo monta kertaa aivan on joutumaisillaan epätoivoon kansamme tulevaisuuden suhteen nähdessään kaikkialla laimeutta, uneliaisuutta ja saamattomuutta, heräjää toivo taas uudelleen kun huomaa, että samaisen kansan keskuudesta kuitenkin silloin tällöin voi nousta henkilö, jolla on tarmoa, elinvoimaa ja innostuksen tulta.

♣ ♣ ♣

NÄLKÄMAILLA.

Lyijyharmaana levisi maaliskuun taivas vaarojen ja notkelmien yli, tuntui ikäänkuin sen synkkä totisuus lisäisi ihmiskunnan kärsimyksiä. Ei väräystäkään näkynyt metsän puissa, jotka juhlallisina ja äänettöminä seistä törröttivät huurre puvussaan lumen taivuttamine oksineen. Keväisen ahavan kovettamalle hangelle yöllä satanut pehmeä lumi takeltui kiini suksen pohjiin viivyttäen kulkua. Vähän väliin täytyi polkea täräyttää takellosta suksista vähemmäksi, vaan ensi pituutensa sujuttuaan nuoskeassa lumessa olivat ne taasen yhtä raskaat. Hiki tihkui otsalle suuren harmaan lammasnahka lakin reunain alta, ja ottipa oikein henkeen siinä vaaran rinnettä ponnistellessa. Teki mieli heittäytyä varvikkoon, luonnon kirkkaan kylmälle vuoteelle edes hetkeksi nauttimaan suuren, jylhän luonnon komeudesta. Teeriparvi istua kykötteli kuusen latvassa vilkuillen eteenpäin ponnistelevaa, joku joukosta aina tavan takaa räpäytti siipiään ikäänkuin koetellen niiden kuntoisuutta siltä varalta jos tuo kulkia aikoisi rauhan häiritä.

Tuon kaiken, luonnon juhlallisuuden ja viehkeyden läpi soi lakkaamatta korviin: eteenpäin, eteenpäin! Tuolla metsän kätkössä, mihin viittaili peittynyt suksen latu vain heikkona juovana, sieltähän piti löytyä mökki, ja sen asukkaina yksi perhe elämän onnesta osattomaksi jääneestä suuresta joukosta. Lähimmät naapurit tiesivät kertoa näiden salon lapsien olleen jo

kumminkin kaksi päivää syömättömänä. Se oli tuo tieto joka joudutti eteenpäin. Varmuuden vuoksi täytyi heilauttaa konttia koetteeksi oliko siellä todellakin leipiä, joita ilman tämä käynti mökissä vain katkeroittaisi sen asukkaita. Pehmeän hiljainen kolaus kuului kontista leipien vierähtäessä toisesta reunasta toiseen. Eteenpäin, eteenpäin! uudistui voimakkaammin. Matka tuntui loppumattomalta vaikka kilometri väistyi toisensa perästä jälelle. Pyrkipä jo mieleen ajatus: entäs jos olisin eksynyt. Siitä mielijohteesta huolimatta täytyi vaan pyrkiä eteenpäin, vakuutettuna eksymisen mahdottomuudesta, sillä eihän ollut muita latuja lainkaan näkynyt ja tännehän viimeisestä talosta neuvottiin. Yhtäkkiä aukenikin metsän reuna ja edessä näkyi laaja varvikkorinne. Huraus vaan kun sen yli myötämäkeä toiseen metsän reunaan sukset kiidättivät. Siinähän se oli puron uomakin edessä, jonka yli talossa neuvottiin, ja heti sen takaa piti mökinkin alkaa näkyä. Kotvan hiihdettyä aukeni eteen aidattu pelto asutuksen todistajana. Ja oikein; tuoltahan pellon takaa varvikosta kohosi sinervää savua. Yhä vinhempään vauhtiin heilauttelivat jalat suksia, kunnes mökin edessä saivat potkun irtautua ja pysähtyä.

Edessä oleva mökki oli yksi niitä kurjia hökkelejä joita sydänmaillakin, keskellä rakennusaineiden aarreaittaa, löytyy sangen paljon. Ikkunan tehtävätä toimittava pieni neliömäinen reikä oli tukettu lasin asemesta leveillä päreillä. Ovi mökkiin oli auki ja tuprusi siitä ulos sakea savu, ilmaisten tuvan »sisäänlämpiäväksi». Räystästä vasten vierettäin pystyyn asetetut riuvut muodostivat eteisen, josta tietenkään ei tuiskulla suojaa ole.

Astuin sisään. Tuvassa olevan sakean savun läpi vain vaivalla voin eroittaa ihmisiä. Tervehdittyäni vasta pitkän äänettömyyden jälkeen sain vastauksen. Vieraan odottamatoin ilmestyminen näkyi asukkaat saattaneen hämilleen. Astuin peremmälle paremmin nähdäkseni sisällä olijoita. Sairaan näköinen emäntä istui matalalla jakkaralla vuoleskellen kuoria pihlajoista,

joita oli hänen vieressään lattialla iso kasa. Tyynenä, melkeinpä elottomana tähysti hän minua paksun sinisen savun läpi. Ikkunan tapaisen edessä istui tappuroita kehräämässä nuori, noin 16 vuotias tyttö. Hänestä näytti tuloni vastenmieliseltä, luultavasti kehnojen pukimiensa vuoksi. Vaikka hän näytti häpeävän, ei hänen sinertävän kelmeät poskensa osoittaneet vähäistäkään veren liikuntoa, niin pitkälle oli jo nälkä hänessä vaikuttanut. Ensin koetti hän piiloutua tappurakuontalonsa taakse samalla siirrellen nuttunsa riekaleita ihonsa alastomien kohtien verhoksi, siten saattaen vaan toisen kohdan paljaaksi peitetyn asemesta. Pitemmältä, kun mitä pikaiseen silmäykseen tarvitaan, en voinut häntä katsella. Sitävastoin sattuivat silmäni alun toisella kymmenellä olevaan poikaan, joka totisena istui tuvan nurkkauksessa penkillä paljaat jalat allaan ja sylissään pieni koiran pentu, jonka selkää hän harvoin vedoin kädellään siveli.

— Mitäs sitä taloon kuuluu, kysyin puhelun aluksi?

— Tuossahan tuota on värjötelty, vastasi emäntä konemaisesti, työntäen pihlajan kuoret sylistään lattialle.

— Missäs teiltä on isäntä?

— Sinnehän se kirkolle tästä lähti niiden »kometiian» herrain luokse.

— Lehmillekin laitetaan siinä päivällistä, sanoin vihdoin hetken äänettömyyden perästä. Tuntui niin kovin tukalalta tunkeilla toisten asioihin mutta täytyihän sitä koettaa lähennellä pääasiata jollakin tavalla. Eloisuutta en tahtonut mitenkään saada kyselyilläni emäntään, kuivina tulivat vastaukset. Viimeiseen huomautukseeni puuttui hän kuitenkin hiukan vilkkaammin puhellen:

— Sehän se tässä onkin surkeinta kun eläinraukatkin ovat saaneet kärsiä tämänlaisella ruualla aikasesta syksystä asti, ja nytkään ei ole ollut viikkokauteen niille muuta antaa kuin näitä kuoria.

— Montakos teillä on elukoita, kysyin?

— Eihän niitä olis heinillä ruokittavia kun kaksi lehmää ja ruuna pahanen, joka jo sekin on niin huono ettei tielle kykene. Olisi ukkokin sen ehkä tarvinnut kylällä käydessään vaan eihän se enää olis sieltä takasin jaksanut.

— Ettekös te ole saaneet agronoomin jauhoja?

— Eihän me niitä. — Mistäs kaukaa se vieras on?

— Helsingistä.

— Vai Helsingistä. Eipä meillä ennen niin kaukaisia vieraita ole milloinkaan käynyt. Tukkiherrojakos sitä ollaan?

— Eikös mitä. Läksinpähän katselemaan mitenkä täälläkin maailman kulmalla päivästä toiseen päästään.

— Vai ihan sitä vasten.

— Neuvovat tuolta kylältä teilläkin käymään.

— Huonoahan se on elämä meillä jos muuallakin.

— No minkästähden teille ei ole agronoomin apuja annettu?

— Eihän ne ole antaneet kun ei meidän mökille ole »kontrahtia», eikä sitäkään tukkiyhtiöltä saada.

— Onkos teitä muuten autettu koko talvena.

— Antoivathan ne pitäjän herrat kerran 10 kiloa jauhoja, mutta mitä senvertasesta lähtee, ja kun tekee vielä mieli vähistäänkin riputtelemaan kuorien sekaan eläimille.

— Olettekos itse tarvinneet ruokaväliänne mitenkä pitkäksi jatkaa? Tähän kysymykseeni en saanutkaan enää vastausta. Itku katkasi emännältä puhelun. Heti arvasin naapurien kertomuksen todeksi, he kun arvelivat »ettei ainakaan eilen ja tänäpäivänä ole Hiltusen mökissä mitään syöty». Kysyin kuitenkin vielä:

— Ehkäpä nytkin lienette olleet syömättä jo pitemmän aikaa?

— Eihän sitä vielä, sanoi emäntä hiukan rauhoittuneena, muuta kuin eilinen päivä. Toisiltana tässä vielä vähän syötiin.

Kauvempaa en malttanut viivytellä, otin kontin selästäni ja kaivoin siitä vähäiset evääni, ainoastaan pari leipää sekä puoli kiloa voita ja laskin ne pöydälle. En ikinä voi unhottaa sitä väläystä mikä näkyi emännän katseessa nähtyään nuo kaksi leipää. Kehotin heitä syömään ja nyt tyrskähtivät tytär sekä poika vuorostaan itkemään, eikä se paljoa puuttunut enää minultakaan. Annokseni vaikka olikin pieni sai se nuo nälkiintyneet salon lapset hämilleen. Kului kotvan ennenkuin äiti rupesi änkytellen kiittelemään:

— Tuhannet kiitokset — Jumala kai teidät lähetti juuri nyt kun tullessanne tässä puheltiin että kuolla sitä täytynee jos ei se ukkokaan sieltä mitään tuo — ja vielä kun on voitakin, jota ei meidän mökissä ole ollut sitte sulan kesän, paljas vesi vaan särpimenä myrkyllisen akanaleivän kanssa koko talven.

— Onkos teillä niitä viime kesän eloja sitte riittänyt näihin asti, kysyin?

— Eikö mitä — kun on tehty ihmisille töitä niin niillä ovat palkan maksaneet.

— Ovatkos nuo niitä hätäaputöitä, kysyin tappurakehruuksia?

— Niitähän ne ovat, mutta niistäkin tulee niin kovin vähän näinkin monelle hengelle.

— Mitenkäs niistä maksetaan?

— Viime kesäisiä elojahan ne yksinomaan niistä antavat.

Nähtyäni heidän jokaisen kovin kehnot pukimet, pälkähti mieleeni ajatus hankkia jokaiselle uudet ja ehjät. Senpä vuoksi päätinkin tulla takasin, en kuitenkaan heille mitään puhunut aikeistani, tein lähtöä ja sanoin hyvästit. Hiljaisen nöyrinä tulivat lapsetkin jäähyväisiksi kättelemään.

Asetin vielä tuvan edessä suksia jalkaani kun kuulin avonaisesta ovesta mitenkä lapset melkein yhdestä suusta sanoivat »nyt syödään äiti». Jos läsnäollessani he pidättivät itseänsä, tiesin heidän nyt malttitomana häärivän leipien ääressä. Näkemäni puute

sai käteni lujasti pusertamaan sauvoja sekä jalat vinhaan suksia potkimaan.

Päästyäni taloon jossa kyytimieheni odotteli lähdettiin heti taivaltamaan kirkolle. Kahdeksan kilometrin taival oli kahlattava alussa ihan umpea korpea päästäksemme suorinta tietä selvälle ajotielle. Entisiä jälkiä kulkien olisi tullut tehtäväksi kiertoa kolmatta peninkulmaa. Hitaasti astuskeli ruuna umpinietoksessa, reki kallisteli puolelle ja toiselle, ei kuitenkaan kaatunut. Tuskalloisen hitaasti kävi kulku mutta päästiin siitä viimeinkin avotielle. Istuttuamme reessä yhtämittaa seitsemättä tuntia saavuttiin myöhään illalla kirkolle.

Varhain aamulla olin jo liikkeellä ostelemassa tavaroita seuraavata salomatkaa varten. Siellä kylällä kierrellessäni näin salolle vievän tien risteyksessä pienen ryysyisen äijän tallustelevan eteenpäin, oppaani, joka oli eilinen kyytimieheni, neuvoi hänen olevan Hiltusen, sen leivättömän mökin isännän. Mitään kantamusta ei hänellä ollut, joten arvasin hänen turhaan tehneen kumarrusmatkan »hätä-herrain» luokse. Ukko oli jo siksi etäällä että en viitsinyt peräänsä lähteä kävelemään, jonka yrityksen jätin siitäkin syystä kuin tiesin huomenna hänet tapaavani.

Yhdessä puodissa oli reserviläisten käyttämättömiä sinellejä myytävänä ostin niitä kolme, Hiltus-ukolle sekä pojalle pukukankaaksi. Vein ne räätälille ja sitte hankin puvun äidillekin ja tyttärelle, sekä näiden lisäksi vielä muutamia vaatekappaleita muille näkemilleni tarvitseville. Saatuani tarpeelliset valmistukset tehdyksi kiertelin loppupuolen päivää käsityökoululla ja lastenkodissa kunnan lääkärin opastamana.

Seuraavana aamuna istuin jo täysinäisessä reessä matkalla salolle. Kuormana oli jauhoja, ryynejä sekä vaatteita. Vaikka reki oli aivan kukkuroilleen ahdettu tavarata, tiesin sen haihtuvan tarvitsevain paljouteen nähden kuin tuhka tuuleen.

Samana päivänä en enää ehtinyt Hiltuselle mutta seuraavana aamuna hiihdin sinne jo varhain. Saatu-

Kovan onnen lapsi Kuhmoniemen pitäjän Lentiiran kylästä, nimeltä Kalle Vihtori Kallenpoika Anttonen. Poika on syntynyt kesäk. 27 p:nä 1891 ja valokuvattu helmik. tänä vuonna. Hän on nälän eikä taudin kuihduttama.

aan jokainen puvun jäivät he mykkinä tuijottamaan niihin käuäinkin epäillen niitä todellisiksi. Ukko suli ensiksi puheluun, ihaillen sarkasta nuttuaan ja päivitellen tätä onneaan, kuin 18 vuoteen ei ollut minkäänlaista uutta vaatetta itselleen saanut. Ei ollut vähempi äidin, eikä lastenkaan riemu. Tytölläkin kuului nyt saamansa puku olevan ensimäinen uusi eläissään.

Päästyään hiukan tointumaan ensi ilostaan annoin ukolle 10 markkaa heinäin ostamista varten elukoille ja neuvoin naapuritalosta hakemaan heille varatut 10 kiloa jauhoja sekä 2 kiloa ryynejä. Nytkös alkoi uusi ihmettely ja kiitteleminen. Siunailivat minua joka muka Jumalan lähettämänä tulin heidän salolleen. Silloin loppui malttini. En voinut olla suoraan selittämättä asiata. Nuo salon lapset uskoivat sen ja että minut olivat lähettäneet vain köyhät etelässä, joilla toki tällä kertaa ei ollut niin kovaa hätää kuin osaveljillä ja sisarilla sydänmaan saloilla. He vakuuttivat vielä ettei herrat ja heidän lähettinsä viitsikään korpiin itseään vaivata nälän tähden.

Mieli kuohuksisissa läksin mökistä. Sen asukkaat jokainen seisoivat tuvan edessä katsellen jälkeeni niinkauvan kunnes painuin näkyvistä varvikkoon. Sanomattoman kevyeltä tuntui mieli tietäessä ainakin yhden perheen olevan tällä hetkellä tyytyväinen laajalla nälkäsalolla.

Kaarlo Luoto.

PALKEEN VÄÄNTÄJÄ.

Hän vääntävi, vääntävi hiljalleen
pajapalkehen vauhtipyörää
ja ilma se vinkuen vitkalleen
kivihiilissä hehkua hyörää
— ja vääntäjä ahjohon tuijottaa
jos rauta se punaisna kuumottaa.

Hän kyttyräselkä ja raihnainen
on, vanhus ja harmajahapsi,
ja mestarin oppilaspoikanen
se hänen on lapsosenlapsi,
ja poikansa seppänä myöskin on
ja voimakas moukarin nostohon.

Hän, vanhus jaksanut takoa ei,
niin palkehen vääntäjäks' pääsi;
työ raskas ja vanhuus voimat vei
ja lepohon luontokin sääsi
vaan köyhyys suonut ei päättyvän työn
vaikk' kasvoissa enne on kuolon yön.

Ja mestari armotta ärjyy vain,
jos ahjossa kyllin ei tulta:
ma tuostakin äijästä kuulla sain
»syö leipänsä laiskana multa».
Sen tyynenä kuulevi vanhus vaan,
yhä hiljaisna vääntävi paljettaan.

Vaan harvaanpa vakaana virkkaa hän:
»sun työssäsi harmeni hapsen,
kun nälkäisnä raadoin ikäni tän
ja työssäsi nääntyvi lapsen.
Sun tähtesi voimani menivät,
sun tähtesi isäni elivät.

Me pyöränäs olemme ollehet vaan
ja raadeltu raskasta työtä,
et aikoa antanut harkintaan,
miksi rautahan täydymme lyödä?
Meit' ihmisiks' tuskin tiedettiin,
ei muuten kuin työssä siedettiin».

Nyt mestari poistuu äkeissään,
— vaan puhetta jatkavi ukko
ja pystyhyn huojuvan nostaa pään,
on murtunut huulilta lukko,
ja silmät, ne oudosti säihkyää
ja suustansa kuuluvi enne tää:

»Te nuoret lapseni toivokkaat,
pois nouskaa sorron alta!
Käs'varret teillä on tarmokkaat
sen murtaa mahtava valta.
Työn orja ei ihminen olla saa,
se luotu on varten parempaa.

Tie, jota me olemme kulkeneet,
nyt tunnen, se oli väärä:
vain harvojen hyödyksi toimineet —
se elomme ei ole määrä!
Vaan toisen ajan jo koittavan näin,
sen valonkin vilkkuvan tänne päin!»

Nyt vaieten vanhus seisahtuu,
ja pyörä ja hiiloskin hiiltyy,

hän liiku ei, pyörähän nojautuu,
ja lapsien silmä se kiiltyy.
Hän päätti jo raadannan raskaan
työn
ja saavutti rauhasen kuoleman
yön.

*

Kun mestari saapuvi, huutaa:
»Pois!
Pois viekää hyödytön ruumis!
Ei itkuhun aikaa nyt tuhlata ois,
pian sammuvat hiiletkin uunis'.

Sä, poikansa, isäsi paikalle käyt
jo heikolta moukarin varressa
näyt.

Vaan poikapa valmis on vastaa-
maan,
sanat sattuvat huulilta pääsi:
»käyn toista paljetta painamaan
sen tehtävän taattoni sääsi.
Pois murtaa sortajavaltasi sun,
se työnäni eespäin ompi nyt
mun».

Emil Elo.

* * *

M. Rankia

TYÖVÄEN YLIMÄÄRÄISEN PU

LUEKOKOUKSEN EDUSTAJAT.

T K

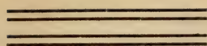
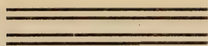
UUDEN AJAN KYNNYKSELLÄ

SUOMEN TYÖVÄEN
JOULUALPUMI

1904

HELSINGISSÄ
TYÖVÄEN SANOMALEHTI-OSAKEYHTIÖ

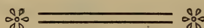
HELSINKI
TYÖVÄEN KIRJAPAINO 1904

SISÄLTÖ

KIRJOITUKSIA

KUVIA

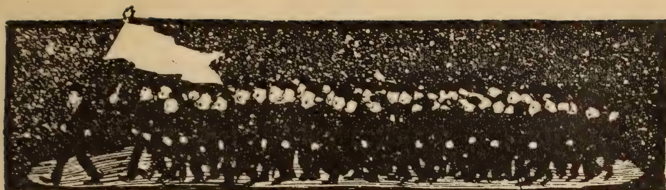

HELSINGIN TYÖVÄENYHDISTYKSEN VAPAAJÄSENET:

A. JÄRVENPÄÄ.

F. NUMBERG. V. v. WRIGHT.

T. K.

LIITTOON KAIKKI

Ylös kaikki nyt! Ei aikaa arkaella,
Eikä veltostellen torkutella...
Jaloon liittoon innoin entäkäätte!
Kas jo korkealla puhdasihanteinen
Valonlippu liehuu voitonenteheinen, —
Joukoin suojahansa rientäkäätte,
Maasta kurjuudet niin väistymään te saatte;
Kuulkaa kutsu! Riviin samotkaatte!
Eespäin kaikki! taistoon rynnäten,
Raivaten pois tieltä vapauden
Hyiset saastasulut pahehallan —
Murtakaatte mahti sortovallan,
Turmantuhoa mi tuonut meill' on vaan,
Kansan kaiken kytki, kahli maan.

Poikki kahleet kurjat kaikki katkokaatte!
Rikki raastain auki ratkokaatte
Ansapaulat esteeks elämänne, —
Eespäin ponnistakaa aina urhomiellä
Hyveen, oikeuden, totuusvalon tiellä.

Häpäisevät ikeet yltähänne
Syöskää pois jo! Orjuus lakatkohon!
Nouskaa, nouskaa pyhään taistelohon
Voitoks vapauden! Isänmaan,
Kansan onneks yhteistoimintaan,
Työhön tarmolla — kuin muinen isänne,
Kuolleet uljuudella eestä Suomemme'...
Tunnussana olkoon: loistoon valo uus,
Josta yleinen ois onnekkuus!

* * *

Kauan kansaa vainos kauhuin ilkivallat...
Poltti pouta, kylmi hyiset hallat
Sydänvainioilta aatteenorahat;
Kuihti henkikukat, kalvoi elinjuuret...
Vaan nyt lämpimät jo leyhkää kevättuulet,
Sulaa rinnanjäät — ja elinuurahat
Idut uudet juurtuin tunkee maahan,
Karuin kamarakin käy jo vihantahan;
Valon, vapauden virtaus
Vyöryy valtava, sen innostus
Huuhtoo saastantahrat tulvillansa...
Lemmenvoimat saavat muassansa
Syttäin tulta syömmiin — suurin toimin nyt
Hehkuu kansanhenki voimennut.

Jälleen paennut taas palaa tunnonrauha,
Kansaan kevätmiel' kun liikkuu lauha —
Alkaa rikkunehen sammon rakennus...
Paisuin ponteva jo ääni kauas kaikuu,
Veljyys-ihantehen raikas kutsu raikuu —
Aukee uudet urat, aika koittaa uus:
Taukoo vaiertelu orjamainen,

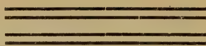
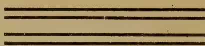
Tietoisuuden taika tenhovainen
Kasvaa mahtavasti valliten,
Joukot toisihinsa liittäen...
Ken ei kuulis kansan kutsuääntä?
Kenen kylmää liikuttais ei syäntä
Jalo pyrkimys sen, voitonvakaumus,
Valontoivo, totuunharrastus?!

* * *

Niinpä liittohomme kaikki yhtykäätte,
Lemmentoimintahan ryhtykäätte,
Johon vaati meidät Suomi-äiti.
Ei se kysy teiltä suurta uhrausta: —
Tavoist turmeluksen vainen luopumusta
Kansan ihanteille... vallan vaiti
Halvat mielipiteet itsekkäiset!...
Yksimieltä uhkuin eestyväiset
Kaikki karkottavat kammohenget yön.
Teko jalo, tehty kunniaksi Työn
Suuren aatteen eteen — ikuistava
Meidät on, kun valo jalostava
Ajan uuden aamun loiston saava on —
Meille luo se mainemuistelon.

Santtu Piri.

SIIRTOLAISUUS.

unnettu englantilainen taloustieteilijä Malthus on väittänyt, että ravintoaineet eivät riitä ihmiskunnalle, jos väestön lisäys tapahtuu samassa määrässä kuin tähän asti. Sen kautta ei voi syntyä muuta kuin *kurjuutta* ja todellisuudessa on muka kurjuus maailmassa juuri tästä saanut alkunsa. Jos ihmiset avioliitossa siittävät kovin paljon lapsia, eivät varat riitä niiden kaikkien elättämiseen — paitse varakkaissa perheissä, joita on suhteellisesti vähän —; jos taas ihmiset eivät solmi avioliittoja ja siittävät lapsia ulkopuolella avioliittoa, syntyy kurjuutta varsinkin naisille. Ei siis ole muuta neuvoa kuin ehdottaa »prudential restraint» sekä avioliitossa että sen ulkopuolella sukuvietin tyydyttämisessä. Mutta koska useampien mielestä tämmöinen vaatimus, ainakin nykyään on laskettava hurskaitten unelmien joukkoon, on n. k. uusi maltusianismi sitä mieltä, että sukupuolivietin tyydyttämistä ei ole estettävä, vaan ainoastaan keinotekoisella tavalla — ja semmoisia, viattomiakin keinoja löytyy

kyllä — ovat seuraukset sukupuolten yhtymisestä vältettävät. Tämä olisi tehtävä koko ihmiskunnan onnen kartuttamiseksi, välttämättömän kurjuuden estämiseksi, koska sukupuolivietti on luonnollinen asia vaikka ei sen takia kuitenkaan sovi saattaa viattomia lapsia kurjuuteen.

Mutta koko Malthuksen väite ei perustuksiltaan pidä paikkaansa. Vaikea on tosin välttää kurjuutta useammissa maissa, mutta kyllä sittenkin vielä tämän maa-pallon päällä löytyy ravintoaineita koko nykyiselle ihmiskunnalle ja pitkiä aikoja eteenpäinkin sen on Fr. Engels muitten ohessa todistanut. Muissa maissa on peltomaata viljeltäväksi yltä kyllin, jos kurjuus uhkaa kotimaassa. Ja näin on siirtolaisuus ensi kädessä syntynyt. Poliittiset olosuhteet ovat myöskin jo ammoisista ajoista saakka ajaneet suuria ihmislaumoja kaukaa isänmaastaan: foiniikialaiset ja viikingit lähtivät tästä syystä muille maille uusia koteja hakemaan. Mutta tämä syy on kuitenkin melkein aina sama kuin edellinen, sillä n. s. politiikka ei oikeastaan silloin tee muuta kuin syrjäyttää jonkun kansanluokan jäsenet taloudellisista syistä — vaikka nämä piilevät syvemmällä — ja niin tekee toinen kansakuntakin, kun se toista sortaa, tahi ainakin hallitseva kansanaines tuossa toisessa kansassa. Joskus voi myöskin siirtymiseen maasta toiseen olla syynä aivan yksityiset seikat: suuri runoilija Franzén aina vakuuttaa, että hänen siirtymisensä Ruotsiin johtui »satunnaisista olosuhteista ja persoonallisista yhdyssiteistä», se ehkä tapahtui pääasiallisesti, kuten Fr. Cygnaeus arvelee, hänen toisen ruotsalaisen vaimonsa, Choraeus'en lesken, Sofia Wester'in vaikutuksesta, jolla oli paljon omaisia Ruotsissa.

Onko siirtyminen toisesta maasta toiseen oikeutettu? Vastaus sisältyy jo melkein edelliseen esitykseen.

Ei kukaan ole velvollinen nälkää nähdä eikä ääretöntä kurjuutta. Jos ei hän voi omassa maassaan saada jotakuinkin toimeentuloansa, on hän oikeutettu muuttamaan toiseen, samoin jos häntä valtiollisesti vainotaan. Ei se edes useimmissa tapauksissa ole hänen oma syynsäkään, että hänen täytyy siirtyä toiseen maahan oman kansansa keskuudesta. Syy siihen on useimmiten toisilla. Äsken julkaisi kuuluisa Göttingen'in lääketieteen prof. Ebstein kirjoituksen, jossa hän näytti toteen, että kaikki varokeinot tautien ehkäisemiseksi varsinaisissa kaupungeissa ovat turhia, ellei tarkasti pidetä lukua siitä, että kaupunkien läheiset ympäristöt saavat paremman terveydenhoidon. Ja turhaa on ehkäistä maalaisväestön muuttoa kaupunkeihin, ellei hankita parempia elämänehtoja tälle maalaisväestölle. Siirtolaisuus riippuu aivan samanlaisista edellytyksistä. Sitä ei voi mikään mahti maailmassa pysähyttää, niin kauan kun ei kotimaassa valtiollisia ja taloudellisia oloja niin muuteta, että eläminen siinä tuntuu kansalle todelliselta elämiseltä. Kaikki elämisen ehdot ovat kohotettavat ja parannettavat. Tulee luoda semmoiset olot, että ihmiset omassa synnyinmaassaan viihtyvät, etupäässä etteivät tarvitse nähdä viheliäisintä kurjuutta. Katkeralta muuten tuntuu siellä olo, kun esim. saapi nähdä, miten vaimo, lapset, siskot, vanhemmat nääntyvät puutteeseen eikä siihen voi mitään tehdä tahi jos näitä tahi kysymyksessä olevaa henkilöä muuten sietämättömästi sorretaan tai vainotaan.

Tältä kannalta on siirtolaisuus ennen kaikkea arvos-

teltava. Mutta asialla on toinenkin puoli. Ihminen ei ole yksinäinen olento maan päällä, vaan hän on kasvanut *jonkun* yhteisön keskuudessa, jolta hän on saanut paljon vastaanottaa ja jolle hän myös on paljon velkaa. Ihminen on, kuten jo muinainen suuri filosoofi Aristoteles väitti, yhteiskunnallinen olento. Hän ei saa ilman pakottavia syitä luopua siitä yhteisöstä, jolle hän on velkaa. Jos äitini on minun tarpeessa ja minä voin häntä auttaa, en minä saa häntä jättää oman onnensa nojaan. Voihan sekin yhteisö, jossa minä olen kasvanut, minua tarvita sen tähden, että se on ahdinkotilassa; silloin en saa, jos toimeentuloni ei ole vallan kurja, jättää sitä avuttani, vaan jäsenenä yhteisössä tulee minun voimieni mukaan sitä auttaa pysymällä paikallani. Sillä onhan sekin mahdollista, että jos minä uskollisesti jään paikalleni, olot vielä muuttuvat ja että minäkin puolestani kun lopputili tehdään, toisinaan olen voinut vaikuttaa tähän lopputulokseen.

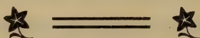
Ei mikään sana Juhana Vilh. Snellmannilta ole niin syvälle painunut mieleeni kuin hänen väitteensä, ettei milloinkaan olot ole niin ahtaita, ettei ihmisellä olisi sijaa hyödylliselle toiminnalle. Se, joka ei vaan elä omaa itseänsä varten, vaan etupäässä muitten ihmisten hyväksi, hänellä on aina tämmöinen sija, tämmöinen mahdollisuus, elleivät ulkonaiset olot ole käyneet varsin tukaliksi. Vasta silloin voi ja saa hän siirtyä.

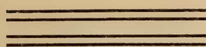
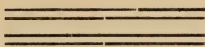
Tähän tulee vielä yksi asia lisäksi. Monasti eivät nuo uudet olot tarjoakaan niitä etuja kuin on luultu niiden tarjoavan. Ennen kuin siirtyy, täytyy tarkoin punnita, mitä *varmaa* hyötyä voipi siirtymisestä saada. Ainoastaan epäviisas ihminen ja onnen onkija heittäytyy

aivan uusiin ja tuntemattomiin oloihin, voimatta laskea mitään varmaa hyväksensä.

Ylipäänsä ovat siirtymisen syyt in casu punnittavat s. o. jokainen tapaus erikseen arvosteltava yllä mainittujen periaatteiden mukaan. Me emme ole oikeutettuja laskemaan mitään tuomiota toisen tai toisen siirtymisestä ennen kuin tunnemme hänen vaikuttimensa perinpohjin. Ja perinpohjin me harvoin opimme niitä tuntemaan. Yleensä hyödyttää ihminen ihmiskuntaa kokonaisuutena — joka on yksityisen ihmisen korkein tarkoitusperä — sillä että hän omantuntonsa mukaan niin hyvin kuin voi täyttää velvollisuutensa niitä yhteisöjä kohtaan, joita hän seisoo lähempänä, mutta joskus saavuttaa hän epäilemättä tämän päämäärän paremmin vieraassa maassa. Ja monasti, sangen monasti voi hän tässä vieraassa maassa hyödyttää entisiä läheisiä yhteisöjäkin paremmin, kuin näiden keskuudessa. Jos näin asian laita on, ei tämmöinen siirtolainen ole siirtynyt pois itsekkäisistä syistä muille maille, vaan jalommista vaikuttimista, samoinkuin toiset kantavat edesvastauksen siitä, että hän on siirtynyt riittämättömän toimeentulon takia, jos hän muutoin olisi langennut viheliäisyyteen ja kurjuuteen. Tässä tapauksessa ovat yhteiskunnalliset olot, taloudelliset tai valtiolliset (joka oikeastaan on sama asia) huonot, huonot sen takia, että muut kansankerrokset ovat annastaneet itsellensä liian paljon toisten kustannuksella. Ja tämmöiset olot ovat ehdottomasti korjattavat. Silloin vasta supistuvat siirtymiset toisesta maasta toiseen melkein mitättömiksi.

N. R. af Ursin.

SURUJEN SUURI VIRTA.

aikki jos olisivat kyynelhelmet,
kuohuvat, katkerat murhelähteet
yhdessä uomassa juoksemassa,
olisi se surujen suuri virta
Vuoksen vyöryjä valtavampi,
Imatran kuohuja korkeampi.

Virtaan nousisi kolme saarta,
kussakin saaressa kukkea kuusi,
kuusissa käköset kukkumassa.
Yksi kukkuisi: toivo, toivo,
toinen kukkuisi: lempi, lempi,
kolmas kukkuisi: onni, onni.

Käki joka kukkuisi: toivo, toivo,
kukkuisi toivoista tulevista,
paremman elämän unelmista,
toivosta kukkuen kirkastaisi
yötämme synkeän tähdetöntä
taivaan tulien roihunnalla.

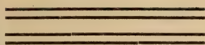
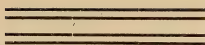
Käki joka kukkuisi: lempi, lempi,
kukkuisi lämpöä kylmiin mieliin,
lempeä loisi, innostaisi,
veljeyshenkeä virittäisi,
nostaen kärsivät yhteistyöhön,
edistyksen taisteloihin.

Käki joka kukkuisi: onni, onni,
kukkuisi kansalle onnen ehdot,
kuinka on onnemme toivon työssä,
veljestyössä ja taistelossa,
konsa me riidoissa riehumatta
eespäin riennämme rinnatuksin.

Käkien kukkua helskyttäissä
kärsivä kansani souteleisi
pinnalla surujen suuren virran,
soutaisi veljinä vieretysten,
joukolla kilvaten kiiruhtaisi
ihanneaikojen valkamille.

Lauri Soini.

SIVEELLISYYS LUOKKA-ASEMAMME KANNALTA.

Itsetyytyväisinä kun toiselta puolen katsellaan tieteen, taiteen ja yleisten tuotantolähteiden verrattain nopeaa kehitystä, miten mahtavat luonnonvoimat alistetaan inhimillisten elinehtojen ehtymättömiksi tuotantolähteiksi, samalla sitä suuremmalla kummastuksella katsotaan toiselta puolen lukemattomien epäkohtien kärjistymistä ja lisääntymistä samaisen taloudellisen elämän näyttämöllä. Toimeentulon epävarmuus ja moraalisten käsitteiden alentuminen pohjakerrosten riveissä ovat seuraus »liiallisesta vapaudesta», tuhlailemisesta ja yhä lisääntyvästä nautinnonhimosta, sanotaan parempiosaisten luokkien puolelta. Ei tahdota nähdä pintaa syvemmälle. Keksitään keinoja epäkohtien poistamiseksi, mutta poikkeuksetta ovat nuo parannuspyyteet pinnan pyhkimistä.

Siveellisyysolojen korjaaminen kansamme keskuudessa on viime aikoina ollut vilkkaan pohdinnan alaisena laajoissa piireissä. Keinoja siveettömyyden pois-

tamiseksi on tukkunaan esitetty ja muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta tultu siihen päätökseen, että siveellisyysolot ovat korjattavissa, kunhan voimakkaasti vaikutetaan yksilöjen parempien tunteiden herättämiseksi, etenkin langenneiden ohjaamiseksi oikealle tielle, kunhan kasvatuksen kautta, etupäässä nousevaan nuorisoon juurrutetaan siveellisen elämän käskyt ja vaatimukset.

Tämmöiseen tulokseen on pääasiallisesti tultu pohdittaessa keinoja epäsiveellisyyden poistamiseksi. Työväenlehdissäkin on mainittua kysymystä paljon pohdittu ja selvitetty taloudellisena kysymyksenä, mutta ei haittaa vieläkin muutama sana, etenkin kun yllämainittu epäkohta viime aikoina on pitänyt mieliä vireillä.

Suurteollisuuden levitessä yhä laajemmille aloille, on seurauksena samassa suhteessa enenevä toimeentulon epävarmuus suurille työläisjoukoille, vaikka vähäinen osa kykeneekin pääsemään entistä paremmille elämisen ehdoille. Perheolot huononevat naisten ja lasten siirtyessä teollisuusaloille. Taloustieteilijä Karl Marx väittää nimenomaan: »Samalla kun rikkautta ja hyvinvointia yhä enemmän kasaantuu toiselle puolelle, samalla kasaantuu viheliäisyyttä, työntuskaa, orjuutta, tietämättömyyttä, villiintymistä ja siveellistä alentumista toiselle puolelle».

Tätä Marxin väitettä vastustetaan etenkin porvarillisten puolelta sillä perusteella, etteivät työväen olot ole niin kurjalla kannalla kuin tuo väite edellyttää, eivätpä edes suurteollisuuden liikekeskuksissakaan.

Jos eivät työväen olot yleensä vielä olekaan alentuneet äärimmäiseen kurjuuteen, ei niiden tule parem-

muudestaan kiittää pääoman paisuvaa valtaa, vaan päinvastoin omaa voimakasta puoluetaisteluaan. Marx tahtoikin ylläolevalla väitteellään tehdä tunnetuksi suurteollisuudeksi kehittyvän pääoman luonteenomaisimman kehitysmuodon, joka henkiseltä ja aineelliselta kannalta painaa köyhälistöä lokaan ja kurjuuteen. Tähän kurjuuteen ja alennukseen on köyhälistö tuomittu vajoomaan, jos ei se omin avuin kykene kohottamaan itseään. Toiseksi eivät olot ole köyhälistölle läheskään niin suotuisat kuin otaksutaan. Jos osittaista hyvinvointia tapaakin paikoin työväestössä, on toimeentulon epävarmuus yleensä köyhälistön piireissä suurempi kuin milloinkaan ennen. Siveellisten käsitteiden aleneminen, vankilain ja ojennuslaitosten täyttyminen rikoksellisilla, väkijuomien käyttöä ehkäisevistä toimenpiteistä huolimatta, mitä ne muuta todistaisivat kuin köyhälistön epävarman toimeentulon aiheuttamaa vajoamista, luokka-asemansa alapuolelle kurjuuteen ja lokaan. Jos työpalkat ovatkin kohonneet entisestään, niin elämisen ehdot ja yleiset kulttuurivaatimukset ovat kasvaneet sitäkin enemmän. Sata vuotta takaperin ansaitsi työmies niin paljon elintarpeita, että hän perheineen tuli hyvin toimeen, lukuunottamatta katovuosia, kasvatti lapsensa kunnon työläisiksi kodissa ilman uhrauksia. Nykyään vaatii jo kansanopetus työläisperheeltä, jossa on useampia kouluikäisiä lapsia, neljännen osan koko vuotuisista tuloista. Siihen tulevat lisäksi monet muut elämän vaatimukset, jotka nykyään ovat käyneet välttämättömiksi, mutta joita ei sata vuotta takaperin ollut olemassakaan. Näin muodoin ovat välttämättömimmätkin elämän vaatimukset kasvaneet niin paljon, että työmiehen, ollakseen samalla taloudellisella asteella

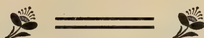
toimeentuloonsa nähden kuin sata vuotta takaperin, pitäisi saada vähintäin kahden tuhannen markan vuotuiset tulot maaseudulla, kaupungeissa ja liikepaikoissa taas vastaavan määrän enemmän. Mutta kun niin ei ole laita, kun tilasto päin vastoin näyttää, että enemmän kuin puolet kaikista veronalaisista maaseuduilla on taksoitettu alle 500 markan vuotuisista tuloista ja 9,2 % alle 300 markan tuloista, on siitä tuloksena, että työpalkat, jotka parempiosaisten puolelta on huudettu suunnattomasti kohonneen, eivät olekaan kohonneet samassa suhteessa kuin välttämättömimmätkään elämän vaatimukset. Yhä lisääntyvä koneiden käyttö kehittää työtöntä varaväestöä arveluttavassa määrässä, yksinpä jo maanviljelysaloillakin. Ajoittaiset työnseisaukset etenkin maanviljelystöissä, talvikauden kestävät ja osittaiset teollisuustöissä, lakkauttavat tykkänään elintarpeiden saannin suurilta työläisjoukoilta. Tästä on seurauksena köyhälistön siveellisten käsitteiden alentuminen, samalla kun aineellisetkin elinehdot alenevat vallitsevan luokka-aseman rajojen alapuolelle. Aleneminen tapahtuu samassa suhteessa kuin elämisen vaatimukset ovat kasvaneet ansaitsemismahdollisuuden yläpuolelle.

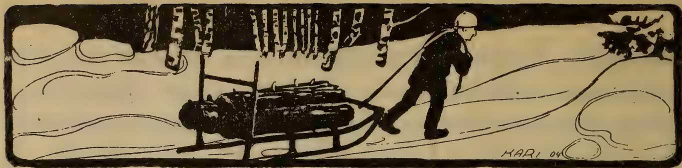
Toimeentulon epävarmuus vaikuttaa ensikädessä avioliittoihin. Niihin antaudutaan vasta viime tingassa ja silloinkin luokkaetuja silmällä pitäen, kun taas sukupuolielosteluihin ennen avioliiton solmimista antaudutaan luonnollisen tunteen vetäminä. Luonto ajaa sukupuolielämään nuoret miehet ja naiset, mutta pelottavan epävarma toimeentulo estää mahdollisimman kauan solmimasta avioliittoa. Siinä valitettavasti on suurin syy nykyään vallitsevaan sukupuolisiveettömyyteen. Olosuhteet viittaavat siihen, että sitä tulee jat-

kumaan. Toimeentulon epävarmuus laajenee yhä, kun pääoman voittokulku on nopeampi kuin köyhälistön herääminen puolustautumaan. Kasvatuskin siveellisenä kohottajana on nykyään mahdoton. Perheen äiti samoin kuin lapsetkin niin nuoresta kuin kynnelle kykenevät ovat pakotetut antautumaan elintarpeita tuottavaan työhön. Koti surkastuu ja hajaantuu. Kansanopetus — kansakoulu — ei vielä vastaa tarkoitustaan.

Mitä vaikuttaisikaan kasvatus sukupuolisiveettömyyden poistamiseksi! Kun se juurtaa alkunsa taloudellisista syistä, on se poistettava taloudellisilla parannuskeinoilla. Sukupuolisuhteita ei millään kasvatusopilla eikä lainsäädännöllä voida poistaa, mutta epävarma toimeentulo, joka on suurimpana syynä avioliittojen epäsäännölliseen solmimiseen ja niin muodoin voimakkain siveettömyyden elonjuuri, on poistettavissa. Siveellinen kasvatus on kyllä tärkeä, luova voima parempien olojen saavuttamiseksi, mutta nykyisten tuotantotapojen vallitessa on kasvatus siveellisyyteen voimattomampi kuin elinehtojen epätoivoinen tavoitteleminen.

Aatto Sirén.

KORPI-JAAKKO.

Saapui kuuluisa Korpi-Jaakko,
tuttu sankari tarujen,
Karjalan kansan kaitsijaksi
pitkän Pielisen perille.

Karjalan korpien kainalossa
kansa kurjana eleli,
nälkään näännytti jännervoimat,
taioin sielunsa pimitti.

Saarnasi kansalle Korpi-Jaakko,
jotta temppeli järisi,
kertoi helvetin hirmukauhut,
sulot taivahan selitti.

Vavisten kuunteli kirkkokansa,
vuoroin toivosta sulaen,
kirkossa heltyi, arkena paatui
eikä siitänsä parannut.

Ryhtyi ruoskaan Korpi-Jaakko,
kehnon kansansa kuritti,
pieksi miehet ja pieksi naiset,
neuvoi lyöntien lomassa.

Jaakon ruoskalla huimiessa
kansa itki ja kirosi,
nöyrtyi hetkeksi, jälleen paatui
eikä paljoa parannut.

Silloin suuttui Korpi-Jaakko,
silloin suuttui ja häpesi,
mietti kansansa kohtaloita
minkä ymmärsi paraiten.

Kun oli miettinyt kylliksensä,
korven suolle hän samosi,
raivasi korpea miehen kourin,
itse kuokki ja ojitti.

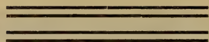
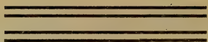
Kansa katseli ihmetellen
aimo pappinsa eloa.
Sitte se kiirehti konnuillansa
työhön uudella teholla.

Vahveni leipä ja varttui kansa
kohta Pielisen perillä,
onnekas toimen ja kunnon aika
koitti kansalle pitäjän.

Satojen vuosien jälkeen kansa
vielä Jaakkoa ylisti,
kiitti saarnasta, lyönnistä ruoskan,
korven kynnöstä enimmän.

Lauri Soini.

PAKKO JA VAKAUMUS.

Välttävälläkin kehitysasteella oleva ihmisyksilö eroaa jyrkästi muusta eläinkunnasta siinä suhteessa, että hänellä on jotakin sisäistä omantakeisuutta. Saman eläinlajin yksilöt toimivat koko joukkoa elähyttävän vaiston opastamina. Vaikka korkeammat eläimetkin tavallaan neuvottelevat yhteisistä asioista, ei niitten keskuudessa sentään ilmene sitä hajottavaa erimielisyyttä, joka tekisi yhteisten pyrintöjen toteuttamisen mahdottomaksi tai sitä edes jossakin määrässä haittaisi. Kaikki yksilöt näyttävät tottelevan jonkinmoista yhteistä, näkymätöntä käskijää. Tätä eläinten käskijää ihmiset juuri ovat tottuneet kutsumaan vaistoksi.

Kehittyneemmät ihmiset eivät enää toimi vaiston johtamina. Paljas tilapäinen nautinnontarve ei enää saa johtaa heitä tekoihin, joista muut ihmisyksilöt tulisivat kärsimään. Heillä on järki, jolta he kysyvät tai jolta ainakin tulisi kysyä neuvoa. Mutta vaikka ihmisiä opastaa järki, jota he pitävät eläimellistä vaistoa paljoa korkeampana ja luotettavampana johtajana, näyttää tämä korkeampi johto hyvin tehottomalta niihin tuloksiin nähden, joita siltä tahtoisi odottaa. Tuskin milloinkaan on nähty, että saman eläinlajin yksilöt tappaisivat toisiaan. Mutta ihmiset, joita järjen pitäisi johtaa, tekevät alinomaa semmoisia luonnottomia

töitä. Kun silmäilee n. s. järjestetyn yhteiskunnan jokapäiväistä elämää, niin näyttää siltä että järjelle kaikista ylevistä puheista huolimatta annetaan kovin pieni arvo. Järjellisiä ihmisiähän sitovat monenmoiset määräykset. Sanotaan esim., että avioliitto on tarpeen järjestyksen tähden. Mutta eikö järjelle tunnu alentavalta semmoinen järjestyksenpito, jota paljas vaisto kykenee muussa eläinkunnassa valvomaan? Mitä merkitsee ihmisen etevämmyys, kun hän järjestään huolimatta tarvitsee rajoituksia, joita ilman eläinkunta tulee hyvin toimeen? Esim. se tosiasia, ettei »järjettömässä» eläinkunnassa esiinny sukupuolisuhteitten väärinkäytöstä niinkuin järjellisten ihmisten yhteiskunnissa, antaa hyvin huonon todistuksen nykyisen ihmiskunnan järjelle. Jos järki siis pidetään eläimellistä vaistoa parempana oppaana, niin olisi järjelliset ihmiset jätettävä järkensä varaan ja vapautettava holhoustilasta, jota eivät »järjettömät» eläimetkään tarvitse.

Väitetään, etteivät ihmiset käytä järkeään oikein, ja että he siitä syystä tarvitsevat määräyksiä ja ohjeita, jotka rangaistuksen uhalla pakottavat heitä elämään edes jotakuinkin säännöllisesti. Mutta jos nykyisen järjen käskevä voima todellakin on niin heikko, täytyy tätä heikkoutta juuri etsiä itse järjestä. Täytyy näet otaksua, että löytyy joku korkeampi järki, joka määräyksillä, ohjeilla ja rangaistuksen uhalla pitää kurissa tuota tavallista keskiarvojärkeä. Siten tulee järkikin järjen arvosteltavaksi. Tämmöinen arvostelu onkin jo ammoin ollut käynnissä ja on nykyäänkin. Mutta kun järjen ja sen työn tulosten arvostelijat itse ovat niin monella eri kehityskannalla, ei arvostelu voi tyydyttää kaikkia. Siitäpä syystä täytyy arvostelun käytännöllisiä tuloksia suojella pakolla.

Kysymykseen, mikä merkitys on yksilön järjen kokemuksista hankkimalla omantakeisella vakaumuksella, ei nykyajan käytännöllisyyden kannalta voida antaa muuta vastausta kuin että yksilö saa ratkaisun hetkenä tyytyä pakkoon, jos hänen vakaumuksensa siitä ja siitä asiasta vastustaa jotakin useamman yksilön äänestyksellä tehtyä päätöstä. Mutta vaikka pakko nykyajan ihmisten keskuudessa näyttää ihan välttämättömältä, ei arvosteluhaluinen ja kehityksen lopulliseen

voittoon luottava yksilö sittenkään voi nähdä mitään ihailtavaa pakossa.

Joku aika sitten sukeusi kahden henkilön välillä keskestelu siitä kysymyksestä, esiintyykö ja missä muodossa pakkoa niissä tulevaisuuden yhteiskunnissa, joista nykyään niin paljon puhutaan. Toinen henkilö väitti, että enemmistön pakotuksella tulee mainituissa yhteiskunnissa olemaan suhteellisesti yhtä suuri määräämisvalta kuin nykyäänkin. Hän väitti, että ihmisluonne aina tulee olemaan sellainen, ettei ihminen vapaaehtoisesti, s. o. ilman ulkopuolista pakkoa luovu mistään n. s. eduista eikä tee mitään myönnytyksiä. Toinen taas väitti, että ihminen voi oman sisäisen vakaumuksensa käskemänä tehdä uhrauksia yhtä hyvin kuin ulkopuolisen pakonkin vaatimana, ja että vakaumuksen perusteella tehdyt uhraukset ovat arvokkaampia kuin pakon vaatimat.

Kumpi näistä väitteistä näyttää nykyaikana järkevämmältä? Tietysti molemmat. Mutta ei kumpikaan semmoisenaan perustu elämän käytölliseen puoleen. Pakko ja vakaumus käyvät niin sanoaksemme käsi kädessä. Ei kumpikaan ole ehdottomasti määräävässä asemassa. On kerrassaan mahdoton sanoa, mihin pakko loppuisi ja mistä vakaumus alkaisi tai päinvastoin. On näet huomattava, että yksilön sisäinen vakaumuskin on tavallaan pakosta syntynyt. Kun yksilö harkkii ja punnitsee jotakin asiaa ihan yksin, niin esiintyy hänen tajunnalleen useampia eri suuntia ja näkökohtia. Hän joutuu näitä eri näkökohtia toisiinsa verratessaan väittelemään ihan yksin. Kun hän huomaa, että jokaisessa näkökohdassa on sekä hyväksyttävää että hylättävää, niin koettaa hän ikäänkuin noukkia niistä kaikki edulliset puolet. Mutta sitä tehdessään hän huomaa, että hän tahtoisi puolustaa noita huonojakin puolia, koska joku hänen olemuksensa osa antaa niille hyväksyvän tunnustuksensa. Yhä tarkemmin harkkiessaan tulee hän huomaamaan, että minkä ratkaisevan päätöksen tahansa hän tekeekin, hän kumminkin joutuu hylkäämään jotakin hyvää ja valitsemaan pahaa. Tämä kiusallinen ristiriitaisuus johtuu siitä tosiasiasta, että hänessä, vaikka hän tietääkin itsensä yhdeksi ainoaksi henkilöksi, kumminkin esiintyy monta määrääjäksi pyrkivää

mielijohdetta. Nämä eri mielijohteet taistelevat ylivallasta. Yksilö on siis samassa asemassa kuin suurempi joukko, joka pitää kokousta. Kun yksilö tekee päätöksen harkintansa tuloksena, voi hän — sitä varmemmin, jota tarkemmin hän luulee harkinneensa — tuntea samallaista tyytymättömyyttä kuin yksilö, jonka mielipiteet enemmistö jossakin kokouksessa on äänestänyt kumoon.

Vaikka yksilön oma, itsenäinen vakaumus ei siis olekaan vapaa pakosta, ei tämä sisäinen pakko tunnu läheskään yhtä vastenmieliseltä kuin ulkonainen, s. o. muitten yksilöjen harjoittama. Kun pakon ja vakaumuksen arvoa verrataan toisiinsa, niin tarkoitetaankin yksinomaan ulkopuolista pakkoa. Tällainen pakko oli kysymyksessä edellä mainitussa keskustelussakin. Siinä väitettiin, että yksilö n. s. tulevaisuuden yhteiskunnissakin on suhteellisesti samallaisen ulkopuolisen pakon alaisena kuin nykyään. Mutta siinä tapauksessa ei ihmiskunnan henkisellä kehityksellä olisi mitään merkitystä. Henkisesti korkealle kehittynyt — ei yksinomaan opillisesti ammattisivistynyt — ihminen ei tarvitse semmoista ulkopuolista pakkoa kuin vähän kehittynyt. Se »eläimellisyys», jota nykyään nähdään ihmisissä, on samaa lajia itsekkäisyyttä kuin tavallinen n. s. eläimellinen vaistokin. Tämmöisen itsekkäisyyden masentamista, jopa hävittämistäkin tarkoittaa kaikki henkinen kehitys. Turhaa olisikin kaikki valistustyö, jos ei ihmiskunnan nykyinen itsekkäisyys ollenkaan muuttuisi luonteeltaan.

Kun henkinen kehitys johtaa ihmisiä tuntemaan ja ymmärtämään elämän kokonaisuutta, niin on selvää, ettei kaukaisen tulevaisuuden yhteiskunnissa valvota omaa yksilöllistä etua saman mittakaavan mukaan kuin nykyään. Niinä aikoina ei siis pakkokaan voi esiintyä semmoisena kurinpito- ja holhousvaltana kuin nykyaikana.

Se väite, ettei kukaan vapaaehtoisesti, s. o. omasta vakaumuksestaan luovu mistään etuoikeuksista, todistaa väittäjän suurta yksipuolisuutta ja ihmisluonteitten tuntemattomuutta. Nykyajankin ihmisissä löytyy yksilöitä — vaikka tosin vähäinen määrä — jotka oman vakaumuksensa opastamina luopuvat aineellisista eduista, vieläpä siihen määrään, että itse joutuvat puutteeseen ja köyhyyteen. Semmoiset

henkilöt — erittäin ne, jotka tekevät hyvää salaisuudessa — eivät luonnollisesti tunne tekevänsä mitään uhrauksia. He toimivat yksinomaan oikeudentuntonsa mukaan.

Jokainen voinee tehdä kokemuksia sillä alalla, jolla pakon ja vakaumuksen toisiinsa vertaaminen tulee kysymykseen. Kun »täytymisestä» puhuvat muut yksilöt eikä ihmisen oma sisäinen ääni, niin tuntee täytymisen alainen tavallinen ihminen halua nousta tuota täytymistä vastaan. Täytymiset juuri nostavatkin kaikki maailman rettelöt. Kun suurempi aineellinen voima on täytymisen takana, niin vähemmän voiman edustajat luonnollisesti masennetaan, mutta vaan muodollisesti. Yksilön sisäistä vakaumusta ei täytymys voi muuttaa. Pakon alistama yksilö voi kyllä myöhemmin itselleen vakuuttaa, että alistuminenkin oli oikea, mutta silloin voi taas esiintyä uusi täytymys, joka tuntuu hänestä yhtä vastenmieliseltä kuin edellinenkin.

Juuri se tosiasia, että periaatteen täytyy valmistaa tietä käytännölle, tekee ulkopuolisen pakon korkeammalta kehityskannalta katsottuna hylättäväksi. Jos yksilö on oma pakottajansa, niin ovat hänen periaatteensa hyväksyneet pakon ennen kun se käytännössä toteutuu. Siitäpä syystä ei itsensä pakottaminen tunnukaan tappiolta vaan voitolta. Jos tämmöinen itsensä pakottaminen koskee jostakin aineellisesta edusta luopumista, niin yksilön sisäinen tyydytys on arvokkaampi kuin tietoisuus aineellisen edun tuottamasta nautinnosta.

Vakaumuksen suuri kasvatusopillinen merkitys on etupässä siinä, että yksilö saa olla oma arvostelijansa ja tuomitsijansa. On huomattava, että tavallinen ihminen pyrkii saamaan tunnustusta työnsä arvosta ja pätevyydestä. Mutta ulkopuolinen pakko tekee semmoisen tunnustuksen saamisen useimmiten mahdottomaksi. Kun esim. työnjohtajan asemassa oleva henkilö antaa moitteellisen arvostelun työntekijän työstä, tuntee tämä itsensä kovin loukatuksi, erittäinkin jos hänellä on pitkäaikainen kokemus sillä työalalla. Palvelijain ja isäntäväen tavallinen epäsopu johtuu juuri mainitusta seikasta. Jota enemmän työtä halventavasti arvostellaan, sitä huonompaa jälkeä se työ tuottaa.

Yksilö voi rehellisestä sydämestä moittia itseään, päivi-

tellä omaa taitamattomuuttaan ja ajattelemattomuuttaan y. m., mutta jos toinen henkilö ihan tosissaan yhtyy hänen moitteeseensa, niin hän tuntee itsensä loukatuksi. Tämä tosiasia todistaa, että rappeutuneimpanakin pidetyssä ihmisluonteessa piilee vastustamaton itsenäisen toiminnan halu. Mutta kun yksilön työlle annetaan tunnustus ja hän saa sitä tehdä mahdollisimman suuressa vapaudessa, niin hän rupeaa yhä enemmän vaatimaan omalta itseltään ja luottamaan itseensä.

Voidaan väittää, että löytyy yksilöitä, jotka eivät kykene suorittamaan mitään työtä kunnollisesti. Tällä väitteellä on pätevyyttä nykyaikaisissa oloissa mutta ei ehdottomasti. Kukin ihmisyksilö tietysti pystyy johonkin työhön ja tekee työtä mielellään, kun hän saa taipumuksensa mukaan vapaasti valita. Luonto ei ole luonut eikä luo ihan kykenemättömiä olentoja. Mutta ulkopuolinen pakko, joka usein määrää yksilön väärälle työalalle, juuri tekee työn vastenmieliseksi. Jos pakko saadaan pois, niin kaikki tekevät työtä mielellään ja pystyvät kunnollisesti työnsä suorittamaan.

Kun n. s. tulevaisuuden yhteiskunnista puhuttaessa juuri edellytetään vapautta työn valintaan nähden, on selvää, ettei niinä aikoina mikään nykyaikainen, työhön velvoittava pakko voi tulla kysymykseen. Semmoiset nykyaikaiset olot, että toisen täytyy tehdä hänelle muutenkin vastenmielistä työtä ylenmäärin, kun toinen taas saa olla pitkät ajat toimettomana, kolmas elää ylellisyydessä muitten kustannuksella j. n. e., ovat saaneet aikaan perinpohjaisen käsitteitten hämmennyksen kaiken ihmisellisen toiminnan alalla. Mutta kun nykyään tekeillä oleva suuri uudistus-, parannus- ja muutostyö juuri tarkoittaa parempien olomuotojen hankkimista, niin on oikeutettu odottamaan, että tulevaisuuden ihmisyksilöjen toimintaa johtaa yksilön sisäinen vakaumus enemmän kuin ulkopuolinen pakko.

Vaikka oikeudettomien kansankerrosten nykyaikainen kokemus todistaakin, että yksimielisellä vaatimuksella — siis pakolla — saadaan aikaan parannuksia, niin ei siltä sovi kadottaa vakaumuksen ihannetta. Tulee näet huomata, että nykyajan oikeudettomilta on riistetty luonnolliset oikeudet juuri pakolla, joka on ollut sitä tehoisampaa, kun sitä on harjoitettu asteettain vuosisatojen kuluessa. »Pakko pakkoa

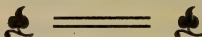
vastaan» on siis tarpeen ainoastaan niin kauan kun luonnolliset, pakolla pois otetut oikeudet saadaan takaisin. Sitä kaukaisessa menneisyydessä vaikutuksensa alkanutta pakkoa, jonka tuloksena on nykyajan suuri köyhälistö, voi verrata nousuveteen. Mutta samoin kuin nousuvedellä on sekä nousemisrajansa että -aikansa, samaten on yhteiskunnallisella kurjistumisellakin. Nykyaikainen valtaava muutosliike on yhteiskuntaolojen laskemista luonnollisiin rajoihinsa.

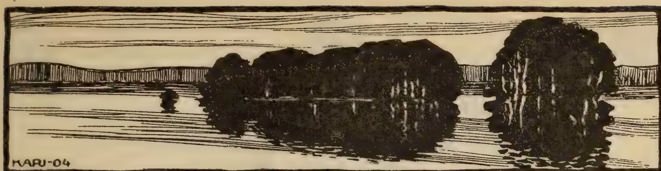
Luonnollista on, että yhteiskunnallisten asiain »luoteen» ja »vuoksen» ollessa tasaväkiset syntyy uusia kysymyksiä, joita käsittelemään ryhdyttäessä niinikään huomataan vastapakko entisen pakon aiheuttamien epäkohtien poistajaksi, mutta silloinhan on siirrytty uusille aloille, joita emme voi arvostella nykyisen käytöllisyyden kannalta.

Alituisesti eteenpäin pyrkivä kehitys näyttää kaikessa tapauksessa viittaavan siihen tosiasiaan, että itse kehityksen ydinkohta on juuri yhä suurempi yksilöllinen vapaus, jonka turvissa vakaumus kasvaa ja valtaa koko ihmiskunnalle uusia työaloja tehoisammin kuin yksilöjen ja yksilöryhmien kesken nykyään käytännössä oleva ulkopuolinen pakko.

Ihmiskunta tarvitsee käytöllisyyden ohella myös ihanteita. Vakaumus on semmoinen ihanne, josta ei voi luopua. Tämä ihanne, joka johtaa ihmiskuntaa yhtä hyvin kuin yksilöäkin voitosta voittoon ja täydellisyydestä täydellisyyteen, onkin ihmisen ainoa luotettava opas.

Aate.

MILLOIN MEILLÄ ON SUNNUNTAI.

Milloin meillä on sunnuntai
Ja milloin on pyhä aatto?
Milloinka päättyy tää talvinen yö
Muuttuvi murhe ja taukovi työ
Riemukulkuhun käy surusaatto?

Milloinka meillä on sunnuntai
Saa taistojen yöstä päivyt,
Kansahan kuuluvi kellon ään'
Kutsuen kokoon kansan tään
Joka puutteiden purressa häilyt?

Milloinka meillä on sunnuntai
Ihanteittemme päivä suuri
Onko se aamu vai onko se yö,
Lepoko lie vai kenties työ
Eikö murru jo este muuri?

Milloin meillä on sunnuntai
Ja päättyy murhepäivät,
Onko se köyhyys, kurjuuskaan,
Onko se sota, tai rauha maan
Poistuuko itkun häivät?

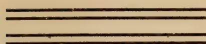
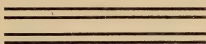
Vai, tuoko on meidän sunnuntai
Kuin kansat kirkkohon kulkee,
Kuin rikkaus ajaa vaunuillaan
Ja köyhyys kulkevi sauvoillaan
Ja itkun syömmeensä sulkee.

Ei! ei silloin meidän oo sunnuntai
Vaikka kaikuvi kirkkojen kellot,
Ne mielehen soittavat vain ikävää
Ja rinnalle vaipuvi synkeä pää
Vain rikkahan kukkivi pellot.

Vain silloin vasta on sunnuntai
Ja silloin on riemujen aika
Kuin kaikki on lapsia kuin yhdenmaan
Ja yksiä aatteita toimitaan
Ja poissa on sorron taika.

Attu.

»KÖYHILLE JOULUKSI».

Seurahuoneen ovipielessä oli laatikko, jonka syrjässä seisoivat sanat »Köyhille jouluksi». Kainosti se siinä kyyhötti, tuo vaatimaton laatikko. Tuskin se uskalsi näyttää sivuaan, jossa seisoiilmoitus sen tarkoituksesta, kainosti ja pelonalaisesti, rukoilevaan asentoon kumartuneilla kirjaimilla kuiskaten »Köyhille jouluksi», siten jo ulkoasullaan ilmaisten keitä se edusti. Mutta sitä enemmän itsetietoisina ja arvonsa tuntevina rehentelivät kirjaimet toisessa ovenpielessä olevassa, monivärisesti painetussa konserti ilmoituksessa. Tämä ilmoitus oli muukalais kielinen ja kuului suomennettuna: »Konsertin antavat kaksi ranskalaista taiteilijaa, neiti Bourbon ja herra Buffet ensi perjantaina klo 8 i. p. Seurahuoneen suuressasalissa. Pilettien hinnat: 8 mk. Huom.! Seuraava konsertti ensi sunnuntaina».

Paljo kävi ihmisiä Seurahuoneella, kaikki hienosti puettuja herrasihmisiä. Siinä näkyi sekä suomalaisen että ruotsalaisen puolueen eturivin miehiä, pönäkkinä hienoissa puvuissaan. Siinä oli naisia, tunnetuita kirjailijoina ja naisemansipatsioonin johtavina henkilöinä ja muina valonsoihdun kantajina, hienoissa, kahisevissa silkkipuvuissaan, jalokivillä koristetut rannerenkaat kä-

sissä ja loistavat kultasormukset hienoissa, valkoisissa sormissa. Riisuttuaan eteisessä päällysvaatteensa ja vaihdettuaan kohteliaisuuksia tuttaviensa kanssa, menivät vieraat ravintolan valoisiin, upeasti sisustettuihin huoneisiin, huomaamatta laatikkoa ovipielessä.

Suurella kiiruulla kantoivat viinurit monenmuotoisia pulloja erivärisine sisältöineen vierasten tyhjennettäväksi. Kaikkialla näkyi iloista, huoletonta, täyteläistä ja uhkuvaa elämää.

Eräs hieno seurue, herroja ja naisia astuu sisään. Pari vahtimestaria kullalla kirjailluissa takeissa rientää, liehakoivasti kumarrellen, auttamaan tulijoita päällysvaatteiden riisumisessa. Riisuttuaan päällysvaattensa rientää seurue erääseen yksityiseen huoneeseen, johon jo ennen oli muutamia heidän tuttaviaan saapunut. He olivat »Köyhäin ystävät»-seuran jäseniä muutamine hyvine tuttavineen, joita olivat tuoneet mukaansa. Tulijat järjestyivät pöytien ympärille. Soitettiin viinuria, ja kohta täyttyivät pöydät pulloilla, joita koristivat loistavat etiketit.

Siinä nyt olivat koolla »Köyhäin ystävät-seuran johtavat jäsenet: arvokkaita, vanhempia ja solakaita, hienosti puettuja nuoria herroja, kakkulat nenillä, naisia keski-ikäisiä, pyyleitä rouvia silkkipuvuissa ja rannerenkaat lihavilla käsivarsilla ja nuoria, hoikkia, simasuisia, kukoistavia neitosia, käherrettyine tukkineen ja kureliivillä nostettuine kaarevine rintoineen, viini-, samppanja- ja konjakkipulloja loistavien, monenmuotoisten juomalasien seuraamina, kaikki yhtä välttämättömästi asiaan kuuluvia.

Nyt siis piti alkaa johtokunnan kokous.

Lasit helisivät ja virtana valui hurmaava neste ja yhtenä solinana sujui muukalaiskielinen keskustelu lasien helinän säestämänä.

Keskustelun ensi aiheena olivat nuo kaksi ranskalaista taiteilijaa, joiden ilmoitus oli ovipielessä.

»Nythän meillä helsinkiläisillä on taas tilaisuus nauttia oikeaa musiikkia, onpa oikein virkistävää kuulla

ulkomaalaista täysin kehittynyttä taidetta», puheli hovineuvos Rönnbeck, tyhjentäen lasinsa ja asettuen mukavaan asentoon.

»Neiti Adelaide Bourbon laulaa erinomaisesti», sanoi valtioneuvoksetar Haltijavuori.

»Ja herra Buffet soittaa pianoa sanomattoman taitavasti. Minä en tahtoisi olla kertaakaan poissa konsertista silloin kun hän esiintyy pianistina», ehätti neiti Berlin sanomaan. »Erittäinkin muutamissa kappaleissa on hän ihan jumalallinen, minä olen häneen sanomattomasti ihastunut».

»Jokaisen musiikintuntijan täytyy myöntää, että neiti Bourbonin virtuositeetti on huippuunsa kehittynyt. Hänen lauluesityksensä ovat kerrassaan helmiä musiikkitaiteen alalla, joita ihanimpia, kirkkaammin säteileviä ja vienommin värähteleviä ei voi ajatella. Hänen laulussaan soivat kaikki ihmistunteet täyteläisinä, rikkaina, elämännautinnon haluisina. Hänen syväsointuinen, mehevä äänensä, silmien puoleensa vetävä katse, kasvojen viehättävä ilme ja huulien veitikkamainen väreily, hänen täyteläisen notkean ruumiinsa joustavat liikkeet antavat esitykselle sen täyteläisen pyöreyden, jolla hän loihtii esiin mitä moninaisimpia tunteita ja väritysvivahduksia. Herra Buffet myöskin, se täytyy myöntää, on hyvin perehtynyt pianisti. Ikävä vaan, kun he viipyvät täällä ainoastaan kaksi viikkoa. Mutta sitä suurempi syy on pääkaupunkimme sivistyneellä yleisöllä kannatuksellaan osottaa näille suuren maailman taiteilijoille, ettemme mekään täällä kaukaisessa pohjolassa ole aivan sivistymättömiä ja tietämättömiä sivistyneiden velvollisuuksista. Meidän tulee näyttää, että me ymmärrämme ja tahdomme uhrata yhteisen edistyksen ja hyvinvoinnin alttarille», puhui innostuneena hovineuvos Rönnbeck, tyhjentäen äsken täytetyn lasinsa pitkästä puhumisesta kuivuneeseen suuhunsa.

»Oikein hovineuvos Rönnbeck», yhtyi innostuneena pyylevä rouva Honkaheimo. »Olen sanomattomasti innostunut puheestanne. Niin suuresti kuin olenkin ihastunut näihin taiteilijoihin, erittäinkin hra

Buffetiin, jonka esiintyminen on minusta ihan hurmaavaa, on minua suuresti huolestuttanut, ja häirinnyt nautintoani se seikka, ettei sivistynyt yleisömme kyllin runsaalla kannatuksellaan tulisikaan palkinneeksi heidän vaivojaan. Meidän tulee tehdä kaikki voitavamme sivistyneen yleisön innostuttamiseksi kannattamaan heitä käymällä konserteissa sen vähän ajan, minkä he täällä viipyvät».

Keskustelu kiihtyi yhdeksi sorinaksi. Rouvat ja neidit kehuivat herra Buffetin taidetta, ja herrat neiti Bourbonin sekä taidetta että koko olentoa.

»Kuulkaapas, hyvät ystävät», kuului pahimman melun tauottua, pitkän, laihanpuoleisen ja tummaverisen, yli neljäkymmentä vuotta vanhan, neiti Kärkelän ääni. »Emmekö jo ottaisi keskusteltavaksi, mihin toimiin olisi ryhdyttävä sen johdosta, että aikomamme arpajaisten pitäminen köyhien avustamiseksi jouluna täytyi sopivan huoneuston puutteessa jättää toistaiseksi?»

»Niin voimmehan jo alottaa virallisen kokouksen», myönsi valtioneuvos Haltijavuori.

Kun oli saavutettu täysi hiljaisuus, puheenjohtaja ja pöytäkirjuri asettuneet paikoilleen, otti neiti Kärkelä puheenvuoron.

»Tavallisuuden mukaan ja noudattaen seuramme sääntöjä, olisi meidän jaettava apua köyhille jouluksi, mutta kuten arvoisat johtokunnan jäsenet tietävät, ei seurallamme ole koottuja varoja. Kun aikomamme arpajaisten pitäminen varojen hankkimiseksi, Seurahuoneella pidettävien konsertien tähden, on myöhästynyt emmekö vielä nyt voisi pitää noita arpajaisia jossain muualla koska täällä Seurahuoneella ei siihen nyt ole tilaa? Tai jollei voitaisi arpajaisia pitää, ehkä voitaisi jollakin muulla tavalla hankkia edes jonkun verran varoja köyhille jaettavaksi?»

Hovineuvos Rönnbeck puhui arvokkaasti: »Minun mielestäni ei meillä ole tällä kertaa tilaisuutta eikä syytäkään tämän asian suhteen ryhtyä mihinkään toimiin. Tosin kyllä on ikävää, kun seuramme toiminta

häiriytyy ja köyhien avustaminen ensi jouluna tulee seuramme puolesta olemaan vähäpätöinen, ettei se vastaa seuramme arvoa. Ja voitanee ehkä otaksua, että moni köyhä perhe kaupungissamme tulee sen johdosta viettämään puutteellisen joulun. Mutta kun otamme huomioon, että kaupungissamme on muitakin hyväntekeväisyysseuroja, jotka kaikki puolestaan jakavat köyhille jouluapua, niin ei meidän tarvitse huolehtia jos seuramme arpajaisten pitäminen lykkäytyykin soveliaampaan aikaan. Viivytyksestä on vielä se etu, että arpajaiset, sitte kun ne pidetään, voidaan pitää suuremmat, joten tulos tulee olemaan suurempi, seuramme arvonmukainen. Olisihan liikaa voiteenhaaskausta, jos me nyt rupeisimme ponnistelemaan varojen kokoonhankkimisessa, kun tietääksemme ei ole tavallista suurempaa hätää. Ja yhteiskunnalliseltakin kannalta katsottuna olisi se epäterveellistä; se vaikuttaa veltostuttavasti yhteiskuntaorganismiin. Sillä liian avulias hyväntekeväisyys vaikuttaa veltostuttavasti työväestöön. Me, hyvät ystävät, jokainen tiedämme miten kävi esim. Roomassa, kun siellä hallituksen puolesta ruvettiin jakamaan ilmaiseksi elintarpeita köyhälistölle. Köyhälistö tuli päivä päivältä vaativammaksi. Sama se vaikuttaa meilläkin, jos avunantoa liiallisesti harjoitetaan. Kasvatuksellinen periaate se on tärkeä tässäkin asiassa ottaa huomioon. Kansaa on opetettava turvautumaan itseensä, eikä toisten ihmisten apuun. Nuo suuret kansanjoukot ovat vaarallista tavaraa, jos niitä hellästi pidetään. Ne helposti oppivat vaateliaiksi ja laiskoiksi. Ehdotan, että jätetään koko puuha nyt joulun edellä toistaikseksi».

Täyteläisen pyöreä rouva Bergblom, jonka kasvot olivat pyöreät kun täysikuu ja silmät vilkkaat, nenä hiukan pysty, puhui: »Seuramme on niin kauan kuin se on ollut olemassa toiminut ripeästi köyhien auttamiseksi jouluna, ja niin se olisi tehnyt nytkin, jos tämä seurahuone olisi ollut vapaa seuran arpajaisten pitämiseen. Mutta nyt kun se on vuokrattu konsertinantajille, niin minkä me nyt sille teemme? Emmehän

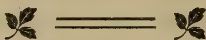
voi mennä arpajaisiamme pitämään palokunnantalolle tai muihin samallaisiin huoneustoihin, joissa kaikenlaiset työväen seurat pitävät huvejaan. Vai huvittaisiko ketä teistä, hyvät ystävät, mennä moisiin paikkoihin huveja pitämään? Mitä muutoin arpajaisten toimeenpanemiseen tulee, niin emmehän nyt joulukiiruussa enää kerkiäisikään niissä puuhissa toimimaan, kun meillä itsekullakin on omia jouluvalmistuksia. Sen lisäksi meillä on vielä nuo harvinaiset konsertit, jotka myöskin vievät aikaa. Toivon, että me pitemmittä keskusteluitta voimme jättää koko nämä arpajaishommat sopivampaan aikaan».

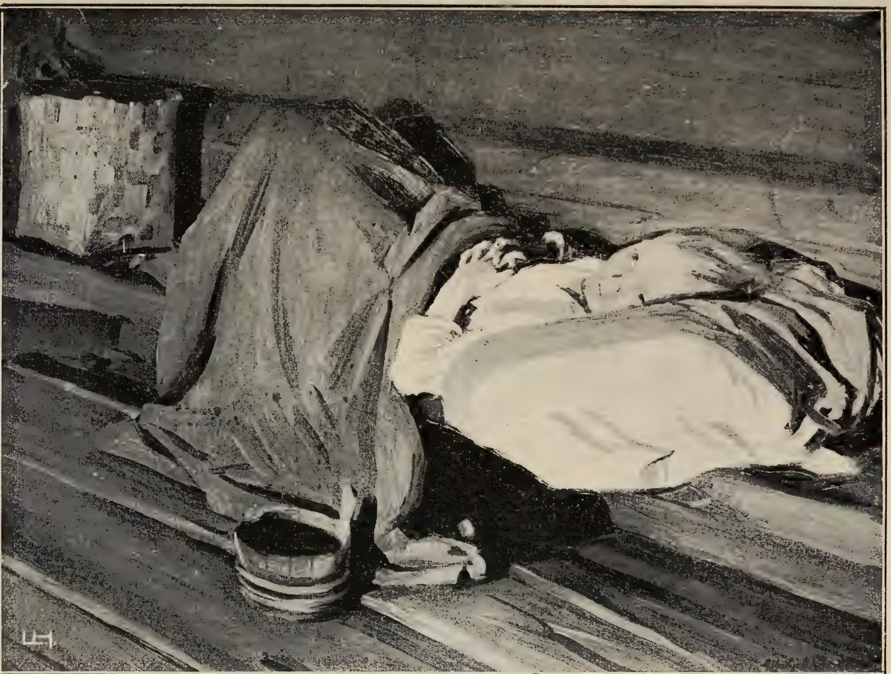
Kaikki kannattivat rouva Bergblomin ehdotusta, paitsi neiti Kärkelä, joka vaieten vakavana katsoi eteensä ja näytti tutkivan vaahtoavaa viinilasiaan.

Kun asiasta oli päästy, ilmoitti seuran esimies, tehtaillja Snell, että hän oli ravintoloitsijan luvalla kiinnittänyt Seurahuoneen ovipielen sisäpuolelle laatikon, johon ravintolassa kävijät voivat panna rahalahjoja seuran jaettavaksi köyhille.

Kokous loppui ja »Köyhäin ystävät» hankkiutuivat lähtemään kotiinsa. Lähtiessään antoivat herrat palvelijoille juomarahaa. Hovineuvos Rönnbeck antoi eteisessä eräälle palvelijalle viitosen. Eräs toinen herra antoi samalle palvelijalle viisikymmentä penniä, jonka tämä otti huomattavan ylenkatseellisesti ja pisti, kaikkien nähden, laatikkoon »köyhille jouluksi».

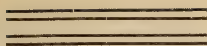
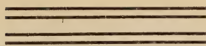
N. A.

A. GEBHARD. HYLJÄTTY.

T. K.

RUUKINKANTAJA.

Hoi ruukkia joutuin tänne!»
muurarit huutavat näin.
«Toki tietäkää tehtävänne!»
hoki pomokin kiirehtäin.

Ja kilvan kantaja-naiset
koittavat käskyä täyttää,
vanhatkin huojuvaiset
voimansa ryhtiä näyttää.

Ja kaikki he ahkerasti
raatavat raskasta työtä,
näin aamusta iltahan asti
he voimansa myödä.

Käy tuossakin leskivaimo
äiti jo lapsosen viiden,
harteilla kantamus aimo
vuoksi on pienosten niiden.

On leipää saatava heille,
sit' työtänsä rikas antaa,
kun rikkahan rakenteille
työvoimansa hinnaks' sen kantaa.

Ei saa hän pienosiansa
päivisin holhota, hoitaa.
Ja tuskinpa iltoansa
hän seuraksi heidän uhraa.

Hän turva on lastensa ainoo
kuin miehensä kuollut on;
siksipä puute nyt vainoo
yhä vaatien raatelohon.

Lapsille leipää — — se mieltä
raskaasti painostaa,
sen lisäksi pilkka-kieltä
saa tyynenä kuulostaa

Vuoks' lapsien kaikki hän kestää
jos niille vaan leipää saa,
se nurkumastakin estää;
yhä työhön se innostaa.

Ylös rappuja siksi koittaa
hän nopeesti kiiruhtaa
ja väsymyksenkin voittaa;
ettei hän nuhteita saa.

Pomo se vierellä ärjyy
»koittakaa jouduttaa».
Ja rikaskin siinä värjyy:
taloaan eikö jo saa.

Näin rakennus korkeneepi,
pian pilvihin yllättää
— vaan kantaja kalpeneepi
kun voimansa muurille jää.

Vaan sittekin täytyy jaksaa
hänen taakkansa ylös viedä;
kuin rikas se palkan maksaa
niin »laiskuutta» hän ei siedä.

»Ruukkia joutuin tuokaa!»
Yhä muurarit huutavat vaan.
Vaimo ei hetkeä huokaa
käy sitä hän noutamaan.

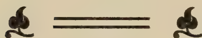
Voimatpa loppuivat hältä
kuin liiaksi ponnistaa,
ja ylhäältä käytävältä
hän ales jo horjahtaa.

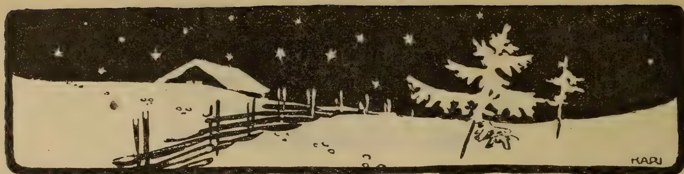
»Voi lapseni turvattomat»,
niin huusi hän pu'otessaan.
Nuo pienoset avuttomat
oli huolenaan kuollessaan.

* * *

Rikas hänestä sanoa siesi
»Miksi huoleton olikaan?»
ja lehdet kertoa tiesi:
»putos ruukinkantaja vaan».

Emil Elo.

KUOLEMA.

Piirrelmiä.

Tutkimus, joka ei mitään säikähdä, on myös uskaltanut kolkuttaa tuonen portille ja vaatia manan mahtavata herraa tilinteolle. Meidän kysyvä aikamme tahtoo saada selville, mikä on tuo värähdys, joka hermojen sähkölennättimiä pitkin kulkee hartioillamme, kun mainitaan kuoleman kaamea nimi; miksi katkeaa kesken iloinen nauru, miksi pila pakenee ja kasvot saavat säikähtyneen ilmeen.

Ajatteleva ihminen kysyy: tarvitseeko näin olla ja onko näin aina ollut? Ovatko ihmiset kaikkina aikoina tuijottaneet läpinäkymättömään väliseinään kuten Hamlet-prinsi pääkallo kädessä mietiskellen elämän arvoituksia kuolon valossa? Ja hyötyopin kannalta: mitä hyötyä voi olla kuolon mietiskelemisestä elämälle; mitä eletty elämä vaikuttaa kuolon tullen?

Heittäkäämme muutamia hajanaisia silmäyksiä sinne tänne näiden asioiden aloille, mutta koettakaamme ensin pyyhkiä sielumme vahataulut puhtaiksi tätä asiaa koskevista edellisistä vaikutuksista, niin että saisimme kirjotetuksi niiden sijaan uuden luvun. Sillä me pelkäämme kuolemaa, — ja meidän täytyy siitä pelosta päästä!

Mitä me siis tiedämme?

Me tiedämme, että syntymäin katkeamaton sarja on heittänyt meidät maapallolle, ja vaikka ruumiiltamme useita tärkeitä kykyjä puuttuu, on kuitenkin meidän sovitellen onnistunut saavuttaa yhä suureneva herruus luonnon voimiin nähden. Myös kehittynyt ajatus ja sen ihmeellinen ilmaus, kieli, ovat omiaan kohottamaan ylpeyttämme. Me katsomme olevamme äärettömästi korkeammalla eläimiä, joista harvat vanhuuttaan kuolevat, vaan kaatuvat he kesken olemistaistelua. Etenkin ihminen pitää huolta siitä, että harvat eläinkunnan oliot saavat maallisen majansa hajoamistilan kautta astua yli tuonen rajan, sen jälkeen kuin on yhä supistunut se ala, jolla ihmiset pelastavat ijäkkäämmät ystävänsä vanhuuden heikkoudesta tehden pikaisen lopun heistä suupalan toivossa. Ja sotien joukkomurhissa sivistyneetkin kansat toisiaan teurastelevat, puhumattakaan kaikesta siitä hiljaisesta myrkytyksestä, jota työn kurjistumisolojen kautta miljoonia »veljiä ja sisaria» kohtaan harjoitetaan. Ei ole siis ollenkaan niin suuri ihmisten kunnioitus toisensa henkeen nähden, kuin juhlallisista puheista sopisi odottaa.

Mutta mikä on sitten kuolema?

»Toiset sanovat sitä nukkumiseksi, toiset heräämiseksi», lausuu hirtehishumorilleen Göran Persson August Strindbergin näytelmässä Kustaa Vaasa, kuvaten siten sattuvasti kaksi vastakkaista käsitystä, luonnontieteellisen ja uskonnollisen. Jälkimäinen näet opettaa, että tämä maallinen elämä on vain pieni koetusten aika, jonka kuluessa »vapaalla tahdolla» varustetun ihmisen on ratkaistava, kumpaa elon kahdesta ainaiseksi eroavasta suunnasta hän tahtoo noudattaa: hyvääkö, joka kestää ijankaikkisesta ijankaikkiseen, vaiko pahan, joka joskus enkelten lankeamuksessa syntyneenä jatkuu auttamattomasti ikuisuuteen. Mainittakoon sentään heti, ettei hienoin muoto uskonnollisuutta voi omistaa tätä »ikuista» kahtia jakoa, vaan uskotaan kaiken lopulta puhdistuneena palautuvan elämän alkulähteeseen takaisin.

Luonnontieteellinen mailmankatsomus taasen sanoo ihmisen syntyvän sukupuoliyhtymän sattumuksesta ja joutuvan heti mailmassa niin monien perinnäisten, kasvatuksellisten ja taloudellisten vaikutusten alaiseksi, ettei hänen »vapaasta tahdostaan» voi olla puhettakaan. Korkeintaan voi hän älyänsä avoimesti kehittämällä kohota yhä ylemmälle itsetietoisuuden asteelle, jolta hän voi jotenkin selkeästi silmäillä elämää, vieläpä ehkä tietoisesti vaikuttaa kehityksen kulkuunkin. Erittäin pelonalaisessa asemassa täytyy sen olla, joka uskoo olevansa taikaisten voimien vallassa, mutta ei ole varma, kummatko, hyvät vai pahat, ovat voitolla ja kumpien joukkoon hänet otetaan, kun hän tekee kaamean »hyppäyksen pimeyteen». Vielä Augustinuksen valintaopissa, jonka mukaan Jumala aivan mielivaltaisesti valitsee ja vetää jotkut autuuteen, jättäen toiset oman onnensa nojaan, ilmenee tämä käsitys täydessä raakuudessaan. Jonkun verran puhtaampaa on protestanttisuuden käsitys, joka selittää kuolontakaisten asiain oikeastaan riippuvan yksilön sisällisestä suhteesta Jumalaan. Tämä veisi johdonmukaisesti yksilölliseen riippumattomuuteen uskonnollisissa asioissa, jos uskallettaisi vetää johtopäätökset. Mutta siksi houkutteleva on saarnanaiheena ijankaikkisen autuuden ihanuus ja siksi nautintorikasta on muutamista saada töräytellä tuomion torvea ja kuveilla helvetin ikuisia liekkiä, että niistä opeista vain vastahakoisesti luovutaan hyvin tietäen niiden vievän paljon muuta kuonaa mennessään.

Pöyristyttävää on ajatella, kuinka ollenkaan on voinut ihmismielissä kehittyä niin pitkälle moinen oppi, »jonka luulisi lähteneen hottentottipyövelin aivoista», kuten Georg Brandes sanoo. Ja samaan aikaan kuin tuo oppi vallitsi olivat ihmiset niin villiintyneet, että keksivät kidutusrangaistuksia, joita »hulluksi tullut perkelekään» ei olisi voinut uneksia. Mutta kiitos järjen voiton, helvetinoppi, jonka vastustajia on aina ollut kirkonkin etevimpien opettajien riveissä, alkaa olla yhä laajemmalta voitettu kanta, perkele ei enää yhtä roh-

keasti kulje »kiljuvana jalopeurana», ja ihmiset, jotka hänen nielemistään eivät pelkää, odottavat koko lailla rauhallisemmin elämänsä epätietosta loppukohtaa koettaen asettaa niin, että jotain olisi tehtynä ennen levolle menoa.

Ja mihinpä muuhun pyrkisimmekään? Sillä eipä ole hauska muutaman minuutin armahdusta rukoileva raukka, eikä myöskään herätä jakamatonta ihailua uhmari, joka teatteritempuin syöksee vasten elon rajamuuria. Kauniimpi on vanhain kreikkalaisten kanssa pitää kuolon unen veljenä ja ajatella häntä ystävällisenä pikku haltijana, joka kaataen kumoon sammuttaa elon soihdun. Meillä on täysi syy pyrkiä tähän kauniiseen käsitykseen ja unohtaa keskiajan viikatemies, irvistävä luuranko, jonka kolina niin monia on järjiltä säikäyttänyt.

Miksi pelkäisimme kuolemaa, joka niin usein on vapauttaja? Toiveisiin pettyneen se enemmistä erheistä pelastaa, harhaan käyneen synnit sovittaa ja saattaa väsyneen lepoon. Tunnettuhan on taru ihmetohtorista, joka aikoi taitonsa näytteeksi herättää jonkun kuolleista, mutta jälkeen jääneet omaiset sen aina estivät. Ei toivo monikaan niin täydellä todella ketään tuonelta takasin, jollei taloudelliset syyt sitä vaikuta. Leski kyllä tuntee, mitä hän on menettänyt, ja orvon kohtalo on katkera. Mutta me tiedämme että yhteiskunta voi paljon näitä kyyneleitä kuivata. Toiselta puolen tiedämme taas, kuinka tämän taloudellisen järjestelmän aikana perillisten väkistenkin väliin täytyy toivoa jonkun piakkoin autuaasti lähtevän. Ja kuka nyt voi sanoa itsestään, että hän on niin välttämätön! »Menkööt vaan, kyllä me täällä loput toimitamme», lausui hienolla huumorilla muuan vanha kirkonpalvelija. »Eikä sota yhtä miestä kaipaa».

Luulisipa siis monetkin tyyneesti tervehtivän levon tuojaa, kuten keisari Augustus kuollessaan näytelmän tavallista loppulausetta matkien lausui: »näytelmä on päättynyt, taputtakaa käsiänne».

Mutta vielä olemme kaukana tästä, vielä on meissä orjan verta, ei ole tullut aika, »joka ei kuololle ku-

marra, ei matele manalle mennen». Ja siksi tapahtuukin joskus, että kuolon tullen kaikki vanhat pelot sukeltavat esiin aivojen salatuista sokkeloista, ja kuoleva sairas tai vanhuus sopertaa itkevien naisten korviin opetuksia, joita käytetään kumoomaan kaikkea, mitä hän miehuutensa päivinä itsetietoisella työllä pystytti. Niin kävi Voltairen ja monen muun. Hieman hurskasta väritystä vain ja »katuvasta syntisestä» on pyhimystaru valmis.

Kuolon tuskallista kamppausta myös monet pelkäävät, vaikka uusaikainen tiede yhä varmemmin selittää, että tuo kauhea taistelu elon ja kuolon kesken on enimmäkseen vain tiedottomia lihasten liikkeitä, ja todeksi osottautuu roomalaisen luonnontutkijan Pliniuksen lause: »Sielun lähtö ruumiista tapahtuu useimmiten ilman tuskia, joskus vielä nautinnollakin».

Kun kuolon pelko katoaa, kääntyy ihmisten katse tähän maahan, ja katso eteen aukenee ihana näky. Lyhyt elämä maan laaksoissa saa suuremman arvon. Kun näkee elämän mahdollisuudet, niin tekee mieli koettamaan, mitä kaikkea se voi lapsilleen antaa. Yhä harvemmat kurjuutta kärsivät enää kuuntelevat lörpötyksiä korvauksista ja hyvistä oloista haudan tuolla puolen, yhä yleisemmäksi tulee käsitys, että maan rikkaudet riittävät kaikille, ja katkera taistelu opettaa lopulta ihmiset rauhassa järjestämään asiat yleiseksi tyydytykseksi.

Mutta vielä olemme alemmalla asteella, vielä täytyy meidän luokkataistelun kovassa kurissa oppia todellisen itsekkyyden vaikeata hyvettä, joka oikean epäitsekkyyden kanssa havaitaan sangen läheiseksi. Vielä ajautuu yksilöitä joukottain niin vaikeaan asemaan elossa, että he pitävät parempana itse astua ratkaiseva askel yli tuonen rajan, jota oikeutta suurimmat ajattelijat m. m. Montesquieu ja Rousseau puolustavat ihmiselle, joka ei omasta tahdostaan maan päälle tule, ja jolla siis täytyy olla oikeus lopettaa olemassa olon tuskat. Itsemurhaa ei tarvitse puolustaa, sillä sen tekijä todistaa itsensä kuoloon tuomitessaan silmäil-

VINTER, G--S. ELÄMÄN PALKKA.

T. K.

leensä syvemmälti elämän kuiluihin, kuin ne, jotka hänestä lörpöttelevät. Sitä paitsi tapahtuvat useimmat itsemurhat taloudellisista huolista, joita voidaan helpottaa paremmalla järjestelmällä. Sillä nekään, jotka teoriiassa elämää vihaavat, pessimistit, eivät suostu itsemurhaan; päinvastoin kehottavat he halveksuen sietämään elämän harmit. »Tämäkö oli elämä, siis kerta vielä!» sanoo Nietsche.

Kun käsityksemme saamme puhdistetuiksi, ei meidän enää tarvitse riidellä haudantakaisista asioista ja mahdollisuuksista tämän jälkeen. Sen me ainakin tiedämme, että tämä yhä uudistuva ruumiimme ei voi »nousta ylös», ja että sielun ilmiöt ja käsitteemme syvästi ovat riippuvat aineellisista havainnoistamme. Monet mutkikkaat teoriiat sielun kuolemattomuuden puolesta ja sitä vastaan jääkööt tämän käsittelyn ulkopuolelle, sillä ne eivät saa vaikuttaa käsityksiimme kuolemasta, vaikka väliin toivoisikin muutamien asiain edes haudan takana selviävän niille, jotka ovat täällä maan päällä olleet niin perin varmoja kaikista asioista taivaan ja maan välillä.

Mitäpä oikeastaan kellekään kuuluu, jos jotakin lohduttaa kuolon kynnyksellä kuvitella enkelin kultaisella avaimella avaavan portin taivaan ihaniin asunnoihin samoin kuin viikinki uskoi nornain vievän hänet Valhallan saleihin ja ylipäänsä kaikki kansat ovat uskoneet parhaan aistillisen nautintonsa uusiutuvan toisessa elämässä. Omituiselta vain tuntuu, että monet henkilöt, joitten täytyy turhuuksilla »tappaa aikaa» sietääkseen tämän elämän ikävää, vahvasti uskovat viihtyvänsä ijäisessä yksitoikkoisuudessa. Senpä johdosta lausuukin ijäkäs luonnontutkija Ernst Haeckel: »Syvämielisen tarinan ikuisesta juutalaisesta, onnettomasta Ahasveruksesta, joka turhaan lepoa hakee, tulisi osottaa, mitä tuommoinen »ikuinen elämä» voi tarjota. Paras mitä voimme toivoa kunnollisen, parhaan omantunnon mukaan käytetyn elämän jälkeen, on haudan ikuinen rauha. »Herra anna heille ikuinen lepo!»

IKÄLOPPU KULKURI.

(Beranger'in mukaan).

Kuoppa tämä on mun hautanani.
Kuoloon sorrun nyt mä vaivoissani . . .
Ohi tän käy joukko huoleton;
Virkkaa: juopunut lie, raukka, surussansa!
Joku lantin mulle heittää armostansa.
Punastuen luoden silmät pois . . .
Mitä säälis? Seppelöitykäätte!
Vanha kulkuri, min kuopassa te näette,
Myötätunnottanne kuolla voi.

Mursi mun jo murhe, vanhuus, viha,
Nälkäkulku vei nyt kuoloon ihan!
Vuoden halki yhtä haaveilin:
Kuolla kun vain edes vuoteessa mä saisin, —
Vaan ei sairalaa, mi mua hoivoaisi . . .
Sanovat: ne täyttyneet jo on, —
Väki onnekas se suojan saapi! . . .
Kuni syntyi, niinpä ijäks uinahtaapi
Avotaivaan alla kulkuri.

Oulun työväenyhdistyksen talo.

Toimeentulla mielin kautta töiden;
Niitä kerjäsin mä kyynelöiden, —
Hyväntuulen aik' ei ollut lie:
Ei vaan koditonta huolinunna kukaan!
Viskoi ikkunoista luita mulle mukaan, —
Monikertaan niitä kalusin
Kuni koira loukkoon nukkuessa . . .
Vaan ei vanha kulkur' elon sammuessa
Silti kiroo teitä, äverjäät . . .

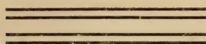
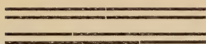
Tuli turvautua ryöstöön, varkauteenkin . . .
Mutta omatunto estää koitti senkin.
Viettelystä oli jokapuol'!
Niin mä maleksimaan läksin teitä pitkin;
Tuta vankilat sain monet, karsseritkin . . .
Parikymmenkertaan suljettiin, —
Nielläksen' sain kyllin ruununleipää! . .
Muille päivyt loisteleepi, kerjur' eipään
Auringonkaan kirkkautta saa.

Kodittomill' oisko isänmaata?
Mitään hyvää mull' ei olla saata
Viljelyistä, töistä tehdasten,
Kirkkokomeudesta, linnaloisteloista,
Maineseuroistanne, mahti-istunnoista
Kaunopuhujainne, mairtajain! . .
Vaan kun maanne valtas vihollinen, —
Itki tyhmyydessään kerjur' vaivahinen,
Vihollisten kätten ruokkima.

Mato kurja — tuonko häiriöitä?
Polkekaatte jaloin ilkiöintä.
Mitä säälis? — litistäkää vain! . . .
Miksi minua te ette opettanna,
Raakaa voimoani ette ohjoanna?
Muurahainen tullut madost' ois.
Oisin kuollut veljyyssyleilyihin . . .
Nyt mä kulkurina kuollen kelmihyihin, —
Huudan ihmisille kostoa!

Santtu Piri.

VÄHÄVÄKISET.

Kaukolahden pitäjässä olivat mielet tavallista enemmän kiihdyksissä eikä vallan suottakaan, sillä tulisivathan pitäjän vähävaraiset tänään ensi kerran koettamaan oikein todentakaa voimiaan pitäjän kukkarovallan kanssa. Erittäinkin näki kirkonkylässä, että jotakin pitäjän oloissa tavattomampaa oli tekeillä; sillä missä kaksikin ihmistä vaan tulivat vastatusten, alkoi siinä heti vilkas keskustelu, keskustelu, joka useinkin päättyi riidalla.

Syynä tähän mielienkiihtymiseen oli se, että K:lahden patruuna, rikkain mies koko pitäjässä, omistaen monta kartanoa ja taloa, aikoi kirkonkylään rakennuttaa oluttehtaan ja oli patruuna luvannut kunnalle, jos tämä myöntäisi hänelle rakennusluvan, tuon sievosen summan kaksituhatta markkaa. Tämä patruunan hanke sekä tarjous kunnalle oli nyt kiistan alaisena ukkojen akkojen kesken kylissä. Patruunan hanketta kannattivat etupäässä pitäjän vallasväki, herrat ja näitten mukana rikkaimmat talonisännät, jotka aina tahtoivat heilua häntänä vallasväen perässä. Hankkeen vastustajina olivat taas etupäässä itselliset, torpparit ja pienempäin talojen isännät, jotka, kumma kyllä, tällä kertaa luopuivat pohattain jälessä juoksemasta, asettuen ryysy-

läisjoukon puolelle. Mutta heitäkin luultavasti pelotti patruuna Rahasen yhä kasvava valta. Hankkeen kiivaimpina vastustajina olivat sentään itselliset ja torpparit, jotka täysin käsittivät, mitä siitä olisi seurauksena, jos tällainen »myrkkytehdas» perustettaisiin pitäjääseen.

Heti jumalanpalveluksen päätyttyä kirkossa, oli kunnankokous pidettävä kunnantuvalla. Siinä olisi sitte ratkaistava tämä oluttehdaskysymys. Vähävaraiset olivat päättäneet, maksoi mitä maksoi, ehkäistä koko yrityksen ja sentähden olivat he miehissä kerääntyneet kirkonkylään. Tosin oli patruunan kätyrien onnistunut saada muutamia näistä kannattamaan oluttehtaan perustamista sillä toivolla, että nämä saisivat tehtaassa työtä, kun tämä vaan saataisiin käyntiin. Mutta näitä luopioita ei ollut montakaan. Pitäjän pohatat tietäessään ja tuntiessaan oman mahtavuutensa ja voimansa kunnallisissa asioissa, naureskelivät tälle »ryysyläisjoukon» vastustuspuuhalle, arvellen vaan, ettei »itikan ääni kauas kuulu».

Jo kauan ennen kokouksen alkamista oli kunnantupa täpösen täynnä väkeä »niinkuin nuijalla lyöty». Keskenään kiistellen odotti väki kokouksen alkamista. Heti kirkonmenojen päätyttyä saapui kunnan esimies muutamien herrojen seurassa. Töin tuskin pääsi esimies pujottelemalla pöytänsä taakse istumaan. Vaatien hiljaisuutta alkoi esimies sitten kysellä tavan mukaan oliko kenelläkään mitään muistuttamista kokouksen kuulutusta tai kokoonkutsumista vastaan. Kun ei kenelläkään ollut mitään muistuttamista, alkoi esimies jälleen puhua:

»Arvoisat kuntalaiset! Kuten kaikilla kuntalaisilla on jo ehkä tiettyä, aikoo K:lahden kartanon omistaja, patruuna J. A. Rahanen, rakennuttaa tänne pitäjäämme oluttehtaan ja tarjoo hän kunnalle, jos hän saa kunnan suostumuksen oluttehtaan perustamiseen, kerta kaikkiaan kaksituhatta markkaa tämän rahastoon. Ja on tämä kuntakokous sentähden kuulutettu pidettäväksi, että äänivaltaiset kuntalaiset saavat keskustella

ja päättää tästä patruuna Rahasen ehdotuksesta ja tarjouksesta. Omasta puolestani olen sitä mieltä, että patruuna Rahasen tarjous on kiitollisuudella vastaan otettava, sillä summa, jonka hän tarjoaa tästä oikeudesta, on kyllä tarpeen kunnalle, jolla on niinkin paljon menoja kuin meidän». Kehottaen muitakin lausumaan ajatuksensa istuutui hän jälleen. Puheen loppupuolella oli jo kuulunut ovensuustapäin huutoja: »Ei oluttehdasta meille». Esimiehen istuutuessa alkoi heti mitä kovin vastustusmyrsky: »Ei oluttehdasta meidän pitäjääseen» ja »Hakekoot pohatat olutta kaupungista, jos olutta janoavat» y. m. tällaisia huutoja kuului ehtimiseen. Melu oli ääretön. Töin tuskin sai esimies hiljaisuuden palautumaan tupaan. Kun tämä vihdoin oli palautunut, nousi eräs pönäkkä, pulleavatsainen isäntämies puhumaan, koettaen kankeassa ja katkonaisessa puheessaan tuoda esiin syitä, joiden nojalla kunta muka on pakotettu ottamaan vastaan tämä patruuna Rahasen tarjous. Tämän jälkeeen nousi eräs herrasmies puhumaan. Sujuvassa puheessaan koetti hän terottaa mieliin sitä siunausta, jonka tällaiset teollisuuslaitokset paikkakunnalle tuottavat, erittäin sen varattomalle osalle väkeä, joka tästä tulisi saamaan jokapäiväisen leipänsä. Puhuja kannatti mitä lämpimimmin oluttehtaan perustamista sekä huomautti vielä lopussa, että patruuna Rahanen oli vaan omasta hyvästä tahdostaan lupautunut maksamaan tästä rakentamisoikeudesta kunnalle kaksituhatta markkaa. Mitään pakkoa ei hänellä ollut luvata niin paljoa. Heti tämän jälkeen pyysi ja sai puheenvuoron eräs torppari, joka täydelleen ja asiallisesti kumosi edellisten puhujain syyt. »Ne kaksituhatta markkaa jotka kunta saa tästä», selitti puhuja, »menevät kyllä monin kerroin kunnan rahastosta, kun täytyy ruveta oluttehtaan uhreja korjaamaan, lisätä järjestysmiehiä, jotka vaativat palkkaa, kannattaa vankilaa ja siinä pitää vartijoita. Vielä lisääntyy köyhien luku moninkertaisesti. Näitä on elätettävä kunnan varoilla, ja kaikki nämä oluttehtaan tuottamina menoina. Minkäänlaista hyötyä ei oluttehdas kykene

tuomaan paikkakunnalle, kaikkein vähimmin kunnan vähävaraisimmalle väestölle. Korkeintaan oppivat ne harvatkin, jotka siihen oman kunnan miehistä pääsevät työhön, juomaan sitä karvasta olutta ja näin hävittämään itsensä. Se paikkakunta, jossa oluttehdas löytyy on kirottu!» Puhuja vastusti mitä jyrkimmin tehtaan perustamista paikkakunnalle. Puhujan lopetettua kaikui tupa suostumushuudoista. Vielä käytettiin toistakymmentä puheenvuoroa, melkein kaikki vastustavia.

Päästiin vihdoin äänestämään. Äänestäminen toimitettiin siten, että huudettiin nimi kunnan manttaalikirjasta. Huudettu sai vastata joko »kannatan» tai »vastustan». Tunnin aikaa kesti tämä äänestäminen. Äänestämisen ajalla kuultiin isäntien puoliääneen puhelevan torppareille tai itsellisille oluttehtaasta ja sen »siunausta tuottavasta toiminnasta» sekä varoittelevan vastustamasta tämän perustamista, sillä siitä voisi seurata, että — — —. Isännät eivät lausuneet ääneensä mitä siitä seuraisi, mutta tämän ymmärsivät puhutellut kyllä sanoja seuranneesta katseestakin.

Lopputuloksena äänestyksestä ilmoitettiin, että »kannattajat» olivat voittaneet kolmenkymmenen neljän äänen enemmistöllä. Ja kuitenkin oli »vastustajia» ollut äänestämässä mieskohtaisesti 144 miestä, mutta kannattajia ainoastaan 22 miestä. Tämän tuloksen vaikutti ääniasteikko. Sillä kannattajilla oli kaikilla kullakin kymmeniä ääniä. Kiroten tyhmää kukkarovaltaa lähtivät vastustajat pois, kauhulla ajatellen aikoja, jolloin oluttehtaan »siunaus» alkaisi näyttäytyä paikkakunnalla.

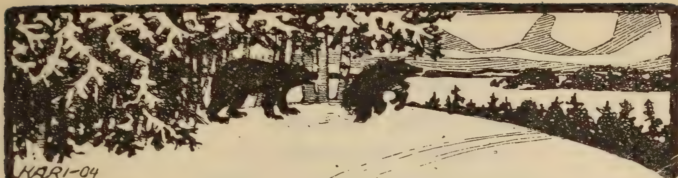
—i.

THOMÉ, VERNER. LEIKKIVIÄ POIKIA MERENRANNALLA.

T. K.

TIE OIKEUDEN.

Kun räiskyy ruoska vääryyden
jokaiseen kohdistuin,
vain kurjin lauma raukkojen
kumartuu polvistuin.
Useat uhmailevat pystypäin
ja käyvät vastarintaan rynnistäin.

Mut joukkohon kun kuoleman
jo haava lyöty on
ja vaippa armon lauhkean
sen peittää piilohon —
jo orjalauma silloin notkistuu
ja joukoin sortajalle polvistuu.

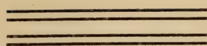
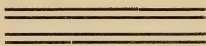
Niin monet ruoskan kiroojat,
kun lyö se ankaraan,
sen kumarrellen nuolevat,
jos lauha on se vaan.
Vain harvat, olkoon ilma millainen,
Yhäti käyvät tietä oikeuden.

Yhäti käyvät pystypäin
ne miehet vapahat,
yhäti lyövät rynnistäin
ne kansan jaloimmat.
Jos väkivalta kuin ois armias,
ei jätä oikeaa mies urhokas.

On sankareista urhokkain
ken kulkee tietänsä
niin kautta öitten aukeain
kuin onnen päivinä
ja vaikka väärä veisi tähtihin,
voi oikealla kuolla silloinkin.

Lauri Soini

MURTUNUT SINIVUOKKO.

Kirj. **Anton Hasti.**

Neito Lehtonen kasvoi kaunokaiseksi, yleni immeksi ihanaksi sinisen metsälammin rannalla matalaisessa majassa. Ei hän ollut koulun penkillä istunut, läksyn päähänsä kätkemisessä hikoillut, sillä hän asui seudulla, missä ei koulua ollut. — Mutta jäikö neito Lehtonen näinollen tiedosta perin köyhäksi, opista osattomaksi? Eipä toki. Pitäjässä oli kirjalainasto, suuri ja erittäin rikas kaikenmoisista oppikirjoista. Äidinkielen, maantiedon, laskennon, historian sekä monet muut oppikirjat sieltä löytyi. Niitä käytti neito Lehtonen hyväkseen. Tosin tämä kirjalainasto sijaitsi kirkolla, johon oli matkaa hänen kotoaan lähes viisitoista kilometriä. Mutta siitä ei haittaa ollut. Kirkolla käydessään sunnuntaisin neito Lehtonen sieltä kirjoja tavallisesti haki. Mutta pistäytyipä väliin arkipäivinäkin noutamassa, kun sopiva tilaisuus sen myönsi. — Ensi alkeita laskennossa ja kirjoituksessa opetti hänelle isänsä, joka ennen muinoin oli ollut läänin-kansliassa sihteerinä, mutta erään odottamattoman syyn takia virastaan pois joutunut. Nykyisin, kun neito

Lehtosen isä oli vaan »musta työmies», joka päiväkaudet tarkkaan ponnisteli työssä leipää perheellensä ansaiten, ei hän häntä, opinhaluista lastaan juuri ohjailemaan opin tiellä joutanut. Mutta sunnuntaipäiviä siihen sijaan käytettiin ahkeraan koulutusajaksi, varsinkin iltapuolta, joka on monen muun nuorukaisen ja neitosen pahin aika viikossa. Neito Lehtonen käytti vielä suuressa opinhalussaan sitä tapaa, että kun jotain käsityötä pirtissä teki, piti hän kirjan pöydän nurkalla auki ja silmillään seurasi kirjan lukuja, kun kädet työtä nypläsivät. Tästä oppitavastaan hän kyllä muutamilta lähikylän naisilta, jotka joskus sattuivat Lehtosen mökissä pistäytymään, sai kuulla suoranaista pilkkaa. Sillä, ämmien mielestä ei moinen työntekotapa oikea ollut; olipahan vaan jonninjoutavata ajanviettoa, jota eivät tavallisesti muut käytä kuin haaveilevat herrasnaiset tai niiden jäljittelijät.

Tähän tapaan ne päivät kuluivat neito Lehtosen nuoruuden kukoistusvuosina.

Aineellinen toimeentulo ei ollut Lehtosen mökissä mikään kehuttava, jos ei varsin surkuteltavakaan.

Vaikka neito Lehtonen rakasti enemmän yksinäisyyttä kuin toisten seurassa oloa, joka omistui hänelle melkein luontaisesta pakosta, etäällä muita asutuksia kun oleli, ei hän kuitenkaan ollut mikään synkkämielinen. Päinvastoin oli hän hyvin iloinen. Todisteena siihen on se, että hän metsäteitä kävellessään lauleli, lauleli niin hurmaantuneena ilosta, jotta kajahtelivat Tapion tanhuat. Ja ken metsänkulkija sattui kuulemaan lauleloa metsälapsen, tuon yksinäisyyttä rakastavan immen, ei voinut olla sydämensä pohjasta saakka nauttimatta siitä, sillä puhtaasta ja viattomasta immen sydämestä lähteneet laulunsäveleet vaikuttavat usein hurmaavammin kuin ammattilaulajan taide-soinnut.

* * *

Kirjava on tikan kylki, ihmis-ikä kirjavampi, sanotaan. Pitkältä ei aikaa tarvita, kun suuria muutoksia elämäntavassaan saa ihminen tahtomattaan kokea.

On sunnuntai-iltapäivä kesäkuun lopulla. Metsälammin rantoja piirittää joka taholta syvä hiljaisuus, sillä ilma on tyyni ja metsä seisoo huojumattomana. Ellei sirkkojen sirkutusta ja lintujen liverrystä siellä täällä lehdossa kuuluisi, muistuttaisi seutu kerrassaan kuolon hiljaisuutta.

Lähellä autiota mökkiä pienen niityn laidassa mättäällä istua nyyhöttää nuori naishenkilö, huojuttaen silloin tällöin sylissään olevata kääröä. Vaikka ei neitseellinen viattomuus, hilpeä olotapa ja poskien ruusunpunainen hohde ilmene istujassa eikä ilmaise häntä Anna Lehtoseksi, joka pari vuotta sitten samoilla tanhuilla laulellen käyskenteli, on hänessä kuitenkin jotain perinnöllistä oleellisuutta, joka esittää hänet siksi. Vaikka kohtalon murtava voima kyllä muuttaa ihmistä, ei se voi kuitenkaan perinpohjaista muutosta tehdä. Neito Lehtonen oli vaan saanut nauttia aavistamattomasta murheen varastosta uskomattoman paljon.

Palatkaamme pari vuotta takaperin, neito Lehtosen murheen jakson alkuun.

Tuonen armoton käsi oli korjannut neito Lehtosen rakastetun isän. Toteen oli käynyt äitivainajan eläessään lausuma ennustus, että hän, äiti, kuolee ensin ja sitten kuolee isä tyttärensä Annan yhdeksättätoista ikävuotta eläessä. Isän kuoleman jälkeen oli maanomistaja L. häätänyt jälkeen jääneet lapset ulos maailmaan mökkitöllistä, sillä mökkikin joutui luonnollisesti hänelle neito Anna Lehtosen isävainajan velkojen tähden. Siis neito Lehtonen ja kaksi hänen veljeänsä, jotka olivat vasta alle kymmenen vuoden vanhat, lähtivät parisen viikkoa isän kuoleman jälkeen maailman hartioille.

Erään oman pitäjän tytön kehotuksesta oli neito Lehtonen päättänyt mennä Helsinkiin palvelemaan, sillä siellähän ovat paremmat palkat ja muuten olento sivistyneempää kuin jossakin maaseutupaikassa.

Ikävältä ensin tuntui neitoselle toisen palveleminen, semminkin kun palveluspaikka oli herrastalo, jossa piti olla iltasella tavattoman kauan valveilla ja passata

herrasväkeä. Mutta hänen hyvä sävyisä luontonsa loi siihen kyllin kärsivällisyyttä.

Samassa talossa palveli eräs toinen palvelijatar, paljon kokenut vanhapiika. Tämä yllytti Lehtosta pyytämään rouvalta lupaa saada pistäytyä loma-aikana tutustumassa pääkaupungin suuruuteen ja komeuteen. Tämä onnistuikin. Neito Lehtonen alkoi, luvan saatuaan, pyytää vapaahetkiä vastaisuudessakin, niin usein kuin mahdollista. Ensin ei olento kaupungilla tuntunut niin miellyttävältä, mutta kun hän oli siihen tottunut, rupesi se tuntumaan erinomaisen hauskalta. Rakastelijoita ja hemmottelijoita ilmestyi useita Lehtoselle. Kauan tarvitsi kuitenkin hemmottelijain tai oikeammin sanoen viettelijäin suutansa soittaa ja monenmoisia lupauksia tehdä, ennenkuin Lehtonen otti taipuakseen, sillä toisaalta hänen tunteissaan vastaan soti lapsuuden aikana saatu oppi: *yksinäisyydessä* viihtyminen. Usein iltasin vapaahetkien jälkeen ei hän tuntenut laisinkaan tyytyväisyyttä. Hän tunsi kaikissa rakastajissaan kylmyyttä, teeskentelyä ja tilapäisesti kokoonpuristettua hauskuutta. Kun hän vertaili yksin iltaisin levolle käydessään nykyistä elämätään entiseen kotioloonsa, niin tunsi hän näiden olosuhteiden välillä suuren juovan. Pääkaupungin oloissa hänen arvostelunsa mukaan esiintyi vaan pintakiilto sekä hänen hemmottelijainsa puolelta pelkkä oikullisuus ja teennäinen hienostelu. Mutta lapsuuden ajalla saatu siveyden oppi vihdoin murtui.

Miltei huomaamattaan lankesi Lehtonen erään petollisen rakastajansa virittämään paulaan. Hän kyllä luuli onnenpäivän nousevan, mutta turha oli se luulo. Häntä oli lapsuudesta opetettu useimmissa aineissa, mutta sitä, että ihmisissä niin alhaisissa kuin ylhäisissä piilee valheellisuuden ja petollisuuden paha myrkky, ei oltu tarkoin opetettu. Ja sitä ei hän olisi vielä joku aika sitten uskonutkaan, että kristillistä avioliittolupausta käyttävät korkeiden koulujen käyneet ja luottamusta nauttivat nuoret miehet keppihevosenaan.

* * *

Päivä painui verkkaan vaaran taa, jättäen hetkeksi ruskon jälkeensä. Utua alkoi tulla laakson liepeille ja koko seudun valtasi vihdoin uinuva yö. Hento nainen istui yhä vaan samalla mättäällä syviin ajatelmiin vaipuneena. Hän kärsi ja samalla nautti paljon tästä hetkestä. Hän oli sydämestään halunnut tulla, pari vuotta maailman koulua käytyään, vanhalle kotipaikalleen, jossa ennen oli niin monet herttaiset hetket elänyt, niin viattomat ja puhtaat eloa uhkuvat laulunsa laulanut. Mutta mitä kauemmin hän istui ja entisiä aikojaan ajatteli, sitä voimakkaammin rupesi hänen sydämensä lyömään ja sitä polttavammaksi kävi hänen rintansa tuska. Kyyneleet valahtivat poskipäille, kun hän lausui: »Oi miksi on minun osakseni tullut niin paljon kärsimystä?... Mutta se lienee kuitenkin ansaittua... Taivahan luoja, suo minun vielä saada nauttia suuresta armostasi, rajattomasta hyvyydestäsi! Murtuneena olentona pakenen turviisi kuin hätääntynyt lapsukainen äitinsä syliin!»

Nämä yksinkertaiset sanat lausui hän niin sydämensä pohjasta, että hänen ruumiinsa rupesi värähtelemään kuin vilutaudissa. Hän tunsi nyt suurempaa vaikutusta kohtalonsa surkeudesta kuin koskaan ennen. Hänen ajatuksensa saivat nyt syvimmän ja murtavimman kohtauksen elonsa näyttämöllä, ja hänet saavutti suonenvedon tapainen kouristus sydäntä särkevän itkun yhteydessä.

Vihdoin sai hän itkunsa asettumaan. Lapsi oli vierähtänyt sylistä maahan hänen huomaamattaan ja itki niin että tahtoi siihen tukehtua. Akkiä otti hän lapsen syliinsä, painoi rintaansa vasten ja suuteli sitä äidin hellyydellä. Lapsi lakkasi itkemästä. Äiti pyyhki omatkin silmänsä ja koetti olla rauhallisempi. Luotuaan katseensa maata kohti, huomasi hän siinä mättään vieressä murtuneen sinivuokon. Se oli sitä lajia kukkaa, joka aina ennen häntä oli eniten miellyttänyt. Nyt oli hän parhaan lempikukkansa jalallaan tallannut ja murtanut. Hän otti sen käteensä, oikoi sen ryttyiset lehdet ja lausui:

Sä vuokko, lempikukkani
Lannistuit murtumalla,
Ennenkun sun ennätti
Kuolettaa syksyn halla.

Jonkun ajan hän istui vielä mättäällä ja katseli kädessään olevaa vuokkoa. Äkkiä hän taas tunsi sydämensä heltyvän murheen pisteeseen. Hän huomasi, että hänen oma elämänsä oli verrattava murtuneeseen vuokkoon.

* * *

Kesäyö oli puoleen ehtinyt. Sakea usva on kietonut vaippaansa niityt ja laaksot. Kalpea, nuori äiti pienokainen sylissään kävellä tallustelee kaitaa metsäpolkua pitkin. Polku johtaa metsälammilta suurempaan kylään. Vaikka kylässä ovatkin jo kaikki asukkaat ennättäneet käydä nukkumaan, toivoo yksinäinen äiti saavansa kuitenkin täällä vähän hoivaa väsyneille raajoillensa. Ehkä sääliväisyydessään suvaitsevat ihmiset antaa hänelle edes suolaa ja leipää hiukaisevan nälkänsä sammuttamiseksi.

Taiteilija Rissasen seinämaalaus (fresko) Helsingin kansankirjastossa.

KÖYHÄ TYTTÖ.

Katukulmassa hänet mä sivuutin,
hän arkana tietään hiipi.
Niin ohuet häll' oli vaatteetkin,
hyy kalsea ruumista riipi.
Oli kasvot huolista kelmenneet
ja silmissä välkkyi veet.

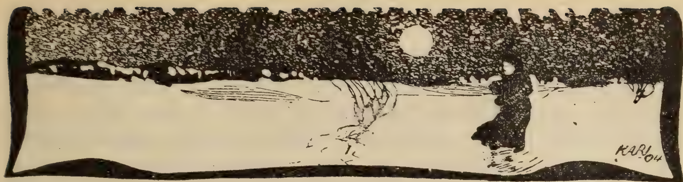
Hän ryki ja vaikeesti hengitti.
Oi kuinka se koskea mahtoi!
Mun rintani itkusta värisi
ja syleillä siskoa tahtoi.
— Hänet illan hämyhyn peittyvän näin
ja miettien yksin jäin.

Liekö tytöllä tuttua, ystävää
ja työtäkö, leipää laisin?
Tuhat turmaa tyttöä piirittää,
hän niihin jo hukkua taisi.
Pahat kielet kyllä sen kertoaa,
kun onneton horjahtaa. —

Taas kadulla tyttösen sivuutin,
nyt loisti sen silmissä uhkaa.
Minä synkkään sieluhun tuijotin,
näin raunioita ja tuhkaa.
— Ja oli kun poveeni pistänyt ois,
kun astelin tietäni pois.

Hilja Liinamaa.

PUNERTAVA LAKKI.

Se oli syksyllä, tuossa vapaaviikon aikana, kun isäni alkoi tapansa mukaan sortaa äitini naisellisia oikeuksia. Olin jo silloin täyttänyt neljätoista vuotta ja ymmärsin hieman, mikä on oikeus ja vääryys; sentähden koetin puolustaa äitini oikeuksia; mutta tuostakos isäni suuttui ja oli heti valmis kirosanojen säestämänä käskemään minua pois kodistani. Eihän minua auttanut muu, kuin alkaa kävellä. Äiti kyllä itki, koska olin hänen mielestään liian pieni itseäni elättämään. Tuosta huolimatta olin pakoitettu lähtemään ja menin pohjoista kohden.

Ensimäinen kylä johon saavuin, menin heti varakkaamman näköiseen taloon sisälle ajatellen: jos uskaltaisin pyytää palvelusta. Oli iltahämärä, kaikki rengit ja torpparit olivat tuvassa tekemässä iltatöikseen lehmille »perukkeita» koivuvitsoista. Seisahdin oven pieleen, josta sitte emännän kehoituksesta siirryin penkille istumaan. Oli minulla ehjät vaatteet päälläni, ne oli äiti tehnyt lehmän ja vuohen karvoista; mutta kuitenkin nuo rengit ja torpparit katsoivat minuun niin alituiseen, kun olisin ollut joku muukalainen. Aavistinpa jo niinkin pahaa, että he voivat luulla olevani

almua anomassa, joka minusta oli kaikin häpeällsintä; kyllä todella olikin asiat sillä kannalla, että olisi tarvinnut pyytää ruokaa, koska en ollut syönyt koko päivänä ja oli jo ilta käsissä. Onni oli kuitenkin minulle alussa niin suotuisa, että sain ruokaa tuossa talossa ilman pyytämättä, sain käskyn mennä renkien kanssa syömään. Kaiken aikaa tuossa ruokapöydässä ajattelin että jospa onnistuisin pääsemään tähän taloon palvelukseen, koska on näin varakkaan näköinen talo. Heti samana iltana menin isännän luokse js koetin esiintyä hyvin ryhdikkäänä ja rohkeana. »Onko isännällä jo kaikki palvelijat pestattuna, vai vieläkö on minulla tilaisuutta tarjota palvelustani?» kysyin häneltä. Ylpeän näköisenä puhalsi isäntä savun suupielestään ja sanoi: »Onhan meillä yksi, olen aikonutkin tulla kahdella toimeen tänä vuonna, muulloin on ollut kolme. Mutta sinähän olet liian pieni, meillä tarvittaisiin aikuinen mies. Joko olet vanha?» kysyi hän sitte. Johon vastasin olevani viidennellätoista ja lupasin uutteruudellani palkita pienuuteni ja myöskin olla rehellinen, riensin sanomaan. »No no! mitä sitten tahtosit palkaksesi?» »Jos talosta annetaan vaatteet ja ruoka, niin en tahtoisi kun viisitoista markkaa tältä vuodeltani». »On se paljonlaisesti noin pienelle pojalle; mutta kun koetat olla ahkera ja nöyrä niin saat kymmenen markkaa, sitten annan enempikin jos näen että olet enemmän ansainnut». Hetken mietittyäni sanoin: »Olkoon menneeksi». Ajattelin että onhan tuokin aika raha vuoden kuluttua ja onhan se miehekästä kuulla sanottavan: »Matti Korpela Metsolan renki». »Vaan muistakaahan sitten tuo äskeinen puheenne». Isäntä nyökäytti päätään myöntyvästi ja meni.

Kohta tuotiin minulle samanlaisista villoista kudotut vaatteet kun oli päälläni, mutta ne oli joka kohdalta monenkertaiset, sillä niitä oli paikattu ennen paikatulla vaatteella, kuitenkin ne oli lämpimät; sillä en välittänytkään oliko ne kauniit eli rumat.

Tuossahan meni talvi; muutoin olisi mennyt hyvinkin hauskasti, mutta kuumat ja tomuset riihenpui-

miset tuottivat minulle selvän kuvan kuoleman tuskista. Olin liian heikko kestämään tuota leikkiä. Aina kun kello oli ehtinyt kahteentoista yöllä, oli lähteminen riiheen elojen ollessa kuivia. Joka kerta menin kaksi tai kolme kertaa tainnoksiin, unen, väsymyksen sekä tomun kanssa taistellessa. Hetken virkistyttyäni pakkasessa, koetin taas täyttää velvollisuuttani riihessä. Sitte kun tuli päivä, oli lähteminen pitkän jäämatkan takaa hakemaan halkoja, tai muita tarvepuita; silloin pani tuumimaan: »voi sentään äiti näitä päiviä».

Mutta tulipa suloinen suvikin, silloin oli toivossa hauskempaa. Niin olikin. Kun lumi meni maasta, saimme mennä koivumetsään, jossa rastaan laulaessa pilstaroimme halkoja pinoon. Hauskat palon-teot, pellon perkaukset, heinän niitot, elonleikkuut, kaskenkaatamiset y. m. Se vaan oli pahinta, kun isäntä oli aina takana antamassa tulista kiirettä.

Olipa onni samalla kuin onnettomuuskin, että talosta kuoli emäntä ja isännän vanha äiti jäi emännyyttä hoitamaan. Tuon jälkeen emme nähneet isäntää niin usein työmaalla; emmekä me rengit päässeet koskaan enää isännän kanssa kalalle, niinkuin ennen. Hän tahtoi mieluummin kalastella palvelustytön kanssa. Eipä hän säästänyt erästä palvelustyttöä, joka oli vielä nuorempi minua; vei senkin »kalaan»; veipä vielä yksinäiseen saareen, jossa mitä lienee tehnyt? — Mutta tyttö itki koko illan tultuaan tuolta kalastusmatkalta. Sitten hän piti aina isompia tyttöjä mukanaan huomatessaan tuon yhden liian heikoksi kalastajan tehtäviin...

Ennenkuin saavumme tuohon inhottavaan punertavaan lakkiin on kertomukseni siirrettävä taas »vapaaviikkoon». Me kaikki palvelijat olimme jos itse kehun, kiltisti tehneet tehtävämme tuon vuoden ajalla ja oli kauan kaivattu marraskuun 1 päivä, jolloin iloisina hyppelimme; koska tiesimme saavamme vähän rahaa ja yhden viikon lepoa. Ensin käskettiin vanhemmat palvelioista sisään s. o. kammariin, jossa saivat tehdä tilin töistään ja sen mukaan palkankin. Me nuoremmat vaan iloisina katselimme kuinka paksu emäntämme

laitteli meille viikon eväitä. Jopa tuli meidänkin vuoro mennä sisälle. Hieman minä pelkäsin ja samoin teki tuo toinenkin joka palveli samallaisella kaupalla kuin minäkin. Kuitenkin astuimme sisälle.

»Te olette», sanoi isäntä, »te olette tehneet paljon pahaa». Heti vavahdin.

»Mitähän pahaa minäkin olisin voinut tehdä?»

»Ja entä sitte minä?» ehätti tyttö sanomaan, katse alas painettuna.

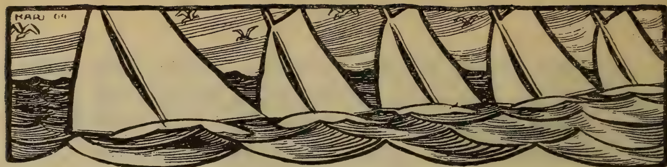
»Sinä Matti», sanoi hän, »olet kadottanut yhden setolkan remmin ja olet opettanut siat ja porsaat heinäpeltoon, ynnä muuta, josta kaikesta on seurauksena, että saat ainoastaan kaksi markkaa». Koetin puolustaa itseäni, koska en ollut noihin syytöksiin syypää. Tuosta huolimatta oli tuomio pitävä. Sitte aloin valittaa: »Tuolla rahalla, jonka lupasitte, en voi ostaa talvilakkiakaan. Sitä paitse, olen ollut niin tarkka, että en penniäkään ole tuhlannut koko vuotena». »Saat tästä lakin». Hän ojensi minulle punertavan »lippalakin», joka inhotti minua. Sillä tuo ilkeä nylkyri isäntä oli käyttänyt kaiken suven tuota lakkia päässään. »Eihän tämä ole talvilakki; mitä minä talvella tällä voisin tehdä?» Otin käteeni ja annoin takasin. »En huoli tästä». Nyt julmistui isäntä ja alkoi kirota ja sadatella: »Et sinä niin häävi ollut, tullessasi meille ja nyt olet niin ylpeäksi ylennyt; ett'ei kelpaa minun lakkini». Sitte aloin valittaa: »Minun olisi puheitten mukaan saatava uudet saappaatkin, koska olen itseltäni pitänyt sellaiset, täällä ollessani». »Se on suora totuus», alkoi isäntä kiihtyneenä, »te ette ole kumpikaan ansainneet enemmän, kuin kaksi markkaa ja ylpeydestänne tarvitseisitte selkäänne». Nyt alkoi kyyneltyä tuon tytön silmät; mutta minun sydämeni alkoi paatua. »Tässä on sinulle». Hän antoi tytölle kaksi markkaa. »Ja tässä on sinulle». Antoi minulle saman. »Ja tässä on lakki! jos niskottelet niin saat maistaa keppiäni». »Minä en huoli siitä», sanoin hiukan vihastuneena, »vai kiskoisitte kahdeksan markkaa vanhalla lakilla jota ette enää itse käytä».

»Tästä minä annan sinulle!» sanoi hän ottaen ryhmysauvan nurkasta, jolloin tyttö riensi ulos. Minä yritin tehdä samoin, josta kuitenkin esti minut isännän voimakas käsi. Sitten se vasta leikki alkoi, hän mätti ja mätti tuolla ilkeällä »rusikallaan» minua siksi kunnes sanoin ottavani tuon lakin. Nyt riensin lakki kainalossa tupaan. Otimme pussit selkäämme, jotka emäntämme oli meille valmistanut ja läksimme kukin kotiimme. Minä ja tuo ikäiseni palvelustyttö jouduimme samaa tietä kulkemaan, kun kotimme oli samalla suunnalla. Lakin heitin jo heti kädestäni, päästessäni ensimmäisen huoneen taa. Nyt aloimme keskustella tuosta häijystä isännästämme; jolloin tyttökin tunnusti suoraan tuon suvellisen kalastusmatkansa vaiheet, joka pani vielä enemmän vereni kuohumaan tuota hävytöntä isäntää kohtaan. Siinä vannoin kaiken mokomin kostavani sekä tytön että itseni puolesta. Tulleeko minusta koskaan tuota miestä, sillä en tahtoisi kostaa, muuten kuin siveellisesti.

Otettuani jäähyväiset matkatoveriltani, saavuin kohta kotiini. Siellä olikin jo kaikki hyvin, isäkin oli ystävällisempi, kuin vuosi takaperin. Koetinpa minäkin teeskennellä iloiseksi, niin paljon kuin mahdollista, mutta nuo saamani ryhmysauvan iskut, tuottivat tuskia selkänahassani. Ja sitten tuo punertava lakki ja isännän pelottava naama tulivat aina eteeni. Kuitenkin koetin vanhemmiltani salata rauhattomuuttani. Mutta tuo sama kammo ei jättänyt yöksikään minua rauhaan; mentyäni uneen, olin taistelevinani ryhmysauvan iskuja vastaan ja tein tunnustusta epäselvillä sanoilla ja huudoilla. Tuosta vanhempani eivät aluksi luulleet muuta kuin olevani tekemisissä painajaisen kanssa. Siitä oli seurauksena vaan se, että kaikki sen kyläkunnan tietäjäakat saivat vuorotellen kylvettää saunan lavoilla. En tullut tuosta paremmaksi. Ja sitten lopuksi tunnustinkin koko asian.

Vähitellen haihtui koko asia niin hämäräksi että ainoastaan silloin muistan tuon tapauksen, kun näen jonkun käyttävän punertavaa tai punasta lakkia.

N. Korpela.

MINÄ OLEN KUIN . . .

Minä olen kuin soutaja purressaan,
Joka kotilahtehen koittaa,
Joka rantaa kohden koittaa vaan
Vaikka voimat myrsky on voittaa.

Minä olen kuin soutaja sumuyön,
Joka majakan merkkejä tähtää,
Joka soutavi vain, vaikka pilvien vyö
Valon peittävi ilkkuen hältä.

Minä olen kuin soutaja virran veen
Joka kuohuja tahtoi murtaa
Vaikka venho on pieni ja puutteinen
Ja voimat taistelo turtaa.

Kaarlo Luukkonen.

WUORI, KAARLO. SYKSY.

T. K.

SISÄLLISET RIIDAT SAKSAN TYÖVÄENLIIKKEESSÄ 1868—1875.

Katkera, voimia ja varoja suunnattomasti tuhlaava veljestaistelu, jonka raatelemana Saksan nykyinen mahtava työväenliike alkuaikoinaan oli, ei ollut syvien rivien taistelua sosialismin periaatteista, vaan perustui pääasiassa siihen erimielisyyteen, millä työväen silloiset johtomiehet katselivat muodostumassa olevia valtiollisia oloja ja asemaa Saksassa, sekä tästä erimielisyydestä johtuvaan menettelytavan erilaisuuteen. Jos mieli tätä taistelua ymmärtää, on sitä katseltava yhteydessä Saksan silloisten valtiollisten olojen kanssa.

Helmikuun vallankumous Ranskassa 1848 oli tulenarkoihin aineisiin singahtaneen kipinän tavoin sytyttänyt kumouksellisia yrityksiä muuallakin Europassa, joka kitui Metternichin johtaman toivottoman taantumuksen käsissä. Niinpä puhkesi vallankumouksellisia liikkeitä Saksankin monilukuisissa pikkuvaltioissa. Vapaamielinen porvaristo ja köyhälistö nousivat rinnan taisteluun kansanvallan puolesta. Karkoitettuja työväenmiehiä palasi takaisin Saksaan ottamaan osaa vapautustyöhön. Näiden joukossa oli Marx ja Engels,

jotka ryhtivät Freiligrathin ja muutamien muiden kanssa julkaisemaan Kölnissä Saksan innokkainta ja tarmokkainta kansanvaltaista lehteä »Neue Rheinische Zeitung». Tämän kaikkialla puhkeavan kansanvaltaisuusliikkeen tuloksena oli Frankfurtin kaupunkiin kokoontunut kansan parlamentti, jonka asettamista eivät heikot hallitukset uskaltaneet estää. Tämä ryhtyi valmistelemaan perustuslakia Saksan valtakunnalle, jonka tuli yhdistää yhdeksi valtioksi koko saksalainen kielialue, siis Itävallankin maat. Toiset tahtoivat täten syntyvää valtiota kansalliseksi tasavallaksi, mutta lopullisesti asiasta päätettäessä säädettiin 4 äänen enemmistöllä, että siitä olisi tuleva perinnöllinen keisarikunta, keisarina joku Saksan silloinen ruhtinas. Tämän päätöksen johdosta poistui tasavaltaa vaatinut vähemmistö parlamentista, ja koetti aseellisilla kumouksilla toteuttaa tasavalta-aatettaan. Mutta täten syntyneet kapinat kukistettiin. Neue Rheinische Zeitung lakkautettiin 1849, kumouksellisista toiset pakenivat, toiset karkoitettiin Saksasta tai suljettiin vankiloihin. Hallitukset eivät tietysti hyväksyneet Frankfurtin kongressin päätöksiä. Yritys oli mennyt turhaan, taantumus seurasi hetken kuohahdusta. Saksa jäi edelleen Itävallan johtamiksi hajallisiksi pikkuvaltioiksi.

Mutta ennen pitkää nousi Preussi kilpailemaan Itävallan kanssa tästä johtaja-asemasta, ja tämä kilpailu kärjistyi huippuunsa, kun Preussin valtioministeriksi oli tullut Bismark 1862. Ratkaiseva riita näiden kilpailijoitten välillä puhkesi ilmi 1866. Tanskalta oli valloitettu Schleswig-Holstein, jonka Preussi tahtoi omistaa itselleen, Itävalta taas muodostaa itsenäiseksi valtioksi. Siihen ei Bismark voinut suostua, sillä hänen silmämääränään oli Preussin johtaman Saksan valtakunnan luominen, jota tuumaa uuden valtion syntyminen vaikeutti. Ja kun Itävalta sai Saksan valtioiden liittopäivillä hyljätyksi Preussin vaatimain yleisten, Saksan liittokunnan uudestaan muodostamista tarkoittavain valtiopäivien kokoonkutsumisen sekä kehotti muita Saksan valtioita asettumaan sotakannalle Preussia vastaan, puhkesi riidasta sota. Preussi valtasi äkkiä Saksin ja Hannoverin kuningaskunnat sekä Kasselin ruhtinaskunnan, ja sen joukot löivät peräti Itävallan armeijan Sadovan eli Königgrätzin tappelussa.

Tämän lyhyen sodan tuloksena oli Pohjois-Saksan liittovaltion muodostuminen Preussin johdolla.

Tällainen oli pääpiirteissään valtiollinen tausta Saksan molempain työväenryhmäin, lasallelaisten ja marxilasten välillä raivonneen riidan alkuaikoina. Ennenkuin lähdemme seuraamaan riidan vaiheita, on meidän vielä luotava lyhyt silmäys riiteleviin puolueihin.

Kun Ferdinand Lassalle, Saksan ehkä innokkain agitaattori, kuoli erään rakkausjutun aiheuttamassa kaksintaistelussa saamastaan haavasta Sveitsissä 1864, jäi hänen edellisenä vuonna perustamansa »Yleinen saksalainen työväenyhdistys» — nykyisen työväenliikkeen ensimäinen järjestö Saksassa — sangen huonolle pohjalle. Se oli liian läheisesti kiedottu Lassallen persoonaan — hän oli ollut viideksi vuodeksi valittu, täysivaltainen, eroittamaton johtaja — eikä tätä hänen paikkaansa ollut helppo täyttää. Mies, jonka hän itse oli määrännyt jälkeläisekseen, Bernhard Becker, oli narrimaisen itserakkautensa ja kyvyttömyytensä tähden aivan mahdoton tähän toimeen, ja hänet täytyikin eroittaa siitä jo ensimäisessä kongressissa 1865. Hänen seuraajakseen tuli Karl Wilhelm Tölcke, innokas ja tarmokas mies, mutta hänkin luopui jo vuoden kuluttua, jättäen toimensa A. Testille, jonka sijaan taas vuoden perästä tuli asianajaja Jean Baptista von Schweitzer, puolueen kyvykkäin mies. Hän oli alkujaan kuulunut vapaamieliseen puolueeseen, mutta siirtynyt siitä sittemmin Lassallen työväenjärjestöön, johon kuuluessaan hän harvinaisen nopeasti syventyi sosialismin teoriaan. Hänestä tuli Saksan työväenliikkeen veljestaistelussa lassallelaisen suunnan valpas ja tarmokas johtaja.

Toisen taistelevan puolueen alkuna olivat ne työväenyhdistykset, jotka eivät olleet liittyneet Lassallen järjestöön. Nämä olivat jääneet porvarillisen »edistyspuolueen» vanaveteen ja liittyneet 1863, siis vielä samana vuonna, jolloin Lassalle perusti järjestönsä, Frankfurtin kongressissa »Saksan työväenyhdistysten liitoksi». Tämän liiton sieluksi tuli ennen pitkää nuori sorvarimestari August Bebel, joka oli edellisenä vuonna liittynyt Leipzigissä »työväen sivistysyhdistykseen» tullen siten mukaan työväenliikkeeseen. Hän tuli jo 1864 Saksan työväenyhdistysten liiton hallintoon, sekä 1867 sen

esimieheksi. Tällä välin hänessä oli kuitenkin tapahtunut valtava muutos, jonka oli aiheuttanut Saksan nykyisen työväenliikkeen vaikuttavin persoonallisuus, Wilhelm Liebknecht. Tämä oli karkoitettu osanottonsa tähden 1848 kapinoihin Saksasta ja elellyt Lontoossa. Siellä hän oli joutunut läheiseen yhteyteen Marxin ja Engelsin, nykyisen sosiaalidemokratian tieteellisten luojain kanssa. Armahduskirjeen nojalla, jonka Wilhelm I antoi kruunauksensa johdosta, palasi Liebknecht 1862 takaisin Berliniin. Samana vuonna vallan ohjaksiin tullut Bismark, joka tahtoi saada työväenliikettä välikappaleekseen tarkoitusperiensä saavuttamiseksi, koetti voittaa häntä puolelleen. Kun ei koe onnistunut, joutui Liebknecht alituisten poliisirettelöjen alaiseksi, kunnes hän v. 1865 karkoitettiin uudelleen Preussista ja muutti Leipzigiin, joutuen siellä yhteyteen Bebelin kanssa. Hänen avullaan Bebel syventyi Marxin teorioihin ja he yhdessä johtivat marxilaista ryhmää taistelussa lassallelaisia vastaan.

Ensimäinen yhteentörmäys näiden eri suuntien välillä sattui 1865. Sinä vuonna oli Schweitzer perustanut Berlinissä ilmestyvän »Socialdemokrat» lehden, jota Lassalle jo oli suunnitellut. Marx ja Engels rupesivat lehden avustajiksi. Liebknecht liittyi sen toimitukseen. Mutta ennakolta voi pitää varmana, ettei yhteistoiminta Schweitzerin ja Liebknechtin välillä kauan kestäisi. Liebknecht oli vallankumouksen mies vuodelta 1848. Hän oli silloin nuorena ylioppilaana ase kädessä taistellut kansan vapauden puolesta, istunut sen tähden vankiloissa ja kärsinyt maanpakoa. Hän ei ollut unhottanut nuoruutensa aatetta, yhtenäistä saksalaista tasavaltaa. Schweitzer taasen, joka oli vuosikymmentä nuorempi häntä, katsoi asioita käytännöllisyyden kannalta, tahtoen rakentaa olevien olojen pohjalle. Hän oli Lassallen oppilas ja seurasi tämän aatesuunta, kohdistaen toimintansa etupäässä yleisen äänioikeuden saavuttamiseen, josta Lassalle oli aikonaan työväelle sanonut: »sillä merkillä voitatte». Schweitzerille oli Lassallen järjestö kaikki kaikessa, kun taas Liebknecht ihaili yhtä hartaasti Internationalea, kansainvälistä työväenliittoa, joka oli perustettu Marxin aatteille Lontoossa 1864. Vaikka ei Internationale ollutkaan sellainen laaja, salainen, valtavavoimainen liitto, joksi vallanpitäjät

sitä kuvailivat synnyttääkseen pelkoa porvarikunnassa, oli sillä kumminkin hyvin suuri merkitys työväenliikkeelle. Se rohkaisi, opetti ja tuki työväestöä kansainvälisessä taistelussa ja tuotti siveellisenä mahtina, agitatsioonilietenä unhoittamattomia tuloksia työväen vapautustaistelussa, vaikka se oli peräti huonoissa varoissa, kassa miltei aina tyhjänä. Varsinkin Saksassa tuli Internationalen merkitys suureksi.

Ei Schweitzerkään suinkaan asettunut Internationalea vastustavalle kannalle, päinvastoin hän julkaisi sen ohjelman lehtensä ensi numeroissa, ja asettui lehdessään sosialismin teoreettisissa kysymyksissä paljoa selvemmälle ja oikeammalle kannalle, kuin Liebknechtin puoluelaiset. Mutta pian hän joutui riitaan Internationalen miesten kanssa erään Bismarkin ministeristöä koskevan artikkelisarjansa johdosta. Liebknecht erosi toimituksesta, Marx ja Engels kielsivät lehdeltä avustuksensa. Siitä huolimatta jatkoi Schweitzer innokkaasti toimintaansa. Puolustaessaan yhdistymis- ja kokoontumisvapautta joutui hänen lehtensä kerran toisensa perästä takavarikkoon ja hän itse tuomittiin 16 kuukauden vankeusrangaistukseen.

Kuten sanottu, oli Lassallen työväenyhdistyksen ensimäisenä pyrintöperänä yleisen äänioikeuden saavuttaminen, jonka suhteen marxilaiset alussa olivat välinpitämättömiä. Saadakseen kansaa kannattamaan pyrintöjään, oli Bismark jo luvannut sille äänioikeuden. Schweitzerin menettelyn tarkoituksena oli pakottaa Bismarkia yhä etemmäs äänioikeuteen johtavien lupausten tiellä. Ja voitettuaan Itävallan ei Bismark enää voinut peräytyä, vaan Pohjois-Saksan liiton perustuslakiin otettiin yleinen äänioikeus 1867. Bismark toivoi kuitenkin voivansa lieventää tämän myönnytyksen vaikutusta osaksi siten, ettei valituille edusmiehille maksettu palkkiota, vaan he saivat olla valtiopäivillä omalla kustannuksellaan, osaksi myöskin maalaisväestön tietämättömyyden kautta (Bebel oli aikoinaan vastustanut yleistä äänioikeutta juuri siitä syystä, että peräti kehittymätön maalaisväestö saataisiin käyttämään sitä vallanpitäjäin hyväksi). Sitäpaitse koetti Bismark torjua »punaista vaaraa» houkuttelemalla työväenliikkeen kyvykkäimpiä miehiä puolelleen. Paitse Liebknechtiä, jota koskevasta yrityksestä on jo edellä mai-

nittu, oli Bismark aikoinaan ollut neuvotteluissa Lassallen kanssa, ja Marxille tarjosi eräs hänen kätyrinsä paikkaa valtion virallisen äänenkannattajan toimituksessa, tietysti tuloksetta. Sama lienee ollut tarkoitus, kun Schweitzer vapautettiin äskenmainitusta vankeusrangaistuksesta ennen rangaistusajan loppumista.

Pohjois-Saksan liiton ensimäisiin valtiopäivämiesvaaleihin 1867 otti työväestö innokkaasti osaa. Lassallen työväenyhdistys sai valituksi Schweitzerin ja erään Reincken, joka kuitenkin pian jälkeenpäin erotettiin puolueesta epävarman kantansa tähden. Saksenin kansanpuolue lähetti sinne Bebelin, Liebknechtin ja kaksi muuta, jotka kumminkin hetimiten muuttuivat työväenliikkeen katkeroiksi vastustajiksi. Kun ottaa huomioon, että Bebel oli vielä puoliksi porvarillinen radikaali, puoliksi sosialisti, oli valtiopäivillä vain oikeastaan kaksi itsetietoista, varmaa työväenmiestä, Schweitzer ja Liebknecht, joiden välillä vanha erimielisyys puhkesi heti esiin.

Liebknecht oli Leipzigissä ollessaan toimittanut Preussiläis-Itävaltalaisen sodan aikana 1866 »Keskisaksan Kansanlehteä», taistellen siinä vanhan ihanteensa, yleis-saksalaisen tasavallan puolesta ja vastustaen tarmokkaasti Bismarkin »veri- ja rauta-politiikkaa», kunnes lehti lakkautettiin, luultavasti Bismarkin viittauksesta. Sen jälkeen hän oli läpimatkalla joutunut Berlinissä 3 kuukauden vankeuteen luvattomasta maahan palaamisesta.

Tultuaan nyt valtiopäiville, ei Liebknecht aikonutkaan ottaa osaa niiden käytännölliseen työhön, koska hän piti koko Pohjois-Saksan liittoa vääryyden ja väkivallan tuloksena, ja Preussin voittoa taantumuksen voittona. Hän katsoi valtiopäiviä vain erinomaiseksi agitatsioonipaikaksi, josta hän voi saada sanansa kuulumaan kauas pannessaan vastalauseensa koko järjestelmää vastaan. Hänen mielestään oli sosialismi valtakysymys, josta hän sanoi, että sitä ei voida ratkaista missään parlamentissa, vaan katusuluilla tai taistelutantereella. Tässä tarkoituksessa oli työväen yhdyttävä porvarillisten kansanvaltaisten ainesten kanssa. Samaa suuntaa hän ajoi Saksilaisen kansanpuolueen v. 1868 perustamassa »Demokratische Wochenblatt» lehdessä, jonka

toimittajaksi hän tuli, saaden siten Leipzigissä vakavan jalansijan ja valtiollista vaikutusta. Tätä suuntaa kannattivat yleensä Keski- ja Etelä-Saksan työväenyhdistykset, jotka melkein poikkeuksetta pysyivät jotenkin välinpitämättöminä paikallisten parannusten, esim. Saksenin äänioikeuskysymyksen y. m. suhteen haaveillessaan vallankumousvuosien ihannetta, yleis-saksalaista tasavaltaa. Näistä yhdistyksistä tahtoi Liebknecht muodostaa tulevan köyhälistöpuolueen sekä samalla hajottaa kaikki järjestöt, jotka tunnustivat Bismarkin luoman asiain tilan sekä tahtoivat työskennellä sen pohjalla.

Täten oli hänen kantansa Schweitzerin ja lassallelaisten suhteen määrätty. Sillä näiden mielestä oli työväestön ajettava mahdollisimman käytännöllistä politiikkaa kerran muodostuneen Pohjois-Saksan liiton puitteissa ja heitettävä haaveilut sikseen. Senvuoksi teki Schweitzer valtiopäivillä ehdotuksen englantilaismallisten työväen suojeluslakien säätämisestä perustellen sen sangen terävästi ja asiallisesti. Mutta Liebknecht kieltäytyi jyrkästi kannattamasta ehdotusta ja syytti Schweitzeriä, että tämä tahtoi johtaa työväenliikettä Bismarkin palvelukseen. Täten alkoi pitkä ja vaikea veljesriita niiden miesten välillä, jotka Saksassa jatkoivat Lassallen työtä. Yllä kerrotusta valtiollisesta erimielisyydestä johtui Liebknechtin taistelu toisaalta Schweitzeriä, toisaalta Bismarkin politiikkaa vastaan. Aika on osottanut, että Liebknecht kiihkeässä vihassaan Bismarkin veri- ja rautapolitiikkaa vastaan ja rajattomasti ihaillessaan vallankumousvuosien luomaa yleissaksalaisen tasavallan aatetta kykeni silloin huonommin kuin Schweitzer arvostelemaan historiallista asemaa ja Saksan työväestön tehtävää. Mutta hänen katsantokantansa vastasi Saksalaisten työväenyhdistysten liittoon kuuluvain työntekijäin valtiollisia tunteita, ja näistä yhdistyksistä muodostuikin, kuten sanottu, Liebknechtin edustaman marxilaisuuden kantajoukko Saksan työväenliikkeessä.

Näihin yhdistyksiin kuului paljon Saksenin kansanpuolueen jäseniä. Mutta nämä porvarilliset ainekset erosivat liitosta Nürnbergin puoluepäivien jälkeen, jossa päätettiin Internationalen ohjelman mukaisesti kannattaa maan ottamista valtion omaisuudeksi. Demokratische Wochenblatt jäi tämän jälkeen yksinomaan työväestön lehdeksi,

jonka toimitukseen tuli myöskin Bebel. Liiton vanha äänenkannattaja Deutsche Arbeiterhalle lakkasi.

Nyt alkoivat marxilaisten ja lassallelaisten välit kiristyä. Schweitzer oli enimmäkseen vastannut vaitiololla Demokratische Wochenblattin hyökkäyksiin, mutta kun eräässä Nürnbergin kongressin synnyttämän innostuksen johdosta syntyneessä kirjoituksessa oli ennustettu molempain ryhmäin pikaista yhteensulautumista, vastasi Schweitzer Socialdemokratissa, ettei Yleinen saksalainen työväenyhdistys tule koskaan luopumaan lujasta järjestöstään sellaisen lörpöttelyn edessä. Liebknecht selitti kirjoituksen solvaukseksi Marxin aatteita vastaan — tämän suuri teos Das Kapital oli ilmestynyt edellisenä vuonna — ja julisti Schweitzerin sosialismin ja kansanvaltaisuusaatteen pettäjäksi. Ja samaan aikaan hän toistamiseen syytti Schweitzeriä, että tämä tahtoi saattaa Yleisen saksalaisen työväenyhdistyksen hallituksen käsiin. Saksenin poliisi oli nimittäin alkanut ahdistella yhdistystä koko maata käsittävänä valtiollisena seurana, jotka olivat luvattomia. Syytös perustui siihen, että paikallisyhdistykset olivat lähettäneet osan jäsenmaksujaan hallinnolle. Schweitzer oli siksi viisas, ettei hän vedonnut asiaa oikeuslaitoksen ratkaistavaksi, jossa tapauksessa hän luultavasti olisi saanut hajoitustuomion liitolle, vaan hän muutti hiukan sääntöjä ja siirti liiton hallinnon Leipzigistä Berliniin. Tästä sai Liebknecht aiheen perusteettomaan syytökseensä.

Eripuraisuus olisi ehkä sittenkin loppunut paljoa vähempään, jos ei taistelua olisi siirretty myöskin ammattiyhdistysliikkeen alalle. Tämä oli Schweitzerin syy. Syyskuun 5 p:nä pidetyssä Nürnbergin kongressissa, jossa oli edustettuna 110 yhdistystä, oli Marxin ja Internationalen mielipiteen mukaisesti päätetty perustaa yleisiä ammattiliittoja, sillä monet silloisesta liikepulasta johtuneet epäonnistuneet lakot olivat kiinnittäneet huomiota tähänkin työväenliikkeen puoleen ja panneet alulle ammattiliittojen syntymisen. Niinpä oli Fritsche perustanut 1865 sikarityöntekijäin liiton. Seuraavana vuonna oli syntynyt kirjapainajain liitto ja v. 1867 räätälien liitto. Nürnbergin kongressi jätti hallinnon huoleksi, jonka esimiehenä oli Bebel, ryhtyä toimiin englantilaismallisten ammattiyhdistysten perustamiseksi.

LAURÉN, PER ÅKE. KIEKONHEITTÄJÄT.

Kolmisen viikkoa Nürnbergin kokouksen jälkeen pitivät lassallelaiset kongressinsa Hamburgissa. Täällä koettivat Schweitzer ja Fritsche saada järjestöään myöskin perustamaan ammattiliittoja. Mutta ehdotus hyljättiin, sillä Lassallen »rautaisen palkkalain» mukaan olivat kaikki palkkojen korottamista ja työajan lyhentämistä tarkoittavat yhteenliittymispyrinnöt aivan turhaa voimain tuhlausta. Schweitzer ja Fritsche ilmoittivat silloin kongressille, että he valtiopäivämiehinä — Fritsche oli valittu sinne edellämainitun Reincken sijaan — aikoivat kutsua kokouksen ammattiliittojen perustamista varten.

Kokous puuhattiin kiireen kaupalla Berliniin Lokakuun 26 p. Siellä oli edustettuna 142,000 työntekijää 110 paikkakunnalta. Päätettiin perustaa 10 ammattiliittoa tärkeimmille aloille. Täten syntyvää järjestöä johtamaan asetettiin 3 miehinen hallinto, Schweitzer, Fritsche ja Klein. Järjestön äänenkannattajaksi julistettiin Socialdemokraten lehti.

Liebknechtin Demokratische Wochenblatt ei arvostellut tätä lassallelaisten puuhaa erittäin ankarasti. Pääasiallisesti kohdistui moite liian keskitettyyn hallintoon, joka oli laadittu Lassallen työväenliiton henkeen ja antoi Schweitzerille diktaattorin vallan. (Tästä syystä oli esim. kirjapainajain liitto kieltäytynyt yhtymästä järjestöön.) Mutta estääkseen hajaannusta päättivät Leipzigin marxilaiset ammattiyhdistykset, koska Bebel oli Nürnbergin kokouksen päätöksen mukaan valmistanut mallisäännöt ammattiyhdistyksille ja levittänyt ne, yhteisessä kokouksessaan ehdottaa Liebknechtin ja Bebelin kehoituksesta, että olisi kummankin syntymässä olevan ammattijärjestön yhteensulattamiseksi kutsuttava niiden yhteinen kongressi, ja että kummankin järjestön olisi tuettava toisiaan avustuksilla, kunnes yhteensulautuminen tapahtuu.

Mutta Schweitzer hylkäsi röyhkeästi tämän sovintoehdotuksen ja vastasi, että jos herrat Bebel ja Liebknecht todella haluavat sovintoa, yhtykööt Berlinissä perustettuun järjestöön. Tämä »sodanjulistus» halkaisi kahtia ammattiyhdistysliikkeenkin ja vaikutti siellä vielä turmiollisemmin kuin valtiollisella alalla.

Kumpikin ryhmä ponnisti voimiaan voittaaksensa alaa

ja lujittaaksensa rivejään. Bebel työskenteli tässä suhteessa sangen innokkaasti marxilaisten riveissä, samoin väsymätön Julius Motteler. Mutta ei levätty vastapuolueenkaan taholla. Schweitzerin järjestö ulotutti agitatsiooninsa Etelä-Saksaan, joka siihen saakka oli ollut marxilaisten alueena. Tapahtui kokouksissa yhteentörmäyksiä, vaikka ei puuttunut sovitteluyrityksiäkään. Niinpä ehdotti eräs kokous Leipzigissä, että molemmat riitapuolet, Schweitzer ja Liebknecht, saapukoot yleiseen kokoukseen esittämään kumpikin syytöksensä toisiansa vastaan. Tämä ehdotus toki raukesi, mutta Liebknecht julisti Demokratische Wochenblattissa olevansa valmis milloin tahansa todistamaan, »että h:ra Schweitzer joko maksusta tai taipumuksesta oli vuodesta 1864 alkaen koettanut hajoittaa puoluetta ja »pelannut Bismarkin peliä». Lassallelaiset, vastasivat syytökseen haastamalla Bebelin ja Liebknechtin seuraavaan puoluekokoukseensa Elberfeld-Barmeniin perustelemaan väitöstään. Tämän jälkeen lakkasivat Liebknechtin hyökkäykset joksikin aikaa, jopa näyttivät taistelevat ryhmät hetkellisesti lähestyvänkin toisiaan, kun marxilaiset kehottivat puoluetovereitaan äänestämään parissa täytevaalissa 1869 alussa lassallelaisten ehdokkaita Yorkia ja Hasencleveriä. Viimeksimainittu — entinen vapaamielinen sanomalehdentoimittaja, sittemmin innokas lassallelainen — tulikin valituksi ja kiitti myötätuntoisessa kirjoituksessa marxilaisia sekä avusta että vaalitaisteluun luovutetuista rahoista, ennustaen, ettei se aika voi olla kaukana, jolloin Saksan kaikki sosiaalidemokraatit taistelevat suljetuin rivein yhden lipun alla. Työntekijäinkin keskuudesta alkoi kuulua ääniä, jotka vaativat johtajain erimielisyyden lopettamista.

Mutta tämä lähentyminen oli vain ohimenevä ilmiö. Riita puhkesi pian taas esiin, vieläpä alhaisempana entistään. Leipzigissä esim. kutsuttiin työväkeä kadun kulmiin naulatuilla, lassallelaisten allekirjoittamilla suurilla ilmoituksilla kokoukseen julistamaan tuomionsa Bebelistä ja Liebknechtistä. Kokous päättikin, että molemmat ovat »arvottomia» esiintymään vast'edes kokouksissa. Ja kun jompikumpi heistä aikoi jossakin kokouksessa puhua, tunkeutui-

vat lassallelaiset niihin, koettaen melulla ja väkivallalla saada päätöstään toteutetuksi, mutta vähillä tuloksilla.

Tuli sitte lassallelaisten puoluekokous Elberfeld-Barmenissa maaliskuun lopulla 1869. Bebel ja Liebknecht saapuivat sinne, syyttäen Schweitzeriä, että hän oli kulkenut Bismarkin asioilla, pettänyt työväen- ja kansanvaltaisuusaatteen hyväksyessään Pohjois-Saksan liiton ja kutsuessaan Nürnbergin ohjelmaa »lörpötykseksi», j. n. e. Schweitzer ei ryhtynyt puolustamaan, vaan pyysi kokoukselta luottamuslausetta syytöksiä vastaan. Sen hän saikin 42 edustajalta, mutta 14, niiden joukossa vanhimmat ja etevimmät lassallelaiset, eivät ottaneet osaa äänestykseen. Liebknechtin syytös siis täten hylättiin, mutta sama kokous rajoitti Schweitzerin rajatonta valtaa, joka oli jo alkanut loukata hänen ystäviäänkin.

Tämä vallan rajoitus sattui arkaan paikkaan. Schweitzer tahtoi hallita rajattomasti, ja voidakseen edelleenkin menetellä näin, ryhtyi hän tekoon, mikä yhä lisäsi hänen epäsuosiotaan. Ottaen tekosyyksi tahtovansa jälleen liittää Lassallen puolueen yhdeksi kokonaisuudeksi, ryhtyi hän neuvotteluihin kreivitär Hatzfeldin, erään Lassallen läheisen ystävän kanssa. Tämä oli aikoinaan riitautunut lassallelaisten pääryhmän kanssa, josta osa oli eronnut erityiseksi hatzfeldilaiseksi yhdistykseksi ensin Försterlingin, sitte Meuden johdolla. Nämä molemmat miehet oli ryhmä saanut valituiksi Pohjois-Saksan valtiopäivillekin, olipa sillä oma sanomalehtikin Die freie Zeitung. Tähän aikaan ei hatzfeldilaiseen suuntaan kuulunut kuitenkaan enempää kuin puolitoistatuhatta jäsentä, kun Schweitzerin yhdistyksessä oli ainakin kymmenen kertaa niin paljon.

Schweitzerin tarkoituksena ei suinkaan ollut yksinomaan lassallelaisten kokoaminen, vaan oman rajattoman valtansa säilyttäminen. Hän julisti lehdessään molemmat nämä lassallelaisten osastot lakanneiksi samana päivänä ja vaati niiden yhdistyksiä kolmen päivän kuluessa äänestämään, taktoivatko he liittyä uuteen järjestöön, jonka säännöiksi otettiin Lassallen v. 1863 laatimat, johtajan rajattomalle yksinvallalle perustuvat säännöt. Tämä »vallankaappaus» onnistuikin tavallaan, sillä valtava enemmistö yhtyi

järjestöön, mutta samalla se riisti Schweitzeriltä parhaat ja kykeneimmät puoluelaiset, jotka joukoissa luopuivat hänestä. Monet ammattiliitotkin siirtyivät marxilaiseen järjestöön. Eräät luopuneet ehdottelivat kaikkien saksankielisten sosiaalidemokraattien yhteistä kongressia sovinnon aikaansaamiseksi. Marxilaiset kannattivat ehdotusta ja Demokratische Wochenblatt julkaisi ennen pitkää kutsumuksen Eisenachin »sovintokongressiin». Kutsumuksessa, jonka oli allekirjoittanut 66 entistä lassallelaista ja 106 marxilaista, niiden joukossa Bebel, Liebknecht ja Wahlteich, sanottiin olojen rautakourin pakottavan kaikkia Saksan sosiaalidemokraatteja yhtymään ainoan lipun ympärille, mikä voi viedä voittoon, nimittäin kansainvälisen järjestymisen. Ilahduttavaa oli nähdä, että muutamain itsekkäisyys, joka oli kiilana tunkeutunut puolueen sisimpään, oli nyt paljastettu ja murrettu. Sentähden oli nyt toimittava nopeasti, jotta tästä tapahtuneesta kumouksesta syntyisi yhtenäinen järjestö ja periaatetten puhtaus, mikä oli välttämätöntä puolueen voimain täydelliselle kehittymiselle.

Kongressi pidettiin elokuun 7—9 p. 1869. Schweitzer, joka oli silloin taas vankeudessa, käsitti uhkaavan vaaran ja lähetti sinne Tölcken. Lassallelaisten edustajia saapui 110, marxilaisten 262. Mutta sovinnosta ei tullut mitään. Päinvastoin oli ensimäinen istunto peräti myrskyinen, ja sen jälkeen kumpikin puolue vetäytyi pitämään omaa kongressiaan, joka lassallelaisille muodostui paljaaksi mielenosotukseksi.

Marxilaiset eli tuo useinmainittu, 6 vuotta sitte perustettu saksalaisten työväenyhdistysten liitto, jossa nyt oli 109 yhdistystä, niissä jäseniä noin 10,000, muodostivat yhdessä luopuneiden lassallelaisten kanssa »Sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen, jolle Bebel oli laatinut pääkohdissaan seuraavan ohjelman:

Sosiaalidemokraattinen työväenpuolue pyrkii luomaan vapaan kansanvaltion. Jokainen puolueen jäsen sitoutuu kaikin voimin esiintymään seuraavain periaatetten puoltajana:

Nykyiset valtiolliset ja yhteiskunnalliset olot ovat mitä suurimmassa määrässä väärät, jonka tähden niitä vastaan on

taisteltava kaikin voimin. Työväenluokan vapautustaistelu ei ole taistelua luokkaetuoikeuksien puolesta, vaan taistelua samojen oikeuksien ja samojen velvollisuuksien hankkimiseksi ja luokkavallan poistamiseksi. Työntekijäin taloudellinen riippuvaisuus kapitalisteista on kaiken orjuutuksen perustuksena, jonka tähden puolue pyrkii poistamaan nykyistä tuotantotapaa, palkkajärjestelmää, ja hankkimaan jokaiselle täyden työnsä tuloksen osuustoiminnallisen työn kautta. Valtiollinen vapaus on välttämättömin ehto työntekijäin taloudellisessa vapauttamisessa. Yhteiskunnallinen kysymys on erottamattomasti yhteydessä valtiollisen kanssa, josta sen ratkaisu riippuu, käyden mahdolliseksi ainoastaan kansanvaltaisessa valtiossa.

Edelleen vaadittiin ohjelmassa yhtä ainoaa sosiaalidemokraattista järjestöä ja kansainvälistä yhteenliittymistä, mikäli vallitsevat yhdistyslait sen sallivat. Käytännöllisinä vaatimuksina esitettiin yleinen, yhtäläinen ja välitön vaalioikeus kaikille 20 vuotisille *miehille* ja palkkio edustajille. Samoin välitön lainsäädäntöoikeu skansalle, kaikkien säätyyn, varallisuuteen ja syntyperään perustavain etuoikeuksien poistaminen, kansanasestus sotaväen sijaan, kirkon erottaminen valtiosta ja koulun kirkosta, kansakoulupakko ja maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa, maksuton oikeudenkäyttö ja oikeuslaitoksen uudelleen järjestäminen, yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus, normaalityöpäivä, naisten työn rajoittaminen ja lasten työn kieltäminen, kaikkien välillisten verojen poistaminen ja sijaan asteettain nouseva tulo- ja perintövero, valtion avustus osuuskunnille ja valtion apua tuotanto yhdistyksille.

Puoluehallinnon muodosti 5 miehinen valiokunta yhdessä 11 henkisen tarkastuskomitean kanssa, joiden jäsenet valitsee sen paikkakunnan järjestöt, mihin kongressi määrää hallinnon. Jotta ei yhdistymislakien kanssa jouduttaisi tekemisiin, ei puolueella ollut paikallisyhdistyksiä, vaan jäsenet kullakin paikkakunnalla kokoontuivat kerrakseen kokoontumisoikeuden turvissa. Erityinen luottamusmies pitää huolen kunkin paikkakunnan rahojen keräyksestä, kokousten kutsumisesta j. n. e., ollen hallinnon kanssa yhteydessä ainoastaan yksityisenä henkilönä, ei yhdistyksen edustajana.

Internationaleen tuli kunkin yhtyä persoonallisilla avustuksilla. Sen lisäksi tuli jokaisen vielä kuulua paikalliseen yhdistykseen, siis kunkin yksityisen suorastaan kolmeen järjestöön. Puoluehallinto siirrettiin Leipzigistä Eisenachiin, josta puolueelle uusi nimi »eisenachilaiset». Sen äänenkannattajaksi tuli Demokratische Wochenblatt, joka alkoi ilmestyä kahdesti viikossa nimellä »Volkstaat», (Kansanvaltio).

Eisenachilaisten ohjelma ei periaatteellisesti eronnut sanottavasti lassallelaisten ohjelmasta. Riita perustui yhä, kuten sanottu, pääasiallisesti henkilö- ja taktiikkakysymyksiin, ja sitä jatkui entiseen tapaan. Lassallelaiset koettivat edelleen häiritä eisenachilaisten kokouksia, mentiinpä niinkin pitkälle, että Sosialdemokraten hyväksyi nämä kokousten hajoitukset sillä syyllä muka, ettei sovi kärsiä »valheen» järjestymistä. Ja lopulta päättivät vastapuoluelaisetkin samalla tavalla häiritä lassallelaisten kokouksia. Sanomalehdissä syytettiin toisiansa lakkaamatta työväenasian pettämisestä.

Riidasta oli kuitenkin jonkun verran hyötyäkin. Se pakotti marxilaiset luopumaan porvarillisradikaalisesta kansanpuolueesta ja asettumaan puhtaasti sosialistiselle kannalle Eisenachissa, samalla kuin Berliinissä, jossa oli lassallelaisten pääkortteeri, riistettiin yhä laajempia työläisjoukkoja irti vapaamielisen puolueen talutusnuorasta. Tässä taistelussa lausui 1848 vuoden vallankumousmies Johan Jakoby, joka vielä oli porvarillis-kansanvaltaisella kannalla, eräässä kokouksessa nuo siivekkäiksi käyneet sanat: »Pienimmänkin työväenyhdistyksen perustaminen on tulevaisuuden sivistyshistorioitsijalle tärkeämpi tapahtuma kuin Sadovan tappelu».

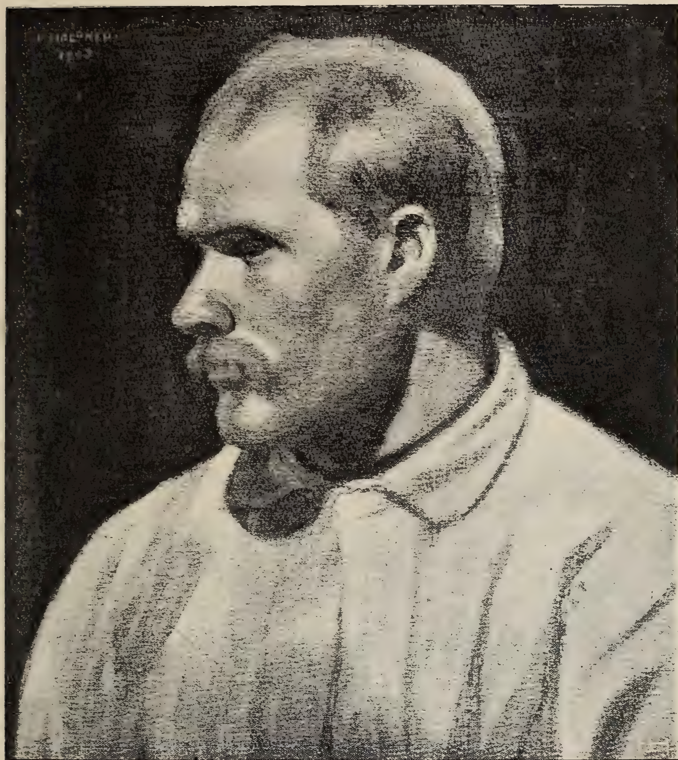
Schweitzerin diktaattorivalta alkoi hänen onnistuneen »vallankaappauksensa» jälkeen käydä yhä häikäilemättömämmäksi. Kun baijerilaiset, jotka olivat olleet hänen uskollisimpia liittolaisiaan, alkoivat julkaista Münchenissä pientä viikkolehteä »Proletaari», vaati Schweitzer sen lakkauttamista, sillä samoin kuin tuli olla vain yksi järjestö, samoin tuli hänen mielestään olla ainoastaan yksi puoluelehti, Sosialdemokraten. Proletaari oli kuitenkin tullut baierilaisille rakkaaksi, ja kun Schweitzer ei luopunut vaatimuksestaan, erosivat kaikki baierilaiset yhdistykset Schweitzeristä omaksi

järjestöksi. Schweitzer oli myöskin riitautunut uudelleen hatzfeldilaisen ryhmän kanssa, joka oli eronnut taas itsenäiseksi, ja näin oli Saksan työväenliikkeessä nyt neljä järjestöä.

Molemmat riitapuolet pitivät v. 1870 kongressinsa, lassallelaiset tammikuussa Berlinissä ja sosiaalidemokraattinen puolue pari kuukautta myöhemmin Stuttgartissa. Schweitzerin puolue oli vieläkin suurin, ja hänen valtansa säilyi kongressissa jotenkin entisellään, samoin myöskin lassallelaisten ammattijärjestön kongressissa, vaikka Schweitzer oli alkanut yhä enemmän lyödä laimin sen asioita.

Sosiaalidemokraattisen puolueen kokousta Stuttgartissa koettivat lassallelaiset tapansa mukaan hajoittaa, mutta menestyksettä. Puolueessa oli jäseniä nytkin kymmenkunta tuhatta. Sen sisällinen järjestys (kolmeen yhdistykseen kuuluminen) oli osoittautunut epäkäytännölliseksi, ja sitä täytyi muuttaa enemmän lassallelaisten tapaiseksi. Samoin oli kongressin päätöksissä huomattavissa periaatteellista lähestymistä lassallelaisiin. Niinpä selitettiin uudelleen maanomistuksen suhteen, jossa lassallelaiset jo kauan olivat olleet selvillä, Bebelin ehdotuksesta, että nykyisten yhteiskuntien taloudellinen kehitys tekee välttämättömäksi maan yhteisomistuksen. Ja menettelytavan suhteen päätettiin, että vaaleihin on otettava osaa agitatsioonisyistä, ja vaikka puolueen edustajain valtiopäivillä on yleensä pysyttävä kielteisellä kannalla, on heidän »mikäli mahdollista, vaikutettava työtätekeväin luokkain eduksi». Saksan sosiaalidemokratian historioitsija Mehringin mukaan erosi tämän päätöksen jälkeen valtiopäivämiesten menettelytapa käytännössä toisistaan siinä, että Bebel ja Liebknecht ottivat harvoin osaa valtiopäiväneuvotteluihin heittäen silloinkin jyrkästi uhmaillen taisteluvaatimuksen porvarillisille puolueille, kun taas Schweitzer otti säännöllisesti osaa istunnoihin ja edusti asiallisella vaikka silti yhtä purevalla arvostelulla sosiaalidemokraattista käsityskantaa Marxin Kapitaalin nojalla, osoittaen siten, kuten Engels aikoinaan oli sanonut, että neljä tai viisi köyhälistön edustajaa jo voivat muodostaa valtiopäivillä mahdin, jos he osaavat käyttää asemaansa ja tietävät, mistä itse asiassa on kysymys, jota porvarit eivät aina tiedä.

Myöhempäin vuosikymmenien kokemus on osottanut,

HALONEN, PEKKA. RAKENNUSMESTARI.

T, K.

sanoo yllämainittu Mehring, että Schweitzerin menettelytapa oli tässä suhteessa aivan oikea. Sitä kummallisempaa on, että hän antoi vallanhimonsa sokaista itsensä siihen määrään, että hänen menettelynsä toisessa taktiikkakysymyksessä kaivoi pois maan hänen altansa. Stuttgartin kongressi oli päättänyt äänestää vaaleissa muitakin todellisia työväenehdokkaita kuin oman puolueen miehiä, jopa heitä lähellä olevia porvarillisiakin ehdokkaita sellaisissa piireissä, missä ei puolue ollut asettanut omia ehdokkaita. Lassallelaiset taas päättivät asettaa kaikkiin piireihin omia ehdokkaita ja äänestää pienemmissä vaaleissa sekä toiskertaisissa vaaleissa vapaamielistäkin, mutta ei koskaan vanhoillista tai — eisenachilaista! Jos siis näissä vaaleissa oli ehdokkaana vapaamielinen porvari ja marxilainen työväenedustaja, tuli äänestää porvaria! Tämä oli, kuten sanottiinkin, työmiehen kiihottamista työntekijää vastaan, eikä Schweitzerinkään kyky olisi voinut pitää yllä tätä mieletöntä vaatimusta. Mutta ennenkuin sitä tarvittiinkaan, poistivat Saksassa sattuneet valtiolliset tapahtumat marxilaisilta sen pohjan, jolle kaikki erimielisyys työväenliikkeessä oli perustunut.

Bismark, joka oli vakuuttanut, että Saksan yhtenäisyyttä ei luoda parlamentissa, vaan »verellä ja raudalla» ja joka siltä varalta jo oli varustautunut, sai kiertoteitä ja petollisuutta käyttäen Ranskan silloisen hallitsijan Napoleon kolmannen julistamaan sodan Preussia vastaan. Ranskan köyhälistö tuomitsi joukkokokouksissaan sodan »rikokselliseksi hulluudeksi», ja samaan tuomioon yhtyi Saksan työväestö monissa suurissa kokouksissa. Kun sota kaikesta huolimatta kuitenkin syttyi, pani se Saksan työväestön valtiollisen kypsyyden koetuksen alaiseksi. Oli valittava, kummanko voitto olisi suotavampi, Bismarkin vai Napoleonin. Internationale oli, tuomiten yhtähyvin Napoleonin kuin Bismarkinkin politiikan, julistanut sodan saksalaisten taholta puolustussodaksi, siis oikeutetuksi, kunhan ei mennä puolustussodan rajojen yli. Ja samaa katsantokantaa edusti Schweitzer, kannattaessaan Hasencleverin ja Fritschen kanssa valtiopäivillä varojen myöntämistä sotaan. Sosialdemokraten sanoi aivan oikein: »Napoleonin voitto merkitsee Ranskan sosialistien tappiota, bonapartelaista sotilasvaltaa Europassa ja

Saksan täydellistä paloittelua». Mutta Bebel ja Liebknecht kieltäytyivät äänestämästä, mielenosotukseksi Bismarkin politiikkaa vastaan.

Muutenkin oli Liebknechtin »Volkstaat»-lehden menettely hyvin horjuvaa. Ensin iloittiin Preussia odottavasta masennuksesta, joka muka oli selvää jokaiselle, joka ei elänyt kansallisvapaamielisten haavemaailmassa. Seuraavassa numerossa sanottiin Napoleonin mahdollista voittoa kansanvaltaisuuden tappioksi Europassa, ja seuraavassa julistettiin »meillä köyhälistöllä ei ole mitään tekemistä sodan kanssa». Tämä puoluelehden horjuvaisuus sekä Liebknechtin ja Bebelin menettely valtiopäivillä aiheutti yhteentörmäyksen sosiaalidemokraattisen työväen puoluehallinnon kanssa, joka eräässä julistuksessaan antoi täyden tunnustuksen sosialistiselle ja kansanvaltaisuusaatteelle, mutta vaati Saksan työntekijöitä kannattamaan sotaa niin kauan kuin se oli puolustussota.

Mutta täten syntyneestä erimielisyydestä marxilaisten omissa riveissä, joka alussa näytti pelottavalta, tuli pian loppu. Preussin nopea eteneminen Ranskassa sekä Sedanin voitto sai Saksan porvarikunnan vaatimaan Elsas-Lothringenin anastamista, jolloin sota jo muuttui valloitussodaksi. Sitä vastaan asettui koko työväestö yksimielisesti. Bebel ja Liebknecht vastustivat valtiopäivillä uutta määrärahaa sodan jatkamiseksi sekä Ranskan alueen anastusta, ja vaativat rauhaa Ranskan kanssa, josta sillä välin oli tullut tasavalta, kunniallisilla ehdoilla. Heidän puolellaan äänestivät myöskin lassallelaiset. Ja sosiaalidemokraattinen puoluehallinto kehotti työväestöä panemaan samaa tarkoitusta varten voimakkaita vastalausekokouksia. Kehotukseen oli liitetty Marxin arvostelu asiain tilasta. Hän sanoi, että Elsas-Lothringenin anastus — jonka porvarilliset pitivät ensimäisenä ehtona sotavarustusten vähentymiseen Europan maissa — päinvastoin saattaa Ranskan ja Saksan verivihollisiksi, jolloin Venäjän mahti Europassa kasvaa, ja rauhasta tulee vain aselepo. Hän ennusti myöskin, että työväenliikkeen painopiste silloin siirtyy Ranskasta Saksaan — kaikki seikkoja, jotka myöhemmin ovat toteutuneet.

Sedanin voiton jälkeen esiintyi täten koko työväestö

yksimielisenä Bismarkin politiikkaa vastaan, ja siitä alkaa myöskin eri suuntien yhdistyminen yhdeksi puolueeksi. Bismark, joka siihen saakka oli kärsinyt työväenliikettä, toivoen voivansa käyttää sitä aseena vapaamielisiä vastaan, alkoi huomata tämän toivonsa turhaksi ja ryhtyi yhä kasvavalla kiukulla työväenliikkeen masentamisyrityksiin.

Puoluehallinnon kehotuksen seurauksena oli, että kaikki sen jäsenet vangittiin vapaamielisten ilmiannosta ja kuletettiin kahleissa into-isänmaallisten ivan ja kiihkon esineinä Lötzenin linnoitukseen Venäjän rajalle. Samoin kävi muutamain muiden työväenmiesten. Vankeutta kesti pari kolme kuukautta. Protestikokoukset kiellettiin, samoin »Volkstaat»-lehden levittäminen Preussin alueella, mistä koitui suuri tappio ahtaissa oloissa olevalle lehdelle, jonka oli jo ennemmin täytynyt parikin kertaa saada apua porvarilliselta taholta eräästä aikoinaan Amerikassa kerätystä, nyt entisten kumousmiesten hoitamasta »vallankumousrahastosta« Sweitsissä.

Bebel ja Liebknecht olivat valtiopäivämiehinä säilyneet vangitsematta vaikka Volkstaatin joka numerossa oli ollut vaatimus »Kunniallinen rauha Ranskalle! Ei alueen anastusta!» Mutta kun valtiopäivät, joiden istuntokautta oli sodan tähden jatkettu, olivat hajaantuneet, suuntasi Bismark heitä kohtaan iskun, jonka piti masentaa sosiaalidemokratia. Heidät vangittiin syytettynä valtiopetoksesta, mutta pääsivät pian vapaiksi odottamaan oikeuden päätöstä.

Sillä välin oli Ranskan kanssa tehty rauha, jossa se luovutti Saksalle Elsas-Lothringenin ja maksoi 5 miljardia sotakulunkeja. Sodan tuloksena oli myös — Bismarkin laskelmain mukaan — Etelä-Saksan valtioitten yhtyminen Pohjois-Saksan liittoon nykyiseksi Saksan valtakunnaksi, jonka keisariksi julistettiin Preussin kuningas.

Heti sodan loputtua toimitettiin vaalit Saksan ensimäisille valtiopäiville. Työväestö otti osaa vaalitaisteluun peräti epäedullisissa oloissa, se oli enin kärsinyt sodassa ja sen valitsijoita oli vielä joukottain sotajalalla. Niinpä tapahtuikin, että lassallelaisista ei tullut valtiopäiville ainoatakaan, eisenachilaisista vain Bebel ja eräs Schraps. Sosialistien koko äänimäärä oli 102,000 eli 3 prosenttia kaikista äänistä.

Vaalien jälkeen ilmoitti valitsematta jäänyt Schweitzer luopuvansa yleisen saksalaisen työväenliiton johdosta. Hän oli väsynyt, uhrattuaan kaikki aikansa ja varansa työväenliikkeen hyväksi, jota hän, virheistään huolimatta, oli tavattomasti kehittänyt. Hänen sijaansa valittiin yhdistyksen esimieheksi Wilhelm Hasenclever ja Sosialdemokraten-lehti, joka nyt tuli puolueen omaisuudeksi ja alkoi ilmestyä nimellä »Uusi Sosiaalidemokraatti», sai toimittajakseen jo Schweitzerin aikana aputoimittajana työskennelleen Wilhelm Hasselmannin. Lehden tilaajamäärä oli edellisenä vuotena supistunut 2,700, osaksi sodan tähden, osaksi siitä syystä, että Schweitzer oli vastapainoksi edellä mainitulle baierilaisten lehdelle perustanut halpahintaisen »Agitator»-nimisen lehden, joka nyt lakkautettiin.

Tuskin oli Saksan uusi keisari palannut voittoretkeltään Ranskasta, kun Pariisin köyhälistö nousi vallankumoukseen, mikä tunnetaan nimellä Pariisin kommuuni. Kaikkialla, missä järjestynyttä köyhälistöä löytyi Saksassa, herätti tämä ranskalaisten yritys syvää osanottoa ja ihailua. Lassallelaiset ja eisenachilaiset liittyivät eroituksetta suuriin joukkokokouksiin lausumaan myötätuntonsa ja lähettämään tervehdyksensä ranskalaisille veljilleen samaan aikaan kuin porvarilliset lehdet toitottivat maailmalle »kommuunikapinan kauhuja», mitkä sittemmin on osotettu kapinan kukistajain eikä sen kannattajain toimeenpanemiksi.

Pariisin kommuuni sai Bismarkin katsomaan sosialismia toisessa valossa kuin ennen. Hänen sanotaan kertoneen, että »kommuuni tuotti hänelle ensimäisen unettoman yön». Kun hän seuraavana päivänä valtiopäivillä teki selkoa asiasta, sanoi Bebel: »Olkaa vakuutettuja, että koko Europan köyhälistö ja kaikki, joiden rinnoissa vielä on vapauden ja riippumattomuuden tunnetta, katsovat tällä hetkellä Pariisiin. Ja vaikkapa Pariisi on masennettukin, niin muistutan teille, että taistelu siellä on vain vähäinen etuvartijakahakka, että ratkaiseva taistelu Europassa on vielä edessäpäin, ja että ennenkuin vuosikymmeniä on kulunut tulee Pariisin köyhälistön sotahuuto: sota palatseja vastaan, rauha majoille, kuolema köyhyydelle ja työttömyydelle — olemaan koko europalaisen köyhälistön taisteluhuuto».

Tämä puhe avasi Bismarkin silmät, kuten hän itse on sanonut, näkemään sosiaalidemokraattisen liikkeen todellisen luonteen. Tästä alkaen hän näki siinä vihollisen, jota vastaan valtion ja yhteiskunnan on asetuttava puolustusasentoon. Ja hänen toimenpiteensä sen kukistamiseksi kävivät yhä raivokkaammiksi ja epätoivoisemmiksi, kunnes hänen täytyi nähdä olevansa voitettu.

Ensimäisiä ja huomatuimpia tämän suuntaisia ilmiöitä oli oikeusjuttu Bebeliä ja Liebknechtiä vastaan valtiopetoksesta 1872. Sitä käytiin tavattoman puolueellisesti. Valaoikeuden jäsenet olivat, kuten myöhemmin oikeudessa todistettiin, olleet joka ilta jutun kestäessä juopottelemassa yleisen syyttäjän ja useiden ylempäin oikeusviranomaisten kanssa, ja Saksenin valtopäivillä lausui eräs porvarillinen lakimies julkisesti, että hänelle olivat useat tuomarit lausuneet ilonsa siitä, etteivät olleet joutuneet tähän juttuun, eikä lakimiehistä muodostettu tuomio-istuin olisikaan missään tapauksessa rohjennut tuomita niin ankaraa rangaistusta — kahden vuoden vankeus kummallekin syytetylle — kuin valaoikeus tuomitsi. Syytettyjen puolelta ajettiin asiaa niin tarmokkaasti ja loistavasti, että se herätti laajaa huomiota, ja syytetyt kirjoittivatkin tuomion julistettua Volkstaat lehdessä: »Tämä asia on levittänyt periaatteitamme siinä määrässä, että mielellämme kärsimme meille tuomitun vankeusrangaistuksen». Ja Liebknecht, joka ei ollut saavuttanut edellisellä toiminnalla työväestön luottamusta läheskään samassa määrässä kuin Bebel, tuli esiintymisensä kautta tässä oikeudenkäynnissä puolijumalaksi. — Muutamia kuukausia myöhemmin tuomittiin Bebel majesteettiloukkauksesta vielä 9 kuukaudeksi vankeuteen ja menettämään valtiopäivämiespaikkansa. Hän oli näet sanonut eräässä puheessaan, ettei Preussin kuningas ollut pitänyt sanaansa, kun hän oli luvannut Ranskan sodan jälkeen luoda vapaan ja yksimielisen Saksan. Mutta tämä Bismarkin yritys poistaa vastenmielinen rauhanhäiritsijä valtiopäiviltä meni myttyyn. Sillä entiset valitsijat lähettivät Bebelin 1873 vaaleissa valtiopäiville 10,000:lla äänellä, kun hän edellisellä kerralla oli saanut vain 7,000 ääntä. Nyt täytyi valtiopäiväin itsensä ruveta Bismarkin pyöveliksi, ne kun hylkäsivät Schrapsin anomuksen, että Bebel vapautet-

taisiin vankeudesta, jotta hän voisi täyttää velvollisuutensa. Samoin hylkäsi oikeusministeri Bebelin pyynnön saada lomaa samassa tarkoituksessa.

Työväenliike toipui sangen nopeasti sodan tuottamista vaurioista. Summaton ranskalaisilta saatu sotakorvaus vilkastutti suuresti liike-elämää, vaikka siitä käytettiin suurin osa sotalaitoksen uudistuksiin, ja teki Bismarkista porvarikunnan puolijumalan. Liike-elämän vilkastumisesta aiheutui tavaton joukko lakkoja, joista kyllä useimmat päättyivät työnantajain voitolla, mutta nämä opettivat samalla työväelle, että sosiaalidemokratia oli ainoa todella kykenevä auttaja. Ilmautui useita taitavia agitaattoreja, kuten Karl Grillenberger ja Johan Most, levoton Augsburgilainen, joka oli aikasemmin ottanut osaa Itävallan työväenliikkeeseen ja tuomittu siellä 5 vuoden vankeuteen valtiopetoksesta, mutta laskettu sittemmin vapaaksi ja karkotettu Wienistä, jonka jälkeen hän alkoi innokkaan agitatsioonin Saksassa.

Vallanpitäjät olivat kauhuissaan nuorelle ammattiyhdistysliikkeelle. Yhdistyksiä lakkautettiin valtiollisina yhdistyksinä, liittoja hajoitettiin, jäsenmaksujen suoritus hallinnoille kiellettiin 4 viikon vankeusrangaistuksen uhalla, ja sama rangaistus uhkasi Volksstaatin toimitusta, jos se kehottaa keräämään varoja lakkolaisille. Syytettyjä pidettiin kohtuuttoman kauan tutkintovankeudessa ja tuomittiin ankaroihin rangaistuksiin. Vaino oli niin yleistä, että Saksenin sosiaalidemokraattien kongressi päätti 1872 asettaa erityisen toimikunnan laatimaan tarvittavia valituksia aina ylimpiin oikeuksiin saakka tätä poliisivaltaa vastaan. Tämä vallanpitäjäin vaino pakotti työntekijät pakottamalla heräämään luokkatietoisuuteen ja ajoi heitä yhä enemmän puhtaasti valtiolliseen taisteluun. Työväenliikkeen ammatillisen puolen merkitys himmeni täten jossakin määrässä, seikka, josta on näkynyt jälkiä Saksassa aina viime aikoihin saakka.

Kuten sanottu, oli Sedanin tappelu saanut marxilaiset ja lassallelaiset yksimielisiksi varsinaisessa riitakysymyksessä, joka heidät alkujaan oli erottanut. Kumpikin ryhmä vastusti nyt Bismarkin politiikkaa ja kummallakin oli samat sosialistiset periaatteet. Eroa oli enää vain sisällisissä oloissa. Lassallelaisten vahvana puolena oli luja, vaikka hiukan jäykkä

järjestönsä. Eisenachilaisilla taas oli vapaamman järjestön edut ja sen luoma lukuisa sanomalehdistö. Paitse 3 kertaa viikossa ilmestyvää pää-äänenkannattajaa »Volkstaat», tilaajamäärä 6,600, oli heillä ennenmainittu Baierilaisen ryhmän »Proletari»-lehti, jonka edustama puolue oli liittynyt heihin, ja näiden lisäksi 7 myöhemmin syntynyttä, sekä Leipzigissä oma kirjapaino ja kustannusliike, kun lassallelaisilla oli vain »Uusi sosiaalidemokraatti», jonka rinnalle he eivät muita sallineet. Mutta huolimatta tästä sekä monista suoranaisista puoluejäsenten vaatimuksista edistyi sovinto kummankin ryhmän välillä hitaasti. Epäluulo ja veljesviha oli juurtunut molemminpuolisten parjausten kautta liian syvälle, sen täytyi ensin hiukan hälvetä, ennenkuin lähestyminen voi tapahtua.

Tätä hälventymistä edistivät muutamat seuraavien vuosien tapahtumat. Sellainen oli lassallelaisten johtomiesten omissa riveissä syntynyt selvittely. Siellä oli Tölcke uudelleen syyttänyt Schweitzeriä, että hän oli ollut liitossa hallituksen kanssa ja käyttänyt puolueen rahoja omaksi hyödykseen, kun taas toiset syyttivät häntä siitä, että hän oli ylläpitänyt liikettä hallituksen varoilla. Niin järjettömiä kuin nämä syytökset olivatkin — ne ovat kaikki todistettu päivänselvästi perättömiksi — uskoi lassallelaisten kongressi ne ja erotti Schweitzerin v. 1872 yhdistyksestä 5,595 äänellä 1,177 vastaan, palkiten näin kurjasti sen miehen, joka oli ihmeteltävällä tarmolla johtanut yhdistystä peräti vaikeissa oloissa. Vastaukseksi tähän nurjaan menettelyyn kirjoitti Schweitzer lentokirjan Saksan työväelle, jossa hän muun muassa sanoo: »Jos olen syytön, on kokous tehnyt minua kohtaan häpeällisen vääryyden; jos taas olen syyllinen, on se tehnyt häpeällisen vääryyden työväenliikkeelle jättäessään yhdistyksen hallintoon henkilöitä, jotka ovat vuosikausia olleet läheisimpiä tovereitani, tunteneet jokaisen toimenpiteeni ja siis ovat rikoskumppaneitani». Lopuksi hän kehottaa puoluetta yksimielisyyteen: »yksimielisyys on saavutettava millä hinnalla tahansa, johtajain kanssa, jos he suostuvat, ilman heitä, jos he ovat toimettomia, heitä vastaan, jos he asettuvat vastustamaan». Liikuttavaa on lukea, sanoo sosiaalidemokraattinen historioitsija Mehring, kellastuneilta lehdiltä noita rehellisiä ja viisaita jäähyväissanoja mieheltä,

joka oli tarmokkaalla, varmalla kädellä hoitanut sosiaalidemokratian peräsintä vaikeina aikoina ja tehnyt köyhälistölle unohtumattomia palveluksia. Schweitzer kuoli 3 vuotta erottamisensa jälkeen Sweitsissä.

Eisenachilaiset olivat riemuissaan lassallelaisten menettelystä Schweitzeriä kohtaan. Nythän oli muka todistettu, että he olivat olleet oikeassa syyttäessään häntä hallituksen kätyriksi. Ja seuraten Schweitzerin viittaamaa ajatussuuntaa, leimasivat he Hasencleverin, Hasselmannin ja Tölcken johdonmukaisesti kyllä Schweitzerin rikostovereiksi, joita oli kohdeltava samalla tavalla kuin Schweitzeriä.

Tulivat sitte valtiopäivämiesvaalit 1874. Lassallelaiset olivat lieventäneet edellisiä vaaleja varten tekemänsä päätöksen kuulumaan, että yhdistyksen jäsenten tulee aina äänestää radikaalisinta ehdokasta, kuitenkaan ei kenenkään ole pakko äänestää eisenachilaista. Vaaleihin otettiin osaa vilkkaasti. Yhteensä annettiin sosialistisia ääniä 351,670, jotka jakautuivat melkein tasan kummallekin ryhmälle. Valituksi tuli 9, niistä 3 lassallelaista ja 6 eisenachilaista.

Eisenachilaisia oli tullut valituksi 7, mutta yksi paikka meni hukkaan, kun John Jacoby kieltäytyi valtiopäiviltä, selittäen tahtovansa täten panna vastalauseen uutta Saksan keisarikuntaa ja koko vallitsevaa hallitusjärjestelmää vastaan ja olevansa vakuutettu, ettei sotilasvaltiota voida muodostaa vapaaksi kansanvaltioksi parlamentin kautta, joten osanotto sen toimiin oli hyödytöntä. Tähän vastasi »Volkstaat», ettei Bismarkin politiikan luoma tila suinkaan ollut ihanne, päinvastoin, vaan se oli välttämätön läpikulkutila, jonka kautta täytyy käydä, jos mieli ihannetta saavuttaa. Vallitsevia oloja ei voida poistaa paljailla vastalauseilla, eikä kansa voi ymmärtää sellaista erilläänpidättymis-politiikkaa. Sitäpaitse ei Jacobykään ollut aina seurannut tätä periaatteellista protestipolitiikkaa, koska hän oli ottanut osaa parlamenttaariseen toimintaan Preussissa kolmiluokka-vaalijärjestelmän vallitessa, joka ei ollut rahtuakaan parempi kuin Pohjois-Saksan liiton tai Saksan valtakunnan vaalijärjestelmä. Luopuminen oli lehden mielestä poliittinen virhe ja merkitsi tappiota puolueelle.

Tämä Volkstaat-lehden kanta Bismarkin veri- ja rautapolitiikkaan sekä Saksan kysymykseen nähden oli jo aivan

Helsingin Työväenyhdistyksen talo Yrjönkadun puolelta.

toinen, kuin Liebknechtin aikaisempi kanta, ja tällä pohjalla oli jo sovittelu lassallelaisten kanssa mahdollista. Ja sen tarpeellisuutta osottivat vaalien tulokset. Sillä vaikka äänimäärä olikin sitte viime vaalien kasvanut kolmikertaisesti, olisivat molemmat ryhmät yhdistyneinä saaneet vielä enemmän edustajia valtiopäiville, se oli selvästi huomattavissa. Siksipä kävikin Volkstaat yhä sovinnollisemmaksi. Sen palstoilta alkoi huokua sama henki, minkä Schweitzer oli tuonut esiin jäähyväiskirjelmässään: yksimielisyyttä millä hinnalla tahansa.

Samaan suuntaan pakottivat ulkonaiset olot kumpaakin ryhmää. Vaalien tulos oli hämmästyttänyt vallanpitäjiä, jotka nyt ryhtyivät mitä ankarimpiin toimenpiteisiin »punasen vaaran» torjumiseksi. Oikeusjuttuja ja vangitsemisia tuli oikein satamalla. Ja vihdoin lakkautettiin Lassallen yleinen saksalainen työväenyhdistys kokonaan. Täten oli poistettu viimeinenkin erimielisyys, joka koski puolueen sisällistä järjestystä, marxilaiset eivät näet olleet tahtoneet alistua Lassallen jäykkään kaavaan, eivätkä lassallelaiset siitä luopua.

Valtiopäivillä, joihin Bebel ja Liebknecht voivat ottaa osaa vasta vankeudesta päästyään, kun lomanpyyntö taas hyljättiin, joutuivat kummankin ryhmän edustajat läheiseen yhteyteen keskenään. Heidän kesken heräsi ensin neuvottelu yhtymisestä. Neuvotteluja jatkamaan asetettiin sitte erityinen komitea, johon kuului kummankin ryhmän miehiä. He laativat ohjelmaehdotuksen kummankin ryhmän ohjelmain perustuksella, joten ei kummankaan ollut tarvis luopua periaatteistaan, jotka sopivatkin aivan hyvin täydentämään toisiaan, kun ei mitään varsinaista ristiriitaa ollut. Lassallelaiset saivat ohjelmaan valtion kannattamat tuotantoyhdistykset, väitöksen »palkkojen rautalaista» ja vaatimuksen täydestä työn tuloksesta. Kummassakin ohjelmassa oli jo ennen sanottu, että työ on kaiken rikkauden lähde. Nyt vaadittiin selvästi tuotannon välikappalten saattamista yhteisomaisuudeksi sekä palkkatyön poistamista ja osotettiin luokkataistelu ainoaksi keinoksi köyhälistön vapauttamisessa.

Marx arvosteli tätä ohjelmaehdotusta sangen purevasti. Hän ei tiennyt, että se kuvasti kummankin ryhmän katsanto-

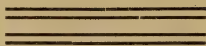
kantaa, vaan luuli sen syntyneen molemminpuolisesta tinkimisestä. Sitä paitse hän oloja lähemmin tuntematta luuli eisenachilaisista enemmän ja lassallelaisista vähemmän, kuin todellisuudessa oli laita. Mutta yleensä hän ei pannut ohjelmiin suurta merkitystä, vaan lausui päinvastoin suoraan: »jokainen askel käytännössä on tärkeämpi kuin tusina ohjelmia».

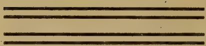
Ohjelma hyväksyttiin Gothan yhteisessä kongressissa toukok. 22—27 p. 1875, melkein sellaisenaan ja yksimielisesti. Sovinnolle osattiin jo panna niin suuri arvo, että sanottiin hyväksyttävän ohjelmaksi vaikka paljas paperi nyrkin kuva keskellä, jos sovinto siitä riippuisi. Puoluehallinnon paikaksi tuli Hamburg. Hyväksyttyjen puoluesääntöjen käytännöllisyyttä ei ehditty koetella, kun hallitus pian jälkeenpäin kielsi koko järjestön. Puolueen sanomalehtien suhteen oltiin yksimielisiä siitä, että tuli olla vain yksi pääääneenkannattaja, mutta käytännöllisistä syistä pidettiin toistaiseksi sekä Neue Sozialdemokrat että Volkstaat. Vasta seuraavana vuonna nämä lakkasivat ja niiden asemasta alkoi ilmestyä uusi puoluelehti Vorwärts Leipzigissä, toimittajana Liebknecht ja Hasenclever. Paikallisten puoluelehtien perustaminen sallittiin, jos puoluehallinto suostuisi siihen. Samoin katsottiin suotavaksi osuuskirjapainojen perustaminen, joita lassallelaiset olivat pitäneet »liikana painolastina», kun ei taistelevalla puolueella saanut heidän mielestään olla takavarikkoon otettavaa omaisuutta.

Gothan kongressi lopetti vihdoinkin erimielisyyden Saksan nuoressa työväenliikkeessä. Kaksitoista taistelun vuotta oli kulunut siitä, kun Lassalle oli perustanut Yleisen saksalaisen työväenyhdistyksensä. Gothan kongressi, jossa tämä yhdistys lakkasi, osoitti Lassallen kyvyn kirkkaampana kuin koskaan ennen. Mehring sanoo: »huolimatta siitä, että Marx oli Gothan ohjelmaa arvostellessaan monessa suhteessa oikeassa, näkyi selvästi, että Lassalle oli valinnut oikean tien, jota seuraten Saksassa voi syntyä mahtava ja voittamaton työväenpuolue sosiaalisen vallankumouksen kannattajaksi».

J. K. K.

MIEROLAISEN LAULU.

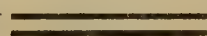
Laulaen soutaa lempeä laine
Rantahan koivun alle.
Rannalla istun, poikanen pieni,
Matkalle maailmalle.

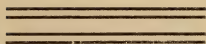
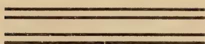
Kau'as jäivät kumpuni armaat,
Kau'aksi äitikulta.
Laulujas konsa ma kuulla saanen? —
Siksi sun peittää multa.

Vaaran rintaa kultaa päivä,
Päivä jo laskee Herran.
Eespäin astun reippahin mielin
Matka kun eessä on kerran.

Äitini matkalle ohjasi mua,
Neuvot syömmehen suljen. —
Maailman matkaa eespäin aina
Äitiä muistaen kuljen.

Kaarlo Luukkonen.

EREHTYMÄTÖN.

Legenda.

I.

Pyhän Syyrin luostarin apotti Gubernaut oli merkillinen mies kaikin puolin. Hän oli hyväsydäminen, armelias ja rehellinen. Ei tarvinnut kerjäläisen tai maankuleksijan lähteä hänen luotaan nälkäisenä ja vihaisena. Ei, aina oli joukko eväitä mukana ja lämpimät vaatteet yllä, jos niitä vaan oli tarvis. Ei tarvinnut jonkun vaivaisen pelätä joutuvansa näkemään nälkää, kun vaan oli ollut apotin pakeilla. Kaikkia hän auttoi, paransi sairaita parhaan taitonsa mukaan ja oli sentään suurista rasituksistaan huolimatta aina iloinen. Siksi seurakuntalaiset pitivätkin hänestä kuin omasta isästään, kunnioittivat häntä kuin pyhimystä ja rukoilivat hänelle onnea ja menestystä.

Mutta yksi paha vika tässä kunnon apotissa oli. Hän nimittäin ei uskonut, että ihminen, joka rakasti ja kunnioitti Jumalaa ja pyhimyksiä, voisi siihen määrään erehtyä, että tekisi suuria rikoksia, kuten varkauksia ja murhia. Hänen mielipiteensä mukaan pyhään neitseeseen turvaaminen aikaansaattoi sen, että ihmisen himot vähenivät ja aikaa myöten hävisivät. Se, jolla

aina on pyhimykset mielessä, ei voi niin suuresti erehtyä, että unohtaa näiden antamat pyhät käskyt ja lait. Jos ihminen vaan lujasti luottaa Jumalan ja pyhimysten ihmeelliseen voimaan, on hän *erehtymätön.*

Päivät pääksytysten mietti hän tätä kysymystä ja aina joutui hän samaan tulokseen . . .

II.

Apotti Gubernaut näki eräänä yönä unta.

Hän kohosi yläilmoihin neitsyt Maarian pyynnön johdosta käydä taivasta tarkastelemassa.

Yht'äkkiä aukeni hänen edessään tavattoman suuri portti. Hän meni siitä sisälle. Portilta johti leveä kultainen tie suuren säteilevän muurin luo, joka häämöitti vaan kaukaisuudessa.

Hän alkoi astella ja joutui suuren portin luo, joka oli kullasta ja koristettu timanteilla ja muilla kalleilla kivillä. Se oli taivaan portti. Hän muisti raamatun kuvausta siitä, mutta huomasi sen kovin puutteelliseksi, koska ihmiskieli ei voi kuvata taivaan ihmeitä.

Aivan portin vieressä oikealla oli suuren suuri neitsyt Maarian kuva, joka kuvasi pyhää neitsyttä juuri pitämässä Jeesus-lasta sylissään. Kuva oli muuten aivan saman näköinen kuin hänen luostarissaankin maan päällä oleva, mutta tämä oli vaan paljon kauniimpi. Ei ollut apotti koskaan nähnyt äidin katselevan rakkaammin lastaan kuin pyhä neitsyt siinä teki. Kyyneleet tipahtivat apotin poskipäille hänen langetessaan polvilleen kuvan eteen ja nöyrästi suudellessaan pyhän neitseen viitan liepeitä, jotka olivat puhtaimmasta ja kiiltävimmästä kullasta ja vallan kalliiden kivien peittämät.

Luoden silmänsä arasti kuvaan ja useasti ristien silmiään alkoi apotti rukoilla:

»Pyhä neitsyt ja Jumalan ainokainen poika, antakaa minulle rohkeuteni anteeksi, että uskallan lähestyä teitä. Mutta ollen tottelevainen sinun käskyillesi, tulin minä taivasta katsomaan, voidakseni palattuani ihmisille ku-

vata sen iloja. Suo myös anteeksi, että nöyrin palvelijasi uskalsi koskettaa huulillaan sinun kalliin viittasi liepeitä. Amen».

Hänen koputuksestaan aukeni raskas kultaportti, pyhä Pietari näyttäytyi ja lausui apotin sydämellisesti tervetulleeksi. Apotti pyyteli anteeksi rohkeuttaan, kun uskalsi tulla taivasta katsomaan.

Apotin piti muuttaa vaatteet ennenkuin hänet päästettiin edemmäksi. Hän sai kultakirjaisen viitan ylleen. Nyt tarttui Pietari häntä käteen, vei erään oven luo, avasi sen ja pyysi apottia astumaan sisään.

Mutta tuskin hän oli astunut askeltakaan kynnyksen yli, kun hän jo hämmästyneenä pysähtyi. Sali oli niin suuri, jotta toista päätä ei näkynytkään ja kattoon oli ripustettu lamppuja niin paljon kuin vaan mahtui, joten sali oli kuin ääretön tulimeri.

»Taivasko tämä on», kysyi apotti ensi hämmästyksestään toinnuttuaan.

»Ei ole. Tämä on *elämän sali*», vastasi Pietari.

»Miksi on sen nimi elämän sali», jatkoi apotti tiedustelujaan.

»Lamput ovat sille sen nimen antaneet», vastasi Pietari. »Jokaisella maailmassa elävällä ihmisellä on täällä oma lamppunsa, joka silloin syttyy palamaan, kun ihminen tulee maailmaan. Kuten näette, on öljyä lampuissa eri määrät. Kun öljy jostakin on loppunut, sammuu lamppu, ihminen kuolee ja lamppu viedään pois. Korkein tuomari ottaa sitten haltuunsa ne lamput, jotka ovat sammuneet».

»Ettekö tahtoisi olla hyvä ja näyttää, missä minun lamppuni on?»

»Kyllä se oikeastaan on kielletty, mutta te luotatte lujasti pyhimyksiin, joten himonne eivät ole suuret. Kas, tässä se on», sanoi Pietari, mennen erään lähellä olevan lampun luo. »Nyt pyrkii joku taasen taivaaseen! Kuka on tulija? Täytyy mennä häntä vastaanottamaan. Olkaa te yksin täällä se aika, mutta älkää vaan millään muotoa koskeko lamppuihin, sillä silloin teidän ei ole hyvä olla! Hyvästi!»

Pietari lähti jättäen apotin tarkastelemaan lamppuaan.

Apotti oli kauhusta jähmettyä, kun huomasi, että öljy hänen lampussaan oli aivan lopussa. Ei hän sentään vielä haluaisi muuttaa maailmasta ja hyvien seurakuntalaistensa parista. Ei, asia on saatava muuttumaan!

Hänen huomionsa osui viereiseen lamppuun, joka oli täynnä öljyä. Ei hän enää muistanut pyhimyksiä, vaan hänen himonsa heräsivät ilmiliekkiin ja hän puheli itsekseen:

»Minäpä kaadan tuosta vähäsen omaan lamppuuni! Ei Pietari sitä huomaa».

Ja hän yritti kaataa.

Mutta öljy ei vaan lähtenytkään. Se kyllä kasaantui astian syrjässä olevan pienen reijän kohdalle, mutta ei virrannut siitä.

»Täytyy keksiä parempi keino ja sekin joutuisasti ennenkuin Pietari palaa. Ah, nyt keksinkin!»

Hän pisti sormensa tuon vieraan lampun reikään, nosti sen sitten oman lamppunsa reijän kohdalle ja sai siten pari tippaa. Näin hän jatkoi . . .

Mutta yht'äkkiä sysäsi hän omaa lamppuaan; se sammui, hän pyörtyi ja vielä kuuli hän Pietarin ankaralla äänellä sanovan:

»Sinä petollinen mies! Varas, murhaaja! Kuolema on synnin palkka!»

Enempää ei hän enää kuullut.

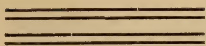
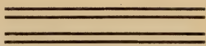
III.

Seuraavana sunnuntaina puhui apotti Gubernaut saarnassaan ankarasti sitä luuloa vastaan, että Jumalaan ja pyhimyksiin uskova on *erehtymätön*.

Hän oli sen itse kokenut, hän sen itse tiesi ja muisti.

Orvokki.

AIKAIN VAIHTEISSA.

(Kansikuvaan.)

Yhä taivas on pilvien peitossa
ja myrkkyjen saasta on ilmassa,
yhä vallass' on tuhosat kauhut.
Elo ihmisten yhä on tuskainen
ja maa on niin musta ja usvainen
— sen peittävi tehtahan sauhut.

Yhä vallass' on puoltajat sorron yön
ja puutetta kärsien tekiä työn
yhä riuhtovi viimesin voimin.
Hän työssänsä raskaassa raataen,
kivet vääntäen, kaskea kaataen,
saa leipänsä tuskasin toimin.

Vaan riistäjät, armotta heikompain
yhä ottavat leivän ja tiedot vain;
— ne hengenkin herkkuhun myövät.
Mutt' työmies se uupuvi, kuihtuvi,
veri suonissa hyytyvi, loppuvi,
kuin voimansa sortajat syövät.

Ja sorrettu apua vaikertaa,
epätoivossa koittavi ahertaa,
yhä toivoen onnensa koittoon.
Hän valoa vaativi, leipääkin
ja taistoja tuimia kestääkin,
kuin uskovi oikean voittoon.

* * *

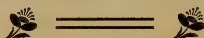
Ajan-vaihde jo alkavi lähetä,
savupatsahat häipyä, vähetä,
valo vilkkua mustahan maahan.
Se lomista paksujen pilvien,
läpi sauhun ja usvankin huurteisen
elon virkeyttä tänne jo saahan.

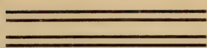
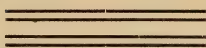
Oi, katso jo työmies valohon päin,
kuin ilmasta hallan se hävittäin
punaruskoja maahan jo luopi!
Se tunkevi tieltänsä usvat pois
— ei estää sen pääsyä kenkään vois —
se tuhoa yölle jo tuopi.

Sä nouse jo, hengitä, ahmaise
nyt raitista ilmaa — katkaise
jo kahlees, ne murskaksi murra!
Jos väsynyt oot epätoivoissa,
niin voimaa uutta saat voitoissa!
— Ei aikaa enää nyt surra!

Sun onnesi aika jo heijastaa,
pian oikeus, vapaus voiton saa
ja loppuvi riita ja sota.
Käy työhön sä voittohon luottaen,
pois estehet tieltä sen raivaten
sun onnesi ohjat jo ota!

Emil Elo.

ELÄMÄN JA TAISTELUJEN MIEHIÄ.

Emme saa jumaloida ihmisiä, sillä se olisi suuri vääryys heitä itseänsä kohtaan. Jumaloimisella on niin monta pilattu. Näin me »oikeauskoiset» sosialistit sanomme, jos jumaloimisemme muuttuu personalliseksi, kohdistuu vaikkapa johonkin tovereistamme sokeana henkilökohtaisena ylistyksenä. Tässä olemmekin oikeassa. Mutta sittenkin, jos me oikein käsitämme, on meillä oikeus, enempikin, meillä on velvollisuus antaa täysi tunnustuksemme ja ihailumme heidän henkensä suuruudelle ja jaloudelle aina siinä määrässä kuin se kohdistuu tosityöhön ihmiskunnan onnellistuttamiseksi. Saakoot siis kunnian joukossamme ne, jotka ilman itsekkäitä tarkoituksia ovat aina valmiit uhraamaan koko henkisen hehkunsa edistyksen pyhitetyllä alttarilla. Kunnianhimokin saa silloin toisen merkityksen, kannustakoot vaikkapa silläkin ratsunsa lentoisaa juoksua. Semmoisten miesten henkisen työn ylistykseksi tahdon tässä nyt kohottaa »korkean veisuni:» eläkööt oikean aatteellisen elämän ja taistelujen miehet!

Aina kun mieleeni muistuvat kaukana eri suunnilla maatamme työtä tekevät ja kärsivät sankat köyhälistön joukot, tuntuu kuin näkisin *miehen,* halvassa pukimessa, vaatimattomana »hengenjohtamana» samoi-

lemassa paikkakunnalta toiselle, syrjäisissä sopukoissa, köyhissä torpissa ja muurahaisten tavalla henkensä eteen ahertavissa mäkitupalaisten mataloissa majoissa. Hän on kuin entisajan apostolit, ottanut elämäntehtäväkseen julistaa kärsiville luokkatovereilleen: »*tulkoon valkeus!*» Se mies on yksi työväen »eturivin mies» sanan oikeassa merkityksessä. Hänen työnsä, vaikka se näin ensi silmäyksellä peittyy vielä läpinäkymättömän verhon varjoon, on kuin kylväjän tointa »Herran suuressa viinimäessä». Hän on jo vuosikausia samoillut talvisissa tuiskuissa, pyryssä ja pakkasessa yli asumattomien seutujen, nietoksissa teillä, jossa useasti päiväkausiin ei ole ihmisjalka astunut. Toisinaan taaskin syksysinä myrskyöinä, loitolla ihmisasunnoista jatkaen matkaansa johonkin soppeen, jossa saisi puhua työväelle yhteenliittymisen tärkeydestä. Tämmöisillä matkoilla useasti kylään päästyään ei hän ole tahtonut saada yösijaa missään, sillä kaiku, joka hänen saapumisestaan on hänen edellään samoillut, on saanut monen vihalla pimitetyn näyttämään hänelle tietä maantielle. Ja vielä enempikin on hän saanut kärsiä. Useasti on hän vangittu »kansanvillitsijänä», mutta taaskin uudelleen päästyään vapauteensa on hän vaan yhä suuremmalla innolla ryhtynyt alkamaansa työhön. Mikä on se voima, joka näin on voinut saada hänet valtaansa? Se on veriin ja ytimiin saakka imeytynyt vakaumuksen usko *asian oikeuteen.* Sellaista uskoa ja toimintaa sekä henkeä, johon tuo usko johtaa, on meillä oikeus ihailla ja jumaloida. Onhan moista innostusta vaan harvoissa. Sitä suuremman ihailumme saakoonkin hänen jalo, epäitsekäs uhrautuvaisuutensa.

Lähestyköön pian se aika, jolloin maalaisköyhälistö yhä suuremmassa määrin alkaa häntä ymmärtämään. Sitä lähempänä on heidän pelastuksensa ja sitä suurempi sen asian voitto, jonka »airuttorveen» hän puhaltelee vielä pimeydessä vaeltaville.

*

Unhoittumattoman ilmielävänä on sydämeni soppeen painunut eräs rautainen soturi, jonka sana on kuin ruoska tai toisinaan kuin satojen rakettien rätinä. Mutta silloin kun hän kansansa keskellä päästää irroilleen sattuvan purevan leikillisyytensä valtavana vyörynä, yllätyksiä täynnä kuin Alppien lumet pilviä tavoittelevilta vuorilta alas vyöryessään on hän vasta oikeassa elementissään. Oletteko nähneet hänet lakkolaisten keskuudessa puhumassa toverillisen kunniasanan tärkeydestä ja sen voittavasta voimasta? Semmoisina hetkinä on hän voinut parhaiten kuin kukaan saada sydämet sykkimään sekä veret hehkuvina liekkeinä roihuamaan sorrettujen vaivatuissa aivoissa. Nyrkkiin ovat puristuneet silloin työn känsistämät kädet ja yhtenä särisevänä sihinänä on kuulunut hammasten ratina. Ja lukuun ottamatta kaikkia »suurimpia anteeksiantamattomia virheitä» ei häneltä ole puuttunut tunteellisuutta. On sekin ääni useasti sortunut sekä silmä vettynyt kyynelten virtana poskille valuessa, mutta pelkuruudesta ei koskaan. Ehkäpä hetken tunnerikkaiden väreilyjen keskellä on aina silloin muistunut hänen mieleensä lapsuusaikansa kerjuuretket sydämettömien keskuudessa. Sieltäpä jo jäi sieluunkin luokkakammo, joka yhä enemmän vaan häneen imeytyi, sitä mukaa kuin sai nähdä ympärillään aina uutta ja uutta vääryyttä. Ja kun se kerran oli kehittynyt huippuunsa, astui hän, kuin korvesta kansansa keskuuteen, purkaakseen maailmalle sen mitä itse ja lukemattomien toisten oli kehdosta hautaan saakka nähnyt kärsivän. Tämmöisten olosuhteitten keskellä ja ympäröimänä eikö hienontunut henki puhunut. Siksipä meillä onkin oikeus sitä jumaloida.

Onko hän ollut sitten virheetön? Ei. Mutta siksipä juuri meillä onkin ollut tilaisuus yhä suuremmassa määrässä nähdä hänen hyvät puolensa. Muuten on kunniaksi hänelle, ettei hän ole koskaan tahtonutkaan etsiä eikä esiintyä pyhimyksen valkeassa vaipassa. Toisinaan heikkona ihmisenä harhaillen, useasti intohimoisena mielitekojensa perässä on hän aina tarpeen

tullessa kyennyt kokoamaan jättiläisvoimansa, joka on vaan ollut omiansa yhä uudelleen ilmoille loihtimaan hänen henkensä hehkuvan ja säkenöivän voiman. Luulimme hänen vetäytyneen syrjään, omien taloudellisten puuhiensa keskellä toimiessaan. Ja moni meistä oli jo silloin valmis hänet tuomitsemaan kapitalististen pyyteitten pilaamaksi. Mutta siinä erehdyimme. Hän vaan tahtoi parantaa asemaansa, voidakseen edes hiukankin kunnolla elää ja sitä suuremmalla innolla itsenäisenä seuratakseen kehityksen voittoisaa kulkua. Hän ei sammunut kuten lentotähti. Hänen rinnassaan palaa liekki suuren aatteen pyhitetyllä alttarilla ja siksipä meillä on oikeus sitä ylistellä.

Laulan hänen ylistyksekseen »korkean veisuni», syystä että hänet tunnen aina menneitten vaiherikkaiden vuosien takaa, ajoilta jolloin oli raivattava kaikki, alotettava koko työ. Sanompa suoraan, että kun ensikerran hänet näin ja kuulin hänen lausuvan »niin sen pitää olla!» eräälle kansanopiston opettajalle, tunsin mitä suurinta vastenmielisyyttä häneen. Ja niitä on paljo, sen näin ja vieläkin näen, jotka samoin hänestä ajattelevat. Sanovatpa ja luulevatpa häntä mitä ilkeimmäksi ja itserakkaimmaksi ihmiseksi. Mutta tuhansia on jo niitä, jotka ovat voineet vaihtaa vastenmielisyytensä ihailuun ja parjauksensa ylistykseksi. Mikä estäisi siis meissä jumaloimasta hänessä sitä voimaa, joka kaiken tämän on saanut aikaan? Eikö tämä ole myöskin tarpeeksi viittaamaan siihen, että meissä jokaisessa asuu suurempi tai pienempi määrä jumaluutta, henkistä »inspiratsioonia», luonnossa ilmenevästä jumaluudesta?

Läpi menneitten vuosien säilyvät aina muistossani hetket, jolloin olimme taaskin joutuneet yhteen eräässä suuressa lakossa. Siellä meidän »pääkortteerimme» oli ahtaammalla kuin koskaan. Ja keksiessämme kaikkia keinoja, mitä nykyoloissa on mahdollista, jouduimme sittenkin häviölle. Se koski ihan sydämeen. Se sattui niin voimakkaasti että eräänä hetkenä löysimme toisemme vedet silmissä ikäänkuin hentomieliset lapset, jotka ovat koulussa komennetut nurkkaan seisomaan.

Mutta vesistelemisen syy oli sittenkin nyt toinen. Se johtui siitä, etteivät mitkään keinot auttaneet.

Vuosia kului tuosta tapahtumasta. Rautanen soturi alkoi unhottua omiin puuhiinsa. Kuuluipa joskus yhä julkeampia huomautuksia siitä miten »sekin mies oli jo kokonaan pilaantunut». Toiset taaskin sanoivat hänet jo kokonaan kuihtuneeksi ja väsähtäneeksi.

Äkkiä alkoivat taaskin torvet soida, ikäänkuin olisi arpakapula käynyt talosta taloon, rummuttaen joukkoja koolle. Silloin ilmestyi hänkin taas joukkojen keskelle, yhdellä iskulla tehden tyhjäksi ajatuksen henkisestä raihnaantumisestaan. Taas vipui hänen kätensä puhuessaan tunnetussa tahdissaan kuin ruoskaa heilutellen, toisinaan täydellä voimalla kuin iskien ratsunsa kylkeen. Silmät iskivät tulta, ääni väreillen entistä mestarillisemmin kunkin lauselman ajatuksen mukaan. Ja kun hän oli tuonut esille laajan alustuksensa mitä painavimmassa kysymyksessä, sanoivat nuoret ja vanhat: »Eipä olisi uskonut hänen juuri osaavan ottaa asiata tuolta kannalta». Niin sanoivat kaikki sen vuoksi, etteivät edes osanneet aavistaa hänen löytävän suolaa keittoonsa sieltä, jossa sitä olisi vähimmin luullut löytyvän. Hyvää suolaa se sittenkin oli, sillä se esti mätänemästä alustuksen arvon ikuisiksi ajoiksi.

Mutta yhdessä seikassa hän pettyi, siinä näet, että koetti kaikkea puhetaitoansa enemmistön saavuttamiseksi omille mielipiteilleen. »Ei tullut yhtään takaisin kadonneista lampaista». Jokaisella oli jo omat vakaantuneet mielipiteensä kokoukseen tullessaan. Se ettei hän voittanut oli hetkellisesti hänen tappionsa, mutta samalla oli se myöskin hänen ainainen ja *suurin voittonsa,* omiansa juuri osottamaan, ettei hänen työnsä ole ollut turha. Toverit kaikkialla olivat jo vakaantuneet myöskin uskossaan asiansa oikeuteen. Se oli kehityksen tulos. Ja kun hänen henkinen työnsä tässä kehityksessä on ollut yhtenä suurimpana tekijänä, on meillä myöskin täysi oikeus ja velvollisuus ihailla ja jumaloida hengen voittokulkua, aatteellisella vainiolla, ilmetköön se kenessä hyvänsä. — — — — — — —

Sortavalan työväenhuoneuston näyttämöltä.

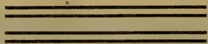
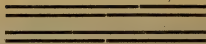
Näin lopettaissani tämän »korkean veisuni» lukija varmaankin ihmetyksestä huudahtaa: Mitä tämä kaikki oikeastaan on! — Siinä tapauksessa annettakoon sen

Sortavalan työväenhuoneuston ravintolasta.

ollakin unelmana, joka tosiasioitten lomissa on anteeksiantamattomana utoopiana singahdellut tunteekkaan ajatuksen pilviin leuhottelevana haaveena!

Otto Tiuppa.

KUOKKAMIES.

Seisoo tuolla turpeellaan
kuokkamies, vakaa, vankka.
Komeroinen korpi sankka
yksin katsoo poikoaan.

Rypyss' otsin vaiti ain'
heiluttaa hän siellä kuokkaa.
Kivet raivaa, turpeet muokkaa
hiljaa eespäin hievahtain.

Katso kuinka pingoittaa
hänen täytyy jäntereitään. —
Raskain mielin säveleitään
korpikin tuo huokajaa.

Yhä seisoo turpeellaan
hiki-otsin synkin aattein,
repaleisin ryysyvaattein
korven uljas urho vaan.

Kova leivänkannikka
särpimeksi suolakalaa,
piimää painamahan palaa,
siinä hänen ruokansa.

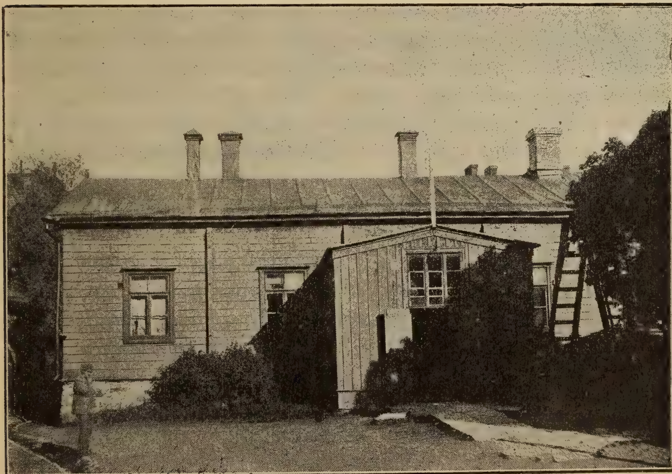
Huolta siihen lisäksi
kahdeksan kun pientä suuta
leipää aamuin illoin huutaa.
— Kuulkaa korpi huokaapi. —

Korpi huokaa raskaasti,
komeroiss' on hohto tumma
miehen rintaa tuska kumma
pusertaapi, vaivaapi.

Mutta kerran hervahtaa
jännervoimat sankarilta.
Saapuu elonpäivän ilta,
tuoni tuskat lopettaa.

Hilja Liinamaa.

Helsingin Työväenyhdistyksen talon piharakennus (teatteri).

TEINKÖ SILLOIN VÄÄRIN?

Oli kevättalvi 1890. Minä harhailin lounais-Suomessa kirjalaukku kädessä. Muun toimen puutteessa olin hankkinut vähän raittiuskirjallisuutta, jota myymällä toivoin saavani hengenpidintä. Tarkoitukseni oli myös pitää raittiusesitelmiä ja erittäin niissä tilaisuuksissa kaupata kirjoja. Mutta esitelmistä ei tahtonut tulla mitään. Parissa paikassa sain luvan pitää esitelmän, mutta kuulijoita ei tullut enempää kuin kymmenkunta henkeä. Kirjoja ei kukaan ostanut. Yhtä huonolla menestyksellä kävin niitä tuvasta tupaan kauppaamassa.

Kun kukkarossani oli enää 60 penniä rahaa, enkä mitenkään saanut sinne lisää, rupesi minua arveluttamaan. Eräässä yösijapaikassa, jossa oli puhelijasta ja hyväntahtoiselta näyttävää väkeä, otin puheeksi rahapulani. Tulin siinä m. m. maininneeksi, että olin saarnaillut kirkoissa ja saanut joskus »kolehdinkin». Silloin teki hyväntahtoinen emäntä hyvin lupaavan ehdotuksen.

»Saarnatkaa ensi sunnuntaina V—n kirkossa. Kun se silloin muutenkin on kiinni, niin sopii teidän siellä

saarnata. Kun vaan ilmoitatte kirkkoväärtille ja kyläläisille, niin tulee väkeä kirkko täyteen. Toivottavasti saatte niin hyvän kolehdin, että pysytte ruokarahoissa, kunnes pääsette kotipuoleenne. Siellä ovat koululaiset ennenkin saarnanneet ja kolehdin kantaneet», selitti emäntä.

V—n pienessä puukirkossa saarnasivat emäkirkon papit ainoastaan kerran kuukaudessa. Kun kirkko seuraavana sunnuntaina olisi lukossa, näytti tilaisuus saada siellä silloin saarnata ja kantaa pieni kolehti hyvin houkuttelevalta.

Seuraavana päivänä puolenpäivän ajoissa olin jo V—n kylässä. Poikkesin ensimäiseen asuntoon ja kysyin, missä kirkkoväärtti asuisi. Neuvot saatuani menin häntä puhuttelemaan. Kirkkoväärtti oli kylän parhaan talon isäntä. Eihän semmoiseen toimeen valitakaan muita kuin varakkaita isäntiä. Kun esitin asiani, suostui hän mielihyvällä siihen.

»Kyllähän se mainiosti sopii ensi sunnuntaina, kun kirkko muutenkin on kiinni. Mutta kyllä teidän sentään olisi käytävä provastille ilmoittamassa. Tietysti ei hän saarnaamasta kiellä, kun saa kuulla että olette ennenkin saarnannut. Kun nyt on vielä kyllin aikaa, niin menkää tästä talvitietä A—n pappilaan. Tulkaa sitten minulle ilmoittamaan, mitä provasti sanoi», kehotti kirkkoväärtti.

Minä lähdin runsaasti peninkulman pituista oikotietä taivaltamaan emäseurakuntaa kohden. Pitäjään halki kulkevalle isolle maantielle päästyäni näin eräässä tienristeyksessä osottajan, jossa luettiin sana: *Pappilaan.*

Noin puolen kilometrin päästä näkyi komea talo. Sydämeni tuntui vähän pamppailevan, kun lähdin sinnepäin astumaan. Siihen aikaan minä hieman pelkäsin isoja herroja enkä, toden sanoakseni, vielä nytkään ole siitä pelosta täysin vapaa. Rohkasin kuitenkin itseni ja astuin keittiön ovesta sisään. Herrasväen käytävästä en tohtinut mennä. Kysyin palvelustytöltä, olisiko provasti kotona. Tyttö vastasi

myöntävästi ja meni kutsumaan provastia. Hetkisen kuluttua seisoin arvokkaan näköisen herran edessä, jolla oli kultasankaiset lasisilmät nenällä.

Kumarsin syvään ja esitin asiani. Sanoin m. m. että olin kokonaisen kesäkauden tehnyt kotipitäjääni provastin virkaa, kun tämä piti kesälomaa.

»Onko teillä tuomiokapitulista saarnalupa», kysäsi provasti.

»Ei ole, mutta kyllä minä siltä saarnata osaan, kun olen jo monta vuotta sitä tointa harjoitellut», vastasin minä.

»En minä anna lupaa», tiuskasi provasti, painoi oven kiinni ja meni omiin huoneisiinsa.

Minulla ei tietysti ollut muuta neuvoa kuin kääntyä paluumatkalle. En mitenkään voinut odottaa noin jyrkästi kieltävää vastausta provastilta. Olivathan monet muut papit minua päinvastoin pyytäneet saarnaamaan. Mitä nyt tekisin? Ristiriitaiset ajatukset pyörivät päässäni koko ajan kun olin paluumatkalla. Rehellistä menettelyä olisi kauniisti totella provastin kieltoa ja pysyä poissa kirkosta Mutta toisaalta järkeilin itsekseni provasti kieltoa vastaan. Mitähän pahaa provastille siitä koituisi, että minä V—n kyläläisten hartaita toivomuksia noudattaen saarnaisin heidän kirkossaan ja saisin muutaman vaskikolikan ruokarahoikseni? Olivathan V—n kirkossa kyläläisten puheen mukaan monet muut koululaiset ennenkin saarnanneet ja kolehdin kantaneet. Kentiesi eivät he olleet uhkaavan nälänkään ahdistamia kuten minä. Olisiko parempi, että kylän nuoret miehet kuluttaisivat korttipelissä koko sunnuntaipäivän? Eikö olisi yhtä hyvä, että he edes pari tuntia istuisivat kirkossa?

Näin järkeilin itseksesi paluumatkalla. Mutta kun lähenin V—n kylää ja kirkkoväärtin taloa, täytyi tehdä ratkaiseva päätös. Mitä vastaisin kirkkoväärtille, kun tämä kysyisi provastilta saamaani vastausta? Jos puhuisin toden, ei kirkkoväärtti laskisi minua sunnuntaiaamulla kirkkoon. Olin näet jo tullut huomaamaan, että hän oli hyvin yksitoikkoinen, rutivanhoillinen mies.

Lykkäisinkö valheen ja sanoisin provastin suostuneen pyyntööni? Minua arvelutti valehteleminen. Rupesin taas järkeilemään äskeiseen tapaan. Jo oli päätös valmis. Minä päätin saarnata provastin kiellosta huolimatta. Eihän olisi mikään rikos, jos minä ihmisille saarnaisin sitä oppia, jota he tahtovat kuulla ja nälkäni lieventämiseksi saisin heiltä muutaman rovon.

Kun astuin kirkkoväärtin tupaan, kysäsi isäntä heti: »No mitä provasti sanoi?»

»Ei hänellä mitään vastaan ollut», vastasin minä. Mutta sydämeni jyskähti pahasti, sillä tiesin valehdelleeni.

Tuli sunnuntaiaamu. Kirkon ovet avattiin ja kelloja soitettiin. Kirkkoon mennessäni poikkesin kylän kansakoululle. Esitin itseni opettajalle ja hänen vaimolleen. Kansakoulunopettaja teki lukkarin- ja urkurinvirkaa. Kansakoululla tapasin erään miehen, jonka joku aika sitten sattumalta olin tullut tuntemaan, kohdatessani hänet maantiellä L—n pitäjäässä. Tämä mies, joka oli virkaheitto kansakoulunopettaja T., oli oikea koiransilmä, niitä ensi luokan velikultia, joita eivät elämän huolet näy painavan. Hän kävi huoneesta huoneeseen, myyskennellen kirjoittamiaan ja kustantamiaan kirjoja. Näitä osti nuoriso kilvalla, kun ne sisälsivät kaikenmoisia lemmenjuttuja.

Tämä velikulta, joka nyt majaili kansakoululla — oli näet opettajan seminaaritoveri — rupesi minulle ilveilemään. »Ethän sinä saa saarnatuoliin nousta, jos ei sinulla ole liperiä leukasi alla», sanoi hän, sieppasi sakset ja paperinpalan käsiinsä ja rupesi leikkaamaan minulle liperiä. Minä panin ankaran vastalauseen hänen hommalleen. Selitin jyrkästi, etten huolisi paperiliperistä, koska ei kerran kankaasta tehtyä sattunut olemaan. Sanoin tyytyväni olemaan ilman liperiä.

Olin pahemmassa kuin pulassa tuon koiransilmän kanssa, joka piti hauskaa minun kustannuksellani, saaden vielä opettajan ja hänen vaimonsakin makeasti nauramaan.

Eihän siitä liperistä sentään valmista tullut, kun minä ehdottomasti hylkäsin tarjouksen.

Nyt oli jo aika lähteä kirkkoon. Se oli täpötäynnä väkeä. Minua hieman pelotti. Pelkäsin näet sitä mahdollisuutta, että provasti olisi lähettänyt jonkun pitämään silmällä, tottelisinko hänen kieltoaan. Mutta kun ei mitään häiriötä tapahtunut, toimitin kirkonmenot vanhaan totuttuun tapaani. Saarnan lomassa ilmoitin, että kolehti lankeaa saarnaajalle. Kun olin toimitukset suorittanut, menin sakaristoon, riisuin papinkauhtanan selästäni ja laskin pöydälle kaadetut rahat. Niitä oli 5 m:kaa 96 p. Kaunis summa melkein rahattomalle miehelle!

Kirkosta tultuani poikkesin kansakoululle, jossa minulle tarjottiin päivällistä. Syötyäni kiitin ruoasta, heitin jäähyväiset ja lähdin taivaltamaan Turkua kohden. Tuo hulivili entinen kansakoulunopettaja teki minulle seuraa. Jonkun matkan kylästä ehdittyämme pääsi minulta kauan tukahutettu nauru.

»Mille sinä naurat?» kysyi seuralaiseni.

»Sille seikalle, että minä tänään saarnasin V—n kirkossa A—n provastin nimenomaisesta kiellosta huolimatta», selitin minä.

»Hyvä vaan, kun kaikki meni niin onnellisesti, ettet kiikkiin joutunut», hymähti T. joka sivumennen sanottu ei kujeitakaan tehdessään koskaan naurannut.

En ole saanut tietää, tuliko petokseni jos menettelyäni semmoiseksi voi nimittää — myöhemmin ilmi ja millä mielellä provasti sen johdosta oli. Mutta kaikessa tapauksessa pääsin minä muutamaksi päiväksi nälkää näkemästä.

Tuo asianomaisesta kiellosta huolimatta V—n kirkossa pidetty saarna oli viimeinen, minkä luterilaisessa kirkossa olen pitänyt. Nälkä pakotti minut kiellosta huolimatta saarnaamaan.

Lukija päättäköön, teinkö silloin väärin.

Aate.

YHTEISNUOTTA.

Oli kartanon herralla kauhea,
Suur hurtta; se monta söi lammasta
Ja haavotti viel' useamman.
Kylä siit' oli rauhaton, tuskainen
Ja valitteli kartanon herrallen.
Mut hurtta söi viel' useamman.

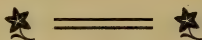
»Sido hillitön hurttasi kahleisiin!»
Niin kansan joukosta huudeltiin.
Mut herra se ääneti loikoi. —
»Puri koirasi eilen jo lapsia!
Tapa villitty!» — »Miks'ette paimenna!» —
Huus' herra ja selkäänsä oikoi.

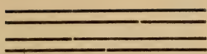
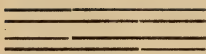
Kylän paimenet juoksivat metsiä,
Sielt' etsien suuhunsa, säkkiinsä,
Ja kartanon paimen ei huoli.
Vaan syrjässä väijyvä metsämies
Hän pyssynsä luodissa keinon ties:
Hän ampui — niin koirapa kuoli.

Kylä riemuitsi, mutta ei äännellyt;
Vaan kartanon herra on hurja nyt —
Hän loikomasohvansa jätti!
Hän ympäri maata on huudellut:
»Jalon koirani tappoivat kirotut!» —
Ja kansaa hän ruunulle sätti.

Oli ääneti kansa ja kuulosti,
Se joukkoja järjesti, hommasi,
Ei kiistaten riidellyt suotta.
Jos herrakin haalasi joukkojaan,
Niin kansalla valmis on puolestaan
Suursuuntainen yhteisnuotta.

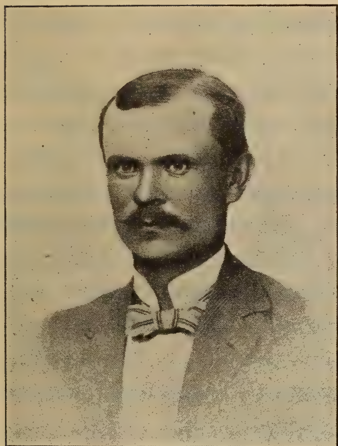
$^{21}/_{11}$ 1904. **J. H. Erkko.**

MIKKO PIRHONEN

oli syntynyt huhtikuun 14 p:nä 1874 talonpoikaisperheessä Hiitolan pitäjässä. Jo nuorena oli hänessä huomattu erikoisluonne, joka esiintyi yhä kasvavana tiedonhaluna. Käytyään Sortavalan seminaarin tuli hän apulais-opettajaksi Kuopion kansakouluun v. 1895 ja vakinaiseksi opettajaksi v. 1897. Opettajatoimessaan saavutti hän pian etevänä ja hyväsydämisenä miehenä oppilaittensa täyden suosion ja luottamuksen. Hän työskenteli tarmolla ja miehen taitavuudella, ei ainoastaan määrätyillä oppitunneilla, vaan myöskin loma-aikoina, kansanlasten kasvattamiseksi. Kansakoulumme kadotti hänessä etevän ja tosi-innolla työskentelevän opettajan. Koulun tarkastaja lausuikin,

että siihen työhön, minkä hän teki koulun hyväksi vajaassa vuosikymmenessä, tarvitsevat toiset työskennelläkseen kaksi-, kolmekymmentä vuotta, ja että hänen kuolemansa jätti opettajistoon aukon, joka toistaiseksi pysyy täyttämättä.

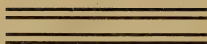
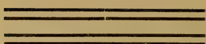
Hän ei ollut noita pintapuolisia edistyksen raivaajia, hän tahtoi aina kajota asian yhtimeen. Hänellä oli selvillä velvollisuudet opettajana. Hän tiesi, että koulun ulkopuolellakin kipeästi kaivataan valistustyötä. Siksipä, jo heti paikkakunnalle saavuttuaan, liittyi hän raittiusrientoihin, toimien useita vuosia aina kuolemaansa asti Puijo-nuorisoraittiusseuran esimiehenä, uutterasti työskennellen nuorison kasvattamiseksi. Edistyksen miehenä, kansan riveistä lähteneenä, huomasi hän, etteivät yksistään raittiusriennot voi kansamme pohjakerroksia kohottaa henkisestä ja taloudellisesta rappiotilasta. Hän tunsi, että köyhälistön asema — nykyisten järjestelmien vallitessa — ei voi muuttua ennen kuin kansan pohjakerrokset heräävät itsetietoisiksi. Velvollisuudentunteen pakottamana ryhtyi hän kohdistamaan herätystyönsä työväestön keskuuteen ja liittyi paikkakunnan työväenyhdistykseen v. 1898. Yhdistys oli vielä porvarien vaalittavana. Hänen ensimäisiä tehtäviään oli, työväenyhdistykseen liittyessään, saada yhdistys nimensä arvoiseksi, sillä yhdistyksessä oli vaan nimeksi työväestöä, jolla ei ollut mitään merkitystä. Työväen tilan parantamiseksi toimivat vielä silloin herraskaiset oman makunsa ja etunsa mukaisesti. Vaatimattomalla esiintymisellään, sekä tarmokkaalla ja rehellisellä toiminnallaan työväestön hyväksi saavutti hän pian sen luottamuksen. Heti seuraavana vuotena tuli hän valituksi yhdistyksen porvarilliseen

johtokuntaan sekä sittemmin yhdistyksen esimieheksi. Siinä toimessa hän oli viime päiviinsä saakka. Lukuisien puheitten ja esitelmien avulla sekä tosi-innolla koetti hän herättää vähäosaisia kanssaveljiään itsetietoisiksi. Antautuessaan työväenliikkeen edistystyöhön, menetti hän työtoveriensa suosion, mutta siitä huolimatta hän jatkoi varmana alettua työtään. Hänen väsymätön työnsä paikkakunnan työväenliikkeen porvarien holhouksen alaisuudesta vapauttamiseksi todistaa, että työväenkysymys oli hänelle sydämen asiana. Aina hän oli tarvittaessa valmis antamaan neuvoja ja ohjauksia. Hän oli paljon käytetty mies monenmoisissa toimikunnissa. Hänen esiintymisensä oli aina yhtä tyyni ja vilpitön niin ryysyläistä kuin parempiosaistakin kohtaan. Hänen työnsä ei rajoittunut yksistään paikkakunnan työväestön hyvään. Häneltä riitti vielä aikaa toimia väsymättömällä uutteruudella kirjallisellakin alalla. Sanomalehdissä — usein Työmiehessä — julkasi hän hyvin harkittuja kirjoituksia työväen- ja raittiusliikkeen alalta sekä samoja kysymyksiä esittäviä näytöskappaleita, joista »Aatteen voima» on suurin ja työväenkysymystä parhaiten valaiseva.

Hän on nyt päässyt lepoon ja makaa turpeen alla, tuo vilpitön ja puhdas aatetoverimme. Rauha hänelle! Mutta me, jotka vielä elämme kunnioittakaamme hänen muistoansa siten, että tosi-innolla ja tarmolla työskentelemme köyhälistön aseman kohottamiseksi.

Eräs toveri.

LÄPI MAAILMAN HUOKAUS KÄY.

äpi maailman raskas huokaus käy,
suurpyövelit kuristaa kaulaa,
ja ihmiset ilkkuen itseään
ne toisensa ristiinnaulaa.

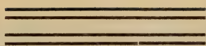
Kas toistensa syliin syöksähtää
tulituskissa mies ja nainen,
ja onnen aurinko pimenee,
yöss' ilkkuvi paholainen.

Tienvarsia ihmiset hoipertaa,
ja usko oikeaan sammuu,
tulipaloja taivaat heijastaa,
ja turmion torvet ammuu.

Läpi maailman kulkee kirous
kuin myrkkyinen samumtuuli,
ken kuuli sen siipien kahinan,
se kuolemanlaulunsa kuuli.

Larin Kyösti.

HUUTO YÖSTÄ.

Te kamasaksat, poroporvarit,
te jotka elätte vain vanhan tuhan poroissa
ja mittailette tätä maailmaa
ja sieluja vain kullan koroissa.

Syytöksen heitän vasten naamaanne:
aika on päästä yhteiskunnan salavoroista,
te imupilleillänne riettailla
imette elämämme noroista.

* * *

Näättekö nälkäisiä silmiä,
näättekö kättä, jonka kurjuus nostaa,
näättekö hädän, vietin mustat nielut,
kullalla tahdotteko vielä ostaa
elämän, onnen, kurjat lokasielut!

Ettekö kuule yöstä huutoja,
kaukaista humua mi kasvaa, kulkee,
sorretut nousee, puistaa kahleitaan,
piiriinsä veljet kaikki kurjat sulkee!

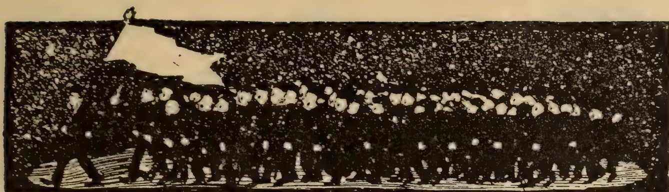
Mut patjoillanne te vain venytte
ja näätte Iskariotin kulta-unta,
palatsein ulkopuolla herää jo,
valtava pohjavoimain yhteiskunta.

*

Aaltoilee aika, jolloin kaikki mittaillaan,
hätä on suuri kansan voroilla,
Teillekin kerran maksetaan,
ei kullassa — vaan verikoroilla!

Larin Kyösti.

PUNAINEN LIPPU.

Kirj. **Arvid Mörne.**

Kas joukot tuhatlukuiset
ne retkeilevät tuolla.
He saapuu kautta kujien
kaupungin laitapuolla,
käy luolistansa ahtaista
ja asunnoista tuskan
ja luota neulan, naskalin
ja alasimen mustan
tai leipäuunin leimusta
yötyöstä latomon
luo lipun tulipunaisen
kaikk' kertyy joukkohon.

Jo muinen seuras' lippua
kansamme monta kertaa,
sen lippukulun poimekkeet
siins' urohitten verta.
He hurmetanterilla näin
käi kaikuessa rumpuin,
ja sinne hukkui tuhannet
luo kaukaisien kumpuin.

Niin tyynest Ruotsin armeijaa
ain' seuras' isät armaat,
nuo suomalaiset pilkatut,
nuo sarkanutut harmaat.
Pois temmattiin he etelään
ja kolkon Pohjan periin,
kun sota kotitölleissä
löi vaimot, lapset veriin.
Ei tienneet miksi, mihinkä
he maastaan temmattiin,
ja luona lipun vierahan
kuol' meidän kansa niin.

Nyt eipä rummut pärise,
eik' eessä miekkaretki,
vaan punalippu hulmuaa,
ja keväinen on hetki.
Ja luona lipun tulvehtii
nyt ihmisvirta taaja,
ja mielten tenho puhkeaa,
uus' herää aatos laaja.
Tuo lippu, tulkki tuhanten,
on pyhäin unelmitten,
nyt kansa rientää taistohon
eest' toivoin kallehitten.
Se tietää miksi, mihinkä —
se itseään nyt johtaa
ja yllä lippu punainen
halk' kevät-ilman hohtaa.

Suomensi **Hilja Liinamaa.**

